

ความผูกพันพรรคการเมืองในสังคมไทย : ศึกษาเปรียบเทียบพรรคประชาธิปัตย์
ในสงขลาและตาก

นางสาวชนกนาถ พูลสวัสดิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

PARTY IDENTIFICATION IN THAI SOCIETY : A COMPARATIVE STUDIES
OF THE DEMOCRAT PARTY IN SONGKHLA AND TAK

Miss Chanoknat Poolsawad

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Government

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2011

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความผูกพันพรรคการเมืองในสังคมไทย : ศึกษาเปรียบเทียบ

พรรคประชาธิปัตย์ในสงขลาและตาก

โดย

นางสาวชนกนาถ พูลสวัสดิ์

สาขาวิชา

การปกครอง

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์สิริพรรณ นกสวน

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ศุภชัย ยาวะประภาส)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลีมนานี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์สิริพรรณ นกสวน)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.พิชาย รัตนดิถ ฌ ภูเก็ต)

ชนกนาถ พูลสวัสดิ์ : ความผูกพันพรรคการเมืองในสังคมไทย : ศึกษาเปรียบเทียบพรรค
 ประชาธิปัตย์ในสงขลาและตาก. (PARTY IDENTIFICATION IN THAI SOCIETY : A
 COMPARATIVE STUDIES OF THE DEMOCRAT PARTY IN SONGKHLA AND
 TAK) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ. สิริพรรณ นกสวน 188 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อ
 กระบวนการตัดสินใจของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งของคนสงขลาและคนตากที่เลือกผู้สมัครจากพรรค
 ประชาธิปัตย์เป็นเวลาต่อเนื่องหลายการเลือกตั้งที่ผ่านมา และเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบ
 กลไก ยุทธศาสตร์ของพรรคและของผู้สมัครในการสร้างความผูกพันพรรคการเมืองในจังหวัด
 สงขลาและจังหวัดตาก วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้การศึกษาด้วยวิธีการวิจัยภาคสนามและการศึกษา
 วิเคราะห์ ซึ่งมีเครื่องมือในการวิจัยอันประกอบไปด้วย แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ มีกลุ่ม
 ตัวอย่างวิจัยเป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับพรรคประชาธิปัตย์และผู้สมัครของพรรค
 ประชาธิปัตย์ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งรวมทั้งในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ในเขต
 อำเภอเมืองจังหวัดสงขลาและอำเภอเมืองจังหวัดตากจังหวัดละ 100 คน รวม 200 คน
 ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลาไม่ได้เกิดจากการสร้างฐาน
 คะแนนเสียงอย่างมีประสิทธิภาพของพรรค แต่เกิดจากมุมมองและแบบแผนทางการเมืองที่พบได้
 ในคนได้ทั่วไป โดยเฉพาะความนิยมอดีตหัวหน้าพรรคนายชวน หลีกภัย นอกจากนี้ยังพบว่า
 กระบวนการกล่อมเกลாதทางการเมืองจากครอบครัวและสังคมคนได้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเลือก
 พรรคประชาธิปัตย์ ในขณะที่ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตากเกิดจากความนิยมในตัว
 ผู้สมัครในการดูแลช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ และคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่
 เข้ามามีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อความผูกพันและการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้พรรค
 ประชาธิปัตย์ จะเห็นได้ว่าความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของทั้งสองจังหวัดมีปัจจัยที่เป็นสาเหตุ
 แตกต่างกัน แต่พบว่าในทั้งสองจังหวัดพรรคประชาธิปัตย์ไม่ได้มีการสร้างกลไกของพรรค เช่น
 สาขาพรรค เพื่อวางรากฐานการสนับสนุนและสร้างฐานคะแนนเสียงอย่างยั่งยืน

ภาควิชา การปกครอง.....ลายมือชื่อนิติ.....
 สาขาวิชา การปกครอง.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ปีการศึกษา 2554.....

5180709024 : MAJOR GOVERNMENT

KEYWORDS : PARTY IDENTIFICATION / VOTING BASE

CHANOKNAT POOLSAWAD : PARTY IDENTIFICATION IN THAI SOCIETY :
 A COMPARATIVE STUDIES OF THE DEMOCRAT PARTY IN SONGKHLA
 AND TAK. ADVISOR : ASSOC. PROF. SIRIPAN NOGSUAN, 188 pp.

There are two main objectives of this thesis. First, is to explore factors that influence electors' decision in Songkhla and Tak provinces where the Democrat Party continuously had a winning streak for many elections. And second, to compare strategies, tactics, and approaches, employed by the Democrat Party and its candidates in establishing strong voting bases in the two provinces located in different region of Thailand. The sample population of this study is 200 electors from Amphur Muang of Songkhla and Tak Provinces (100 from each province) who usually voted for Democrat Party and its candidates, and in general election on July 3, 2011. The study utilizes survey and field research and descriptive methods by conducting questionnaire surveys and in-dept interviews.

The finding suggests that party identification of the Democrat Party in Songkhla does not derive from the party's effectiveness in building its voting bases, but instead, is a result of political perception and pattern of behavior of the Southern people, especially the appreciation toward Mr. Chuan Leekpai, a former Prime Minister. Moreover, political socialization, influenced by family and social interface, is found to be a strong factor generating political identification in Songkhla. Meanwhile, the study reveals that the party identification in Tak results from the popularity of its candidate, based basically on the perception of candidate's individual cardinal virtue, and from the candidate's ability in handling the voter's needs. A notable detection is that in both provinces, the Democrat Party has never set up party's machine and mechanism, such as party branches, in establishing effective, reliable, and sustainable voting bases.

Department: Government..... Student's Signature

Field of Study: Government..... Advisor's Signature

Academic Year: 2011.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี จากความกรุณาอย่างดียิ่งของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ศิริพรรณ นกสวน ซึ่งท่านได้ให้ความเมตตารับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งของการวิจัย และให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. อนุสรณ์ ลิมมณี ที่ให้ความเมตตาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. พิชาย รัตนดิถกณ กุเกี๊ยะ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ชี้ประเด็นข้อบกพร่อง ตลอดจนชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้ง 3 ท่านเป็นอย่างสูงที่ได้เสียสละเวลาให้กับผู้วิจัยเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ต้องขอกราบขอบพระคุณบรรดาคณาจารย์คณะรัฐศาสตร์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ ความเอาใจใส่ และให้การชี้แนะผู้วิจัยตลอดมา

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญอรี ยีหมะ ที่ให้ความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยและให้คำปรึกษาด้วยดีตลอดมา นอกจากนี้ที่ได้กล่าวมาแล้ว วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะนำมาเสนอมิได้ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากประชากรวิจัยที่กรุณาตอบแบบสอบถามและสละเวลาให้สัมภาษณ์ รวมถึงทุกท่านที่มีได้เอ่ยถึงในที่นี้แต่มีส่วนให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ต้องขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณคุณแม่จิรัฐ พูลสวัสดิ์ ที่ได้ช่วยเหลือและให้กำลังใจในการเล่าเรียนมาโดยตลอดจนสำเร็จการศึกษา ผู้วิจัยคงไม่ได้มาขึ้นในจุดนี้เป็นพระคุณที่ไม่อาจทดแทนได้หมดและนับเป็นความโชคดีที่ผู้วิจัยได้เกิดมาเป็นลูกของท่าน ขอขอบพระคุณคุณลุง คุณป้า คุณน้า พี่สาวทั้งสอง รวมถึงเพื่อนๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
สมมติฐาน.....	10
วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	10
ขอบเขตของการศึกษา.....	10
ข้อจำกัดของการศึกษา.....	10
นิยามศัพท์.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
ระเบียบวิธีวิจัย.....	14
2 แนวความคิด ทฤษฎีและผลงานที่เกี่ยวข้อง.....	17
แนวความคิดความผูกพันพรรคการเมือง.....	18
ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมพรรคการเมือง.....	26
แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง.....	37
ทฤษฎีและแนวคิดพรรคการเมือง.....	51
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	57
กรอบในการศึกษาวิจัย.....	61
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	62
วิธีในการศึกษาวิจัย.....	62
กลุ่มตัวอย่าง.....	63

บทที่	ช หน้า
การทดสอบคุณภาพแบบสอบถาม.....	64
แบบสอบถามกับตัวแปรวิจัย.....	65
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	66
วิธีวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล.....	67
4 ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก.....	68
วัฒนธรรมทางการเมืองอันสะท้อนมาจากบุคลิกของคนใต้.....	68
วัฒนธรรมทางการเมืองของคนตาก.....	73
คนสงขลาและคนตากกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์.....	76
5 การสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคประชาธิปัตย์.....	110
คุณสมบัติส่วนบุคคลของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร.....	111
สาขาพรรค.....	133
หัวคะแนน.....	142
6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	150
สมมติฐานกับผลการวิจัย.....	150
ข้อเสนอแนะ.....	161
รายการอ้างอิง.....	166
ภาคผนวก.....	174
ภาคผนวก ก.....	175
ภาคผนวก ข.....	179
ภาคผนวก ค.....	185
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	187

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ พรรคไทยรักไทย / พรรคพลังประชาชน / พรรคเพื่อไทย (จำแนกตามภาค).....	4
2	แสดงความสัมพันธ์ตัวแปรวิจัยกับข้อคำถามในแบบสอบถาม.....	66
3	แสดงผลการศึกษาความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก.....	77
4	แสดงผลการศึกษาความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก (ต่อ).....	78
5	แสดงผลการศึกษานิเทศน์ของครอบครัวต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์.....	90
6	แสดงผลการศึกษานิเทศน์ของความเป็นคนใต้ / คนตากต่อความผูกพันพรรค ประชาธิปัตย์.....	94
7	แสดงผลการศึกษานิเทศน์ความนิยมนายชวน หลีกภัยกับความผูกพันพรรค ประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและ คนตาก.....	103
8	แสดงผลการศึกษาด้านบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อความผูกพัน พรรคประชาธิปัตย์.....	116
9	แสดงผลการศึกษาด้านบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อความผูกพัน พรรคประชาธิปัตย์ (ต่อ).....	117
10	แสดงผลการศึกษาด้านบทบาทของสาขาพรรคต่อความผูกพันพรรค ประชาธิปัตย์.....	138
11	แสดงผลการศึกษาด้านบทบาทของหัวหน้าเขตต่อความผูกพันพรรค ประชาธิปัตย์.....	144
12	แสดงผลการเลือกตั้งจังหวัดสงขลา ตั้งแต่ปี 2500-2554.....	180
13	แสดงผลการเลือกตั้งจังหวัดสงขลา ตั้งแต่ปี 2500-2554 (ต่อ).....	181
14	แสดงผลการเลือกตั้งจังหวัดสงขลา ตั้งแต่ปี 2500-2554 (ต่อ).....	182
15	แสดงผลการเลือกตั้งจังหวัดสงขลา ตั้งแต่ปี 2500-2554 (ต่อ).....	183
16	แสดงผลการเลือกตั้งจังหวัดสงขลา ตั้งแต่ปี 2500-2554 (ต่อ).....	184
17	แสดงผลการเลือกตั้งจังหวัดตาก ตั้งแต่ปี 2500-2554	184
18	แสดงผลการเลือกตั้งจังหวัดตาก ตั้งแต่ปี 2500-2554 (ต่อ).....	185

ตารางที่		หน้า
19	แสดงจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาคใต้ (แยกพรรค) ระหว่างปี 2529 – 2554.....	186

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ตัวแบบทางเศรษฐศาสตร์.....	33
2	ตัวแบบทางสังคมวิทยา.....	35
3	ตัวแบบทางจิตวิทยา.....	37
4	กรอบการศึกษาวิจัย.....	62
5	แสดงความสัมพันธ์เครือข่ายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตากในตรอก บ้านจีน.....	123
6	สรุปผลการศึกษาวิจัย.....	159

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเมืองในระบอบประชาธิปไตยไทยในปัจจุบันนี้มีความซับซ้อนหลากหลาย ประชาชนในประเทศมีความคิดเห็นแตกต่างในประเด็นทางการเมือง จนเกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย แบ่งพรรคแบ่งพวก เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวและเรียกร้องในสังคม โดยกลุ่มที่มีบทบาทอย่างชัดเจนและสำคัญคือ กลุ่มพรรคการเมืองต่างๆ และกลุ่มองค์กรจากการรวมกลุ่มของประชาชน เช่น กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (หรือเรียกว่า กลุ่มพันธมิตรกู้ชาติ หรือ กลุ่มเสื้อเหลือง) เป็นกลุ่มการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญตั้งแต่ปี 2548 ภายใต้อุดมการณ์ในการขับไล่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และอีกกลุ่มหนึ่งคือ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (หรือเรียกว่า กลุ่มนปช. หรือ กลุ่มคนเสื้อแดง มีชื่อเดิมว่า แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ หรือ กลุ่มนปก.) เป็นกลุ่มการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่สนับสนุน พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จากความแตกต่างดังกล่าว ทำให้สังคมและการเมืองไทยเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรง และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ความขัดแย้งอย่างชัดเจนระหว่างประชาชนที่ต้องการผู้นำประเทศที่แตกต่างกันนี้ เป็นปรากฏการณ์สำคัญในประเทศไทยอย่างมีนัยยะสำคัญ ปฏิเสธไม่ได้ว่าการเคลื่อนไหวเหล่านี้วนสัมพันธ์กับการเกิดขึ้น ลื่นสุดลง และความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองและประชาชน

ความแตกแยกทางการเมืองในขณะนี้ ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการสร้างความเป็นอัตลักษณ์ในเรื่องภูมิภาคนิยม และ “ความผูกพันพรรคการเมือง” ในสังคมไทย ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเมือง และพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชน การเลือกตั้งเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางการเมืองในการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน การเลือกตั้งแต่ละครั้งมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าทางการเมืองของประเทศมาบ้างน้อยบ้าง ผลการเลือกตั้งแต่ละครั้งที่เกิดขึ้นนั้น เป็นดัชนีชี้ให้เห็นแนวทางตัดสินใจของประชาชนว่าจะเลือกรัฐบาลแบบใด สามารถกำหนดได้ว่าใคร หรือคนกลุ่มใดจะได้เป็นผู้ปกครองประเทศ เพื่อเข้าไปทำหน้าที่บริหารกิจการของประเทศตามความต้องการของผู้เลือก ทำให้อำนาจของรัฐบาลชอบธรรม และสะท้อนทัศนคติของสาธารณชนต่อนโยบายของรัฐบาล การเลือกตั้งใน

ปัจจุบันนับวันก็จะมีความซับซ้อน หรือมีปัจจัยเกี่ยวเนื่องมากขึ้น มีคนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น มีการใช้เงินในการเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก สร้างความชอบธรรมให้กับองค์กรทางการเมืองต่างๆ มากขึ้น จำนวนพรรคที่เพิ่มมากขึ้น และภาวะการแข่งขันทางการเมืองที่มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ทำให้พรรคการเมืองไทยในปัจจุบันมุ่งใช้กลยุทธ์การแข่งขันมากขึ้นอีกด้วย

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาวิเคราะห์จากพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในฐานะที่เป็นการกระทำทางสังคม แม้จะเน้นการศึกษาโดยพิจารณาที่ตัวประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นหลัก แต่ก็มิได้ละเลยที่จะพิจารณาบทบาทของพรรคการเมือง บทบาทของสาขาพรรคและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับกระบวนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในสถานะที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูง และมุ่งวิเคราะห์การกระทำเพื่อให้ทราบถึงปัจจัย หรือตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่เป็นสาเหตุให้บุคคลตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง เนื่องจากการเมืองไทยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ได้เกิดกระแส “ทักษิณฟีเวอร์” ขึ้นในสังคมไทย กล่าวคือ ในการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2544 นับว่าเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยที่สำคัญ นั่นคือ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรภายใต้การนำทีม “พรรคไทยรักไทย” สร้างกลยุทธ์ในการหาเสียงเลือกตั้งโดยพยายามกำหนดเนื้อหาข่าวสารให้เห็นภาพว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และพรรคไทยรักไทยตั้งใจที่จะอาสาเข้ามาแก้ไขปัญหาต่างๆ ของประเทศ ด้วยการใช้นโยบายประชานิยมที่เป็นรูปธรรม ชัดเจน แก้ปัญหาให้กับคนระดับรากหญ้าที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ สร้างพรรคการเมืองทางเลือกที่มีความแปลกใหม่ นำหลักการสื่อสารการตลาดเป็นกลยุทธ์ในการหาเสียงเลือกตั้ง* ที่พรรคไทยรักไทยให้ความสำคัญกับ

* หากวิเคราะห์บทบาทและอิทธิพลของสื่อโดยใช้ทฤษฎีสื่อสารมวลชนจะเห็นว่ามีความสอดคล้องกับทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic Needle Model) ที่เชื่อในอิทธิพลของสิ่งเร้า (Stimulus) ทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic Needle Model) บางครั้งเรียกว่า ทฤษฎีสื่อสารจังหวะเดียว (One Step Flow Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า องค์กรหรือผู้ส่งข่าวสารเป็นผู้มีอำนาจและบทบาทที่สำคัญที่สุด กล่าวคือ สามารถกำหนดข่าวสารและส่งข่าวสารไปยังผู้รับ โดยคาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้นได้ คล้ายกับหมอนฉีดยาให้คนป่วย ข่าวสารที่ส่งไปก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้รับได้โดยตรง กว้างขวาง และทันที ส่วนฝ่ายผู้รับข่าวสารเป็นคนจำนวนมาก ที่ต่างคนต่างอยู่เฉยๆ และมีปฏิกริยาหรือพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามที่ผู้ส่งข่าวสารต้องการ ไม่มีบทบาทหรืออำนาจควบคุมผู้ส่งข่าวสารได้ ทฤษฎีนี้ถือว่า ผู้มีอำนาจและเข้าใจสถานการณ์สามารถใช้สื่อมวลชน ทำให้เกิดผลตามที่ตนเองต้องการได้ อ้างถึงใน ธิดาพร ชนะชัย, บทบาทของสื่ออินเทอร์เน็ตต่อการเมืองในสหรัฐอเมริกา [ออนไลน์], 25 ธันวาคม 2552. แหล่งที่มา www.commart.hcu.ac.th/images/academic_article/nok/internet_in_america.pdf

แหล่งข่าวสารหรือผู้ส่งสาร นั่นคือ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรเบอร์ดี¹ จากความโดดเด่นดังกล่าว ส่งผลให้ในการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 6 มกราคม 2544 พรรคไทยรักไทยสามารถกวาดที่นั่งไปได้ทั้งสิ้น 248 ที่นั่ง จากทั้งหมด 500 ที่นั่ง ทั้งนี้พรรคประชาธิปัตย์ได้มาเพียง 128 ที่นั่งเท่านั้น ที่นั่งของพรรคประชาธิปัตย์เองนั้นส่วนใหญ่ได้มาจากเสียงของประชาชนในภาคใต้เป็นสำคัญ ทำให้สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์อยู่ในฐานะพรรคฝ่ายค้านในสภา เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายรัฐบาล การเป็นพรรคฝ่ายค้านทำให้พรรคประชาธิปัตย์ไม่สามารถสร้างผลงานอย่างโดดเด่นทัดเทียมพรรครัฐบาลได้ การนำเสนอข่าวผลงานผ่านสื่อรูปแบบต่างๆ นั้น ฝ่ายรัฐบาลสามารถจับจองพื้นที่ในสัดส่วนที่สูงกว่าพรรคประชาธิปัตย์อย่างมาก ทำให้กระแสของพรรคประชาธิปัตย์ไม่โดดเด่นในช่วงเวลาดังกล่าว

จากการทำหน้าที่เป็นฝ่ายรัฐบาลของพรรคไทยรักไทย และการเป็นพรรคฝ่ายค้านของพรรคประชาธิปัตย์ ส่งผลให้ในการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 พรรคไทยรักไทยยังคงกวาดที่นั่งได้ 375 ที่นั่ง จากทั้งหมด 500 ที่นั่ง และพรรคประชาธิปัตย์เองนั้นได้เพียง 95 ที่นั่ง ลดลงจากปี 2544 ถึง 33 ที่นั่ง โดยฐานคะแนนเสียงที่สำคัญของพรรคประชาธิปัตย์ยังคงมาจากภาคใต้เป็นสำคัญ ต่อมาในการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 23 ธันวาคม 2550 (ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2550) มีการยุบพรรคไทยรักไทย ต่อมาแกนนำและสมาชิกพรรคของพรรคไทยรักไทยได้จัดตั้งพรรคพลังประชาชน (ภายใต้ผู้นำ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร) ปรากฏว่า พรรคพลังประชาชนได้ 233 ที่นั่ง จากทั้งหมด 480 ที่นั่ง พรรคประชาธิปัตย์ได้ 165 ที่นั่ง โดยได้คะแนนเสียงเพิ่มจากปี 2548 ถึง 70 ที่นั่ง เป็นคะแนนเสียงที่ได้รับมากที่สุดที่ได้แข่งขันกับพรรคการเมือง โดยมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นแกนนำของพรรค ผลการเลือกตั้งครั้งนี้พรรคพลังประชาชนได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล แต่ได้มีการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (กลุ่มเสื้อเหลือง) ซึ่งทำให้มีการเปลี่ยนตัวนายกรัฐมนตรีถึง 2 คน คือ นายสมัคร สุนทรเวช และนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ หลังจากคดียุบพรรคการเมือง ซึ่งส่งผลให้พรรครัฐบาลหลักสามพรรคถูกยุบได้มีการลงมติเลือกนายกรัฐมนตรีใหม่ ซึ่งผลปรากฏว่านายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรี โดยอาศัยเสียงสนับสนุนสำคัญจากพรรคภูมิใจไทย

หลังจากนั้นได้มีการชุมนุมของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติมาอย่างต่อเนื่อง (กลุ่มเสื้อแดง) เหตุการณ์ทางการเมืองระอุมากยิ่งขึ้น จนในที่สุดจึงได้มีการประกาศการเลือกตั้งครั้งต่อไปในวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 จากการยุบพรรคพลังประชาชน จึงได้มีการจัดตั้งพรรคเพื่อไทยขึ้นมาแทนพรรคการเมืองเดิม ภายใต้หัวหน้าพรรค นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

¹ นิชาภา ศิริวัฒน์, Branding ไทยรักไทย, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เฮลท์แคร์ พลัมบลิชซิ่ง จำกัด, 2546), หน้า 148.

ส่งผลให้การเลือกตั้งครั้งนี้ พรรคเพื่อไทยได้รับคะแนนเสียง 265 ที่นั่ง ในขณะที่พรรคประชาธิปัตย์ได้รับคะแนนเสียง 159 ที่นั่ง ทำให้พรรคประชาธิปัตย์กลับมาทำหน้าที่ฝ่ายค้านในรัฐสภา

และหากพิจารณาผลการเลือกตั้งในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2548 ถึงปี 2554 พรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทยเป็นพรรคที่ได้รับคะแนนเสียงในพื้นที่ภาคเหนือ และภาคอีสานจำนวนมาก ในขณะที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่ได้รับคะแนนเสียงในพื้นที่ภาคใต้เป็นส่วนใหญ่ ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ พรรคไทยรักไทย / พรรคพลังประชาชน / พรรคเพื่อไทย (จำแนกตามภาค)
เลือกตั้ง กุมภาพันธ์ 2548² ธันวาคม 2550³ และกรกฎาคม 2554⁴

ภาค พรรค	เหนือ			อีสาน			กลาง			ใต้		
	48	50	54	48	50	54	48	50	54	48	50	54
ประชาธิปัตย์	5 (6.7)	16 (26.2)	13 (21)	2 (1.6)	5 (6.3)	4 (3.7)	12 (9.8)	62 (57.4)	48 (48.5)	52 (98.1)	49 (96.1)	53 (100)
ไทยรักไทย / พลังประชาชน / เพื่อไทย	70 (93.3)	45 (73.8)	49 (79)	126 (98.4)	75 (93.8)	105 (96.3)	111 (90.2)	46 (42.6)	51 (51.5)	1 (1.9)	2 (3.9)	- (0)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่าร้อยละเปรียบเทียบจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้ง

² สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ข้อมูลสถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548, (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2548) หน้า 253-276.

³ ศูนย์ข้อมูลการเมืองไทย, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 [ออนไลน์], 25 ธันวาคม 2552. แหล่งที่มา www.politicalbase.in.th/index.php/_23

⁴ เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, สรุปผลการเลือกตั้ง 2554 แยกตามภาค เรียงลำดับตามจำนวน ส.ส. ที่ได้ [ออนไลน์], 12 สิงหาคม 2554. แหล่งที่มา www.ubonchamber.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1004:-2554---&catid=36:2010-06-22-16-02-58&Itemid=11

จากตารางจะเห็นได้ว่าคนใต้เลือกพรรคประชาธิปัตย์ เมื่อเปรียบเทียบกับพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทยที่มีฐานคะแนนเสียงสำคัญในพื้นที่ภาคเหนือและภาคอีสาน ปรากฏการณ์ดังกล่าวมีความสำคัญน่าสนใจอย่างยิ่ง นั่นคือ พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกัน ประเด็นเกี่ยวกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์และปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งของคนใต้และคนเหนือ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเพื่อเปรียบเทียบหาคำตอบ หรือคำอธิบายที่ชัดเจน นั่นคือ คนใต้เลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์จากปัจจัยใด คนเหนือเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ด้วยปัจจัยใด เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่คนใต้และคนเหนือนำมาเป็นเหตุผลสำคัญในการเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ รวมทั้งศึกษาวิสัยบทบาทของผู้สมัคร บทบาทของสาขาพรรค และบทบาทของหัวหน้าคณะที่เอื้อหนุนต่อคะแนนเสียงของผู้สมัคร เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของผู้สมัครและพรรค ว่ามีความเหมือนหรือความต่างกันมากน้อยเพียงใดในการได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้งในพื้นที่ของตน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการสร้างความผูกพันพรรคการเมือง ในการมองว่าพื้นที่ภาคใต้เป็นพื้นที่ผูกขาดของพรรคประชาธิปัตย์ คนใต้เลือกพรรคประชาธิปัตย์เป็นระยะเวลายาวนาน และไม่เปลี่ยนแปลงไปเหมือนภูมิภาคอื่น ทำให้ถูกมองว่า “พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคของคนใต้” คนใต้ยังมีการแสดงออกอย่างเด่นชัดในอีววัฒนธรรมหนึ่ง คือ “วัฒนธรรมนายหัว” และ “วัฒนธรรมหัวกล่อ” เนื่องจากมีคนภาคใต้เป็นนายกรัฐมนตรีนครี (พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และนายชวน หลีกภัย) และแฝงไว้ด้วยวัฒนธรรมท้องถิ่นกับเอกลักษณ์ของคนภาคใต้ คือ รักพวกพ้อง ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับประชาชน พัฒนาไปสู่ความรักความศรัทธาที่ประชาชนมีให้กับนักการเมือง เป็นความชื่นชมที่อยู่เหนือเหตุผล ซึ่งถือเป็นความชื่นชมในระดับสูงสุดที่คู่แข่งเข้าแทรกแซงได้ยาก⁶ ซึ่งเหตุผลสำคัญของปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ มีการศึกษาพบว่าเกิดจากสาเหตุความนิยมความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนใต้ จากมุมมองและแบบแผนทางการเมือง และความเป็นภูมิกษานิยมของคนใต้⁷ จากความเป็นภูมิกษานิยมของคนใต้ ทำให้ช่วย

⁵ ภาณุ ธรรมสุวรรณ และทวิศักดิ์ ส้อมลิ้ม, “การเมืองพัทลุง อดีต – ปัจจุบัน,” วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ 3, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2543): 10 – 11.

⁶ เสรี วงษ์มณฑา, BRANDING นักการเมือง, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฐานการพิมพ์ จำกัด, 2550), หน้า 40.

⁷ จิราภรณ์ คำจันทร์, “ความนิยมพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ : ศึกษากรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 และที่ 10 จังหวัดนครศรีธรรมราช,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547).

ชนะของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ขึ้นอยู่กับการสร้างค่านิยมและความผูกพันพรรคการเมือง
ความเป็นคนใต้ รวมทั้งค่านิยมอดีตหัวหน้าพรรค นายชวน หลีกภัย ผ่านกระบวนการกล่อม
เกล้าทางการเมือง

ความเป็นภูมิภาคนิยมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งและความผูกพัน
พรรคการเมือง ความเป็นภูมิภาคนิยมนั้นมีมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมทางการเมือง
และมิติทางด้านประวัติศาสตร์รวมอยู่ด้วยกัน⁸ อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่า
คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัคร นโยบาย และการสร้างฐานคะแนนเสียง เพราะความเป็นภูมิภาค
นิยมเป็นการแสดงความผูกพัน ความเป็นพวกพ้อง ความเป็นพวกเดียวกัน ภาคเดียวกัน ซึ่ง
เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาของบุคคล ผ่านกระบวนการสั่งสมทางสังคม โดยเริ่มมาตั้งแต่เด็กที่ได้รับมา
จากบิดามารดา เด็กได้รับรู้และเข้าใจการปฏิบัติของบิดามารดา เรียนแบบพฤติกรรมต่างๆ ได้แก่
ความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยม ตลอดจนการเติบโตในสิ่งแวดล้อมใดสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ที่มีการปลูกฝัง
ค่านิยมให้ฝังรากลึกผ่านทางจิตวิทยาแล้วนั้น ความคิดความเชื่อจะส่งผลต่อพฤติกรรมในสังคม
การเมืองด้วย แบบแผนต่างๆ ดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์โดยอาศัยหรือผ่าน
กระบวนการอบรมกล่อมเกล้าทางการเมืองทั้งสิ้น⁹

ศาสตราจารย์ชัยอนันต์ สมุทวณิช มองว่า ลักษณะของระบบการเลือกตั้ง ระบบพรรค
การเมือง ระบบคณะรัฐมนตรีของไทยมีแนวโน้มที่จะประดมเสียงโดยอาศัยความผูกพันขึ้น
พื้นฐานที่สำคัญที่สุด คือ ความเป็นคนพวกเดียวกัน ปักข์เดียวกัน ความเป็นคนใต้ คนอีสาน
เนื่องจากเรายังไม่สามารถขายอุดมการณ์ประชาธิปไตย ในความเป็นจริงของการเลือกตั้งนั้น
วิธีการระดมเสียงที่ดีที่สุดไม่ได้ระดมที่ความเป็นประชาธิปไตย แต่ระดมที่ความเป็นพวกเดียวกัน
นักการเมืองทุกคนจะบอกว่า all politics is local หมายความว่า การเมืองทุกประเภทต้องเป็น
ท้องถิ่น ไม่มีการเมืองในประเทศไหนในโลกนี้ที่ไม่ใช่ท้องถิ่น แต่การเมืองในประเทศอื่น เช่น
สหรัฐอเมริกา หรือเยอรมนี เขามีความเป็นท้องถิ่นได้โดยที่เขาใช้อุดมการณ์ประชาธิปไตย หรือ
คุณค่าประชาธิปไตยที่อยู่เหนือกว่าหรือแกร่งกว่า ในขณะที่ระบอบประชาธิปไตยของเราอ่อนแอ
ยังไม่ผนึกกำลัง และมีพรรคการเมืองที่อ่อนแอ (เพราะไม่เคยมีกระบวนการเคลื่อนไหวอาณานิคม
ไม่เหมือนเนลสัน แมนเดลา หรือแม้แต่มุซซอลี) จึงนำไปสู่พรรคภูมิภาค เพราะไม่สามารถที่จะอ้าง
อะไรที่จะมาระดมเสียงได้ดีเท่ากับความผูกพันเรื่องภูมิภาคนิยม สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดมานาน

⁸ Louise Fawcett and Andrew Hurrell, Regionalism in world politics, (New York: Oxford
University Press, 1981), p. 38.

⁹ ลิขิต ธีรเวคิน, วัฒนธรรมทางการเมืองและการกล่อมเกล้าเรียนรู้ทางการเมือง, (กรุงเทพมหานคร:
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), หน้า 23.

แล้ว วัฒนธรรมของไทยก็เปิด แต่ระบบการเมืองไทยปิด เพราะฉะนั้นระบบประชาธิปไตยจึงไม่สามารถสร้างคุณค่าที่เหนือภูมิภาคหรือเหนือท้องถิ่นได้ เมื่อเกิดระบบการเลือกตั้งเข้ามา ในขณะที่อุดมการณ์ประชาธิปไตยยังหยั่งรากไม่ลึก พรรคการเมืองก็ต้องอาศัยความผูกพัน (belonging) ในแง่ภูมิภาคนิยม และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อยๆ¹⁰

ผลที่เกิดขึ้นจากความเป็น “ภูมิภาคนิยม” ในการเมืองไทยนั้น ศาสตราจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ มีความเห็นว่า การเมืองเข้ามาใช้ประโยชน์จากเอกลักษณ์ของความเป็นคนภาคต่างๆ เพื่อเอาเอกลักษณ์นั้นๆ มาต่อรองในส่วนกลาง เช่น ต่อรองโควต้าวรัฐมนตรี เป็นต้น และผลที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การเกิดผลในทางอารมณ์ กล่าวคือ เนื้อหาของความเป็นภูมิภาคนิยม จะปลุกเร้าอารมณ์ความรู้สึกของคนในท้องถิ่นหรือภูมิภาคนั้นๆ มากขึ้น เช่น ในการเลือกตั้งเมื่อเดือนกันยายน 2538 มีการปลุกเร้าความรู้สึกให้คนเหนือเลือกพรรคที่จะทำให้คนเหนือได้เป็นนายกรัฐมนตรี อารมณ์ดังกล่าวจึงเข้าไปมีบทบาททางการเมืองได้¹¹ ปัญหาที่น่าวิตก คือ นักการเมืองจะปลุกเร้าความรู้สึกภูมิภาคนิยม ให้กลายเป็นความแตกร้างของคนในชาติมากขึ้นอย่างไรเหตุผล เพียงเพื่อเอาภูมิภาคนิยมเป็นฐานคะแนนเสียงให้ตัวเอง รวมทั้งยังนำมาต่อรองโควต้าวรัฐมนตรีในพรรค เมื่อระบอบประชาธิปไตยไทยอ่อนแอ จึงนำไปสู่พรรคภูมิภาค เพราะเรายังไม่มีอะไรที่จะอ้างในการระดมเสียงได้ดีเท่ากับความผูกพันในเรื่องภูมิภาคนิยม กระบวนการทางการเมืองที่มีการเลือกตั้งจึงนำไปสู่การเกิดภูมิภาคนิยมทางการเมืองอย่างคับแค้นมากกว่าการผิงกำลังของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความแตกแยกทางการเมืองและสังคมอย่างเช่นในปัจจุบัน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในภาคใต้และภาคเหนือ นั่นคือ จังหวัดสงขลาและจังหวัดตาก ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์ได้รับชัยชนะมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน เนื่องจากจังหวัดสงขลานั้น แม้ว่าช่วงแรกๆ ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและพรรคการเมืองเริ่มมีบทบาทสำคัญ พรรคประชาธิปัตย์ยังไม่ใช่พรรคการเมืองที่ผูกขาดในพื้นที่ และได้รับการเลือกตั้งครบทุกเขตเช่นปัจจุบันนี้ก็ตาม แต่การเลือกตั้งทุกครั้งนับตั้งแต่ปี 2500 จนถึงการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2535 (หรือเรียกสั้นๆ ว่า 2535/1) ก็มีผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ชนะการเลือกตั้งสอดแทรกผู้สมัครจากพรรคการเมืองอื่นๆ มาโดยตลอดไม่เคยว่างเว้น และนับตั้งแต่การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 (หรือเรียกสั้นๆ ว่า 2535/2) เป็นต้นมา ประชาชนชาวจังหวัดสงขลาเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ และไม่มี

¹⁰ เสาวลักษณ์ สุขวิรัช, ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สุขุมและบุตร จำกัด, 2539), หน้า 25 – 27.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2 - 5.

พรรคการเมืองใดสามารถแข่งขันที่นิ่งจากพรรคประชาธิปัตย์ได้เลย แม้ในปี 2544 จนถึงปัจจุบัน (ปี 2555) พรรคประชาธิปัตย์ก็ยังคงสามารถครองคะแนนเสียงของคนสงขลาได้อย่างเหนียวแน่นทุกที่นั่ง ไม่ว่าจะเปลี่ยนตัวผู้สมัครเป็นใครก็ตาม* ความผูกพันพรรคการเมืองของคนใต้ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้สมัครของพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่จังหวัดสงขลาจึงเป็นกรณีหนึ่งที่ควรแก่การศึกษา

ในขณะที่จังหวัดตากนั้น เป็นจังหวัดชายแดนในภาคเหนือและมักไม่ค่อยได้รับความสนใจต่อประเด็นทางการเมืองในพื้นที่มากนัก เพราะถูกมองและรับรู้จากคนทั่วไปในลักษณะการเมืองภาพนิ่ง พื้นที่ทางภาคเหนือมีพรรคการเมืองของทักษิณเป็นเจ้าของพื้นที่ส่วนใหญ่ เนื่องจาก พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นคนอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จนได้รับฉายาจากสื่อมวลชนว่า “แมว” เนื่องจากเป็นฉายาที่เพื่อนร่วมรุ่น โรงเรียนเตรียมทหาร (ตท. 10) ตั้งให้ ความเป็นคนภาคเดียวกัน คนบ้านเดียวกัน ส่งผลให้ผู้มีสิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในพื้นที่ภาคเหนือโดยส่วนใหญ่เลือกพรรคไทยรักไทยที่มี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรเป็นหัวหน้าพรรค และเลือกพรรคพลังประชาชนที่มี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นแกนนำของพรรค พื้นที่ทางภาคเหนือโดยส่วนใหญ่นิยมพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทย หากแต่พื้นที่จังหวัดเล็กๆ อย่างจังหวัดตากนั้น ผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์กลับเป็นฝ่ายครองพื้นที่ ครองฐานคะแนนเสียงมาอย่างยาวนาน เมื่อพิจารณาการเลือกตั้งในจังหวัดตากในอดีต นับตั้งแต่ปี 2500 สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์สามารถสอดแทรกที่นิ่งมาโดยตลอด ยกตัวอย่างเช่น ในปี 2500 นายเทียม ไชยนันทน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตาก สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ต่อมาส่งนายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ อดีตรัฐมนตรีสาธารณสุข และรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตากถึง 10 สมัย** นับตั้งแต่ปี 2518 เป็นต้นมา และในปัจจุบันได้ส่งบุตรชาย คือ นายชนิดพล ไชยนันทน์ ลงสมัครรับเลือกตั้ง เมื่อพิจารณาความต่อเนื่องและความยาวนานแล้ว พรรคประชาธิปัตย์ได้รับการเลือกเกือบทุกครั้ง แม้แต่ในช่วงกระแสของพรรคไทยรักไทยได้รับความนิยมในช่วงปี 2544 ที่มีหัวหน้าพรรคเป็นคนภาคเหนือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งในเขตภาคเหนือมาจากพรรคไทยรักไทยเกือบทุกจังหวัดยกเว้นจังหวัดตากที่ยังคงเป็นฐานที่มั่นของพรรคประชาธิปัตย์ ต่อมาเมื่อการเมืองเปลี่ยนไปเป็นการแข่งขันระหว่าง 2 ขั้วทางการเมืองอย่างชัดเจนในปี 2548 ระหว่างพรรคไทยรักไทย และพรรคประชาธิปัตย์ ทำให้

* ดูรายละเอียดภาคผนวก ข., หน้า 190-194.

** นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ ชนะคะแนนเสียงการเลือกตั้งในปี 2518, 2519, 2522, 2526, 2529, 2531, 2535/1, 2535/2, 2538, 2544 ดูรายละเอียดเพิ่มเติม ภาคผนวก ข., หน้า 194-195.

ผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคไทยรักไทยได้รับชัยชนะในจังหวัดตาก 1 ที่นั่ง แต่พรรคประชาธิปัตย์ยังรักษาได้ 2 ที่นั่ง ต่อมาในการเลือกตั้งปี 2550 และปี 2554 ผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์กลับมายึดที่นั่งได้ทั้งหมด แม้ว่าในปัจจุบันกระแสการเมืองที่แปรเปลี่ยน ผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ยังคงได้รับความไว้วางใจ ได้รับเลือกเป็น “ผู้แทน” ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดตาก สะท้อนให้เห็นถึงการเมืองของจังหวัดตากที่มีลักษณะพิเศษต่างจากจังหวัดอื่น โดยเฉพาะในเขตภาคเหนือ

ดังนั้น การให้ความสำคัญกับการศึกษา “ทำไมคนตากซึ่งเป็นภาคเหนือเลือกพรรคประชาธิปัตย์” ทั้งๆ ที่พรรคถูกมองว่าเป็น “พรรคของคนใต้” และพรรคประชาธิปัตย์สร้างกลไกยุทธศาสตร์ของพรรคและผู้สมัครในการสร้างความผูกพันทางการเมืองอย่างไร” เป็นสิ่งที่น่าสนใจ ความเป็นภูมิภาคนิยมเป็นตัวขับเคลื่อนความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ ในขณะที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดตากต้องสร้างความโดดเด่นด้วยคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครด้วยบทบาทการทำหน้าที่และสร้างความนิยมส่วนบุคคล ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์นั้นไม่สามารถสร้างความผูกพันหรือได้รับชัยชนะในจังหวัดตากได้หากไม่ปฏิบัติอย่างที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดตากกระทำอยู่ และสิ่งที่สำคัญ ก็คือ การนำบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดตากเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อ “ชนะใจ” ประชาชนในภูมิภาคอื่น และเพื่อลดบทบาทความเป็น “ภูมิภาคนิยม” ในการเลือกตั้งของไทย ผู้วิจัยพยายามวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายพฤติกรรมการเลือกตั้งของคนไทยที่ไม่ได้เจาะจงจังหวัดสงขลาและภาคใต้ โดยเลือกจังหวัดตากในการเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นพื้นที่ในภาคเหนือที่นิยมพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทยเป็นหลัก โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาจังหวัดสงขลาและจังหวัดตากเป็นเพียงกรณีหนึ่งเท่านั้น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ค้นหาความเหมือนหรือความแตกต่างในพฤติกรรมการเมืองการเลือกตั้งของคนไทย โดยผู้สนใจศึกษาในกรณีดังกล่าวนี้อาจนำกรณีศึกษาของผู้วิจัยเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น เช่น ภาคกลาง หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น รวมทั้งยังเป็นข้อมูลเพื่อนำไปสู่การสร้างกระบวนการความเป็นประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในอนาคต

สมมติฐาน

1. ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลาไม่ได้เกิดจากการสร้างฐานคะแนนเสียงอย่างมีประสิทธิภาพ แต่เกิดจากมุมมองและแบบแผนทางการเมืองของคนใต้ ความนิยมอดีตหัวหน้าพรรคนายชวน หลีกภัย และกระบวนการกล่อมเกลารวมทางการเมือง

2. ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตากเกิดจากความนิยมในตัวผู้สมัครในการดูแลประชาชนในพื้นที่ คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และบทบาทสาขาพรรค

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งของคนสงขลาและคนตากที่เลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์

2. เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับโลก ยุทธศาสตร์ของพรรคและของผู้สมัครในการสร้างความผูกพันพรรคการเมืองในจังหวัดสงขลาและจังหวัดตาก

ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาเปรียบเทียบประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดสงขลาและอำเภอเมืองจังหวัดตากที่เลือกผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งรวมทั้งในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 จำนวนจังหวัดละ 100 ตัวอย่าง รวมเป็น 200 ตัวอย่าง

ข้อจำกัดของการศึกษา

การวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งของกลุ่มประชากรตัวอย่างในจังหวัดสงขลาและจังหวัดตาก เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคการเมืองของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งของคนสงขลาและคนตากที่เลือกผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์และพรรคประชาธิปัตย์ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง ผู้วิจัยจึงใช้ข้อมูลจากผู้ที่เลือกเฉพาะผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์และพรรคประชาธิปัตย์ แบบสอบถามการวิจัยจะสามารถบ่งบอกได้ว่ากลุ่มตัวอย่าง

วิจัยนั้นเลือกผู้สมัครจากพรรคใดและพรรคการเมืองใดในการเลือกตั้งที่ผ่านมา (3 กรกฎาคม 2554) รวมทั้งในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยลงพื้นที่หาข้อมูลในจังหวัดตาก เป็นระยะเวลาการหาเสียงเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่นจังหวัดตาก ที่ซับซ้อนเกี่ยวกันระหว่างผู้สมัครและพรรคการเมืองต่างๆ ทำให้กลุ่มตัวอย่างวิจัยระวางตนในการตอบคำถามและการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลในระดับหนึ่ง

ผู้วิจัยศึกษาจังหวัดสงขลาและจังหวัดตากในฐานะหน่วยจำลองของภาพใหญ่ระดับภาค และเป็นความพยายามอธิบายพฤติกรรมโดยรวมของภาค เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมเลือกตั้งของประชาชนในแต่ละภูมิภาค และผู้วิจัยยอมรับว่าการนำเอากรณีศึกษาจังหวัดสงขลาและจังหวัดตากในการอธิบายอาจมีความเบี่ยงเบนได้มาก เพราะการศึกษาจังหวัดเดียวไม่อาจเป็นตัวแทนที่แท้จริงของภาคได้

นิยามศัพท์

คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หมายถึง คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

การสร้างฐานคะแนนเสียงอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง การปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งที่ทำให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนอันนำไปสู่ความผูกพันและการเป็นฐานคะแนนเสียงให้กับพรรคการเมืองนั้นๆ

ความผูกพันพรรคการเมือง* หมายถึง ความจงรักภักดีและความเชื่อที่มีต่อพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง คล้ายๆ กับประชาชนเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือศาสนา ซึ่งเชื่อว่าจะสามารถสนองประโยชน์ตามที่ตนต้องการได้ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามความเชื่อนั้น ในขณะที่เดียวกันก็จะมีการถ่ายทอดความเชื่อนั้นต่อกันไปในรูปของกระบวนการเรียนรู้ในสังคม

ความนิยมอดีตหัวหน้าพรรค หมายถึง ความนิยมนายชวน หลีกภัยเมื่อนายชวน หลีกภัยดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ โดยชนะการเลือกตั้งในปี 2535 และทำหน้าที่เป็นฝ่ายรัฐบาลในการบริหารประเทศ

* Walter A. Rosenbaum อธิบายว่า ความผูกพันพรรคการเมือง เป็นเรื่องจิตวิทยาของบุคคลที่มีความรู้สึกผูกพัน (attachment) ที่มีต่อพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของโดยการแสดงตนเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้น ความรู้สึกเช่นนี้บุคคลจะยึดมั่นพรรค นำไปสู่พฤติกรรมทางการเมืองในรูปแบบลักษณะ และระดับที่แตกต่างกันออกไป อ้างถึงใน ชุมพล แพร่หลวง, “ความผูกพันพรรคการเมืองของคนกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 35.

การกล่อมเกลາทางการเมือง** หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้มาซึ่งความโน้มเอียงทางการเมืองต่างๆ จากครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน สื่อสารมวลชน และองค์กรทางการเมือง อันได้แก่ ความรู้ ทักษะ ทศนคติ ความเชื่อ และความรู้สึก ค่านิยมที่เกี่ยวกับระบบการเมือง

ความเป็นคนใต้/คนตาก หมายถึง มุมมองและแบบแผนทางการเมืองของคนใต้/คนตาก ต่อพรรคประชาธิปัตย์ และเหตุปัจจัยของความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนใต้/คนตาก

ความเก่าแก่ของพรรค หมายถึง การจัดตั้งมาอย่างยาวนาน แม้ว่าจะมีเหตุการณ์ทางการเมืองใดๆ อันจะทำให้พรรคเกิดความสั่นคลอน แต่พรรคยังสามารถยืนหยัดอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้

จุดยืนทางการเมือง หมายถึง การรับรู้และการเลือกปฏิบัติของบุคคลต่อพรรคการเมืองใด พรรคการเมืองหนึ่ง การสนับสนุนองค์กรของพรรค รวมถึงการตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้กับพรรคการเมืองนั้น

คำจำกัดความเชิงปฏิบัติการ

คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หมายถึง คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เกี่ยวกับการศึกษา บุคลิกภาพ รวมถึงบทบาทการทำหน้าที่ในการออกกฎหมายอันส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ของคนใต้/คนตาก

การสร้างฐานคะแนนเสียงอย่างมีประสิทธิภาพของพรรคประชาธิปัตย์ หมายถึง การสร้างฐานคะแนนเสียงที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก ซึ่งฐานคะแนนเสียงที่ว่านี้ คือ 1. คุณสมบัติส่วนบุคคลของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อันประกอบไปด้วย คุณสมบัติส่วนบุคคลเกี่ยวกับการศึกษา บุคลิกภาพ บทบาทในการออกกฎหมาย การดูแลเยี่ยมเยียนเพื่อรับความทุกข์สุขของประชาชน รวมถึงการให้ความช่วยเหลือเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อน 2. สาขาพรรค อันประกอบไปด้วย การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และการให้ความ

** Allen R. Ball กล่าวว่า การกล่อมเกลາทางการเมือง คือ กระบวนการสร้างและพัฒนาทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับระบบการเมือง กระบวนการนี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะในวัยเด็ก หากยังส่งผ่านต่อเนื่องในทุก ๆ ช่วงชีวิต อ้างถึงใน Allen R. Ball, *Modern politics and government*, (London: Macmillan, 1993), p. 68.

และ Kenneth P. Langton ได้ให้นิยามการกล่อมเกล่าทางการเมืองไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้เรียนรู้แบบแผนพฤติกรรมและอุปนิสัย ในทางที่เกี่ยวเนื่องกับการเมืองโดยผ่านทางสื่อกลางต่าง ๆ ของสังคม สื่อกลางเหล่านี้รวมถึง สิ่งแวดล้อมทั่วไป เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อนฝูง โรงเรียน สมาคมผู้ใหญ และสื่อสารมวลชนต่าง ๆ อ้างถึงใน สิทธิพันธ์ พุทธนุ, *ทฤษฎีพัฒนาการเมือง*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ประชาชน จำกัด, พิมพ์ครั้งที่ 5, 2536), หน้า 132.

ช่วยเหลือกับประชาชนในพื้นที่ 3. หัวคะแนน อันประกอบไปด้วย การรู้จักคุ้นเคยกับหัวคะแนน และการได้รับความช่วยเหลือจากหัวคะแนน

ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ หมายถึง คุณสมบัติที่คนสงขลาและคนตากขึ้นชอบในพรรคประชาธิปัตย์โดยพิจารณาจากมุมมองของคนใต้/ คนตากต่อพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งวัดจาก 5 อันดับแรกที่สามารถพบมากที่สุด และความต่อเนื่องในการเลือกพรรคแม้จะอยู่ภายใต้การเปลี่ยนหัวหน้าพรรค การย้ายพรรคของคณะกรรมการบริหารพรรค การตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกพรรค

ความนิยมอดีตหัวหน้าพรรค นายชวน หลีกภัย หมายถึง ความนิยมนายชวน หลีกภัย อันเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้คนสงขลาและคนตากเกิดความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์

การกล่อมเกลารอบคอบ หมายถึง กระบวนการกล่อมเกลารอบคอบ ซึ่งวัดจากอิทธิพลของรอบคอบต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ ชอบพรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่ยังไม่มีสิทธิ์เลือกตั้ง สมาชิกครอบครัวเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ความถี่ในการพูดคุยเรื่องพรรคประชาธิปัตย์ในครอบครัว

ความเป็นคนใต้/คนตาก หมายถึง มุมมองและแบบแผนทางการเมืองของคนใต้/คนตากต่อพรรคประชาธิปัตย์ในประเด็นของอิทธิพลความเป็นคนใต้/คนตากกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคของคนใต้/คนตาก และคุณลักษณะโดยรวมของพรรคประชาธิปัตย์สอดคล้องกับความเป็นคนใต้/คนตาก พิจารณาถึงคุณสมบัติที่ทำให้คนสงขลาและคนตากผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ โดยนับเพียง 5 อันดับที่ได้สำรวจพบ

ความเก่าแก่ของพรรคประชาธิปัตย์ หมายถึง การที่พรรคประชาธิปัตย์จัดตั้งมาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่ปี 2489 จนถึงปัจจุบัน (ปี 2555) จากการจัดตั้งพรรคมา 66 ปี ทำให้พรรคประชาธิปัตย์ถือว่าเป็นพรรคการเมืองหนึ่งที่มีความเก่าแก่ยาวนานมากในเมืองไทย ที่ยังมีการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง มีผลงานสู่เวทีการเมือง และยังส่งผู้สมัครลงแข่งขันในการเลือกตั้งทั่วไป โดยพิจารณาว่าความเก่าแก่ยาวนานนี้เองเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของความผูกพันพรรคการเมืองหรือไม่เพียงใด

จุดยืนทางการเมือง หมายถึง ในภาวะเหตุการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันที่มีความแตกแยกแตกต่างทางความคิด การที่บุคคลสามารถรับรู้และตัดสินใจได้ว่าตนมีที่อยู่ที่ยืนทางการเมืองหรือให้การสนับสนุนพรรคการเมืองใด โดยวัดจากการที่ในภาวะปัจจุบันมีการแข่งขันหลากหลายจากพรรคการเมืองต่างๆ โดยเฉพาะพรรคเพื่อไทย แต่ก็ยังคงผูกพันและตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์อย่างสม่ำเสมอ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความแตกต่างของแบบแผนพฤติกรรมการเลือกตั้งของคนสงขลาและคนตาก
2. เพื่อเป็นตัวอย่างการศึกษาเปรียบเทียบกลไก ยุทธศาสตร์ของพรรคและของผู้สมัครในการสร้างความผูกพันพรรคการเมืองของจังหวัดที่อยู่ในคนละภูมิภาค

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ความผูกพันพรรคการเมืองในสังคมไทย : ศึกษาเปรียบเทียบพรรคประชาธิปัตย์ในสงขลาและตาก” มีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

วิธีการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิธีการศึกษาตามแนวทางการวิจัยภาคสนามและการศึกษาวิเคราะห์ โดยนำแนวคิด และทฤษฎีเพื่อเป็นกรอบในการศึกษา แบ่งออกเป็น

- (1) แนวคิดความผูกพันพรรคการเมือง
- (2) ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
- (3) แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง
- (4) ทฤษฎีและแนวคิดพรรคการเมือง

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษา 3 วิธีรวมกัน คือ

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเกี่ยวกับกรอบแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับผลคะแนนการเลือกตั้ง และงานเขียนทางวิชาการ บทความ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในภาคใต้และภาคเหนือ เพื่อนำผลการศึกษาจากเอกสารมาใช้เป็นพื้นฐานความรู้ในการกำหนดเนื้อหา สร้างแบบสอบถาม และแนวทางในการสร้างคำถามสัมภาษณ์ เพื่อนำไปสู่การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

2. แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยจำกัดไว้เฉพาะผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอำเภอเมืองจังหวัดสงขลาและอำเภอเมืองจังหวัดตากที่เลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งรวมทั้งในการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 จังหวัดละ 100 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 200 ตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้พื้นที่จังหวัดสงขลาและจังหวัดตากในการศึกษาโดยเลือกเขตอำเภอเมืองสงขลา และอำเภอเมืองตากเป็นขอบเขตในการศึกษาวิจัย โดยกลุ่มสุ่มประชากรตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยนำปัจจัยทางด้านอายุ เพศ และอาชีพ เพื่อให้ครอบคลุมถึงความคิดเห็นที่หลากหลายของประชากรโดยรวม

ลักษณะของแบบสอบถามที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นคำถามที่กำหนดให้เลือกตอบ (closed – ended question) เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ตอบ และมีเพียงบางข้อที่เป็นคำถามแบบเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็น โดยแบบสอบถามนั้นได้รับการตรวจทานและแนะนำจากประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และกรรมการวิทยานิพนธ์ ก่อนนำไปทดลองใช้

ทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลสำหรับการนำไปใช้ในการวิเคราะห์ แบบสอบถามดังกล่าว จะนำไปทดสอบเบื้องต้น (pretest) กับตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างวิจัยจำนวน 20 คน หลังจากนั้นก็จะนำผลการทดสอบมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ก่อนที่จะนำไปใช้ในการวิจัยจริง เพื่อนำข้อบกพร่องที่พบมาแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in – depth interview) การที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลวิจัยที่ครบถ้วนนั้น เชื่อว่าหากแบบสอบถามเพียงด้านเดียวอาจได้ผลที่ไม่ถูกต้องนัก ดังนั้น จึงต้องมีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ทราบข้อมูลบางประการอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษามากขึ้น ซึ่งการสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มเป้าหมาย คือ

3.1 กลุ่มตัวอย่างวิจัย ที่ทำแบบสอบถาม จังหวัดละ 30 คน รวมเป็น 60 คน

3.2 กลุ่มเป้าหมาย เช่น หัวหน้าแผนกและผู้ที่ดำเนินการหาเสียงด้วยวิธีการต่างๆ ให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

การวิเคราะห์ผลการศึกษา

1. ข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถาม จะนำมาประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS ที่ได้จากคำถามแบบตรวจรายการ โดยใช้วิธีการทางสถิติ (statistics) เปรียบเทียบเป็นค่าร้อยละ (percentage) ในอัตราที่มากกว่าร้อยละ 50 จะถือว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยในส่วนของความคิดเห็นที่เว้นไว้สำหรับเขียนตอบ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เพียงคำตอบที่มีการตอบมากที่สุด เพียง 2 - 5 ประเด็นเท่านั้น และอาจนำคำตอบที่มีแง่มุมหรือมีความสำคัญเพื่อใช้ในการอธิบายเพิ่มเติม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ มีการวิเคราะห์ในเชิงลึกรวมอยู่ด้วย โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามจากแบบสอบถามร่วมกับข้อมูลในเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อคิดเห็น และบทสรุปมาอธิบายเพิ่มเติมให้กับประเด็นต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาถึงความสำคัญของการสร้างฐานคะแนนเสียงที่มีประสิทธิภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สาขาพรรค และหัวหน้าคะแนน รวมถึงความเป็นคนสงขลาและคนตาก กับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ โดยจะแยกการนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 6 บทด้วยกัน อันประกอบไปด้วย

บทที่ 1 กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่จะทำการศึกษาวิจัยว่ามีความสำคัญและสภาพปัญหาอย่างไร นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย สมมติฐานการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ วิธีการดำเนินการวิจัย และลำดับขั้นตอนในการเสนอผลวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึงแนวความคิด ทฤษฎีและผลงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์ และการทำแบบสอบถาม อันประกอบไปด้วย

- (1) แนวคิดการสร้างความผูกพันพรรคการเมือง
- (2) ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมพรรคลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
- (3) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง
- (4) ทฤษฎีและแนวคิดพรรคการเมือง

บทที่ 3 กล่าวถึงระเบียบวิธีวิจัย โดยจะอธิบายอย่างละเอียดให้เข้าใจถึงขั้นตอนต่างๆ เกี่ยวกับวิธีการในการศึกษาวิจัย การเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างและพื้นที่ในการศึกษาวิจัย แบบสอบถามกับตัวแปรวิจัย การทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลข้อมูล

บทที่ 4 กล่าวถึงความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก โดยจะได้กล่าวใน 4 ประเด็นด้วยกัน คือ

(1) ความผูกพันในพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก โดยพิจารณาจากความต่อเนื่องในการเลือกพรรคแม้จะอยู่ภายใต้การเปลี่ยนหัวหน้าพรรค การย้ายพรรคของคณะกรรมการบริหารพรรค ความเก่าแก่มั่นคงของพรรค จุดยืนทางการเมือง และการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกพรรค

- (2) อิทธิพลของครอบครัวกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก
- (3) อิทธิพลของความเป็นคนใต้/คนตากกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์
- (4) อิทธิพลความนิยมนายชวน หลีกภัยกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลา

และคนตาก

บทที่ 5 กล่าวถึงการสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคประชาธิปัตย์กับผลการศึกษาที่พบในจังหวัดสงขลาและตาก ซึ่งการศึกษานี้พบว่า การสร้างฐานคะแนนเสียงที่มีประสิทธิภาพของพรรคประชาธิปัตย์อันประกอบไปด้วย บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สาขาพรรค และหัวหน้าคะแนนมิใช่ประเด็นที่มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลา ในขณะที่คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ และบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการดูแลเยี่ยมเยียนและการให้ความช่วยเหลือประชาชนเมื่อได้รับความเดือดร้อนเป็นประเด็นสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนตาก

บทที่ 6 เป็นบทที่กล่าวสรุปผลการศึกษาตามสมมติฐานการวิจัยและอภิปรายผลการศึกษาผลการวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยืนยันสมมติฐานที่ตั้งไว้ในจังหวัดสงขลา นั่นคือ ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลาไม่ได้เกิดจากการสร้างฐานคะแนนเสียงอย่างมีประสิทธิภาพ แต่เกิดจากมุมมองและแบบแผนทางการเมืองของคนใต้ ความนิยมอดีตหัวหน้าพรรคนายชวน หลีกภัย และกระบวนการกล่อมเกลางานการเมือง และไม่เป็นที่ไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งหมดในจังหวัดตาก นั่นคือ ความนิยมพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตากเกิดจากความนิยมในตัวผู้สมัครในการดูแลประชาชนในพื้นที่ คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และบทบาทสาขาพรรค หากแต่ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์จังหวัดตากนั้น เกิดจากความนิยมในตัวผู้สมัครในการดูแลประชาชนในพื้นที่ และคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยบทบาทสาขาพรรคไม่มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความผูกพันพรรคการเมืองเป็นพฤติกรรมทางการเมืองโดยเฉพาะสังคมและการเมืองในระบอบเสรีประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยอาศัยพรรคการเมืองเป็นช่องทางหรือเป็นกลไกในการนำเสนอข้อเรียกร้องต่างๆ หรือเป็นการสนับสนุนหรือคัดค้านในระบอบทางการเมือง ทั้งนี้เพื่อที่ตนจะได้รับการสนองประโยชน์ทางการเมืองได้ ดังนั้น ความผูกพันพรรคการเมืองจึงเป็นรูปแบบหนึ่งที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมกับพรรคการเมืองในกระบวนการทางการเมือง และมีความสำคัญในการพัฒนาพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันการเมืองที่มั่นคงและมีเสถียรภาพ เนื่องจากความผูกพันพรรคการเมืองนี้จะเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับพรรคการเมือง อันจะมีผลทำให้ประชาชนมีการตัดสินใจและกระทำการทางการเมืองที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของพรรคการเมืองอย่างกระตือรือร้น โดยเฉพาะการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการแสดงพฤติกรรมทางการเมือง

การศึกษาวิจัย “ความผูกพันพรรคการเมืองในสังคมไทย : ศึกษาเปรียบเทียบพรรคประชาธิปัตย์ในสงขลาและตาก” นี้ ประสงค์จะศึกษาเพื่อทราบสาเหตุและลักษณะของความผูกพันพรรคการเมืองของคนสงขลาและคนตากที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ โดยมีกรอบสมมติฐานในการศึกษา ดังนี้

1. ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลาไม่ได้เกิดจากการสร้างฐานคะแนนเสียงอย่างมีประสิทธิภาพ แต่เกิดจากมุมมองและแบบแผนทางการเมืองของคนใต้ ความนิยมอดีตหัวหน้าพรรคนายชวน หลีกภัย และกระบวนการกล่อมเกลாதทางการเมือง

2. ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตากเกิดจากความนิยมในตัวผู้สมัครในการดูแลประชาชนในพื้นที่ คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และบทบาทสาขาพรรค

ดังนั้นในบทนี้จะได้กล่าวในเชิงแนวคิดและทฤษฎี เพื่อเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

- (1) แนวคิดความผูกพันพรรคการเมือง
- (2) ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
- (3) แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง
- (4) ทฤษฎีและแนวคิดพรรคการเมือง

แนวคิดความผูกพันพรรคการเมือง

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาความผูกพันพรรคการเมืองได้แบบอย่างมาจากการศึกษาพฤติกรรมลงคะแนนเสียงของชาวอเมริกัน ซึ่งพบว่า ความเลื่อมใสในพรรคใดพรรคหนึ่งของชาวอเมริกันมีอิทธิพลอย่างมากต่อแบบแผนของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง¹

ความผูกพันพรรคการเมือง (Party Identification) เป็นแนวการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมนโยบายการเมือง มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการพัฒนาพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันการเมืองที่มั่นคงและมีเสถียรภาพ² เนื่องจากความรู้สึกผูกพันพรรคการเมืองนี้ จะเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับพรรคการเมือง อันจะมีผลทำให้ประชาชนมีการตัดสินใจและการกระทำทางการเมืองที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของพรรคการเมืองอย่างกระตือรือร้น โดยเฉพาะการตัดสินใจในการเลือกตั้งของบุคคล และการแสดงพฤติกรรมทางการเมือง

พฤติกรรมของบุคคลเป็นเช่นนี้ได้ก็เนื่องจากว่าความผูกพันพรรคการเมืองเป็นเรื่องของความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจที่มีระดับความชอบและจงรักภักดีของบุคคลที่มีต่อพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งเป็นการเฉพาะ และแสดงการตอบสนองในลักษณะที่ปฏิบัติตามแรงปรารถนาในลักษณะต่างๆ ที่พึงมีพึงเป็นต่อพรรคการเมืองที่บุคคลนั้นรักดี

ความหมายของ Party Identification นั้น หนังสือศัพท์รัฐศาสตร์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน³ ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การสังกัดพรรคการเมือง สำหรับการให้ความหมายของคำว่า Party Identification ของนักรัฐศาสตร์ชาวต่างประเทศได้ให้ความหมายที่มีความลึกซึ้งมากกว่าการสังกัดพรรคการเมืองธรรมดา โดยได้กล่าวไว้ว่า Party Identification เป็นสภาวะทางจิตของบุคคลที่มีความผูกพันกับพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งมากกว่าพรรคอื่นๆ ซึ่งมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่ง (belonging) และมีความจงรักภักดี (allegiance) ต่อพรรคการเมืองนั้น⁴

¹ Angus Campell, The american voter, (New York: Wiley, 1960), pp. 120-121.

² ลิขิต วีระเวทิน, การเมืองการปกครองของไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 1.

³ ราชบัณฑิตยสถาน, ศัพท์รัฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (แก้ไขเพิ่มเติม), (กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์, 2548), หน้า 108.

⁴ Richard Rose, Electoral behavior : A comparative handbook, (New York: Free Press, 1974), p.451.

Robert E. Lane⁵ กล่าวว่า Party Identification เป็นความโน้มเอียงทางการเมืองที่สำคัญ และมีใช้แค่เพียงช่วยในการตัดสินใจสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังเป็นความรู้สึกเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับพรรคการเมืองนั้น

Barber⁶ ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมือง (Party Identification) เป็นตัวชี้วัดที่แสดงถึงการบ่งบอกหรือทำนายได้ว่าพรรคใดจะเป็นรัฐบาลได้ หรือพรรคใดจะมีนโยบายที่ตรงกับความต้องการของมวลชนมากที่สุด มีผู้ให้การสนับสนุนมากน้อยเพียงใด ส่วนใหญ่ความรู้สึกนี้จะมีในประเทศที่พรรคการเมืองที่มีลักษณะเป็นพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง ซึ่งจะส่งผลให้ระบบการเมืองเป็นไปตามครรลองเพื่อให้บริการใช้มวลชนส่วนใหญ่ของประเทศ ทั้งจะเป็นตัวที่จะคอยสอดส่องดูแล หรือกำกับให้การบริหารงานของรัฐเป็นไปเพื่อคนส่วนใหญ่ไม่ใช่เพื่อกลุ่มบุคคล อันจะนำไปสู่ระบบทรราชได้

Martin Harrop และ William L. Miller ได้สรุปข้อสรุปทั่วไปว่าด้วยความผูกพันพรรคการเมืองไว้ 5 ประการ คือ⁷

1. ผู้ลงคะแนนเสียงส่วนมากมีความชอบพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว โดยครอบครัวมีอิทธิพลสูงในเรื่องนี้
2. ความผูกพันพรรคการเมืองมีผลโดยตรง ทำให้ผู้สมัครสนใจข่าวสารทางการเมืองและรู้ว่าควรลงคะแนนให้พรรคใด และยังมีผลโดยอ้อมต่อการเลือกรับข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครนโยบาย และความสัมพันธ์ระหว่างพรรคกับกลุ่มทางสังคมของตน
3. ปกติความผูกพันพรรค จะมีช่วงระยะเวลาคงอยู่อย่างน้อยในช่วงเวลาหนึ่ง จึงไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
4. บุคคลที่มีความผูกพันพรรคการเมือง มักจะกลับมาชอบพรรคเดิม หลังจากที่ได้เบี่ยงเบนไปเลือกพรรคอื่นในช่วงสมัยที่มีเหตุการณ์เฉพาะอย่างเกิดขึ้น
5. ความผูกพันพรรคการเมืองทำให้คาดการณ์คะแนนเสียงพื้นฐานได้

กล่าวโดยสรุป ความผูกพันพรรคการเมือง คือ ความจงรักภักดี หรือความเชื่อที่มีต่อพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งคล้ายๆ กับประชาชนเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือศาสนา ซึ่งเชื่อว่าจะสามารถสนองประโยชน์ตามที่ตนต้องการได้ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามความเชื่อนั้น ในขณะที่เดียวกันก็จะมี การถ่ายทอดความเชื่อนั้นต่อกันไปในรูปของกระบวนการเรียนรู้ในสังคม

⁵ Robert E. Lane, *Political man*, (New York: Free Press, 1977), p. 46.

⁶ สิทธิพันธ์ พุทธหุน, *การพัฒนาการเมืองไทย*, (กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา, 2519), หน้า 181-183.

⁷ Martin Harrop and William L. Miller, *Elections and voters : A comparative introduction*, (London: Macmillan Education Ltd., 1987), pp.133-134.

ในการพิจารณาว่า บุคคลพัฒนาตัวเองเข้าไปผูกพันพรรคการเมืองได้อย่างไร เป็นเรื่องที่ยังยากซับซ้อนพอสมควร เพราะการที่บุคคลใด ๆ ก็ตามจะนำพาตนเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองอย่างจริงจังนั้น มีปัจจัยหลายอย่างที่จะทำให้เป็นเช่นนั้นได้ อาจเป็นทั้งปัจจัยส่วนตัวเกี่ยวกับความคิด ความมุ่งหวัง ความคาดหวัง อุดมคติของบุคคลในทางการเมือง การมองเห็นผลประโยชน์ที่จะได้ในทางการเมือง รวมทั้งปัจจัยสภาวะแวดล้อมทางสังคมและการเมืองเกี่ยวกับระบบค่านิยม วัฒนธรรมทางการเมือง โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้ต่างมีอิทธิพลและมีผลเอื้ออำนวยให้บุคคลในสังคมมีจุดเริ่มต้นและพัฒนาเข้าไปผูกพันกับพรรคการเมืองได้ทั้งสิ้น

ดังนั้นความรู้สึกผูกพันพรรคการเมืองจึงเป็นตัวเชื่อมระหว่างประชาชนกับระบบการเมือง แต่อย่างไรก็ตามในตัวของมันเองจะเกิดขึ้นโดยโดดเดี่ยวไม่ได้ ความรู้สึกผูกพันพรรคการเมืองจำเป็นต้องมีการนิยามตนเองในกลุ่มสังคมอื่นๆ ที่เข้ามาสนับสนุนอยู่ด้วย นั่นคือ การที่เราจะไปเป็นสมาชิกหรือมีความผูกพันกับกลุ่มหรือพรรคการเมืองใดๆ เราจึงจำเป็นต้องพิจารณาเสียก่อนว่า แนวนโยบายหรืออุดมการณ์ของพรรคการเมืองนั้นตรงกับเราหรือเปล่า หรือขัดกับผลประโยชน์ของเราเอง หรือเป็นพรรคการเมืองที่มีแนวนโยบายที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของเราก็จะทำให้การสนับสนุน ฉะนั้นจะเห็นว่าความรู้สึกผูกพันพรรคการเมืองในคนบางกลุ่มจะมีความเข้มแข็งมาก เช่น จากการสำรวจทัศนคติของแรงงานไร้ฝีมือในแคลิฟอร์เนีย พบว่าคนนิยมพรรคเดโมแครท เพราะพรรคนี้สนใจความเดือดร้อนของพวกเขา และจากการที่ตนเลือกพรรคเดโมแครท เพราะทำให้พวกเขาสามารถขยายผลผลิตได้ง่าย คนจนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นรวมถึงในกลุ่มกรรมกรด้วย ส่วนใหญ่ผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะโยงความผูกพันต่อพรรคการเมืองโดยการเชื่อมโยงกับความผูกพันกับกลุ่มอื่นๆ ฉะนั้นพรรคที่เขาเลือกจึงต้องมีแนวนโยบายเพื่อกลุ่มอาชีพ หรือชุมชนที่เขาเป็นสมาชิกอยู่⁸

⁸ ชุมพล แพร่หลวง, “ความผูกพันพรรคการเมืองของคนกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 78.

ความสำคัญของความผูกพันพรรคการเมือง

ความผูกพันพรรคการเมืองมีความสัมพันธ์ทั้งความคิดและการกระทำ⁹ นักรัฐศาสตร์ที่เน้นศึกษาด้านพฤติกรรมศาสตร์ต่างก็ให้ความสำคัญของความผูกพันพรรคการเมืองว่ามีผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ในมุมมองของนักรัฐศาสตร์มีความเห็นว่าความผูกพันพรรคการเมืองเป็นความโน้มเอียงทางการเมืองที่มีความสำคัญ ซึ่งถือว่าเป็นแบบแผนในการเลือกตั้งของบุคคล ซึ่งผู้ที่มีความผูกพันกับพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งก็จะส่งผลให้บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคนั้น ถ้ามีความผูกพันมากก็มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้นด้วย

ความนิยมที่บุคคลมีต่อพรรคจะเป็นปัจจัยระยะยาว (Long-term Forces) ที่มีผลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่การเปลี่ยนรูปแบบในการเลือกตั้งแต่ละครั้งอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยระยะสั้น (Short-term Forces) คือความนิยมที่บุคคลมีต่อผู้สมัครและความโน้มเอียงที่บุคคลมีต่อประเด็นในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง¹⁰

Harbert B. Asher¹¹ ได้สรุปตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระยะยาวและปัจจัยระยะสั้นกับการออกเสียงเลือกตั้งไว้ คือ ความนิยมที่มีต่อพรรคการเมืองจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติที่บุคคลมีในเรื่องความผูกพัน (ต่อผู้สมัครหรือประเด็นในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง) ซึ่งถือเป็นปัจจัยระยะสั้น จะพบว่า ในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยระยะสั้น ส่วนความนิยมที่บุคคลมีต่อพรรคการเมืองนั้นจะเป็นปัจจัยระยะยาวที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยระยะสั้น แต่ในขณะเดียวกันก็อาจมีอิทธิพลในการกำหนดการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยตรง โดยเฉพาะในกรณีที่บุคคลออกเสียงเลือกตั้งเพราะมีความนิยมต่อพรรคเพียงอย่างเดียว มิได้คำนึงถึงผู้สมัครหรือประเด็นในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเลย

นอกจากนี้ความผูกพันพรรคการเมืองยังมีอิทธิพลต่อการประเมินผู้สมัครรับเลือกตั้งและแนวโน้มในการตัดสินใจทางการเมืองของบุคคล¹² ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **Campell**¹³ ที่ได้

⁹ Niel A. McDonald, The study of political parties, (New York: Random House, Inc., 1963), p. 56.

¹⁰ Richard G. Neimi and Herrbert F. Weiberg, Controversies in american voting behavior, (Washington D.C.: A Division of Congressional Quarterly Inc., 1984), p. 13.

¹¹ Herbert B. Asher, Presidential elections and american politics, (Ontario: Irwin Dorsey Limited, 1980), pp. 217-218.

¹² Steven A. Peterson, Political behavior : Pattrens in everyday life, (California: SAGE, 1990), pp.19-20.

¹³ Angus Campell, The voter decides, (New york: Evanston : Row & Peterson, 1976), pp. 67-85.

กล่าวไว้ว่า ความผูกพันต่อพรรคการเมืองเน้นที่การเรียนรู้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาความผูกพันของปัจเจกชนที่มีต่อพรรคการเมือง และมีอิทธิพลอย่างมากต่อการแสดงพฤติกรรมทางการเมือง ได้แก่ การออกเสียงเลือกตั้ง แนวคิด และแนวปฏิบัติทางการเมือง ตลอดจนการรับรู้ทางการเมือง และการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

ในขณะที่ Miller¹⁴ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันต่อพรรคการเมืองไว้ว่า ความผูกพันต่อพรรคการเมืองของบุคคลไม่ใช่เพียงแค่การเป็นสมาชิกและการติดต่ออย่างเป็นทางการกับพรรคการเมืองหรือการออกเสียงเลือกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งเท่านั้น ถึงแม้ว่าจะมีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าความจงรักภักดีต่อพรรคการเมืองจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการออกเสียงเลือกตั้งก็ตาม แต่ความผูกพันพรรคการเมืองเป็นสภาวะทางจิตของบุคคลที่รู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมืองนั้น ซึ่งความผูกพันกับพรรคการเมืองสามารถยับยั้งได้โดยไม่ต้องมีข้อบังคับทางกฎหมายหรือหลักฐานที่แสดงถึงการดำรงอยู่ของการเป็นสมาชิก ความผูกพันจะดำรงอยู่เสมออย่างต่อเนื่อง ไม่มีหยุดหย่อน และมีการแสดงออกถึงการสนับสนุนพรรคการเมืองอย่างมั่นคง ทั้งทางความรู้สึกและการกระทำ ซึ่งความผูกพันพรรคการเมืองจะมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวันของบุคคลด้วย เช่น ครอบครัว ศาสนา และสถานภาพทางสังคม เป็นต้น

ในอเมริกาเริ่มมีการศึกษาเกี่ยวกับความผูกพันพรรคการเมืองตั้งแต่ปี 1952 กระทั่งปี 1980 มีการศึกษาพบว่า ความผูกพันพรรคการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน หรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และใช้เป็นตัวทำนายผลการเลือกตั้งว่าผลการเลือกตั้งจะเป็นอย่างไร พรรคไหนจะได้รับเลือกตั้งมากที่สุด เพราะถือว่าเป็นพลังที่สำคัญต่อการทำนายพฤติกรรมทางการเมือง และมีความสัมพันธ์ที่สำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน¹⁵ ตลอดจนการนำเอาปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมมาสัมพันธ์กับความผูกพันพรรคการเมืองด้วย ในการเลือกตั้งของประชาชนความผูกพันพรรคการเมืองถือว่าเป็นปัจจัยแรงจูงใจซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอย่างสำคัญ และความผูกพันพรรคการเมืองมีระดับความเข้มข้นของแต่ละบุคคลแตกต่างกันออกไป¹⁶ Gainsborough¹⁷ ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมเลือกตั้งประธานาธิบดีของประชาชน

¹⁴Warren E. Miller, The new American voter, (London: Harvard University Press, 1996), p.120.

¹⁵Niel A. McDonald, The study of political parties, p. 65.

¹⁶Eugene Burdick and Arthur J. Brodbeck, American voting behavior, (Illinois: Free Press, 1959), p. 39.

¹⁷Juliet F. Gainsborough, Voters in context : Cities, suburbs, and presidential vote, (New York: American Politics Research, 2005), p. 3.

ในบริบทที่แตกต่างกัน คือ ชุมชนเมืองและชุมชนชนบท พบว่า ความผูกพันต่อพรรคการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้ประชาชนสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งประธานาธิบดี และการสนับสนุนพรรคการเมือง

Leibert¹⁸ ได้ทำการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันพรรคการเมืองและการตัดสินใจเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันพรรคการเมืองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่าความผูกพันพรรคการเมืองยังมีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งประธานาธิบดีมากกว่าการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความผูกพันพรรคการเมืองของบุคคลมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล เนื่องจากความผูกพันพรรคการเมืองจะเป็นตัวเชื่อมระหว่างประชาชนกับระบบการเมือง และมีอิทธิพลต่อบุคคลในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง การรับรู้ทางการเมือง รวมถึงแนวคิดและแนวปฏิบัติทางการเมือง อันจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล ซึ่งความผูกพันพรรคการเมืองนี้เป็นผลมาจากการที่บุคคลได้รับการถ่ายทอดทางการเมืองจากตัวการต่างๆ ได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงานหรือกลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน

ประเด็นสำคัญของการศึกษาอีกอย่างหนึ่ง คือ การเชื่อมโยงระหว่างความผูกพันของบุคคลที่มีต่อพรรคการเมืองหนึ่งกับการลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครพรรคนั้น ว่ามีแบบแผนอย่างไร ซึ่งการวิจัยทั่วไปพบว่า ความผูกพันพรรคการเมืองผนวกเข้ากับปัจจัยเฉพาะช่วงสมัยระยะสั้นบางอย่าง เช่น ประเด็นนโยบายทางการเมืองที่สำคัญบางช่วง เป็นต้น จะมีความเชื่อมโยงกับการลงคะแนนเสียงหนักแน่นยิ่งขึ้น นั่นหมายถึง ความผูกพันพรรคการเมือง จะมีอิทธิพลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างมีนัยสำคัญ และยังผนวกเข้ากับปัจจัยเฉพาะทางการเมืองในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งถือเป็นปัจจัยระยะสั้น ดังที่กล่าวข้างต้น ก็จะต้องเห็นความชัดเจนในความผูกพันพรรคการเมืองยิ่งขึ้น

¹⁸ Leibert, James Gordon, "Party Identification and Vote Decision in United States Elections : A Meta-Analysis," (Dissertation Ph.D. Political Science Southern Illinois University at Carbondale, 1993), abstract.

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมือง¹⁹

(1) จำนวนของผู้สมัครหรือขนาดของพรรคการเมือง ถ้าหากว่าพรรคที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นเป็นพรรคใหญ่ ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก ก็มักจะทำให้คะแนนนิยมของพรรคนั้นโดยส่วนรวมสูงไปด้วย แต่ถ้าหากเป็นพรรคเล็กหรือพรรคท้องถิ่น ซึ่งส่งผู้สมัครจำนวนน้อย จำนวนคะแนนนิยมก็จะน้อยลงไปด้วย แต่ทั้งนี้มิได้เป็นกฎตายตัวว่า ถ้าหากผู้สมัครจำนวนมากแล้วคะแนนนิยมจะมากเสมอไป ถ้าพรรคการเมืองนั้นเป็นที่นิยมของประชาชนจริงๆ แล้ว แม้ว่าจะส่งผู้สมัครจำนวนน้อย ก็อาจจะมีคะแนนนิยมมากกว่าพรรคที่ส่งผู้สมัครจำนวนมากก็ได้

(2) ประชาชนผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ความนิยมมาจากการลงคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ดังนั้น จำนวนของประชาชนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง จึงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อจำนวนคะแนนนิยม ถ้าหากผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งในเปอร์เซ็นต์ที่สูงก็ย่อมจะทำให้คะแนนนิยมของพรรคต่างๆ ที่ส่งผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งสูงไปด้วย ในทางกลับกัน ถ้าหากมีผู้ใช้สิทธิกันน้อยก็ย่อมจะทำให้คะแนนนิยมของแต่ละพรรคลดน้อยลง

(3) ลักษณะการแบ่งเขตหรือการรวมเขตเลือกตั้ง เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อลักษณะคะแนนนิยมอยู่ไม่น้อย กล่าวคือ การรวมเขตเลือกตั้งจะทำให้คะแนนนิยมของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตามเขตต่างๆ มารวมกันเป็นกลุ่มก้อน อาทิเช่น มีการรวมเขตเลือกตั้งโดยถือเอาจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งหนึ่ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีคะแนนเสียงกระจัดกระจายอยู่ตามอำเภอต่างๆ จะได้รับเลือกตั้ง และได้รับคะแนนนิยมจากประชาชนในอัตราสูง แต่ถ้ามีการแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดนั้นเป็น 2 หรือ 3 เขต ก็จะทำให้ลักษณะของคะแนนอยู่ในสภาพกระจัดกระจาย ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นจะรับคะแนนน้อยและจะไม่ได้รับเลือกตั้ง

(4) ระบบการเลือกตั้ง ระบบการเลือกตั้งที่ผ่านมาประเทศไทยได้ใช้ระบบการเลือกตั้งทั้งแบบแบ่งเขต และรวมเขตจังหวัด รัฐธรรมนูญ 2517 2521 และ 2534 กำหนดให้การเลือกตั้งเป็นระบบผสม คือ รวมเขตและแบ่งเขต จังหวัดใดมีผู้แทนราษฎรไม่เกิน 3 คน ให้ใช้วิธีแบ่งเขต โดยมีข้อแม้ว่าแต่ละเขตจะมีผู้แทนเกิน 3 คนไม่ได้ และทุกจังหวัดที่ต้องแบ่งเขตจะแบ่งเขตเป็นเขตละ 3 คนก่อน แต่ก็มีข้อแม้อีกว่าในจังหวัดนั้นจะมีเขตใดที่มีผู้แทนเพียงคนเดียวไม่ได้ ตัวอย่างเช่น จังหวัดใดที่มีผู้แทนราษฎร 4 คน ให้แบ่งเป็น 2 เขตๆ ละ 2 คน หรือถ้ามี 7 คนก็ให้แบ่งเป็น 3 เขต คือ 3-2-2 ระบบการเลือกตั้งลักษณะนี้ทำให้สิทธิของประชาชนในการเลือกผู้แทนไม่เท่ากัน บางเขตรัฐธรรมนูญคนหนึ่งเลือกผู้แทนได้ 2 คน แต่บางเขตเลือกได้ 3 คน

¹⁹ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, การเลือกตั้ง พรรคการเมือง รัฐสภาและคณะกรรมการ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2524), หน้า 52-53.

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้จัดให้มีระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ที่เรียกว่า ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนและเขตละ 1 คน โดยระบบนี้จะมีผู้แทนราษฎร 2 ประเภท ประเภทหนึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนเขตละ 1 คน จำนวน 400 คน อีกประเภทหนึ่งเป็นการเลือกตั้งทางอ้อม โดยให้ประชาชนเลือกพรรคการเมืองที่ตนปรารถนามีจำนวน 100 คน โดยใช้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง โดยต้องเสนอบัญชีรายชื่อก่อนวันปิดรับสมัครเลือกตั้ง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติให้ถูกต้องและแต่ละพรรคจะเสนอรายชื่อบุคคลชื่อกันไม่ได้ ซึ่งก็เท่ากับว่าผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งนั้นหาใช่เป็นตัวแทนของประชาชนส่วนใหญ่ในเขตนั้น²⁰

(5) ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ถ้าหากว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีและเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป จะทำให้คะแนนนิยมของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นมีจำนวนสูง ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนนิยมรองลงมาอาจจะมีจำนวนคะแนนนิยมไม่ถึงครึ่งหนึ่งของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้น พรรคที่สามารถเลือกเฟ้นผู้สมัครได้อย่างชาญฉลาด เป็นที่ยอมรับของประชาชนในแต่ละเขต ย่อมจะมีจำนวนคะแนนนิยมสูงกว่าพรรคที่ส่งผู้สมัครในจำนวนใกล้เคียงกันหรือมากกว่าแต่ผู้สมัครเหล่านั้นไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชน

กล่าวโดยสรุป ความผูกพันพรรคการเมืองเป็นที่ทราบกันดีในหมู่นักศึกษาทางด้านรัฐศาสตร์ ว่าเป็นแนวการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในระบบสังคมการเมือง โดยเฉพาะการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งความผูกพันพรรคการเมืองเป็นเรื่องของความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจที่มีระดับความชอบและความจงรักภักดีในระดับสูงของบุคคลที่มีต่อพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งเป็นการเฉพาะ และแสดงการตอบสนองในลักษณะที่ปฏิบัติตามแรงปรารถนาในลักษณะต่างๆ ที่พึงมีพึงเป็นต่อพรรคการเมืองที่บุคคลนั้นรักดี

²⁰ อัยวัฒน์ ปาณิกบุตร, “การเลือกตั้ง,” ใน การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน, อมร รักษาสัตย์, บรรณาธิการ. (กรุงเทพมหานคร: วิ.เจ.พรินติ้ง, 2544), หน้า 403-404.

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

พฤติกรรมในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมทางการเมืองซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับระดับในการยอมรับหรือไม่ยอมรับต่อผู้แทนปวงชนหรือต่อรัฐบาลในระบบประชาธิปไตย จึงอาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในบรรดาพฤติกรรมทางการเมืองทั้งหลาย การศึกษาพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในระบบการเมืองต่างๆ ไม่ว่าจะเป็ระบบการเมืองประเภทใดก็ตาม เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามที่จะทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับการปกครอง ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับกระบวนการปกครองนับได้ว่าเป็นหัวใจของกิจกรรมทางการเมืองทุกระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่มีปัจจัยเกี่ยวข้องกันอย่างซับซ้อนยิ่ง ถ้าเป็นการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูงแล้ว ยิ่งมีการใช้เทคนิคและกลยุทธ์ต่างๆ ในกิจกรรมเลือกตั้งสูงตามไปด้วย นักรัฐศาสตร์ให้ข้อสังเกตว่าการเลือกตั้งในปัจจุบันนับวันแต่จะมีความซับซ้อนหรือมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องมากขึ้น มีคนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น มีการใช้เงินการเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก สร้างความสำคัญให้แก่องค์กรทางการเมืองต่างๆ มากขึ้น และที่สำคัญคือ การเลือกตั้งได้สร้างความชอบธรรมให้การปกครองสมัยใหม่ได้อย่างดียิ่ง สามารถกำหนดได้ทันทีว่าจะให้ใครหรือคนกลุ่มใดเป็นผู้ปกครอง

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง และการเลือกตั้งนั้น สิ่งสำคัญเริ่มแรกคือ การทำความเข้าใจในความหมายและความสำคัญของการเลือกตั้ง ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการเลือกตั้งไว้ดังนี้

Martin Harrop และ William L. Miller ได้ให้คำจำกัดความของการเลือกตั้งว่า เป็นการใช้อิทธิอย่างเป็นทางการของประชาชน อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่แสดงออกถึงการตัดสินใจของประชาชนว่าใครจะเข้าไปเป็นผู้ปกครอง ใครสมควรจะอยู่ในตำแหน่งต่อไป ใครควรจะไปหรือใครควรจะมาดำรงตำแหน่งแทนคนเก่าที่ไม่ถูกเลือกตั้งเข้ามา²¹

²¹ Martin Harrop and William L. Miller, Elections and voters : A comparative introduction, p.2.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ให้ความหมายไว้ว่า การเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนในการปกครองประเทศ เจตจำนงดังกล่าวปรากฏอยู่ในลักษณะการเรียกร้อง (Demand) หรือสนับสนุน (Support) ต่อการตัดสินใจทั้งหลายในระบบการเมือง²²

วัชร ไซยสาร กล่าวว่า การเลือกตั้ง หมายถึง กิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตน เพื่อไปทำหน้าที่นิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งจึงเป็นกลไกที่แสดงออกถึงเจตจำนงของประชาชน ที่เรียกร้องสนับสนุนให้มีการกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง เช่น การตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน ดังนั้น การที่ประชาชนจะเลือกพรรค ผู้แทน กลุ่มการเมืองใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่าพรรค กลุ่มการเมือง ผู้สมัครมีอุดมการณ์และนโยบายที่ตอบสนองกับความต้องการของตนหรือไม่²³

ความสำคัญของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นกลไกการใช้อำนาจอธิปไตย หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนที่มีนโยบายตรงกับความต้องการของตนเอง เพื่อให้เขาเหล่านั้นไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนด้วยความชอบธรรมเพื่อลดภาวะความตึงเครียด จัดความขัดแย้ง หรือการสืบทอดอำนาจ และเป็นกลไกที่จะควบคุมให้ผู้แทนที่ดำรงตำแหน่งจากการเลือกตั้งตระหนักรู้เสมอว่าตนเองต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน เพราะประชาชนจะเป็นผู้กำหนดอนาคตทางการเมืองของตนด้วยการเลือกหรือไม่เลือกตนกลับเข้ามาทำหน้าที่ผู้แทนอีก²⁴

โดยสรุป การเลือกตั้งมีความสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) เป็นการเลือกผู้ปกครองหรือรัฐบาลที่จะมาทำการปกครอง
- 2) เป็น “ห้ามล้อ” ทางการเมือง ทำให้ผู้ปกครองต้องฟังเสียงของประชาชนตลอดเวลา
- 3) เป็นกลไกเชื่อมโยงความต้องการของประชาชนเข้ากับนโยบายสาธารณะ
- 4) สร้างความชอบธรรมทางการเมือง

²² พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาพัฒนาการทางการเมืองของไทย : การเลือกตั้งกับการพัฒนาการเมืองไทย หน้าที่ 1-7, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2538), หน้า 201.

²³ วัชร ไซยสาร, ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544), หน้า 10.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11.

- 5) ลดความตึงเครียดและความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม
- 6) ทำให้เกิดบูรณาการทางการเมือง
- 7) ทำให้เกิดการระดมมวลชนเข้าสู่กระบวนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในลักษณะของความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดี²⁵

จากการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ของ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ได้ทราบถึงหลักกำหนดที่พิจารณาการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน ดังนี้²⁶

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การศึกษาพบว่า ผู้ลงคะแนนเสียงที่มีความรู้ความสนใจทางการเมืองน้อย จะตัดสินใจลงคะแนนเสียงโดยไม่อิงกับทัศนคติที่มีต่อประเด็นนโยบายทางการเมือง ปัจจัยด้านการชักจูงการระดม และอามิสสินจ้าง

2. ความรู้สึกทางการเมือง กับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง พบว่า คะแนนเสียงเลือกตั้งเกือบครึ่งหนึ่งใช้เกณฑ์ในการเลือกโดยคำนึงถึงตัวผู้สมัคร ส่วนที่เหลืออย่างละครึ่งลงคะแนนไประหว่างผู้สมัครกับพรรคการเมือง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงที่เห็นได้ชัดแจ้ง ได้แก่ อาชีพ การศึกษา และรายได้ ส่วนที่อยู่อาศัยและเพศนั้นไม่มีอิทธิพลที่ชัดเจนในบางกรณี

3. สภาพแวดล้อมของช่วงเวลากับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง พบว่า ผู้ลงคะแนนเสียงประมาณหนึ่งในสี่เลือกผู้สมัคร โดยคำนึงถึงความนิยมพรรคการเมืองเป็นเกณฑ์สำคัญ ส่วนอีกสามในสี่นั้นเป็นอิทธิพลร่วมของคุณสมบัติเฉพาะในด้านต่างๆ ของผู้สมัคร เช่น การเป็นคนท้องถิ่นมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือท้องถิ่นได้ มีความรู้ความสามารถแจกจ่ายของเงินทอง และหาเสียงที่ประทับใจ เป็นต้น ผู้นำท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อการชี้แนะผู้ลงคะแนนเสียงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำจากมากไปน้อย ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง และครูตามลำดับ

²⁵ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาพัฒนาการทางการเมืองของไทย : การเลือกตั้งกับการพัฒนาการเมืองไทย หน่วยที่ 1-7, หน้า 218.

²⁶ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และพลศักดิ์ จิรไกรศิริ, วัฒนธรรมทางการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2524), หน้า 1-11.

จากการศึกษาของ พิชาย รัตนดิกล ฤกษ์ิต พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งของคนใน กรุงเทพมหานคร มีดังนี้²⁷

(1) บุคลิกและภาพพจน์ของหัวหน้าพรรค โดยกลุ่มชนชั้นล่างจะนิยมหัวหน้าพรรคที่มีบุคลิกตรงไปตรงมา กล้าพูด กล้าแสดงออก แม้จะมีความแข็งแกร่งก็ไม่รังเกียจ ส่วนชนชั้นกลางจะนิยมหัวหน้าพรรคที่มีภาพพจน์อ่อนน้อม ซื่อสัตย์ มีความสามารถในการบริหารจัดการ

(2) พฤติกรรมและบทบาททางการเมืองของพรรค ปัจจัยด้านนี้มีผลต่อความนิยมของกลุ่มชนชั้นล่างค่อนข้างน้อย แต่จะมีผลอย่างสูงต่อกลุ่มชนชั้นกลาง โดยชนชั้นกลางนิยมพรรคที่ทำหน้าที่ฝ่ายค้าน นิยมพรรคที่มีแนวทางใหม่

(3) ความหวาดวิตกทางการเมือง ปัจจัยนี้ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของชนชั้นกลางมากกว่าชนชั้นล่าง เช่น การหวาดวิตกต่อกลุ่มทุนท้องถิ่นจะเข้ามาจัดตั้งรัฐบาลในช่วงการเลือกตั้งปี 2539 ชนชั้นกลางจะออกไปใช้สิทธิเลือกพรรคที่เป็นคู่แข่งทางการเมืองของพรรคนั้นๆ ใดๆ ที่กลุ่มชนชั้นกลางอาจไม่นิยมพรรคที่ตนเลือกเป็นพิเศษก็ตาม

(4) การสร้างกระแสอารมณ์ของสื่อมวลชน กลุ่มชนชั้นกลางในกรุงเทพมหานครมีลักษณะเป็นผู้เลือกตั้งที่เลื่อนลอย (Floating Voters) ดังนั้นมีโอกาสสูงที่จะถูกชี้นำจากสื่อมวลชน และหากการชี้นำนั้นมีความจริงรองรับอยู่ในระดับหนึ่งก็ยิ่งจะทำให้ผู้นำนักการชี้นำเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากการที่ชนชั้นกลางรังเกียจพรรคการเมืองบางพรรค และไม่ต้องการให้หัวหน้าพรรคนั้นเป็นนายกรัฐมนตรีในช่วงก่อนการเลือกตั้งเดือนพฤศจิกายน 2539

(5) ปัจจัยด้านผลประโยชน์เฉพาะหน้า จะมีความสำคัญในการกำหนดผลการเลือกตั้งก็ต่อเมื่อมีการแข่งขันกันอย่างสูสี โดยที่ไม่มีเงื่อนไขด้านปัจจัยหัวหน้าพรรคที่โดดเด่น ไม่มีสถานการณ์ที่ทำให้ต้องแสดงเจตจำนงต่อต้านอย่างชัดเจน ไม่มีกระแสชี้นำทำให้เกิดความเกลียดหรือความชอบพรรคใดพรรคหนึ่งจากสื่อมวลชนเป็นพิเศษ

(6) ปัจจัยด้านความเด่นของตัวบุคคลผู้สมัคร บุคคลอาจสร้างคะแนนนิยมเป็นพื้นฐานให้กับตนเองได้ระดับหนึ่งโดยการสร้างบทบาททางการเมืองให้โดดเด่นทางใดทางหนึ่ง เช่น การมีชื่อเสียงในการอภิปรายในสภา การมีชื่อเสียงในด้านการบริหาร หรือการมีรูปร่างหน้าตาดี ซึ่งความโดดเด่นของบุคคลในการเลือกตั้งระยะหลัง ตั้งแต่ปี 2535 เริ่มมีสูงขึ้น เช่น การได้รับการเลือกตั้งเกือบทุกครั้งของ ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง หรือการที่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้รับการเลือกตั้งในเดือนมีนาคม 2535 เป็นต้น

²⁷ พิชาย รัตนดิกล ฤกษ์ิต, ชนชั้นกับการเลือกตั้ง : ความรุ่งเรืองและตกต่ำของสามพรรคการเมืองในกรุงเทพมหานคร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษา, 2541), หน้า 147-149.

(7) ฐานมวลชนของพรรค นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญเช่นกัน เพราะทุกพรรคที่เกิดขึ้นนั้น อาจละเลยการปฏิบัติการทางการเมืองด้านมวลชนของพรรคได้ โดยฐานมวลชนของพรรคเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดการดำรงอยู่หรือการล่มสลายของพรรค และพรรคใดที่แข่งขันกันโดยปราศจากฐานมวลชนของพรรค ก็ยากที่จะประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง เช่น พรรคนำไทย ในการเลือกตั้งปี 2538 ซึ่งประกอบไปด้วยหัวหน้าพรรคที่โดดเด่น ผู้สมัครมีคุณภาพดี สื่อมวลชนชื่นชอบ แต่ไม่มีการจัดตั้งฐานมวลชนรองรับก็ยากที่จะประสบความสำเร็จได้ เป็นต้น

(8) ยุทธวิธีหาเสียงของพรรคในช่วงการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สามารถทำให้เกิดความแปรผันในผลการเลือกตั้งได้ และวิธีการดังกล่าวนี้คาดว่าจะมีความสำคัญมากขึ้นเมื่อแต่ละพรรคการเมืองที่แข่งขันกันอยู่ในภาวะที่ไม่แตกต่างกันและสูสีกัน

การศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น นักรัฐศาสตร์โดยเฉพาะในประเทศตะวันตกได้ให้ความสนใจศึกษา โดยเน้นปัจจัยที่มีผลผลักดันให้เกิดมีพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ 3 ประเด็น คือ²⁸

(1) ทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนด (Deterministic Theories) ทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนดระบุว่าปัจจัยด้านสถานภาพทางสังคมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทฤษฎีดังกล่าวเสนอว่าปัจจัยด้านสถานภาพทางสังคมอันเป็นภูมิหลังของบุคคล ทั้งในระดับกว้างและลึกลงมาจนถึงช่วงที่จะมีการตัดสินใจมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ถือเป็นแนวทางการศึกษาที่เน้นหนักไปในด้านสถานภาพของผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยเฉพาะปัจจัยเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล

(2) ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล (Consciously Rational Theories) ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผลเน้นที่ปฏิกริยาของความนึกตรึกตรองของผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงที่มีต่อการบริหารการเลือกตั้ง นโยบายของพรรค และสภาพของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ลักษณะดังกล่าวคล้ายกับกรอบความคิดเชิงเหตุผล (Rational Framework) ของผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งถือเป็นแนวการศึกษาที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมือง การรณรงค์หาเสียง การแถลงนโยบาย รวมตลอดถึงการบริหารการเลือกตั้ง

(3) ทฤษฎีระบบ (System Theories) ทฤษฎีนี้เน้นที่ปัจจัยเชิงสถานการณ์ของระบบ ซึ่งเป็นภาพรวมทั้งในแง่เวลา (ระยะยาว) และขนาด (ทั้งระบบ) นั่นคือ เน้นอิทธิพลของปัจจัยที่อยู่ในระดับมหภาค เช่น อิทธิพลของสถานการณ์ในแต่ละช่วงสมัย ปัจจัยที่เกี่ยวกับนโยบายและ

²⁸ สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 31.

ประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามนโยบายของพรรค สถานการณ์ภายในและภายนอก เป็นต้น แนวความคิดดังกล่าวมองพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในแง่ของระบบ ปัจจัยในการศึกษา จึงได้แก่ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดดุลภาวะ (Equilibrium) หรือปัจจัยที่ทำให้เกิดสภาวะเสียดุลภาวะในระบบ ซึ่งจะมีผลต่อการเลือกตั้งด้วยเช่นกัน

การศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในสมัยแรกนั้น มุ่งศึกษาถึงอิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล (ที่บ่งชี้โดยเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้) ที่มีต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง **Saymour Martin Lipset** เสนอว่า ลักษณะภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม มีความสัมพันธ์กับการใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งได้แก่ รายได้ การศึกษา กลุ่มอาชีพ เชื้อชาติ เพศ อายุ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน สถานภาพสมรส และการเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ²⁹

แนวความคิดในเรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นตัวกำหนดในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนี้ อาจใช้เป็นคำตอบสำหรับแสดงความแตกต่างของผลการเลือกตั้งได้ แต่ไม่อาจอธิบายได้ว่า ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เช่น ไม่อาจตอบได้ว่า ทำไมพวกโปรแตสแตนต์ส่วนใหญ่จึงลงคะแนนเสียงให้พรรครีพับลิกัน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีข้อโต้แย้งอีกว่า บุคคลไม่ได้มีการเปลี่ยนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเลย แต่ทำไมจึงเปลี่ยนใจในการเลือกตั้งผู้สมัครและพรรคการเมืองต่างกันในทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง³⁰

การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนนั้น กล่าวได้ว่า เป็นการตัดสินใจทางการเมืองที่มีความสำคัญต่อระบบการเมือง เพราะการตัดสินใจนั้นจะนำมาซึ่งการคัดเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐบาล ตลอดจนนโยบายในการบริหารประเทศ ในการพิจารณาศึกษาความผูกพันพรรคการเมืองในทางรัฐศาสตร์เป็นการศึกษาแบบพฤติกรรมศาสตร์ ที่ประกอบด้วยสหวิทยาการหลายด้านเข้าด้วยกัน ดังนั้น จึงได้นำกลุ่มทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมาพิจารณาเป็นฐานในการวิเคราะห์ 3 กลุ่มด้วยกัน คือ

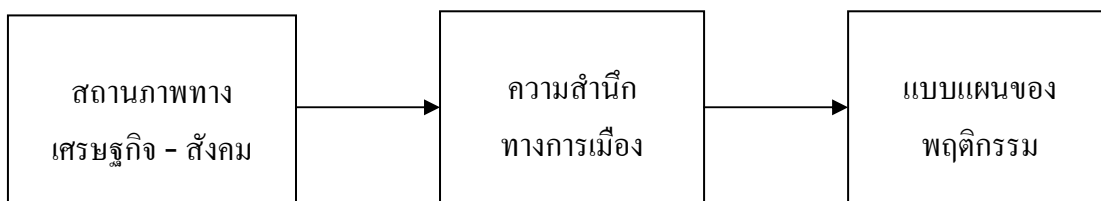
1. ตัวแบบเศรษฐศาสตร์ (economic model)
2. ตัวแบบสังคมวิทยา (sociological model)
3. ตัวแบบจิตวิทยา (psychological model)

²⁹ Saymour Martin Lipset , Politic man the social bases of politics, (New York: Doubleday & Company, 1959), pp. 183-184.

³⁰ Richard G. Neimi and Herrbert F. Weiberg, Controversies in american voting behavior, (Washington D.C.: A Division of Congressional Quarterly Inc., 1984), p. 12.

ตัวแบบทางเศรษฐศาสตร์ (economic model)

แนวทางการศึกษาพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกลุ่มตัวแบบทางเศรษฐศาสตร์ได้นำความคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ว่าด้วยความชอบด้วยเหตุผลของมนุษย์เศรษฐกิจ (economic man) มาใช้ศึกษาการตัดสินใจทางการเมือง แนวทางศึกษานี้เห็นว่าสำนึกเชิงเหตุผลของบุคคลเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ตัวแบบนี้จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ตัวแบบการเลือกที่มีเหตุผล" หรือ "The Rational Choice Model"

ภาพที่ 1 ตัวแบบทางเศรษฐศาสตร์

แนวทางการศึกษานี้ตั้งอยู่บนฐานคติที่สำคัญ 3 ประการ คือ³¹

1. แนวทางศึกษานี้ถือว่าการลงคะแนนเสียงเป็นเครื่องมือที่จะนำมาซึ่งผลประโยชน์หรือเป้าหมายที่ประชาชนต้องการ ดังนั้น การตัดสินใจลงคะแนนเสียงของผู้ลงคะแนนเสียงจะพิจารณาจากผลประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง
2. แนวทางศึกษานี้ให้ความสำคัญกับเป้าหมายทางการเมือง กล่าวคือ การลงคะแนนเสียงของผู้ลงคะแนนเสียงนั้น จุดสนใจจะมุ่งไปที่เป้าหมายทางการเมืองของผู้ลงคะแนนเสียง
3. แนวทางศึกษานี้ถือว่าการตัดสินใจลงคะแนนเสียง ผู้ลงคะแนนเสียงจะกระทำอย่างละเอียดรอบคอบ ระมัดระวัง โดยใช้ข่าวสารที่มากเพียงพอ

ตามแนวทางการศึกษานี้ ผู้ลงคะแนนเสียงถือเป็นผู้มีเหตุผล กล่าวคือ เมื่อผู้ลงคะแนนเสียงยอมรับว่าจะต้องมีการตัดสินใจ ผู้ลงคะแนนเสียงจะกำหนดจุดมุ่งหมายหรือหลักเกณฑ์ในการที่จะคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนเองพอใจมากที่สุด เมื่อผู้ลงคะแนนเสียงได้รับข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือเกี่ยวกับพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ ผู้ลงคะแนนก็จะประเมินข่าวสารต่างๆ ที่ได้รับมานั้นว่าสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือหลักเกณฑ์ที่ตนกำหนดไว้

³¹ Martin Harrop and William L. Miller, Elections and voters : A comparative introduction, pp.145-146.

หรือไม่ และผู้ลงคะแนนบางคนให้ความสำคัญกับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง บางคนให้ความสำคัญกับนโยบายของพรรคการเมือง

แนวทางศึกษานี้เห็นว่า ผู้ลงคะแนนเสี่ยงรู้ว่าผลประโยชน์ของตนคืออะไร ผู้ลงคะแนนเสี่ยงจะประเมินผู้สมัครว่าให้ประโยชน์แก่ตนเพียงใด และลงคะแนนเสี่ยงตามผลของการประเมินนั้น³² ผู้ลงคะแนนจะลงคะแนนเมื่อการลงคะแนนนั้นให้ผลลัพธ์ที่คุ้มค่ากับการลงทุน

แนวทางการศึกษาแนวนี้ที่น่าสนใจ คือ แนวทางของแอนโทนี ดาวน์ (Anthony Downs)³³ ดาวน์ มีสมมติฐานเบื้องต้นของแนวการวิเคราะห์การตัดสินใจลงคะแนนเสี่ยงเลือกตั้งทุกคนถือว่าเป็นผู้มีเหตุผล ดังนั้น จะตัดสินใจโดยชอบด้วยเหตุผลทุกคน โดยได้เสนอนิยามสถานการณ์ความชอบด้วยเหตุผลไว้ว่า³⁴

1. ผู้ตัดสินใจสามารถตัดสินใจได้เสมอ เมื่อเผชิญทางเลือกต่างๆ ในการตัดสินใจ
2. มีการจัดลำดับทางเลือกต่างๆ ไว้ตามลำดับความสำคัญในทัศนะของผู้ตัดสินใจ
3. การจัดลำดับนี้มีการสับเปลี่ยนได้
4. ผู้ตัดสินใจจะเลือกทางที่จัดลำดับไว้สูงสุดเสมอ
5. ในสถานการณ์เหมือนกัน การตัดสินใจจะเหมือนกันเสมอไป

กล่าวได้ว่า ความชอบด้วยเหตุผลเป็นเรื่องราวของกระบวนการปฏิบัติ คือ ผู้ตัดสินใจทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดตามลักษณะค่านิยมหรือเป้าหมายของเขาโดยเลือกจากทางเลือกที่จัดลำดับไว้สูงสุด ส่วนผลที่จะเกิดขึ้นจะเป็นอย่างไรหรือจะบรรลุเป้าหมายตามที่ผู้ตัดสินใจมุ่งหวังหรือไม่นั้น มิใช่เรื่องสำคัญ อย่างไรก็ตามเป้าหมายของการตัดสินใจจะต้องเป็นเป้าหมายทางการเมือง การตัดสินใจดังกล่าวจึงจะถือว่าชอบด้วยเหตุผล

ตามแนวความคิดของดาวน์ สรุปได้ว่า การตัดสินใจลงคะแนนเสี่ยงเลือกตั้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ผู้ลงคะแนนเสี่ยงเลือกตั้งแต่ละคนจะปฏิบัติอย่างสมเหตุสมผล โดยจะตัดสินใจลงคะแนนเสี่ยงให้ผู้สมัครที่สังกัดพรรคการเมืองที่มีนโยบายสอดคล้องกับผลประโยชน์และค่านิยมของตนเองมากที่สุด การตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองใด ก็โดยคาดหวังว่าตนจะได้รับประโยชน์หากพรรคการเมืองนั้นได้เป็นรัฐบาล การตัดสินใจลงคะแนนเสี่ยงเลือกตั้งดังกล่าวเรียกว่า “rational voter model” คือ แบบของการลงคะแนนเสี่ยงเพื่อผลประโยชน์ของผู้ลงคะแนนเสี่ยงเอง นั่นคือ ผู้ลงคะแนนเสี่ยงจะตัดสินใจว่าจะไปลงคะแนนเสี่ยงหรือไม่ และลงให้

³² Ibid, p.145.

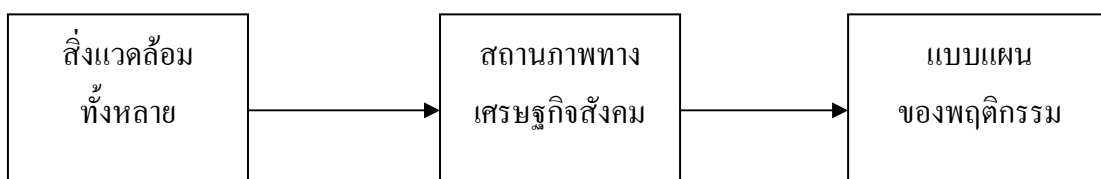
³³ Antony Downs, *An economic theory of democracy*, (New York: Harper & Row, 1957), p. 5.

³⁴ Ibid, p.6.

ใครตามเหตุผลของตน ทั้งนี้โดยพิจารณาว่าพฤติกรรมใดจะก่อผลประโยชน์ให้เขามากกว่ากัน ซึ่งตามปกติแล้ว เขาจะลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครสังกัดพรรคการเมืองที่มีนโยบายใกล้เคียงกับเขามากที่สุด³⁵

ตัวแบบสังคมวิทยา (sociological model)

แนวทางการศึกษานี้ได้นำแนวความคิดทางสังคมวิทยาเรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล (socio-economic status) ที่ว่าฐานะตำแหน่งทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดความแตกต่างในพฤติกรรมของคน³⁶ มาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ฐานะตำแหน่งดังกล่าวอาจได้มาโดยกำเนิด เช่น เพศ หรือได้มาจากการกระทำขึ้นมาในภายหลัง เช่น ความรวย ดังนั้น ในสังคมนั้นบุคคลจึงประกอบด้วยชนชั้นทางสังคม ซึ่งชนชั้นดังกล่าวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล³⁷

ภาพที่ 2 ตัวแบบทางสังคมวิทยา

ตามสมมติฐานถือว่า บุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมเหมือนกัน มักจะได้รับประสบการณ์และการอบรมกล่อมเกลาที่คล้ายคลึงกัน จะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าคล้ายคลึงกัน ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่อยู่ในสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกันจะถูกหล่อหลอมโดยประสบการณ์ให้มีบุคลิกภาพ ทักษะ ทศนคติ แรงจูงใจ และความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกัน ดังนั้น บุคคลจะแสดงออกในแบบแผนที่แตกต่างกัน

³⁵ Richard G. Niemi and Herbert F. Weisberg, Controversies in voting behavior, (Washington D.C.: Congressional Quarterly, 1984), pp. 11-13.

³⁶ ทิตยา สุวรรณะชญ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2527), หน้า 38.

³⁷ พงศธร จันทรแก้ว, “ผลกระทบของการใช้เงินซื้อเสียงต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 56.

นักรัฐศาสตร์ได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยมุ่งศึกษาถึงอิทธิพลของฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของบุคคล เช่น เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น ที่มีต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผลการศึกษาบ่งชี้เสมือนว่า กลุ่มทางสังคมเป็นตัวกำหนดความแตกต่างของแบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และได้ข้อสรุปที่สำคัญว่า บุคคลมีความนึกคิดทางการเมืองตามฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของตน³⁸ การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลเป็นไปตามฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของเขา หากใช้ประเด็นปัญหาทางการเมืองไม่³⁹

ตัวแบบนี้ จะแสดงให้เห็นว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งแนวความคิดนี้สามารถใช้เป็นคำตอบสำหรับความแตกต่างของพฤติกรรมเลือกตั้งได้ในระดับหนึ่ง และจะอาศัยแนวความคิดนี้เป็นตัวอธิบายถึงความแตกต่างของผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งภายใต้ประเด็นที่ว่า คนกลุ่มใด ตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยขึ้นกับเป้าหมายใด หรือผลประโยชน์อะไร และใช้หลักเกณฑ์อะไร ซึ่งสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมเป็นตัวชี้ให้ประเด็นของปัญหาของการศึกษานี้เด่นชัดยิ่งขึ้น

ตัวแบบจิตวิทยา (psychological model)

แนวทางศึกษานี้ให้ความสนใจต่อปัจจัยทางด้านความรู้สึกหรือความผูกพันทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้ความสนใจและให้ความสำคัญในการนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ตัวแบบทางจิตวิทยาที่นักรัฐศาสตร์ให้ความสนใจศึกษามาก ได้แก่ พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง อันเกิดขึ้นจากความผูกพันทางจิตใจต่อพรรคการเมือง ซึ่งเน้นศึกษาอิทธิพลของความผูกพันพรรคการเมือง (party identification)⁴⁰

ความผูกพันพรรคการเมือง เป็นเรื่องของสังคมจิตวิทยาของบุคคลที่เกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมที่มีต่อพรรคการเมืองใดพรรคหนึ่ง กล่าวคือ มีความรู้สึกพึงพอใจ สนใจ ฝักใฝ่ นิยมชมชอบ หรือความรู้สึกเป็นเจ้าของพรรคการเมือง ความรู้สึกเช่นนี้เนื่องมาจากการรับรู้ว่าเป็นพวกเดียวกัน กลุ่มเดียวกับตน ซึ่งอาจจะเป็นชนชั้นหรืออุดมการณ์ หรือสถานภาพเดียวกับ

³⁸ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, “พฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง : ทฤษฎีและผลการวิจัยเชิงประจักษ์,” วารสารสังคมศาสตร์ 23 (สิงหาคม 2529): 18.

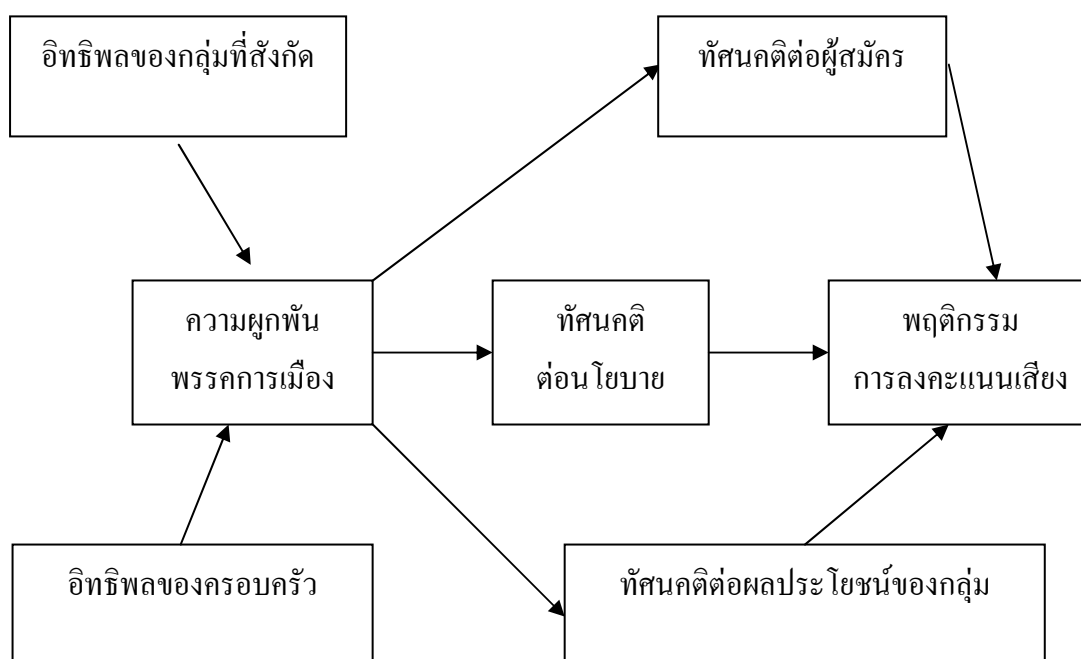
³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

⁴⁰ พงศธร จันทร์แก้ว, “ผลกระทบของการใช้เงินซื้อเสียงต่อพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 62.

ตนก็ได้ ขณะเดียวกันก็เป็นผลมาจากการเรียนรู้ของบุคคลในรูปของกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม โดยเริ่มเรียนรู้ความผูกพันตั้งแต่วัยเด็ก โดยมีสถานบันครอบครัวเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงการสั่งสมการเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมืองและสังคม⁴¹

แนวความคิดนี้เห็นว่า ความผูกพันพรรคการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งของบุคคล กล่าวคือ โดยทั่วไปบุคคลมีแนวโน้มที่จะลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองที่ตนมีความผูกพัน แต่บุคคลอาจเปลี่ยนแปลงไปลงคะแนนเสียงให้พรรคการเมืองอื่นได้เนื่องมาจากทัศนคติของเขาที่มีต่อประเด็นทางการเมือง อันได้แก่ ทัศนคติต่อผู้สมัคร ทัศนคติต่อนโยบาย และทัศนคติต่อผลประโยชน์ของกลุ่ม ซึ่งเป็นปัจจัยช่วงสมัยระยะสั้น (short-term force) อย่างไรก็ตาม โดยระยะยาวแล้วบุคคลมีแนวโน้มที่จะลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองที่ตนผูกพันซึ่งเป็นปัจจัยระยะยาว (long-term force)

อิทธิพลของความผูกพันพรรคการเมืองที่มีต่อแบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสามารถเขียนเป็นตัวแบบได้ดังนี้⁴²

ภาพที่ 3 ตัวแบบทางจิตวิทยา

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65.

⁴² Martin Harrop and William L. Miller, *Elections and voters : A comparative introduction*, p.132..

โดยทั่วไป ความผูกพันพรรคการเมืองมีองค์ประกอบหลายประการ บางคนผูกพันพรรค เพราะชอบนโยบาย คิดว่านโยบายพรรคตรงกับตน หรือชอบบุคลิกผู้นำ ซึ่งความผูกพันพรรคการเมืองมิได้หมายความว่าความเฉพาะการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเท่านั้น เพียงแต่ให้การสนับสนุนพรรคเพราะเขาชอบอะไรก็ตามของพรรคการเมืองนั้น ก็ถือได้ว่าเป็นความผูกพันพรรคการเมืองเช่นเดียวกัน

สำหรับการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะนำทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรมพรรคลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ว่าด้วยตัวแบบทางจิตวิทยาเรื่องความผูกพันในพรรคการเมืองมาใช้อธิบายเท่านั้น ซึ่งมีได้หมายความว่าตัวแบบอื่น ๆ ไม่มีความสำคัญ แต่สำหรับการศึกษานี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองในเรื่องเหตุผลแห่งความผูกพันพรรคการเมืองของคนสงขลาและ คนตาก ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสถิติการเลือกตั้ง พื้นที่จังหวัดสงขลาและจังหวัดตากส่วนใหญ่ผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ จะได้รับการเลือกตั้ง จึงพอจะเห็นได้ว่า คนสงขลาและคนตากไม่ว่าจะอยู่ในกลุ่มเศรษฐกิจใด มีสถานภาพทางสังคมอย่างไร แต่มีจุดร่วมที่สำคัญคือ ส่วนใหญ่ผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ ดังนั้นตัวแบบทางจิตวิทยาจึงมีความเหมาะสมที่สุดที่จะนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่จะวัดลักษณะความผูกพันพรรคในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง 3 ตัวแปร คือ

1. ทศนคติต่อผู้สมัคร สาขาพรรค และพรรคประชาธิปัตย์
2. อิทธิพลของกลุ่มที่สังกัด ในฐานะคนใต้/คนตาก และครอบครัว
3. ระดับของความผูกพันหรือความมั่นคงในความผูกพันพรรคการเมือง ดูจากความต่อเนื่องของการเลือกพรรคประชาธิปัตย์แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในของพรรค

แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองและการกล่อมเกลารวมทางการเมือง

การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น จะประสบความสำเร็จได้หรือไม่ คงต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ปัจจัยที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าปัจจัยอื่นๆ ก็คือ วัฒนธรรมทางการเมืองของคนในชุมชนการเมืองนั้น ๆ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นตัวกำหนดลักษณะของพฤติกรรมทางการเมืองนั่นเอง

แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง

สำหรับคำว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง” นั้น ได้มีนักวิชาการรัฐศาสตร์หลายท่านได้ให้ความหมายในแง่มุมต่างๆ ดังนี้

Ball, Allen R. กล่าวว่า ทักษะคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและค่านิยมของสังคมที่เกี่ยวข้องกับระบบการเมืองและประเด็นทางการเมือง สิ่งเหล่านี้ประกอบกันเป็นวัฒนธรรมทางการเมือง⁴³

Lucian W. Pye และ Sidney Verba เห็นว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นเรื่องของทักษะคิด ความเชื่อ สภาพของอารมณ์และความรู้สึกต่างๆ ซึ่งจะก่อให้เกิด และมีส่วนกำหนดพฤติกรรมทางการเมือง⁴⁴

Robert A. Dahl วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยในการอธิบายแบบแผนต่างๆ อันแตกต่างกันของความขัดแย้งทางการเมือง ลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองที่เด่นๆ ได้แก่ ความรู้สึก หรือการยอมรับกล่อมเกลากลับมาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาและการที่มีกิจกรรมร่วมกัน และความรู้สึกหรือการยอมรับสิ่งสอนที่มีต่อระบบการเมืองและที่มีต่อบุคคลอื่น⁴⁵

Gabriel A. Almond และ G. Bingham Powell อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบแผนทางทัศนคติของปัจเจกบุคคลและความโน้มเอียงทางการเมืองของสมาชิกในระบบการเมือง ซึ่งความโน้มเอียงทางการเมืองนี้มี 3 ลักษณะ ได้แก่⁴⁶

1. ความโน้มเอียงในการรับรู้ (Cognitive Orientations) เป็นความรู้ความเข้าใจหรือความเชื่อที่มีต่อระบบการเมืองและส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง
2. ความโน้มเอียงทางอารมณ์ (Affective Orientations) เป็นความรู้สึกที่มีต่อส่วนต่างๆ ของระบบการเมืองและบทบาททางการเมือง รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ของปัจเจกบุคคลในทางการเมือง
3. ความโน้มเอียงในเชิงประเมินค่า (Evaluative Orientations) เป็นการตัดสินใจหรือใช้ความเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ทางการเมือง ซึ่งโดยปกติจะใช้เป็นมาตรฐานค่านิยมวัตถุประสงค์และเหตุการณ์ทางการเมือง

ผู้ศึกษาสรุปความหมายของ “วัฒนธรรมทางการเมือง” คือ แบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึก การรับรู้และการประเมินค่าของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง และมีต่อส่วนต่างๆ

⁴³ Allen R. Ball, Modern politics and government, p. 57.

⁴⁴ Lucian W. Pye and Sidney Verba, Political culture and political development, (Princeton: Princeton University Press, 1965), p. 7.

⁴⁵ Robert A. Dahl, Political opposition in western democracies, (New Haven: Yale University Press, 1966), p.352.

⁴⁶ Gabriel A. Almond and G. Bingham Powell, Comparative politics : A development approach, (Boston: Little Brown, 1980), p. 5.

ของระบบการเมือง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมทางการเมืองต่างๆ ของบุคคล ซึ่งจะเป็นช่องนำไปสู่การแสดงออกหรือไม่แสดงออกทางการเมือง

ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง

Almond และ Verba ได้แบ่งวัฒนธรรมทางการเมืองออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้⁴⁷

(1) วัฒนธรรมการเมืองแบบคับแคบ (Parochial Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบที่ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมือง ไม่รับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสถาบันทางการเมือง รวมทั้งไม่คิดว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

(2) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบที่ประชาชนยอมรับอำนาจของรัฐบาล มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองโดยทั่วไป แต่ไม่สนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกกระบวนการทางการเมือง เพราะไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองมีความสำคัญ หรือสามารถที่จะมีอิทธิพลทางการเมืองได้

(3) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participation Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบที่ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ หรือความเชื่อในระบบการเมืองโดยทั่วไป รวมถึงมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความรู้สึกรู้ว่าตนเองมีความสำคัญ มีความหมายและสามารถที่จะมีอิทธิพลทางการเมืองได้

ทั้งนี้ Almond และ Verba ยังเห็นว่า สังคมหนึ่งๆ มิได้มีรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองเพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเท่านั้น หากแต่สามารถที่จะผสมผสานวัฒนธรรมทางการเมืองเข้าด้วยกันได้ เช่น วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมไพร่ฟ้า (Parochial - Subject Political Culture) หรือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมแบบมีส่วนร่วม (Subject - Participation Political Culture) หรือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมกับการมีส่วนร่วม (Parochial - Participation Political Culture)

นอกจากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสานแล้ว Almond และ Verba ยังได้เสนอวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสานอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเขาเรียกว่า Civic Culture นั่นคือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบที่เน้นความเห็นพ้องต้องกันและความแตกต่างหลากหลาย เป็นการผสมผสานกันอย่างสมดุลระหว่างวัฒนธรรมแบบคับแคบ (Parochial Political Culture) แบบไพร่ฟ้า (Subject Political Culture) และแบบมีส่วนร่วม (Participation Political Culture) ซึ่งเป็น

⁴⁷ Gabriel A. Almond and Sidney Verba, The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations, (Princeton N.J.: Princeton University Press, 1963), p. 12.

เงื่อนไขสำคัญสำหรับการมีเสถียรภาพของประชาธิปไตย โดย Almond และ Verba ได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศต่างๆ จำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมันนี อิตาลี เม็กซิโก อันนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า การมีโครงสร้างแบบประชาธิปไตยแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้การปกครองเป็นประชาธิปไตยได้ สิ่งสำคัญคือ จะต้องมีความวัฒนธรรมทางการเมืองที่เข้ากันได้ ซึ่งนั่นก็คือ การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบ Civic Culture อันหมายถึง วัฒนธรรมทางการเมืองที่เน้นการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีเหตุผล ในขณะเดียวกันก็ยังผสมผสานกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมและแบบไพร่ฟ้าอีกด้วย เพียงแต่มีความสำคัญน้อยกว่าแบบมีส่วนร่วมนั่นเอง⁴⁸

แนวคิดการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง

ในการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมือง การอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง (Political Socialization) เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองจะเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ก็ด้วยอาศัยกระบวนการนี้เป็นเครื่องมือในการสานต่อ ถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ และค่านิยมทางการเมือง อันหมายรวมถึงวัฒนธรรมทางการเมืองจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งนั่นเอง

การอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นกระบวนการในการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ทางด้านการเมืองให้กับบุคคลเพื่อให้เกิดการรับรู้และเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง เช่น ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจหรือความไม่ไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง รวมถึงความผูกพันพรรคการเมือง ฯลฯ โดยที่ความโน้มเอียงทางการเมืองเหล่านี้มีอิทธิพลสำคัญที่จะส่งผลให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง อันเป็นลักษณะที่สำคัญยิ่งในระบอบประชาธิปไตย

ทั้งนี้หากกระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองสามารถสร้างและส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองและความผูกพันพรรคการเมืองได้ดีก็จะทำให้สมาชิกในระบบการเมืองมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขันและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะทำให้การสนับสนุนต่อระบบการเมืองอย่างพอเพียง ซึ่งจะทำให้กระบวนการทางการเมืองดำเนินไปเป็นอย่างดี และทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพ มีความมั่นคงจากความชอบธรรมที่ได้รับจากการสนับสนุนจากประชาชน

⁴⁸ อภิวิฐิ พิมลแสงสุริยา “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม : ศึกษากรณีนักศึกษาคณะรัฐศาสตรมหาวิทาลัยธรรมศาสตร์,” (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2535), หน้า 22.

Micheal Rush และ Phillip Athoff กล่าวว่า การอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง เป็นกระบวนการที่ปัจเจกบุคคลรู้จักว่าตนเองอยู่ในระบบการเมือง และทำให้เกิดความสำนึก หรือปฏิกิริยาต่อปรากฏการณ์ทางการเมือง กระบวนการอันนี้เกิดจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ตลอดจนถึงเกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของบุคลิกภาพและประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลนั้นอีกด้วย⁴⁹

Victor H. Hissman ให้คำอธิบายว่า การอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง เป็นการเรียนรู้ในสิ่งที่ถ่ายทอดให้แก่สังคม เริ่มตั้งแต่ระยะเริ่มต้นในสถาบันครอบครัว ต่อเนื่องมาถึงสถาบันต่างๆ เช่น สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา กลุ่มอาชีพ สมาคมอาสาสมัคร สื่อมวลชน พรรคการเมือง หรือสถาบันต่างๆ ของรัฐบาล เป็นต้น⁵⁰

James S. Coleman กล่าวถึงการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง ว่าเป็นกระบวนการให้ความรู้และการเรียนรู้ทางการเมืองที่บุคคลได้มาซึ่งทัศนคติ และความรู้สึกต่อระบบการเมืองและต่อบทบาทของตน รวมถึงการมีโลกทัศน์ คือสิ่งที่คนหนึ่งรู้ และเชื่อเกี่ยวกับระบบการเมือง การมีความรู้สึก และการมีความสำนึกในความสามารถทางการเมืองของตนด้วย⁵¹

Frederick M. Wirt กล่าวว่า การอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง เป็นกระบวนการที่บุคคลได้รับความรู้ ค่านิยม และความเชื่อในทางการเมืองจากช่วงระยะเวลาหนึ่ง⁵²

นักวิชาการของไทย **พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และสายทิพย์ สุคติพันธ์** ให้คำจำกัดความของการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลได้มาซึ่งความโน้มเอียงทางการเมืองต่างๆ อันได้แก่ ความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติ และความรู้สึก ค่านิยมที่เกี่ยวกับระบบการเมือง กระบวนการทางการเมือง อำนาจทางการเมือง และบทบาทต่างๆ ในระบบการเมือง หรืออาจเป็นการผดุงรักษาและส่งทอด หรือการแปลงรูป หรือสร้างความโน้มเอียงทางการเมืองก็ได้⁵³ ความผูกพันพรรคการเมือง จึงมุ่งเน้นการเรียนรู้ทางการเมืองของบุคคลในสังคมในรูปกระบวนการ

⁴⁹ Micheal Rush and Phillip Athoff, Introduction to political sociology, (New York: Free Press, 1961), p. 61.

⁵⁰ Victor H. Hissman, Politics in everyday life, (Oxford: Black Well, 1966), p. 64.

⁵¹ James S. Coleman, Education and political development, (New Jersey: Princeton University Press, 1968), p. 18.

⁵² Frederick M. Wirt, Introductory problems in political research, (New Jersey: Prentice-Hall, 1970), p. 31.

⁵³ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และ สายทิพย์ สุคติพันธ์, การเมืองของเด็ก : กระบวนการสังคมประภิตทางการเมือง, (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526), หน้า 17 – 18.

อบรมกล่อมเกลாதองการเมือง ซึ่งเป็นบ่อเกิดและสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ ทศนคติ ความโน้มเอียงต่าง ๆ ของบุคคล ให้บุคคลมีลักษณะเฉพาะตัวตนของบุคคล เพราะกระบวนการอบรมกล่อมเกลายเป็นกระบวนการสร้างลักษณะเฉพาะทางการเมืองของบุคคลไม่ว่าความรู้สึกชาตินิยม ความรักชาติ ความจงรักภักดีต่อเผ่าพันธุ์ การผูกติดกับพรรคการเมือง หรือกลุ่มทางการเมือง ความรู้สึกเชิงประเมินต่อประเด็นทางการเมือง และการมีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบต่าง ๆ มีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและกระบวนการทางการเมือง ตลอดจนการตระหนักถึงสิทธิความรับผิดชอบ และลักษณะของตนในระบบการเมืองที่บุคคลสังกัดอยู่⁵⁴

กล่าวโดยสรุป การอบรมกล่อมเกลாதองการเมือง หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ได้แก่ ความโน้มเอียงทางการเมืองและเรื่องราวต่าง ๆ ทางการเมือง ซึ่งจะช่วยให้สืบทอดและธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมหรือประเทศนั้นๆ

สำหรับกระบวนการอบรมกล่อมเกลாதองการเมืองนั้น **Lucian W. Pye** ได้อธิบายถึงขั้นตอนของกระบวนการอบรมกล่อมเกลாதองการเมืองไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่⁵⁵

ขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนเริ่มแรกสุดที่คนเกิดมาจะได้รับ การอบรม ขัดเกลา หรือมีความโน้มเอียงเข้าสู่ความมีสภาพเป็น “สัตว์สังคม” ขั้นตอนนี้สถาบันที่มีอิทธิพลมากที่สุดในฐานะที่เป็นตัวการในการอบรมกล่อมเกลாதองการเมืองก็คือ สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา สำหรับจุดประสงค์สำคัญของขั้นตอนนี้ก็คือ ตัวการจะให้ การอบรมเพื่อชี้แนวทางให้มนุษย์เรียนรู้วิธีการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่น ดังนั้น จึงเป็นขั้นตอนพื้นฐานของกระบวนการอบรมกล่อมเกลாதองการเมือง

ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นสะสมความรู้ เมื่อมนุษย์เริ่มมีเอกลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) ในขั้นตอนนี้เริ่มมีการพัฒนาการไปสู่การมีพื้นฐานความรู้และความเชื่อ นอกจากนี้ ประสบการณ์เริ่มมีอิทธิพลหล่อหลอมจิตใจได้สำนึกและยังไปมีส่วนกำหนดเป็นโครงสร้างบุคลิกภาพขั้นมูลฐานของมนุษย์ด้วย

ขั้นตอนที่ 3 เริ่มเข้าสู่กระบวนการอบรมกล่อมเกลாதองการเมืองของสังคม เมื่อมนุษย์ผ่านมาถึงขั้นตอนของการมีความสำนึก ในสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองเริ่มผ่านเข้ามาทางตัวการของการอบรมกล่อมเกลา เข้ามากระทบกับการรับรู้และหล่อ

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28-29.

⁵⁵ Lucian W. Pye, Politics personality and nation building : Burma's search for identity, (New – Haven: Yale University Press, 1966), pp. 43-46.

หลอมทำให้เกิดบุคลิกภาพทางการเมืองขึ้นในตัวมนุษย์ ทำให้มนุษย์เริ่มความคิดพินิจพิจารณาห์
ในทางการเมืองขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 เป็นขั้นตอนที่กระบวนการขัดเกลาและเรียนรู้ทางการเมืองได้สร้างความรู้สึกลึก
นึกคิดในทางการเมืองอย่างมาก สามารถแยกแยะลักษณะและเอกลักษณ์ของสถาบันทางการเมือง
ได้ จนกระทั่งทำให้มนุษย์เกิดความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมและมีบทบาททางการเมือง
ซึ่ง Pye เรียนขั้นตอนนี้ว่า กระบวนการสรรหาทางการเมือง

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า กระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองมีความสำคัญ
เป็นอย่างมากต่อแบบแผนทางพฤติกรรมของคนในสังคมการเมือง หรืออาจกล่าวได้ว่า
กระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองได้สร้างบุคลิกภาพทางการเมืองของคนในสังคมขึ้น ซึ่ง
จะมีอิทธิพลในฐานะเป็นตัวสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองในระบบการเมืองใดๆ
ทั้งนี้ เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองได้อาศัยกระบวนการนี้เป็นช่องทางในการหล่อหลอม
ความรู้สึกลึกนึกคิด หรือทัศนคติทางการเมือง

ในกระบวนการเรียนรู้มีแนวทางอย่างน้อย 2 แนวทาง คือ การเรียนรู้ทางการเมืองที่เกิด
จากการอบรมสั่งสอนโดยตรง หรือการเรียนรู้ที่ได้รับจากการปลูกฝังซึ่งเป็นการกระทำด้วยความ
ตั้งใจ ได้แก่ การสอนที่กำหนดระยะเวลาที่แน่นอน และมีการวางแผนมีหลักสูตรวิธีการการเรียนรู้
ไว้พร้อมแล้ว

ส่วนการเรียนรู้อีกทางหนึ่ง คือ โดยทางอ้อม หรือการกระทำโดยไม่ได้ตั้งใจซึ่งได้มาจาก
กลุ่ม ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน สมาคม หรือจากการพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
ระหว่างกลุ่ม ระหว่างบุคคล ซึ่งไม่มีการกำหนดหลักปฏิบัติไว้เป็นที่แน่นอน

Richard E. Dawson และ Kennett Prewitt กล่าวถึงกระบวนการอบรมกล่อมเกลา
ทางการเมือง ซึ่งเป็นลักษณะทางตรงออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ⁵⁶

1. การเรียนรู้โดยการเลียนแบบ (Imitation) เป็นการเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่
เกี่ยวข้องกับระบบการเมือง เช่น ค่านิยม พฤติกรรม ทักษะ ความคาดหวัง และทัศนคติ ฯลฯ
ด้วยการได้เห็นหรือได้ยินจากบิดามารดาโดยผ่านการสนทนา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน
ภายในครอบครัว อันทำให้บุคคลเกิดการจดจำสิ่งที่ได้เห็นและได้ยินเหล่านั้นไว้เป็นแนวคิดและ
แนวปฏิบัติของตนเองโดยไม่รู้ตัว ดังเช่น มีการศึกษาพบว่าบุคคลมักจะมีแนวคิด อุดมการณ์
ความชื่นชอบ และพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกับบิดามารดา เช่น ถ้าบิดามารดามีความชื่นชอบหรือ

⁵⁶ Richard E. Dawson and Kennett Prewitt, Political socialization, (Boston: Little Brown, 1969),
pp.63 – 64.

รู้สึกผูกพันกับพรรคการเมืองใด บุตรมักจะชอบและผูกพันกับพรรคการเมืองนั้นตามบิดามารดา ด้วย ซึ่งในวัยเด็กบุคคลจะทำการสังเกต จดจำ และเลียนแบบพฤติกรรมของบิดามารดา หรือบุคคลที่ใกล้ชิดในครอบครัว เช่น พี่ ป้า น้า อา ฯลฯ เป็นการเรียนรู้ที่สำคัญของเด็ก โดยจะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใกล้ชิดมาเป็นแบบฉบับของตน โดยครอบครัวจะเป็นตัวการสำคัญในการถ่ายทอดทั้งโดยตั้งใจ และอาจจะไม่ได้ตั้งใจก็ได้

2. การเรียนรู้จากการคาดหวัง (Anticipatory Political Socialization) เป็นการเรียนรู้ซึ่งเกิดจากความคาดหวัง หรือใฝ่ฝันจากบุคคลนั้น เคยพบเห็นหรือเกิดความชอบ เช่น เด็กที่พบเห็นตำรวจจับผู้ร้ายอาจจะมีความชอบที่ติดต่อดำรง และมีความคาดหวังว่าเมื่อโตขึ้นอยากจะเป็นตำรวจ เช่นเดียวกัน ดังนั้นการคาดหวังนี้จะเป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็ก

3. การเรียนรู้โดยการศึกษาทางการเมือง (Political Education) เป็นการเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรงของบุคคล เป็นการอบรมกล่อมเกลารวมทั้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการสอนโดยตรง หรือจากการปลูกฝัง มีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน ผู้ทำหน้าที่ในการอบรมกล่อมเกลาคือ ครอบครัว โรงเรียน องค์กรของรัฐบาล ฯลฯ

4. การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experience) ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เป็นการรับรู้ เรียนรู้ความเชื่อต่างๆ จากการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง เช่น การไปฟัง การปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเดินขบวนประท้วง การเข้าร่วมชมรมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในมหาวิทยาลัย เช่น การเลือกตั้งประธานนักเรียนหรือประธานนักศึกษา ฯลฯ

สรุปได้ว่า การอบรมกล่อมเกลารวมทั้งทางการเมืองโดยตรงนี้จะป็นกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองโดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้วยการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ การเรียนรู้จากการคาดหวัง การเรียนรู้โดยการศึกษาทางการเมือง และการเรียนรู้จากประสบการณ์ จนทำให้บุคคลเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง ความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติ ค่านิยม ความเชื่อต่างๆ ทางการเมืองขึ้น อันเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อไป

สำหรับการเรียนรู้ทางการเมืองโดยทางอ้อมนั้น **Robert D. Hess** และ **Judith V. Thorny** ได้ศึกษาและแบ่งกระบวนการออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ⁵⁷

1. ขั้นตอนจำลองการถ่ายทอดการเรียนรู้ระหว่างบุคคล (interpersonal transfer model) เป็นขั้นสะสมความรู้เบื้องต้นจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยเริ่มเรียนจากบ้านและโรงเรียน

⁵⁷ Robert D. Hess and Judith V. Thorny, The development of political attitude in children, (Chicago: Aldine Publishing Company, 1967), pp. 20-21.

เป็นสำคัญ รวมทั้งกลุ่มเพื่อน สมาคม กลุ่มสังคมต่างๆ เป็นการเรียนรู้รูปแบบของอำนาจและความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่ออำนาจเหล่านั้น อาจเป็นกฎระเบียบต่างๆ ตลอดถึงระบบการเมืองและโครงสร้างพื้นฐาน ความรู้ ความเข้าใจการเมืองอีกด้วย

2. ขั้นการยอมรับแบบพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่เด็กสนใจ (identification model) และลอกเลียนแบบได้ เกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อสิ่งต่างๆ ในทางการเมือง อาจเป็นพรรคการเมือง นักการเมือง เป็นต้น ซึ่งเด็กจะชอบตามบุคคลอื่น ทัศนคติเช่นนี้จะพัฒนาควบคู่ไปกับการเลียนแบบบุคคลอื่นที่อยู่ใกล้ชิด แต่จะลดน้อยลงเมื่อเด็กโตขึ้น หรือการลอกเลียนแบบนั้นจะน้อยลงเรื่อยๆ

3. ขั้นพัฒนาความคิดรวบยอด (cognitive development model) อันเป็นความคิดที่มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถแยกแยะความแตกต่างของสิ่งต่างๆ พร้อมทั้งจะเรียนรู้และเข้าใจในเรื่องการเมืองที่เป็นนามธรรมได้

ดังนั้น การเรียนรู้ทางการเมืองเป็นทั้งโดยตรงและโดยอ้อมดังกล่าวแล้ว ซึ่งต่างก็มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของบุคคลทั้งสิ้น ในประเด็นนี้ Almond สรุปว่า อิทธิพลของการเรียนรู้ระหว่างทางตรงกับทางอ้อมนั้น การเรียนรู้แบบทางอ้อมมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของบุคคลได้มากกว่า เพราะการเรียนรู้ทางอ้อมมีองค์กรถ่ายทอดหลายองค์กร และไม่จำกัดทั้งเวลา สถานที่ และหลักสูตร ยิ่งกว่านั้นการเรียนรู้ทางตรงก็อาจเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ทางอ้อมได้ด้วย เพราะในโรงเรียนสามารถเรียนนอกหลักสูตรชั้นเรียนได้ อันเกิดจากความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างนักเรียน ระหว่างกลุ่มนักเรียน หรือครูอันเป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่งด้วย⁵⁸

ขั้นตอนในการอบรมกล่อมเกลாதองการเมือง

Richard E. Dawson และ Kennett Prewitt ได้อธิบายขั้นตอนของการอบรมกล่อมเกลาทองการเมืองไว้ 3 ขั้นตอน คือ⁵⁹

1. ขั้นตอนที่ 1 ขั้นความสามารถในการกำหนดระบุและความผูกพันทางความรู้สึกกับสัญลักษณ์ทางการเมืองและชุมชนทางการเมือง (basic identification and emotional ties) เป็นขั้นตอนเริ่มต้นในการถ่ายทอดความโน้มเอียงทางการเมืองให้กับบุคคล เช่น รู้สึกผูกพันต่อชาติ

⁵⁸ Gabriel A. Almond and Sidney Verba, The civic culture : Political attitudes and democracy in five nations, p. 56.

⁵⁹ Richard E. Dawson and Kennett Prewitt, Political socialization, p. 28.

และชุมชนทางการเมือง ในลักษณะของความจงรักภักดีและความเชื่อฟังต่ออำนาจทางการเมือง และในเวลาต่อมาจะพัฒนาเป็นความผูกพัน (attachment) กับสัญลักษณ์ทางการเมืองที่สำคัญๆ อย่างไม่รู้ตัวตามลักษณะความโน้มเอียงทางการเมืองเหล่านี้ยังมีความคลุมเครือและเป็นความรู้สึกทางอารมณ์มากกว่าที่จะเป็นความโน้มเอียงทางการเมืองทางด้านความรู้ อันเกิดจากความรู้ ความเข้าใจ และเหตุผล

ลักษณะดังกล่าวนี้ นับเป็นการเรียนรู้ทางการเมืองเบื้องต้นของเด็ก ในขั้นนี้เด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับการแบ่งคนออกเป็นกลุ่มต่างๆ ตามภาษา สัญชาติ เชื้อชาติ ชนชั้นทางสังคม รวมถึงสามารถระบุได้ว่าตนสังกัดอยู่ในกลุ่มใด รวมทั้งสามารถกำหนดพฤติกรรมของตนเองที่จะมีต่อบุคคลต่างๆ ตามกลุ่มหรือประเภทที่บุคคลนั้นอยู่

2. ขั้นตอนที่ 2 ขั้นเกิดความโน้มเอียง (orientation) เป็นขั้นตอนที่เกิดความเข้าใจมากขึ้นว่าชาติคืออะไร ชุมชนทางการเมืองคืออะไร และรู้ว่าสามารถจะคาดหวังอะไรจากระบบการเมืองได้บ้าง ในขั้นตอนนี้บุคคลจะสามารถพัฒนาความสามารถในการกำหนด ระบุความผูกพันในขั้นต้น โดยจะมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสร้างความรอบรู้เกี่ยวกับการเมืองได้มากขึ้น และบุคคลจะได้เรียนรู้พร้อมกับทำความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างต่างๆ ของระบบการเมืองว่าเป็นอย่างไร และเขาจะสามารถมีบทบาทอยู่ในส่วนใด ในขั้นตอนนี้การผูกพันกับพรรคการเมืองหรือกลุ่มต่างๆ จะเกิดขึ้นจากความเชื่อมั่นในอุดมการณ์หรือนโยบายมากกว่าที่จะเป็นเพียงความรู้สึกชอบใจต่อบุคคลหรือสัญลักษณ์เพียงผิวเผินเท่านั้น กล่าวคือ ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่บุคคลจะมีความรู้เกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในแวดวงที่กว้างและลึกซึ้งมากขึ้นกว่าขั้นตอนแรก

3. ขั้นตอนที่ 3 ขั้นเกิดทัศนคติและความนึกคิดที่เฉพาะเจาะจงและชัดเจนต่อกิจกรรมทางการเมืองและนโยบายทางการเมืองต่างๆ ในขั้นนี้ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สืบเนื่องจากการได้รับความรู้และประสบการณ์ในสองขั้นตอนที่ผ่านมา ซึ่งการได้รับประสบการณ์จากเหตุการณ์ต่างๆ ทางการเมืองในอดีตเหล่านั้น จะสะสมเพิ่มพูนจนทำให้เกิดการพัฒนาเป็นบุคลิกภาพทางการเมืองที่เฉพาะเจาะจงของบุคคล และก่อให้เกิดวุฒิภาวะในการเรียนรู้ทางการเมืองของบุคคล

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาเรียนรู้ทางการเมืองหรือในด้านอื่นๆ ก็ตาม สิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ คือ ตัวการหรือตัวกำหนดที่เรียกกันว่า สภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพราะสภาพแวดล้อมเป็นตัวแปรสิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อขั้นตอนของกระบวนการเสมอ

Allen R. Ball อธิบายถึงปัจจัยในการพัฒนาและสร้างทัศนคติและค่านิยมทางการเมืองโดยผ่านสถาบัน หรือตัวแทนในการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง โดยแบ่งเป็น⁶⁰

1. **ชุมชน (community)** ชุมชนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล เมื่อบุคคลเกิดมาในชุมชนแล้ว จะมีการเรียนรู้แบบแผนสังคม วัฒนธรรม กฎระเบียบ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนนั้น ๆ ทำให้บุคคลมีความรู้สึกผูกพันกับชุมชน ชุมชนจึงมีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติ ค่านิยม ตลอดถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคล

2. **สถาบันทางสังคม (social institution)** ที่สำคัญ คือ

หน่วยที่หนึ่ง สถาบันครอบครัว ถือเป็นหน่วยแรกและมีความสำคัญมาก วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ความสำคัญต่อกระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองผ่านสถาบันครอบครัว ครอบครัวหนึ่งๆ มีตัวแทนที่สำคัญ คือ พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้อง ถ้าอยู่ในชุมชนหมู่บ้าน ก็อาจจะขยายวงกว้างไปทั้งหมู่บ้าน กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองในครอบครัวเห็นได้อย่างชัดเจน เมื่อเด็กเกิดมาก็จะเจอกับพ่อแม่ ซึ่งเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูในช่วงแรกเกิด กระทั่งยาวนานพอสมควร ดังนั้นบิดา มารดา หรือครอบครัวเป็นผู้มีบทบาทให้การเรียนรู้ชีวิต และชีวิตการเมืองของเด็ก เด็กจะยอมรับบทบาทของบิดา มารดา เป็นไปเองโดยธรรมชาติจากความสัมพันธ์ระหว่างกันในครอบครัว มีการแสดงความสัมพันธ์เกี่ยวกับพฤติกรรมในการเลือกของพ่อแม่และลูก บางครั้งในครอบครัวก็มีความแตกต่างกันเกี่ยวกับทัศนคติและค่านิยมทางการเมือง ที่เด็กอาจจะเห็นตรงกันข้ามกับพ่อหรือแม่ ช่วงเวลายาวนานในการเรียนรู้และสร้างควมอัจฉริยะของเด็กจะเป็นช่วงที่เด็กได้รับอิทธิพลจากพ่อแม่ เด็กจะถูกสอนให้รู้ว่าตนควรทำตัวอย่างไร และมีพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติอย่างไร

ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง ได้แก่ ความโน้มเอียงทางการเมือง และความผูกพันต่อพรรคการเมืองให้กับบุคคล โดยในกระบวนการนี้บิดา มารดาจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สำคัญในการถ่ายทอดไปยังบุตร และจะมีอิทธิพลอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน บทบาทของครอบครัวนี้อาจจะทำโดยบิดามารดาสนทนากัน หรือสนทนากันกับเด็กในเรื่องการเมือง เช่น การกล่าวแนะนำ การเสนอแนะ หรือห้ามปรามในกิจกรรมอันเป็นประเด็นทางการเมือง รวมถึงการพูดคุย ถกเถียงปัญหาทางการเมืองของบิดามารดา จะทำให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมืองขึ้นได้ เป็นต้น ซึ่งการเรียนรู้ทางการเมืองในครอบครัวจะส่งผลต่อการกำหนดคุณลักษณะทางการเมืองของบุคคลในอนาคต ทั้งนี้เงื่อนไขสำคัญที่เป็นปัจจัยต่อการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองในครอบครัวนั้น มีดังต่อไปนี้

⁶⁰ Allen R. Ball, *Modern politics and government*, pp. 69 – 73.

1. ทักษะคติทางการเมืองของบิดามารดา เช่น การชอบพรรคการเมือง ได้มีการศึกษาพบว่า บิดามารดาสังกัดพรรคการเมืองใด บุตรมักจะชอบพรรคการเมืองนั้นตามบิดามารดาไปด้วย ซึ่งการที่เป็นเช่นนี้ เพราะบิดามารดาเป็นผู้ชี้ชวน แนะนำ สั่งสอนในประเด็นต่างๆ ทางการเมืองแก่บุตรเสมอ ซึ่งการแสดงจุดยืนทางการเมืองของบิดามารดาเช่นนี้ ทำให้บุตรเห็นจุดยืนและในที่สุดก็จะมีจุดยืนทางการเมืองเช่นเดียวกับบิดามารดา

2. ความเห็นพ้องต้องกันของบิดามารดา เป็นประเด็นที่มีผลต่อการถ่ายทอดทางการเมืองในครอบครัวเป็นอย่างมาก กล่าวคือ หากบิดามารดา มีความคิดเห็นทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องหรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน และได้แสดงให้เห็นด้วย จะทำให้กระบวนการอบรมกล่อมเกลாதำเนินการในเมืองในครอบครัวมีประสิทธิภาพมาก ในทางตรงกันข้ามหากบิดามารดา มีความขัดแย้งกันในเรื่องทางการเมือง การถ่ายทอดทางการเมืองในครอบครัวก็จะไร้ประสิทธิผล ส่วนใหญ่บุตรจะสะท้อนความโน้มเอียงทางการเมืองของบิดามารดาออกมา ถ้าหากบิดามารดา มีความคิดเห็นขัดแย้งกันในเรื่องทางการเมืองก็จะทำให้บุตรไม่มีความโน้มเอียงทางการเมืองตามบิดามารดาได้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา ถ้าบิดามารดา มีความสัมพันธ์ที่ดีของบิดามารดา จะเป็นสายใยอันเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการกล่อมเกลாதำเนินการในเมืองเป็นอันมาก กล่าวคือ ความคิดทางการเมืองจะถูกถ่ายทอดไปยังบุตรได้ดีถ้าบิดามารดา มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันและเป็นไปในทางบวก

การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัวเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการสร้างความผูกพันพรรคการเมือง ทั้งนี้การสื่อสารทางการเมืองภายในครอบครัวนั้น จัดได้ว่าเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลซึ่งเป็นแบบแผนการสื่อสารดั้งเดิมภายในสังคมมนุษย์ ก่อนที่จะมีระบบการสื่อสารมวลชน การสื่อสารทางการเมืองภายในครอบครัวเป็นระบบการสื่อสารง่ายๆ โดยการใช้วิธีการติดต่อสื่อสารด้วยปากเปล่า ทั้งนี้ในปัจจุบันถึงแม้ว่าการสื่อสารมวลชนจะมีบทบาทสำคัญแต่ก็ยังคงเป็นที่ยอมรับว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลยังมีความสำคัญและมีบทบาทแฝงอยู่ในทุกสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมใหม่หรือสังคมที่กำลังพัฒนาเพียงแต่จะมีอิทธิพลในระดับต่างกันไปตามนั้น

การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว เป็นการสนทนา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวเนื่องกับการเมืองการปกครอง ได้แก่ ข่าวสารทางการเมืองประจำวัน ความเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และเรื่องเกี่ยวกับพรรคการเมืองต่างๆ ระหว่างบิดามารดาหรือสมาชิกในครอบครัว ที่จะส่งผลให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัวเป็นวิธีการหนึ่งในกระบวนการอบรมกล่อมเกลาทำเนินการในเมืองที่จะทำให้บุคคลจะรับเอาวัฒนธรรมทางการเมืองและเรื่องราวต่างๆ ทางการเมืองจากบิดา

มารดา หรือสมาชิกคนอื่นๆ ของครอบครัว โดยครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญและเป็นผู้แสดงบทบาทในการสร้างและก่อให้เกิดบุคลิกภาพคุณลักษณะทางการเมืองเฉพาะตัวของบุคคลอันเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร กล่าวคือ เมื่อบิดามารดามีการสื่อสาร พูดคุย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมือง สังคม ประเทศ หรือพฤติกรรมโดยยอมรับ ไม่ยอมรับ เมื่อเด็กได้ยินสาระเหล่านั้นก็จะถูกซึมซับเข้าไป และถึงแม้ว่าครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดข้อคิดทางการเมืองของบุคคลเพียงเล็กน้อย แต่ครอบครัวเป็นตัวการหลักในการให้ข้อมูลกับบุคคลเพื่อการสร้างความผูกพันทางการเมือง โดยเฉพาะความผูกพันพรรคการเมือง⁶¹

จะเห็นได้ว่าการสื่อสารทางการเมืองในครอบครัว เช่น การสนทนา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบิดามารดาหรือสมาชิกในครอบครัวให้บุคคลซึมซับและเก็บจำแนกคิดทางการเมืองจากบิดามารดาหรือสมาชิกในครอบครัว ทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ทางการเมืองขึ้น ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดความโน้มเอียงทางการเมือง ส่งผลต่อการเกิดความผูกพันพรรคการเมืองในลักษณะที่สอดคล้องกับสมาชิกในครอบครัว

หน่วยที่สอง โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ดังได้กล่าวแล้วว่าสถาบันการศึกษานั้นมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อม และสามารถถ่ายทอดทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล โรงเรียนโดยเฉพาะระดับประถมและมัธยมนั้น เป็นสถาบันซึ่งมีบทบาทอย่างมากต่อการหล่อหลอมการเรียนรู้ทางการเมือง เพราะเป็นหน่วยที่กระทำอย่างตั้งใจ มีขั้นตอนและมีจุดประสงค์อย่างแน่นอน นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงก็คือว่า เมื่อเด็กอยู่ในระหว่างวัยเรียน จะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนและรับอิทธิพลจากการอบรมสั่งสอนจากครู จากการอ่านหนังสือและตำรา และจากการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ ซึ่งมีความนึกคิดทำนองเดียวกัน สถาบันการศึกษาจะมีโปรแกรมการสอนที่เน้นระบอบการปกครองของประเทศนั้นๆ การศึกษารูปแบบการกระจายอำนาจการปกครอง อาจะป้องกันการแทรกแซงโดยตรงจากรัฐบาล และอาจจะกระตุ้น ส่งเสริมวัฒนธรรมย่อย ความเท่าเทียม การมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้นอิทธิพลจากหน่วยการหล่อหลอมการเรียนรู้จึงมีความสำคัญยิ่ง

หน่วยที่สาม กลุ่มเพื่อน เพื่อนที่อายุร่วมรุ่นหรือเพื่อนร่วมงาน กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมย่อมมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จากการที่ได้พูดคุยพบปะแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดเห็น บุคลิกภาพของกันและกัน ซึ่งจะมีพลังสำคัญในแง่ที่ทำให้เกิดการเลียนแบบหรือการคล้อยตาม กล่าวได้ว่าเป็นการหล่อหลอมการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จนปรากฏเป็นพลังซึ่งคอย

⁶¹ Robert H. Blank, Political parties : An introduction, (New York: Prentice – Hall, 1980), p. 245.

ขจัดคนที่มีความผิดธรรมดาแบบ กลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อการกล่อมเกลารเรียนรู้ในทางสังคมและ
ทางการเมือง ซึ่งจะมีผลต่อวัฒนธรรมทางการเมือง

หน่วยที่สี่ องค์การทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง สถานิติบัญญัติ หรือสถานที่
ทำงานซึ่งเป็นหน่วยงานของราชการ องค์การทางการเมืองนี้เป็นหน่วยที่มีกระบวนการกล่อมเกลาร
เรียนรู้ทางการเมืองโดยตรง อาจจะเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของหน่วยอื่นๆ หรืออาจจะหักล้าง
แปรเปลี่ยนวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งได้ก่อรูปขึ้นมาจากหน่วยอื่น ๆ ก็ได้

พรรคการเมืองเป็นองค์การสำคัญหนึ่งในกระบวนการสร้างและอบรมกล่อมเกลาร
ทางการเมืองที่ทำให้บุคคลได้รับการเรียนรู้ทางการเมือง โดยเฉพาะความผูกพันพรรคการเมือง ถือ
ได้ว่าพรรคการเมืองเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติ ความเชื่อและพฤติกรรมต่างๆ
ในทางการเมืองของบุคคลเช่นเดียวกัน พรรคการเมืองจึงเป็นทั้งสถาบันสร้างพฤติกรรมและเป็น
เหตุปัจจัยแห่งการสร้างพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมอีกด้วย

หน่วยที่ห้า สื่อมวลชน นับว่ามีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองและวัฒนธรรม
ทางการเมืองอย่างมาก เพราะสื่อมวลชนนั้นมีหลายประเภท และในชีวิตของบุคคลจะต้องได้รับการ
การเรียนรู้จากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ อยู่ทุกวัน
มากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่บุคคล ขึ้นอยู่กับว่ามีความพร้อมในการรับรู้มากน้อยเพียงใด

สื่อมวลชนจะเป็นตัวกลางที่มีบทบาทที่จะทำให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจ มี
ความรู้สึกตื่นตัวด้วยการนำเสนอข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริง เหตุการณ์บ้านเมือง ความรู้ความบันเทิง
ด้านต่างๆ โดยมุ่งให้บุคคลได้รับทราบเพื่อเป็นการสอน ห้ามปราม เสนอแนะ สื่อมวลชนจึงมี
อิทธิพลถ่ายทอดทัศนคติ ความรู้สึก อารมณ์ ค่านิยมของบุคคลให้เป็นไปทางใดทางหนึ่งได้

ดังนั้น ในชีวิตของมนุษย์ที่เกิดมาย่อมได้รับอิทธิพลการเรียนรู้จากสถาบันทางสังคม ซึ่ง
เป็นสภาพแวดล้อมที่มนุษย์พบปะเสมอในชีวิตประจำวัน ที่ได้สร้างความรู้สึกรู้จักคิด ค่านิยม
บุคลิกภาพพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ให้เป็นไปในลักษณะและทิศทางต่างๆ กันออกไป แล้วถ่ายทอด
ลงไปยังอนุชนรุ่นหลังให้มีลักษณะและทิศทางเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป การที่บุคคลจะมีความผูกพันกับพรรคการเมืองใดๆ ก็ตาม ปัจจัยที่
ก่อให้เกิดลักษณะเช่นนั้น คือ การเรียนรู้ของบุคคลในรูปของกระบวนการอบรมกล่อมเกลารทาง
สังคมและการเมืองนั่นเอง ซึ่งการเรียนรู้ของบุคคลจะเป็นตัวกำหนดและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม
หลายๆ อย่าง ตลอดจนการถ่ายทอดมรดกพฤติกรรมของบุคคลสู่อนุชนอีกด้วย ทั้งนี้รวมทั้ง
ทัศนคติ ความเชื่อ อิทธิพลของกลุ่มบุคคลต่างๆ เป็นต้น ถือได้ว่าสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมทางการเมือง

เมืองของบุคคลเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรมในทางการเมือง เป็นการสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้ของบุคคลให้มีพฤติกรรมในลักษณะดังกล่าวได้ทั้งสิ้น

แนวคิดเกี่ยวกับพรรคการเมือง

ในการศึกษาถึงระบบการเมือง สถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญมากอย่างหนึ่ง ก็คือ พรรคการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศเสรีประชาธิปไตยที่ใช้ระบบรัฐสภา พรรคการเมืองจะเป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้ปกครองกับประชาชน และยังเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง โดยประชาชนจะเป็นผู้คัดเลือกตัวแทนของตนเข้าไปมีอำนาจเพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการ และผลประโยชน์ของตนด้วยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

พรรคการเมืองนับว่าเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อระบบการเมืองทุกระบบ ไม่ว่าจะเป็นแบบประชาธิปไตยหรือแบบเผด็จการก็ตาม โดยเฉพาะต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น พรรคการเมืองเป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากคณะรัฐบาลผู้บริหารประเทศจะต้องมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งพรรคการเมืองจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการรณรงค์หาเสียง เสนอนโยบาย และเสนอตัวผู้สมัครให้ประชาชนเลือก⁶²

ความหมายและลักษณะของพรรคการเมือง

สำหรับการนิยามความหมายของคำว่า “พรรคการเมือง” นั้น ได้มีนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศที่ให้นิยามความหมายของพรรคการเมือง ในที่นี้ ผู้วิจัยได้นำคำจำกัดความของนักวิชาการหลายๆ ท่าน เพื่อให้ทราบถึงความหมายของคำว่า “พรรคการเมือง”

Maurice Duverger นักรัฐศาสตร์ชาวฝรั่งเศส ให้นิยามพรรคการเมืองไว้ว่า พรรคการเมืองเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจ หรือกลุ่มทางด้านใดก็ตาม เช่น การรวมกลุ่มของผู้ดี กลุ่มขุนนาง กลุ่มกรรมกร กลุ่มเจ้าของที่ดิน กลุ่มข้าราชการ เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้เป็นที่มาของพรรคการเมืองทั้งสิ้น⁶³

⁶² ลิจิต ธีรเวคิน, พรรคการเมืองและพัฒนาการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยของสมาคมนักวิจัย มหาวิทยาลัยไทย, 2525), หน้า 5.

⁶³ Maurice Duverger, Political parties: Their organizations and activities in the modern state, (London: Methuen, 1964), pp. 24 – 31.

Leon D. Epstein ให้นิยามว่า พรรคการเมือง คือ กลุ่มใดๆ ก็ตามที่รวมตัวกันอย่างหลวมๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดำรงตำแหน่งในรัฐบาลภายใต้ชื่อพรรคเดียวกัน⁶⁴

Roy C. Macridis พรรคการเมือง คือ สมาคมซึ่งดำเนินกิจกรรมและรวบรวมประชาชนเข้าด้วยกัน โดยมีจุดประสงค์หลัก คือ การจัดตั้งรัฐบาลด้วยการประสานผลประโยชน์ของประชาชน⁶⁵

William Goodman ให้ความหมายพรรคการเมืองไว้ว่า เป็นองค์กรที่รวมสมาชิกที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยมีจุดมุ่งหมายอย่างเปิดเผย เพื่อชนะการเลือกตั้ง และสามารถเข้าไปใช้อำนาจรัฐบาล⁶⁶

ทินพันธุ์ นาคะตะ ให้ความหมายพรรคการเมือง คือ กลุ่มบุคคลที่รวมตัวกัน เพื่อเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและในการบริหารประเทศ ด้วยการส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง โดยมีมุ่งหวังที่จะได้เป็นรัฐบาล หรือมีเสียงข้างมากในรัฐสภา⁶⁷

จากความหมายของพรรคการเมืองดังกล่าว จึงสรุปลักษณะสำคัญของพรรคการเมืองได้ดังนี้

1. พรรคการเมืองต้องเกิดจากการรวมกลุ่ม จัดตั้งเป็นองค์กรขึ้นมา
2. พรรคการเมืองต้องมีสมาชิกที่มีความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงอุดมการณ์ที่คล้ายคลึงกัน
3. พรรคการเมืองมีหน้าที่รวบรวมข้อเรียกร้อง และประสานผลประโยชน์ของประชาชนผ่านกระบวนการเลือกตั้ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พรรคการเมืองต้องมีการคัดเลือกบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้ง
4. พรรคการเมืองมีจุดมุ่งหมายในการเป็นรัฐบาล หรือเข้าไปมีอำนาจทางการเมือง

⁶⁴ Leon D. Epstein, Political parties in western democracies, (New York: Frederick A. Praeger. Inc, 1967), p. 9.

⁶⁵ Roy C. Macridis, Political parties : Contemporary trends and ideas.ed Roy C. Macridis, (New York: Harper & Row Publishers, 1967), p. 9.

⁶⁶ William Goodman, The two parties system in the united state, (New York: D. Van Nostrand Company, 1956), p. 6.

⁶⁷ ทินพันธุ์ นาคะตะ, ประชาธิปไตยไทย, (กรุงเทพมหานคร: โครงการเอกสารและตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2545), หน้า 141.

บทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมือง

พรรคการเมืองมีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาการเมือง โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนการเมืองแบบประชาธิปไตย บทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมืองมีอยู่หลายประการ ดังนี้⁶⁸

1. พรรคการเมืองเป็นองค์กรสำคัญในการจัดตั้ง เพื่อให้เกิดสมรรถนะในการรวมสรรพกำลังเพื่อการมีพฤติกรรมร่วมอันจะนำไปสู่การจัดตั้งสถาบัน เพื่อมิให้มีการยึดตัวบุคคลในการประกอบภารกิจในเรื่องของการบริหารประเทศ การจัดตั้งพรรคการเมืองจึงเป็นกระบวนการจัดตั้งสถาบันการเมือง เพื่อการปลุกระดมทรัพยากรมนุษย์มาสู่การกระทำเพื่อจุดประสงค์ร่วม

2. พรรคการเมืองกระทำหน้าที่ในการให้การศึกษาทางการเมืองแก่ผู้บริหารพรรค สมาชิกพรรค และประชาชนในแง่ความตื่นตัวทางการเมือง การบริหารการจัดการ การวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ทั้งนี้ เนื่องจากพรรคการเมืองต้องสัมผัสกับปัญหาทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทำให้ต้องมีการขบคิดถึงประเด็นปัญหาต่างๆ เป็นการสะสมความรู้และการแก้ไขทั้งในแง่ยุทธศาสตร์และยุทธวิธี

3. พรรคการเมืองทำหน้าที่ในการสร้างผู้นำทางการเมือง ในแง่การเปิดโอกาสให้คนที่มีความสามารถเข้าเกี่ยวข้องกับการบริหาร การต่อสู้กันภายในพรรคเพื่อจะเป็นตัวแทนของพรรคไปลงสมัครรับเลือกตั้ง ฯลฯ กระบวนการเหล่านี้จะมีส่วนอย่างมากในการสร้างความเป็นผู้นำทางการเมือง ดังนั้น พรรคการเมืองเปรียบเสมือนเวทีการฝึกฝนการทำงานและการสร้างความเป็นผู้นำทางการเมือง

4. พรรคการเมืองจะทำหน้าที่คัดสรรบุคคลที่จะเข้าสู่กระบวนการทางการเมือง โดยพรรคการเมืองที่ดีจะทำหน้าที่คัดสรรบุคคลที่พรรคเห็นว่ามีความรู้ มีประสบการณ์ มีคุณธรรมและจริยธรรมที่จะรับผิดชอบทำงานใหญ่เพื่อชาติและสังคมได้ พรรคการเมืองจะเป็นสถาบันที่กรองบุคคลดังกล่าว ก่อนจะมีการเสนอตัวให้ประชาชนเลือกตั้งเพื่อเป็นตัวแทน

5. พรรคการเมืองทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของความต้องการของประชาชน และบูรณาการความต้องการดังกล่าวออกมาเป็นนโยบาย กล่าวโดยนัยนี้พรรคการเมืองจะทำหน้าที่เป็นเสมือนผู้รักษาประตู คอยเป็นตัวกลางและเชื่อมระหว่างประชาชนและรัฐบาลหรือรัฐสภา

6. ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย พรรคการเมืองทำหน้าที่ในการเข้าแข่งขันเพื่อตั้งรัฐบาล เพราะในระบบรัฐสภา รัฐบาลจะตั้งได้ก็โดยการที่พรรคเสียงข้างมาก หรือหลายพรรคร่วมกันตั้งรัฐบาล ถ้าไม่มีพรรคต้องอาศัยตัวบุคคลซึ่งไม่มีการจัดตั้ง ปัญหาการจัดตั้งรัฐบาลจะกระทำได้ยาก เพราะปัจเจกบุคคลจำนวนมากย่อมตกลงกันได้ยากกว่าพรรคการเมือง

⁶⁸ ลิขิต ธีรเวคิน, ประชาธิปไตยและการปฏิรูปการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาระบบการพิมพ์, 2546), หน้า 63-64.

7. พรรคการเมืองอาจเป็นแกนนำในการสร้างรัฐชาติหรือระเบียบทางการเมือง ในบางรัฐในแอฟริกา รัฐเกิดขึ้นได้โดยการเกิดพรรค ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพรรคเดียว หรือในกรณีประเทศสังคมนิยม พรรคคอมมิวนิสต์เป็นตัวแปรสำคัญในการจัดระเบียบการเมืองใหม่ และเป็นฐานในการตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศ

Joseph La Palombara และ Myron Weiner ได้สรุปถึงลักษณะสำคัญของพรรคการเมือง 4 ประการ คือ⁶⁹

1) พรรคการเมืองจะต้องมีความยั่งยืน โดยความยั่งยืนของพรรคการเมืองจะต้องไม่ขึ้นอยู่กับชีวิต หรืออำนาจของผู้นำในพรรคการเมือง นั่นคือ พรรคการเมืองที่รวมกันขึ้นมาต้องไม่ยึดติดกับบุคลิกภาพหรืออำนาจผู้นำเป็นหลักในการมารวมตัวกัน (มักล้มเลิกหรือแตกสลายได้ง่ายเมื่อผู้นำที่เป็นหลักนั้นสิ้นชีวิต หรือหมดอำนาจไป) พรรคการเมืองที่รวมตัวกันขึ้นมาโดยยึดถืออุดมการณ์เป็นหลักย่อมมีความมั่นคง แม้ว่าบุคคลที่ก่อตั้งพรรคขึ้นมาจะสิ้นชีวิตไป สมาชิกคนอื่น ๆ ก็สามารถสืบต่ออุดมการณ์ของพรรคต่อไปได้

2) พรรคการเมืองจะต้องมีสาขาพรรคกระจายไปสู่ชนบท และจะต้องมีขอบเขตการติดต่อสื่อสารระหว่างสำนักงานใหญ่กับสาขาพรรคการเมือง หมายความว่า พรรคการเมืองที่แท้จริงต้องมีระบบการติดต่อกับประชาชนได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสาขาพรรคในท้องถิ่นจะเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่นี้ให้กับพรรคการเมือง การมีสาขาพรรคการเมืองจะเป็นการสร้างรากฐานให้พรรคมีความเข้มแข็ง และมีลักษณะเป็นพรรคของมวลชน ซึ่งจะเป็นการดึงเอาประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และใช้พรรคเป็นเครื่องมือในการควบคุมรัฐบาล

3) บรรดาผู้นำในพรรคการเมืองต้องมีความตั้งใจอย่างแท้จริงที่จะรวมอำนาจการตัดสินใจในนโยบายต่าง ๆ มาให้พรรคการเมืองของตนแต่เพียงผู้เดียว หรือมีละนั้นก็ต้องเข้าร่วมกับพรรคการเมืองอื่นๆ ไม่เพียงแต่จะใช้อิทธิพลเข้าแทรกแซงนโยบายเท่านั้น หมายความว่าในบรรดาผู้นำของพรรคการเมืองนั้น จะต้องมีความมุ่งหมายที่จะให้พรรคการเมืองของตนเป็นรัฐบาลเพื่อเข้าควบคุมบุคลากรและนโยบายในการบริหารประเทศหากว่าได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งเป็นเสียงข้างมาก หรือหากไม่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามามีเสียงข้างมากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลได้โดยลำพังเพียงพรรคเดียว ก็อาจประนีประนอมกับพรรคการเมืองอื่นๆ เพื่อจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้นมา เพราะนั่นคือโอกาสที่จะนำเอานโยบายของพรรคไปประกอบเป็นนโยบายของรัฐบาล ซึ่งจะทำให้สมาชิกพรรคและผู้สนับสนุนของพรรคได้รับประโยชน์จากนโยบายนั้น

⁶⁹ Joseph La Palombara and Myron Weiner, Political parties and political development, (New York: Princeton University Press, 1966), p. 3.

4) พรรคการเมืองต้องพยายามหาคะแนนความนิยมเมื่อมีการเลือกตั้ง และหาความสนับสนุนจากประชาชนทั่วไปเมื่อไม่มีการเลือกตั้ง พรรคการเมืองที่แท้จริงจะต้องพยายามขยายแนวความคิด อุดมการณ์ของพรรค และให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งแง่มุมปัญหาต่างๆ แก่ประชาชนตลอดเวลา รวมไปถึงเสนอแนวนโยบายให้ประชาชนเลือก ทั้งนี้ เพราะพรรคการเมืองมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปเป็นรัฐบาลในการบริหารประเทศ แต่การสร้างความนิยมเพื่อให้พรรคชนะการเลือกตั้งบางทีก็ใช้เวลานาน ดังนั้นพรรคการเมืองนอกจากจะต้องหาคะแนนเสียงเมื่อมีการเลือกตั้งแล้ว ภายหลังจากการเลือกตั้งพรรคการเมืองจึงควรที่จะต้องดำเนินบทบาทอยู่ตลอดเวลา และมีการเตรียมความพร้อมอยู่เสมอ

บทบาทของพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง

เป้าหมายสำคัญของการเลือกตั้งสำหรับพรรคการเมือง คือ ชัยชนะในการเลือกตั้ง กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ทุกพรรคการเมืองล้วนแต่มุ่งแข่งขันในการเลือกตั้งเพื่อให้สมาชิกในสังกัดของตนได้รับเลือกตั้ง ส่วนเป้าหมายอื่นๆ ในการเลือกตั้ง เช่น เพื่อการโฆษณาและเผยแพร่แนวทางของพรรค เพื่อให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน ดูเหมือนจะเป็นผลพลอยได้มากกว่าในการเลือกตั้ง ทั้งนี้เพราะชัยชนะในการเลือกตั้งเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของพรรคการเมืองที่จะสามารถเข้าไปมีบทบาทในสภาผู้แทนราษฎรได้ และในบริบทของสังคมการเมืองไทย บทบาทในสภาถือเป็นรากฐานสำคัญสำหรับพรรคการเมืองที่จะสร้างผลงานและการยอมรับจากประชาชน กล่าวให้ชัดเจนคือ พรรคการเมืองไทยจะเติบโตและมีความมั่นคงได้จะต้องมีรากฐานที่ดีและมั่นคงในสภา⁷⁰

ดังนั้นบทบาทที่สำคัญของพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง ก็คือ การคัดสรรผู้สมัครลงสมัครรับเลือกตั้ง การกำหนดนโยบายพรรคในการหาเสียงเลือกตั้ง การวางกลยุทธ์หรือยุทธวิธีในการหาเสียงเลือกตั้ง เพื่อชัยชนะในการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นภาพสะท้อนที่ดีที่สุดของความผูกพันของบุคคลที่มีต่อพรรคการเมือง

นอกจากนี้การที่พรรคการเมืองจะชนะการเลือกตั้งในคราวหนึ่งๆ นั้น นอกจากการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การวางกลยุทธ์ในการหาเสียง การคัดสรรผู้สมัคร การกำหนดนโยบายพรรคและแถลงนโยบายให้ประชาชนรับทราบแล้ว ปัจจัยที่สำคัญ คือ บทบาทหรือผลงานของพรรคการเมืองหรือนักการเมืองในการทำหน้าที่ทางการเมืองในช่วงสมัยก่อนการเลือกตั้ง ดังที่ รังสรรค์ ธนะพร

⁷⁰ กนก วงษ์ตระหง่าน, พรรคการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 169.

พันธุ์ ได้กล่าวไว้ว่า⁷¹ “...รัฐบาลนักเลือกตั้ง จำเป็นต้องดำเนินนโยบายในทางที่เพิ่มพูนคะแนนนิยมทางการเมืองให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้... ด้วยเหตุที่นักเลือกตั้งต้องเอาใจใส่ต่อสวัสดิการของประชาชนในเขตเลือกตั้งของตนเป็นปฐม การผันทรัพยากรของแผ่นดินเข้าสู่เขตการเลือกตั้งของผู้ทรงอำนาจทางการเมืองจึงเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ นักเลือกตั้งที่ยึดกุมอำนาจรัฐได้ล้วนแต่ใช้ยุทธวิธีเดียวกัน...”

กล่าวโดยสรุป การทำหน้าที่หรือบทบาทที่มีประสิทธิภาพของพรรคการเมืองเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่จะทำให้พรรคการเมืองสามารถชนะการเลือกตั้งในคราวต่อไปได้ และในทางกลับกัน การพิจารณาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เข้าใจและปรับใช้ในการวางแผนการเลือกตั้งของพรรคการเมืองได้เป็นอย่างดีเช่นกัน เนื่องจากพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งทำให้สามารถคาดคะเนการแสดงออกและการมีส่วนร่วมของประชาชนได้

จากกรอบแนวคิดพรรคการเมืองข้างต้นมีข้อสังเกตเกี่ยวกับบทบาทของพรรคการเมืองไทยที่สำคัญ นั่นคือ การชนะการเลือกตั้งเพื่อจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศ การเลือกตั้งจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับพรรคการเมืองไทย ดังนั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะในการเลือกตั้ง พรรคการเมืองจำเป็นต้องสร้างค่านิยมเพื่อให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเกิดความผูกพันกับพรรคของตน

จากแนวความคิดเกี่ยวกับพรรคการเมืองข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตย วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ต้องการชี้ให้เห็นในประเด็นที่เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมือง โดยมองว่าบทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมืองเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หากพรรคการเมืองได้กระทำตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะตัวแทนของประชาชนได้อย่างสมบูรณ์ ก็จะช่วยส่งเสริมการสร้างประชาธิปไตยที่ความมั่นคงให้เกิดขึ้นในประเทศนั้นๆ ได้ดียิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากพรรคการเมืองไม่ทำหน้าที่หรือบทบาทในฐานะเป็นพรรคการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย นั่นคือการเป็นตัวแทนที่ดีของประชาชน ทำเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมตามวิถีทางประชาธิปไตยแล้ว ก็จะไม่ช่วยสร้างระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงให้เกิดขึ้นในประเทศนั้นๆ ได้นอกจากนี้การกระทำตามบทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมืองที่มีต่อประชาชนนั้นเป็นวิธีการที่สำคัญประการหนึ่งในการก้าวเข้าสู่การอำนาจทางการเมืองของพรรคการเมือง การรักษาไว้ซึ่งอำนาจ และสิ่งสำคัญคือเมื่อพรรคการเมืองได้ทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของประชาชนที่ดี ผลก็

⁷¹ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, คู่มือการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2544), หน้า 89-91.

คือ การได้รับความนิยมนอกจากประชาชน นำมาซึ่งคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง จนเกิดเป็นความผูกพันพรรคการเมืองที่เป็นแนวทางสำคัญประการหนึ่งในการสร้างฐานคะแนนเสียงให้เกิดขึ้นกับพรรคของตน

การศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพของการสร้างฐานคะแนนเสียงใน 3 วิธีการหลักที่มองว่าเป็นองค์ประกอบของพรรคการเมืองโดยเฉพาะพรรคประชาธิปัตย์ วิธีการสร้างฐานคะแนนเสียงที่มีประสิทธิภาพในที่นี้จึงประกอบด้วย

(1) อิทธิพลของการลงพื้นที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อความผูกพันพรรคการเมืองและการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับพรรคประชาธิปัตย์และผู้สมัครของพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก

(2) อิทธิพลของสาขาพรรคต่อความผูกพันพรรคการเมืองและการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับพรรคประชาธิปัตย์และผู้สมัครของพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและ คนตาก

(3) อิทธิพลของหัวหน้าคะแนนต่อความผูกพันพรรคการเมืองและการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับพรรคประชาธิปัตย์และผู้สมัครของพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและ คนตาก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับความผูกพันกับพรรคการเมือง

1. การศึกษาของ ชุมพล แพร่หลวง เรื่อง “ความผูกพันพรรคการเมืองของคนกรุงเทพมหานคร” โดยพิจารณาเฉพาะสมาชิกพรรคการเมืองที่อยู่ในกรุงเทพมหานครที่สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ พรรคกิจสังคม และพรรคประชากรไทยเป็นหลัก ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันในเหตุ ลักษณะและพัฒนาการของความผูกพันพรรคการเมืองของสมาชิกพรรคที่สังกัดพรรคการเมืองที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สมาชิกพรรคการเมืองที่สังกัดพรรคที่แตกต่างกันมีเหตุของความผูกพันพรรคการเมืองเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในแง่ของอุดมการณ์ นโยบาย และอิทธิพลของผู้นำพรรคการเมือง แต่มีความแตกต่างกันในด้านการเรียงลำดับน้ำหนักของเหตุแห่งความผูกพันในกรณีของพรรคประชาธิปัตย์นั้น สมาชิกพรรคเน้นอุดมการณ์ นโยบายและผู้นำพรรคเรียงตามลำดับ นอกจากนี้สมาชิกพรรคการเมืองแต่ละพรรคต่างมีลักษณะแห่งความผูกพันในระดับสูงคือ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของพรรคการเมืองที่สังกัด โดยเฉพาะในแง่ของความสามารถในการระบุตำแหน่ง ฐานะ บทบาทของตนและของบุคคลสำคัญๆ ในพรรคได้ มีความตระหนักในความใกล้ชิดกับพรรคการเมือง และคำนึงถึงผลกระทบระหว่างตนกับพรรคการเมือง มีความเชื่อมั่นใน

พรรค มีความกล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์พรรค ตลอดจนพร้อมที่จะปฏิบัติตามมติพรรคและข้อบังคับของพรรคอยู่ในระดับสูง และสมาชิกพรรคการเมืองที่สังกัดพรรคการเมืองแต่ละพรรคต่างก็มีพัฒนาการเข้าสู่การเป็นสมาชิกพรรคเช่นเดียวกันคือ ได้รับอิทธิพลมาจากสถาบันครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา กลุ่มอาชีพ สื่อมวลชน และการเรียนรู้จากสถานการณ์ทางการเมืองในชีวิตประจำวัน⁷²

2. เสนีย์ ลิ้มกุล ได้ทำการศึกษาเรื่อง “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับความผูกพันต่อพรรคการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยปี พ.ศ. 2529” การวิจัยพบผลที่สำคัญคือ ความผูกพันพรรคการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้ทางการเมืองจากสถาบันต่างๆ ทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย กลุ่มเพื่อน กลุ่มเพื่อนร่วมงาน และสื่อมวลชน ค่อนข้างจะมีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรค่อนข้างสูง โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา สำหรับการศึกษาดังกล่าวที่เข้าผูกพันต่อพรรคการเมือง เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องการเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยเฉพาะในแง่ของความปรารถนาที่ต้องการจะช่วยเหลือท้องถิ่นของตนเองเป็นหลัก ลักษณะของความผูกพันพรรคการเมืองพบว่าอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อแบ่งลักษณะของความผูกพันพรรคการเมืองออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ พบว่า ส่วนใหญ่รู้สึกว่าเป็นเจ้าของพรรคการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง มีความรู้สึกที่ดีต่อพรรคอยู่ในระดับสูง มีความยึดมั่นในเรื่องระเบียบวินัยของพรรคอยู่ในระดับปานกลาง และส่วนใหญ่ก่อนตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคอยู่ในระดับต่ำ⁷³

3. สุรพงษ์ ชัยจันทร์ ได้ทำการศึกษาความผูกพันพรรคการเมืองของข้าราชการตำรวจกองบัญชาการตำรวจนครบาลกับความผูกพันต่อพรรคประชากรไทย การวิจัยพบว่า ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน อายุมาก เพศชาย นับถือศาสนาอิสลาม สมรสแล้ว มีระยะเวลาการรับราชการมาก พักอาศัยที่บ้านพักหรือห้องเช่า ระดับการศึกษาม. 6 ลงไป มีรายได้ต่อเดือน 10,000 บาทขึ้นไป มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง มีแนวโน้มที่จะผูกพันพรรคการเมืองสูง กล่าวคือ

⁷² ชุมพล แพร่หลวง, “ความผูกพันพรรคการเมืองของคณกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหามบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), บทคัดย่อ.

⁷³ เสนีย์ ลิ้มกุล, “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยปี พ.ศ. 2529,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหามบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), บทคัดย่อ.

ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนอาวุโสมีความผูกพันต่อพรรคประชากรไทยสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด และปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันมาจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์และมีความประทับใจต่อพรรคทั้งในตัวหัวหน้าพรรค นโยบาย อุดมการณ์ และผู้สมัคร ลักษณะของความผูกพันดังกล่าวนี้มีความแน่นแฟ้นถึงขั้นการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรค⁷⁴

งานวิจัยเกี่ยวกับความนิยมพรรคการเมือง

1. จิราภรณ์ คำจันทร์ ศึกษา “ความนิยมพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ : ศึกษากรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 และที่ 10 จังหวัดนครศรีธรรมราช” การวิจัยพบว่า ความนิยมของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ไม่ได้เกิดจากการสร้างระบบฐานคะแนนเสียงที่มีประสิทธิภาพของพรรคอันได้แก่ บทบาทของสาขาพรรค บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และหัวหน้าคะแนน แต่เกิดจากมุมมองและแบบแผนทางการเมืองของคนใต้ อันประกอบไปด้วย อิทธิพลของครอบครัวและสังคมคนใต้ ที่เข้ามามีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อความนิยมและการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้พรรคประชาธิปัตย์ จนพัฒนาเป็นความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์อย่างต่อเนื่อง ด้วยมุมมองของความผูกพันที่สำคัญ คือ ความซื่อสัตย์ โกงกินน้อย ความเก่าแก่มั่นคงของพรรค นโยบายพรรค ผลงานและระบบการทำงานที่เป็นประชาธิปไตยของพรรค⁷⁵

2. รัตน์ ยืนนาน ชูศักดิ์ เอกเพชร และสนธิยา พลศรี ศึกษาเรื่อง “ความนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองสำหรับการเลือกตั้งใน พ.ศ. 2526 : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” พบว่า ความนิยมในเขตสุราษฎร์ธานีที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์สูงสุด และพรรคกิจสังคมรองลงมา เกี่ยวกับเหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งและความนิยมในพรรคการเมืองนั้นพบว่า ประชาชนสนใจในนโยบายและตัวบุคคลผู้สมัครรับเลือกตั้งอยู่ในอันดับที่สูง ความนิยม

⁷⁴ สุรพงษ์ ชัยจันทร์, “ความผูกพันต่อพรรคการเมือง : ศึกษากรณีข้าราชการตำรวจกองบัญชาการตำรวจนครบาลกับความผูกพันต่อพรรคประชากรไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), บทคัดย่อ.

⁷⁵ จิราภรณ์ คำจันทร์, “ความนิยมของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ : ศึกษากรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 และที่ 10 จังหวัดนครศรีธรรมราช,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), บทคัดย่อ.

ของประชาชนปรากฏผลเช่นนี้เพราะขนาดของพรรคการเมือง ความเก่าแก่ของพรรคการเมือง ตัวบุคคลของพรรคและค่านิยมของคนไทย ซึ่งจะมีผลอย่างสำคัญต่อความนิยมดังกล่าว⁷⁶

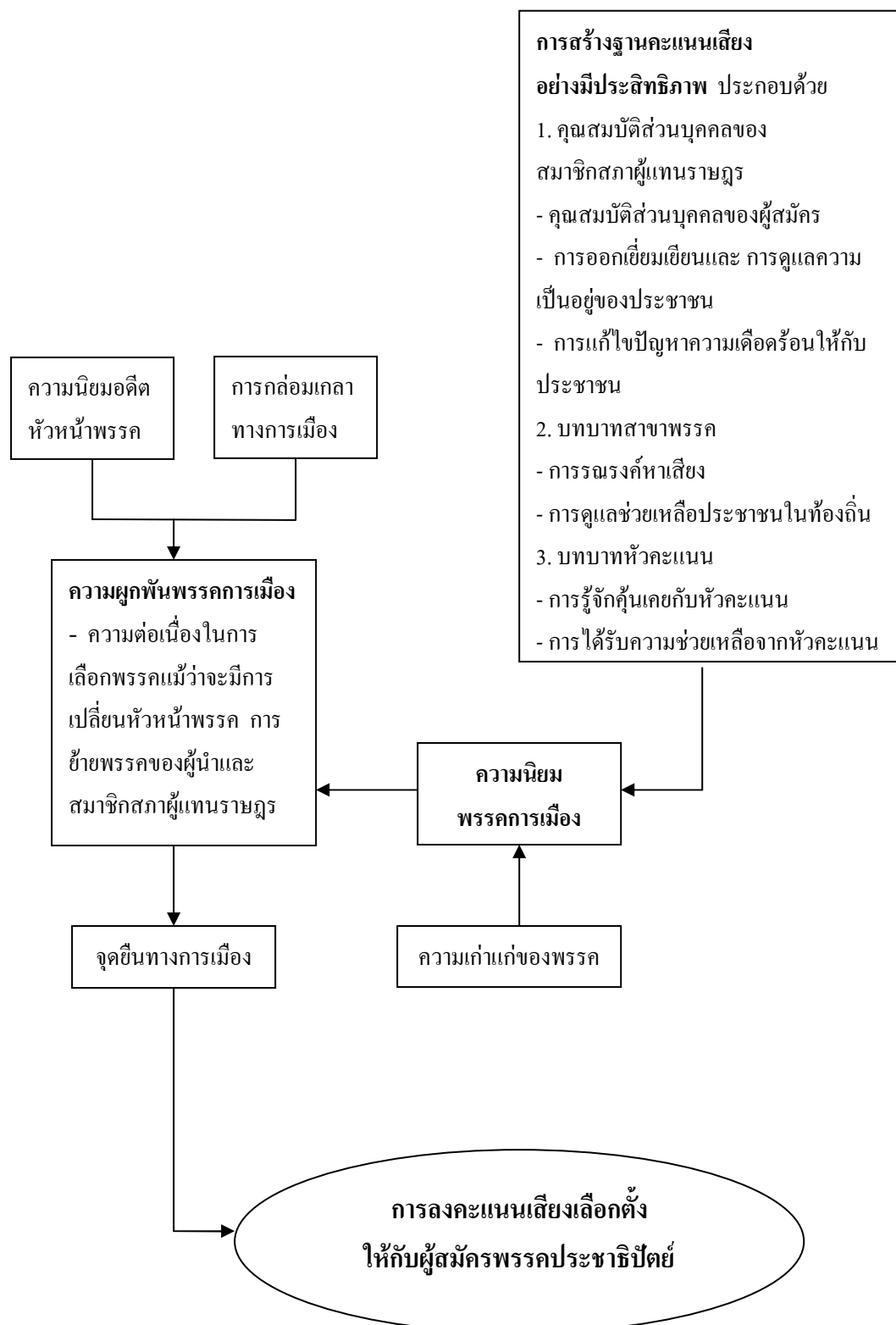
งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างฐานคะแนนเสียง

อภิชาติ พุ่มแก้ว ศึกษาเรื่อง “พรรคการเมืองไทยกับฐานคะแนนเสียง : ศึกษากรณีพรรคประชากรไทยในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า พรรคประชากรไทยสามารถสร้างฐานคะแนนเสียงในเขตกรุงเทพมหานครได้โดยอาศัยบุคลิกภาพของนายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด นอกจากนี้การรักษาและขยายฐานคะแนนเสียงก็ด้วยการทำประโยชน์ในลักษณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม ความสัมพันธ์ก็เป็นที่ก่อให้เกิดการพบปะติดต่อกัน ฟังพากัน ช่วยเหลือกันเป็นประจำ และสม่ำเสมอ⁷⁷

⁷⁶ รัตน์ ชื่นนาน, ชูศักดิ์ เอกเพชร และสนธยา พลศรี, รายงานการวิจัยความนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองสำหรับการเลือกตั้งใน พ.ศ. 2526 : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี, (สุราษฎร์ธานี: ศูนย์วิจัยวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี, 2526), บทคัดย่อ.

⁷⁷ อภิชาติ พุ่มแก้ว, “พรรคการเมืองไทยกับฐานคะแนนเสียง : ศึกษากรณีพรรคประชากรไทยในเขตกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), บทคัดย่อ.

ภาพที่ 4 กรอบการศึกษาวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอระเบียบวิธีวิจัย “ความผูกพันพรรคการเมืองในสังคมไทย : ศึกษาเปรียบเทียบพรรคประชาธิปัตย์ในสงขลาและตาก” โดยใช้วิธีการวิจัยภาคสนาม (Survey and Field Research) และการศึกษาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ด้วยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-dept interview) มาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำผลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วิธีในการศึกษาวิจัย

โดยเลือกใช้วิธีการศึกษาและเครื่องมือในการเก็บข้อมูล 3 ลักษณะ กล่าวคือ

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเน้นในส่วนของการรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1 เอกสารชั้นต้น (Primary Documents) เช่น ข้อมูลผลคะแนนการเลือกตั้งทั่วไปในประเทศไทย ข้อมูลผลคะแนนเลือกตั้งทั่วไปในภาคเหนือและภาคใต้ และข้อมูลผลคะแนนเลือกตั้งทั่วไปในจังหวัดสงขลาและจังหวัดตาก เป็นต้น

1.1 เอกสารชั้นรอง (Secondary Documents) เช่น ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ นิตยสารการเมือง หนังสือ วารสาร บทความ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง พฤติกรรมการเลือกตั้ง และวัฒนธรรมทางการเมืองของคนใต้และคนตาก

2. แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างวิจัย โดยจำกัดไว้เฉพาะผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอำเภอเมืองจังหวัดสงขลาและอำเภอเมืองจังหวัดตากที่เลือกพรรคประชาธิปัตย์ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง และในการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554

เลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ จังหวัดละ 100 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 200 ตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก

ลักษณะของแบบสอบถามที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นคำถามที่กำหนดให้เลือกตอบ (closed – ended question) เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ตอบ และมีเพียงบางข้อที่เป็นคำถามแบบเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็น โดยแบบสอบถามนั้นได้รับการตรวจทานและแนะนำจาก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ก่อนนำไปทดลองใช้

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Dept Interview) โดยนำมาใช้เพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์เพิ่มเติมจากการใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกที่มีความหลากหลายครอบคลุมประชากรทุกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์กับผู้ที่ได้ตอบแบบสอบถามไปแล้ว จังหวัดละ 30 คน รวมสองจังหวัดเป็น 60 คน

กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยนี้ จะแยกพิจารณาใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ

1. การเลือกพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกพื้นที่ คือเป็นพื้นที่หรือจังหวัดที่อยู่ในภาคใต้และภาคเหนือของประเทศไทย และเป็นพื้นที่ที่มีนัยยะสำคัญทางการเมือง คือ เป็นจังหวัดที่มีความผูกพัน และถือเป็นฐานเสียงหลักของพรรคประชาธิปัตย์ เพื่อความสอดคล้องกับหัวข้อวิจัยและวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยที่กำหนดไว้ข้างต้น

ดังนั้น พื้นที่ที่ผู้วิจัยเลือกในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงได้แก่ พื้นที่จังหวัดสงขลาและจังหวัดตาก อันเนื่องมาจากจังหวัดสงขลาและจังหวัดตากเป็นจังหวัดที่ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ฐานเสียงหลักของพรรคประชาธิปัตย์ ผู้วิจัยตั้งใจเลือกจังหวัดในภาคใต้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์อันสอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองของคนใต้ ที่ส่งผลให้คะแนนเสียงจากภาคใต้นับตั้งแต่การเข้าดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคนายชวน หลีกภัย ในปี 2535 คนได้เลือกพรรคประชาธิปัตย์อย่างท่วมท้นและต่อเนื่องยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน จนทำให้คนทั่วไปมองว่า คนใต้รักและผูกพันพรรคประชาธิปัตย์เป็นอย่างมาก เมื่อผนวกกับเหตุการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันที่มีการแข่งขันระหว่างพรรคเพื่อไทยและพรรคประชาธิปัตย์ คนใต้ยังเหนียวแน่นในการเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์อย่างเห็นได้ชัด และผู้วิจัยต้องการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งของคนไทยต่างภูมิภาค ซึ่งผู้วิจัยมองว่า ภาคเหนือเป็นภูมิภาคที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะหากมองว่าคนใต้เลือกพรรคประชาธิปัตย์จากเหตุผลความเป็นภูมิกษัตริย์ แต่พื้นที่ทางภาคเหนือซึ่งเป็นฐานที่มั่นและภูมิกษัตริย์ของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร (คนเชียงใหม่) ความเป็นภูมิกษัตริย์

หรือเจ้าของพื้นที่ จะส่งผลกระทบต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่ภาคเหนือทั้งหมดหรือไม่ และหนึ่งในจังหวัดทางภาคเหนือที่มีความสำคัญและน่าสนใจ นั่นคือ จังหวัดตาก ด้วยภาพ การเมืองที่นิ่งและน้อยคนนักที่จะให้ความสนใจ ประกอบกับผลงานการศึกษาพฤติกรรม การเลือกตั้งของคนตากยังมีน้อยมาก หากมองว่าภาคใต้เลือกพรรคประชาธิปัตย์มานาน เมื่อ เปรียบเทียบกับจังหวัดตากแล้วนั้น ถือว่าภาคใต้ยังใหม่มาก กล่าวคือ จังหวัดตากเลือกผู้สมัครจาก พรรคประชาธิปัตย์มาช้านานนับตั้งแต่ปี 2500 ที่มีการสืบทอดทายาททางการเมืองจากตระกูลดัง จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้เห็นถึงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดตากที่ส่งผลต่อ ความผูกพัน จนเกือบจะกล่าวได้ว่า คนตากผูกพันพรรคประชาธิปัตย์จากตัวบุคคลมากกว่าพรรค การเลือกตั้งในจังหวัดตากแม้ว่าจะมีนักการเมืองจากพรรคอื่นเข้ามาสอดแทรกเข้ามาบ้างก็ตาม และ แม้ว่าในปัจจุบันที่พื้นที่ส่วนใหญ่ทางภาคเหนือจะเป็นฐานคะแนนเสียงหลักให้กับพรรคเพื่อไทย แต่ประชากรจังหวัดตากยังคงผูกพันและเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์อย่างต่อเนื่อง จึงถือ ได้ว่าจังหวัดตากและจังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่กรณีศึกษาที่มีความน่าสนใจยิ่งนัก

2. **การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย** ผู้วิจัยจำกัดกลุ่มตัวอย่างวิจัยไว้เพียงประชากรที่ มีภูมิลำเนาและมีสิทธิเลือกตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสงขลาและอำเภอเมืองจังหวัดตากที่เลือก พรรคประชาธิปัตย์ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งเท่านั้น โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างวิจัยไว้จังหวัดละ 100 คน รวมกลุ่มตัวอย่างวิจัยทั้งสิ้น 200 คน และในการแจกแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการ เดินแจกตามที่พักอาศัย ร้านค้า ห้างสรรพสินค้า ตลาด และแหล่งชุมนุม ซึ่งผู้วิจัยนำปัจจัย ทางด้านเพศ อายุ และอาชีพเพื่อให้ครอบคลุมถึงความคิดเห็นที่หลากหลายของประชากรโดยรวม

การทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามอันเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวม ข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

1. ทำการค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย สิ่งพิมพ์ บทความ ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม การเลือกตั้ง ความ ผูกพันพรรคการเมือง และทฤษฎีต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องมาใช้เป็นกรอบในการสร้าง แบบสอบถาม โดยกำหนดขอบเขตในส่วนเนื้อหาของคำถามเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การ วิจัยที่กำหนดไว้

2. ก่อนที่จะนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามดังกล่าวไปทดสอบ เบื้องต้น (pretest) กับตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างวิจัยจำนวน 20 คน เพื่อตรวจสอบแบบสอบถามว่ามี

ความเข้าใจคำถามเป็นอย่างดี โดยไม่มีความสับสนในการตอบคำถาม หลังจากนั้นก็จะนำผลการทดสอบมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ก่อนที่จะนำไปใช้ในการวิจัยจริง เพื่อนำข้อบกพร่องที่พบมาแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

แบบสอบถามกับตัวแปรวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรวิจัยกับข้อความในแบบสอบถาม เพื่อค้นหาคำตอบปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความผูกพันพรรคประชาชนปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก เสนอในรูปแบบตารางดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ตัวแปรวิจัยกับข้อความในแบบสอบถาม

ตัวแปรวิจัย	ข้อความ
1. ความผูกพันพรรคการเมือง	
- ความต่อเนื่องในการเลือกพรรคประชาชนปัตย์	1
- การย้ายพรรคของหัวหน้าพรรค	2
- การย้ายพรรคของคณะกรรมการบริหารพรรคบางท่าน	3
- การตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกพรรคการเมือง	25
2. ความเก่าแก่ของพรรค	4
3. จุดยืนทางการเมือง	5
4. ครอบครั้ว	6-9
5. ความเป็นคนใต้ / คนตาก	10-12
6. อิทธิพลนายชวน หลีกภัย	13
7. การสร้างฐานคะแนนเสียงอย่างมีประสิทธิภาพ	
- คุณสมบัติส่วนบุคคลของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	14-18
- บทบาทสาขาพรรค	19-21
- บทบาทหัวหน้าคะแนน	22-24

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจถึงวิธีการในการแจกแบบสอบถาม โดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างวิจัย ผู้วิจัยจำเป็นต้องอธิบายทำความเข้าใจและแจ้งรายละเอียดให้กับกลุ่มตัวอย่างวิจัยได้รับทราบถึงความต้องการในการแจกแบบสอบถามของผู้วิจัย มีการแนะนำตัว พร้อมทั้งเสนอแบบสอบถามโดยอธิบายถึงหัวข้อวิทยานิพนธ์ แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่แตกต่างหลากหลายทางด้านเพศ อายุ และอาชีพ โดยผู้วิจัยเดินทางไปเขตอำเภอเมืองจังหวัดสงขลาและอำเภอเมืองจังหวัดตาก เนื่องจากแบบสอบถามมีคำถามเกี่ยวกับปัจจัยอันเกี่ยวกับความผูกพันกับผู้สมัครและพรรคประชาธิปัตย์ คำตอบสามารถบ่งบอกได้ว่ากลุ่มตัวอย่างวิจัยเลือกผู้สมัครพรรคใดและเลือกพรรคการเมืองใด โดยมีความคิดเห็นในแต่ละประเด็นอย่างไร คำถามเหล่านี้กลุ่มตัวอย่างวิจัยจะระมัดระวังในการตอบแบบสอบถามเพื่อความปลอดภัยของกลุ่มตัวอย่างวิจัยนั่นเอง นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมีการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ อันส่งผลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของคำตอบ ความกระฉับกระชวย รวมถึงทำให้เห็นถึงเหตุผลและมุมมองอันหลากหลาย เพื่อนำมาวิเคราะห์เพิ่มเติม และเพื่อสร้างความสบายใจให้กับกลุ่มตัวอย่างวิจัย แบบสอบถามจะไม่มีภาระระบุว่ามาจากใคร เป็นของผู้ใด แม้กระทั่งคำตอบจากการสัมภาษณ์ หากกลุ่มตัวอย่างวิจัยไม่ต้องการให้เปิดเผยข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้นามสมมติแทนในการนำเสนอผลวิจัย

ในส่วนของแบบสอบถามจังหวัดละ 100 ชุด รวมทั้งสิ้น 200 ชุดจะนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยจะตรวจสอบความสมบูรณ์ (Completeness) และความสอดคล้อง (Relevancy) ของคำตอบในแบบสอบถามทุกข้อทุกประเด็น แล้วลงรหัสข้อมูล

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าในเอกสาร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) ทั้งในส่วนของแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา และเป็นหลักฐานในการอ้างอิง

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล และประมวลผลข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้ง 200 ชุดนั้น หลังจากผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องครบถ้วนของแบบสอบถามทุกฉบับแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ทำการบันทึกข้อมูลจากแบบสอบถามลงในแบบรหัส (Coding Sheet) จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่มีอยู่ประมวลผลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรม SPSS ซึ่งเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นจึงทำการประมวลผลข้อมูลและจัดทำตารางวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัย

ข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นหรือเหตุผลในส่วนของคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการระบุ ผู้วิจัยจะนำเหตุผล 2-5 อันดับแรกในการพิจารณาและวิเคราะห์ร่วมกับตารางในแต่ละประเด็น

ข้อมูลที่ได้มานำมาเปรียบเทียบกันระหว่างจังหวัดสงขลาและจังหวัดตาก โดยจะนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาประกอบตารางข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม (เสนอเป็นตารางเปรียบเทียบของทั้งสองจังหวัดในทุกประเด็น) รวมถึงข้อมูลจากคำถามปลายเปิดและจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์จะใช้ค่าร้อยละ (Percentage) เป็นหลักในการวิเคราะห์และแปลความข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าเปอร์เซ็นต์ที่มากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ให้ถือว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

บทที่ 4

ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก

ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในบทนี้ เป็นการศึกษาความผูกพันพรรคการเมืองที่มีความต่อเนื่องในการเลือกพรรคแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนหัวหน้าพรรค และการย้ายพรรคของคณะกรรมการบริหารพรรค รวมถึงการศึกษาวิจัยความผูกพันพรรคการเมืองผ่านมุมมองความเป็นคนใต้ (ของคนสงขลา) และคนตาก ในบทนี้ผู้วิจัยนำตัวแปรความเก่าแก่ของพรรค จุดยืนทางการเมือง และ “อิทธิพลจากกลุ่มที่สังกัด” นั่นคือ ความเป็นคนใต้ / คนตาก และครอบครัว เพื่อพิสูจน์ว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันในพรรคประชาธิปัตย์หรือไม่ โดยผู้วิจัยตั้งสมมติฐานในจังหวัดสงขลาไว้ว่า “ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลาไม่ได้เกิดจากการสร้างฐานคะแนนเสียงอย่างมีประสิทธิภาพ แต่เกิดจากมุมมองและแบบแผนทางการเมืองของคนใต้ ความนิยมอดีตหัวหน้าพรรคนายชวน หลีกภัย และกระบวนการกล่อมเกลางานการเมือง”

วัฒนธรรมทางการเมืองอันสะท้อนมาจากบุคลิกภาพของคนใต้

อาคม เดชทองคำ ได้ศึกษาถึงวัฒนธรรมเพื่ออธิบายถึงบุคลิกภาพบางประการของชาวใต้ผ่านทางวัฒนธรรมชนวนวู้ในงานวิจัย เรื่องหัวเขือกวู้ชน เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกลักษณะของคนจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมองผ่านกิจกรรมการชนวนวู้ โดยอธิบายว่า¹

“ด้วยธรรมชาติที่แวดล้อมทางทะเล ภูเขา และแผ่นดินที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ชาวปักษ์ใต้จึงมีพัฒนาการทางภูมิปัญญา มีประสบการณ์สั่งสมในการปรับตัวกับธรรมชาติแวดล้อมที่ผิดแผกไปจากภาคอื่น โดยเฉพาะในเรื่องปัจจัยสี่ แต่ก็มีพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเป็นขุมปัญญาไขไปสู่ความเข้าใจโลกและชีวิตเหมือนชาวพุทธทั่วแผ่นดิน ชาวปักษ์ใต้จึงมีวัฒนธรรม มีภูมิปัญญาที่เป็นแบบฉบับของตนเองส่วนหนึ่ง และคล้ายคลึงกับคนไทยในภูมิภาคอื่นอีกส่วนหนึ่ง จึงทำให้ชีวิตชาวปักษ์ใต้มี

¹ อาคม เดชทองคำ, หัวเขือกวู้ชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, 2543), หน้า 52 – 53.

ลักษณะขัดแย้งอยู่ในตัวเอง ทั้งทางความคิด ค่านิยม และการแสดงออกโดยทั่วไปอยู่ไม่น้อย เช่น เมืองใหญ่ที่เคยเป็นศูนย์กลางของภาคได้มานานอย่างนครศรีธรรมราช เป็นแหล่งที่ชาวเมืองเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา มาก จนเรียกได้ว่าเป็น “เมืองพระ” แต่ขณะเดียวกันก็เป็นเมืองที่มีอาชญากรรมมากที่สุด ภาวะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ประชาคมปักษ์ใต้มีลักษณะของความเป็นสังคมทวิลักษณ์ (Duel Society) กล่าวคือ เป็นสังคมแบบสองกระแสสวนทาง ซึ่งมีทั้งบุคลิกภาพพื้นผิว (Surface Trait) ที่ดูประหนึ่งเหมือนกับคนไทยทั่วไป ในขณะที่มีบุคลิกภาพซ่อนเร้น (Source Trait) เฉพาะตัว”

นอกจากนี้ อาคม เดชทองคำ ยังได้พยายามหาคำตอบว่า เพราะเหตุใดคนทางใต้จึงมีบุคลิกภาพจำเพาะที่แตกต่างไปจากคนภาคอื่น โดยยกข้อความของศาสตราจารย์พิเศษ ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง ที่ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพของคนปักษ์ใต้ไว้ในหนังสือภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภาค ว่า²

“คนปักษ์ใต้เป็นคนที่มีความคล่องตัวทางภาษา ช่างเจรจา ช่างโต้แย้ง ตั้งปัญหา มีไหวพริบปฏิภาณ มีชั้นเชิง ไม่ยอมเสียเปรียบเสียรู้ใครง่ายๆ ก่อนข้างจะเข้าถ้อยหมอกความปกครองยาก แต่ถ้าเชื่อถือหรือไว้ใจกันแล้วก็ไม่ยาก เป็นคนตระหนงในศักดิ์ศรี ไม่นับหรือหรือนิยมยกย่องใครง่ายๆ เป็นคนรักหมู่คณะของตนเมื่อต้องเผชิญหน้ากับหมู่คณะอื่น เป็นคนมือเดิบ และไม่ขยับเมื่อเทียบกับชาวอีสานหรือชาวเหนือ ทั้งนี้เพราะมีกินมิใช่โดยไม่ต้องขวนขวาย หรือขยันหมั่นเพียรมากนัก เนื่องจากธรรมชาติแวดล้อมอุดมสมบูรณ์มาแต่โบราณ ลักษณะดังกล่าวแม้จะมีอยู่ในหมู่ชาวไทยทั่วไปก็จริง แต่สำหรับชาวปักษ์ใต้มีลักษณะดังกล่าวมากและชัดแจ้งกว่า”

บุคลิกภาพคนใต้ตามที่อาคม เดชทองคำอธิบาย สอดคล้องกับผลการศึกษา “โลกทรรศน์ไทยภาคใต้” โดยศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ที่กล่าวถึงลักษณะของบุคคล อันมีรากฐานมาจากคำสอนของศาสนาและสภาวะแวดล้อม โดยยกตัวอย่างค่านิยมของชาวใต้ในเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคมเอาไว้ ดังนี้³

- นิยมความจริงใจและตรงไปตรงมา
- นิยมยกย่องผู้อาวุโส ให้ความเคารพนับถือผู้สูงอายุ

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 52.

³ ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, โลกทรรศน์ไทยในภาคใต้, (สงขลา: ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้, 2521), หน้า 10.

- ไม่ยกย่องระบบเจ้าขุนมูลนาย หรือนายใหญ่ในลักษณะนาย – โพร⁴ แต่นิยมความเป็นกันเอง เคารพในความเป็นมนุษย์ของกันและกัน
- นิยมการมีคู่ครองคนเดียว หรือครอบครัวเดียว (แม้ในกลุ่มชาวมุสลิมจะมีบทอนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาได้ถึง 4 คน) แต่มีผู้ปฏิบัติไม่มากนัก
- นิยมความมีอิสระเสรี ชอบมีอะไรเป็นของตนเอง หรือชอบเป็นเจ้าของ
- นิยมความสนุกรื่นเริงในหมู่เพื่อนฝูง สังเกตได้จากงานหรือพิธีกรรมต่างๆ
- นิยมในบทบาทของสตรี
- นิยมรักญาติพี่น้อง
- นิยมรักพวกพ้องของตนเอง
- นิยมความเป็นนักเลงใจกว้าง ใจถึง เป็นต้น

รายงานวิจัยของลีดา สอนศรี⁴ ที่ศึกษาเรื่องของประเพณีของชาวดำ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาที่จังหวัดสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง และจังหวัดตรัง มุ่งเน้นไปที่ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ ประเพณีการเกิด ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการตาย และประเพณีเกี่ยวกับการทำบุญและการสนุกรื่นเริง คือ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีทำบุญเดือนสิบ ประเพณีชักพระ ประเพณีตักบาตรรูปเทียน ประเพณีการกวนมธุปายาส และประเพณีการให้ทานไฟ โดยสรุปให้เห็นถึงค่านิยมของชาวดำที่เด่นๆ คือ

1. ชาวดำนิยมรักความสนุกสนานและรื่นเริง
2. มีความสามัคคีและกลมเกลียวกัน
3. มีความศรัทธาในพุทธศาสนา
4. มีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ และหลักธรรมทางพุทธศาสนา
5. มีความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษ
6. เคารพยกย่องผู้อาวุโส

นอกจากวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น คนดำยังมีพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่สำคัญ นั่นคือ คนดำมีแหล่งพบปะพูดคุยในแต่ละวันที่สะท้อนถึงการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี ก็คือ ร้านน้ำชา การดื่มน้ำชา กาแฟตามร้านเป็นวิถีชีวิตหนึ่งของคนดำ เพราะไม่เพียงเพื่อเป็นการพบปะ พูดคุยสารทุกข์สุขดิบเท่านั้น แต่การดื่มน้ำชา กาแฟยังเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน เช่น เมื่อเวลาใครเดือดร้อนทางการเงินไม่ว่าจะเพราะสาเหตุใด เช่น ต้องการเงินไปใช้จ่ายใน

⁴ ลีดา สอนศรี, โลกทัศน์ของชาวดำจากประเพณี, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2526), หน้า 31.

เรื่องของคดีความ ผู้เดือดร้อนก็จะเชิญคนในชุมชนมาดื่มน้ำชา กาแฟ เพื่อเรียกรับเงินช่วยเหลือ เจ้าภาพที่เดือดร้อนนั้น การดื่มน้ำชา กาแฟในร้านยังมีการพูดคุยในเรื่องต่างๆ ย่อมมีเรื่องของการเมืองเป็นหนึ่งในเรื่องที่สนทนากันด้วย ความเคลื่อนไหวด้านต่างๆ ของคนในชุมชน ใครเป็นหัวหน้าใคร หาเสียงให้กับพรรคการเมืองโดยยอมเป็นที่รับรู้ของคนที่มาดื่มน้ำชา กาแฟ ร้านน้ำชาจึงเป็นแหล่งหรือช่องทางสำคัญประการหนึ่งในการรับทราบความเคลื่อนไหวทางการเมือง และยอมเป็นแหล่งที่สำคัญเช่นเดียวกันในการปล่อยข่าวต่างๆ ทั้งข่าวจริง ข่าวเท็จ ข่าวลวง ข่าวลือ เพื่อให้แพร่สะพัดภายในชุมชนได้โดยง่าย ดังนั้น ในทางการเมือง ร้านน้ำชา กาแฟ จึงเป็นพื้นที่ที่สำคัญไม่น้อยต่อคะแนนนิยมของผู้สมัครและพรรคการเมือง

ในด้านของบุคลิกภาพ อุปนิสัยใจคอของคนภาคใต้ นักวิชาการบางท่านได้สรุปไว้อย่างน่าสนใจและเป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไปไม่ใช่เฉพาะในหมู่ชาวดำเท่านั้น แต่รวมถึงคนอื่นๆ ในทุกภาคด้วยว่า

“คนใต้เป็นคนพูดจาตอบโต้ตรงไปมา โผงผาง ไม่ถนอมน้ำใจ หรือรักษามารยาทในการพูดกับคู่สนทนา เจรจาโต้ตอบเฉียบแหลม ไม่ยอมรับอะไรง่ายๆ ชอบแสดงตนว่าเป็นคนกว้างขวาง กล้าได้กล้าเสีย รักศักดิ์ศรีและพิทักษ์พวกพ้องเครือญาติ ชอบทำตัวเป็นหัวเรือใหญ่ หรือเป็นนักเลง คำนึงถึงผลประโยชน์เฉพาะหน้า และเอาตัวรอด รักสนุก เกียจคร้าน ชอบรวมกลุ่ม ผูกพันกับตัวบุคคล รักและผูกพันกับถิ่นกำเนิด”⁵

บุคลิกภาพและลักษณะนิสัยดังกล่าวข้างต้นบ่งชี้ให้เห็นว่าคนใต้มีลักษณะหัวคือ หัวแข็ง หรือที่เรียกกันว่า “หัวหมอ” ไม่ยอมรับผิดชอบต่อสภาพความเป็นอยู่ที่ถูกกดขี่ ขูดรีด ตกเป็นเบี้ยล่างของคนอื่น เป็นผลทำให้คนใต้มีทัศนคติที่ไม่ยอมรับการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม หรือไม่ยอมจําานต่ออำนาจรัฐ ดังประโยคที่พูดกันจนติดปากว่า “ไม่รับนาย ไม่หายจน”⁶ ซึ่ง “นาย” เป็นคำเรียกขานข้าราชการที่มีอำนาจ และใช้อำนาจสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของประชาชนโดยตรง ได้แก่ ทหาร ตำรวจและฝ่ายปกครอง โดยเฉพาะในยุคของอิทธิพลความคิดสังคมนิยม คอมมิวนิสต์แพร่หลายในสังคมไทย คนภาคใต้จำนวนมากก็หันหลังจากบ้านเกิดเมืองนอนไปอยู่ในป่า จับอาวุธขึ้นสู้กับรัฐบาลไทย เพราะเชื่อว่าสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของตนที่ลำบากยากจน เป็นผล

⁵ ชวน เพชรแก้ว, “นิสัยและบุคลิกภาพของชาวใต้ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนา,” ใน พื้นที่บ้านพื้นเมืองถิ่นไทยทักษิณ สงขลา, (สงขลา: สถาบันทักษิณคดี มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2534), หน้า 103.

⁶ จรุง หนูทอง-แสงอุทัย, “ท้องถิ่นภาคใต้: การเมืองภาคประชาชน,” ทักษิณคดี, 7, ฉบับที่ 1 (สิงหาคม 2547): 11.

โดยตรงของเจ้าหน้าที่รัฐที่ใช้อำนาจอย่างไม่ถูกต้อง ชอบธรรม หากจะทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงได้ ก็ด้วยวิธีการเดียวกันนั้น คือ การสู้รบกับ “นาย” เหล่านี้

ประเด็นต่างๆ ทางวัฒนธรรมที่ได้กล่าวมานั้นมีความสัมพันธ์ต่อการเมืองในพื้นที่ของภาคใต้ และเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการสถาปนาอำนาจผูกขาดของพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่ภาคใต้

งานศึกษาถึงประเด็นที่เกี่ยวกับค่านิยมของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ ซึ่งได้สรุปไว้อย่างน่าสนใจว่า “ในภาคใต้นั้นค่านิยมจะไปรวมอยู่ที่พรรคประชาธิปัตย์ในขณะที่ภาคอื่นๆ เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะกระจาย ลักษณะดังกล่าวนี้อาจสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างแนวความคิดของประชาชนในแต่ละภาคได้ไม่น้อย ภาคใดที่ประชาชนมีความแตกต่างในด้านความคิดมาก จำนวนค่านิยมและจำนวน ส.ส. จะมีลักษณะกระจาย ตรงกันข้ามถ้าหากภาคใดความแตกต่างระหว่างแนวความคิดของประชาชนมีน้อย ก็จะมีลักษณะของการรวมตัวของค่านิยมและจำนวน ส.ส. ในภาคนั้น”⁷ จุดเน้นของงานชิ้นนี้ คือ การชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างกันของแนวความคิดของประชาชนในภาคใต้ที่ค่อนข้างมีอยู่น้อย นั้นหมายความว่า คนใต้โดยส่วนใหญ่มีแนวความคิดที่คล้ายๆ กัน เป็นลักษณะของความคิดเห็นแบบรวมหมู่หรืออาจจะเรียกได้ว่า เป็นลักษณะของความเป็นภูมิภาคนิยม ที่คนส่วนใหญ่คิดเห็นอย่างไรก็มักจะว่าตามกันไปแบบนั้นด้วยนั่นเอง

หรือผลจากการสัมภาษณ์เรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคในการเลือกตั้ง ส.ส. ในจังหวัดสงขลา” ซึ่งได้ข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งพบว่า โดยพื้นฐานของคนไทยในภาคใต้มีประวัติความเป็นมาสืบทอดจากการเป็นผู้อาศัยอยู่ในภาคใต้ที่รัฐบาลในยุคก่อนๆ ทอดทิ้งมานาน ฉะนั้นความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์กับราชการของคนไทยในภาคใต้จะมีอยู่สูงกว่าคนไทยในภาคอื่นๆ ประกอบกับขนบธรรมเนียมประเพณีของภาคใต้ มีลักษณะเข้มแข็งในเนื้อหา มากกว่าภาคอื่นๆ ของประเทศไทย แม้ว่าคนในภาคใต้จะตื่นตัวทางการเมืองมากกว่าคนไทยในภาคอื่นๆ แต่การชักจูง (mobilized participation) ให้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงนั้นทำได้ยาก เว้นเสียแต่ว่าผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งนั้นจะสมัครใจโดยเฉพาะประชาชนในเขตเมือง การประชาสัมพันธ์ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีผลได้น้อย⁸ นอกจากนั้นในชนบท มักจะมีการจัดตั้งกลุ่มที่มีเอกภาพมากกว่ากลุ่มในเมือง ประกอบกับลักษณะของพรรคพวกในชนบทจะมีอยู่สูง ในขณะที่คน

⁷ ทิพาพร พิมพิสุทธิ์ และอนุสรณ์ ลิ้มมณี, พฤติกรรมทางการเมือง, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2524), หน้า 191-192.

⁸ ธีรชัย ภูไพบูลย์, การสัมภาษณ์เรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคในการเลือกตั้ง ส.ส. ในจังหวัดสงขลา” วันที่ 6 กันยายน 2529 ณ โรงแระแกรนด์พลาซ่า หาดใหญ่, (สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2529), หน้า 62.

ในเมืองจะมีลักษณะต่างคนต่างอยู่มากกว่า และการเลือกตั้งทุกครั้งที่ผ่านมามีพรรคการเมืองที่คล้ายกับไม่มี เพราะว่ามีผู้ใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมิได้ให้ความสำคัญกับนโยบายของพรรคการเมืองนัก แต่ให้ความสำคัญกับความเป็นพวกมากกว่า ฉะนั้นการที่คนในชนบทไปใช้สิทธิเลือกตั้งก็เพื่อให้คนที่เห็นพวกตัวเองหรือกลุ่มของตัวเองได้คะแนนเสียงสูงในภาคใต้ แต่สาเหตุของการได้รับความนิยม อาจจะไม่ใช่ว่ามาจากคนนิยมพรรคการเมืองก็ได้ ในทางตรงกันข้ามผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งอาจนิยมพรรคพวกมากกว่า และเป็นการบังเอิญที่พรรคการเมืองบางพรรคสามารถที่จะคัดเลือกบุคคลที่เป็นที่นิยมในหมู่พรรคพวกให้เข้าไปสังกัดพรรคการเมืองนั้นได้⁹

วัฒนธรรมทางการเมืองของคนตาก

ภาคภูมิ ฤกษ์ชะเมธ ศึกษาการเมืองในจังหวัดตาก และได้มีการวิเคราะห์วัฒนธรรมทางการเมืองของคนตากไว้ดังนี้¹⁰

จากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดตากที่แบ่งออกเป็น 2 ฝั่ง คือ ฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออก โดยมีแนวภูเขาถนนธงชัยกั้นกลาง ทำให้ภูมิอากาศทั้งสองฝั่งแตกต่างกัน ในประวัติศาสตร์มีความยากลำบากในการเดินทางสัญจรและมักมีอุบัติเหตุอยู่เป็นประจำ ทำให้ประชาชนในฝั่งตะวันตกมีความต้องการส่วนราชการและโครงสร้างพื้นฐานเป็นอย่างมาก สำหรับฝั่งตะวันออกประกอบด้วย อำเภอเมืองตาก อำเภอวังเจ้า อำเภอบ้านตาก และอำเภอสามเงา มีอำเภอเมืองตากเป็นศูนย์กลางความเจริญหลัก และในฝั่งตะวันตกประกอบด้วยอำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง โดยมีอำเภอแม่สอดเป็นศูนย์กลางความเจริญหลักในฝั่งนี้ และด้วยเหตุที่ฝั่งตะวันตกมีพรมแดนติดต่อกับพม่า จึงมีการค้าขายระหว่างสองประเทศ ซึ่งทำให้เศรษฐกิจดีกว่าฝั่งตะวันออก ทำให้พ่อค้าและนักธุรกิจเห็นโอกาสทางการค้า จึงเข้ามาลงทุนค้าขายอยู่ในอำเภอแม่สอดมากมาย ประกอบกับสภาพทางวัฒนธรรมของจังหวัดตากฝั่งตะวันตก มีความสำคัญในแง่ความหลากหลายของเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่ผสมผสานสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

ฝั่งตะวันออกส่วนใหญ่จะเป็นประชาชนคนไทยพื้นราบและคนจีนซึ่งอยู่ร่วมกันจนแทบจะไม่แบ่งแยก เพราะล้วนมีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ หรือเป็นเพื่อนที่แทบจะรู้จักกันทั้งจังหวัด ทำ

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 63.

¹⁰ ภาคภูมิ ฤกษ์ชะเมธ, “บทวิเคราะห์การเมืองจังหวัดตาก,” วารสารวิชาการ มอบ. 12, ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2553): 119-120.

ให้ไม่สามารถแยกกลุ่มได้ชัดเจน สำหรับอาชีพหลักประกอบด้วยกลุ่มข้าราชการ กลุ่มพ่อค้า กลุ่มเกษตรกรและรับจ้าง ทั้งนี้เศรษฐกิจจึงไม่ค่อยเติบโตหรือมีความเปลี่ยนแปลงมากนัก รวมทั้งสภาพสังคมและวัฒนธรรมก็ไม่ค่อยมีความหลากหลาย เปลี่ยนแปลงน้อยเมื่อเทียบกับฝั่งตะวันตก ความแตกต่างนี้ทำให้นักการเมืองถิ่นของจังหวัดตากมีฐานเสียงและเครือข่ายหลักที่แตกต่างกัน ซึ่งมีผลต่อการวางตัวบุคคลในการลงรับสมัครรับเลือกตั้งแตกต่างกันด้วย โดยมีผลอย่างมากเมื่อมีการกำหนดให้มีการรวมเขตหรือแบ่งเขตตามแต่บทบัญญัติที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรพุทธศักราชแต่ละฉบับ

รูปแบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมและประวัติศาสตร์ของจังหวัดล่อหลอมและผลักดันให้โครงสร้างทางการเมืองของเมืองตากเป็นระบบศักดินา ยึดถือระบบข้าราชการและทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบไพร่ฟ้า* กล่าวคือ ชาวจังหวัดตากนับถือเจ้านายหรือผู้ปกครองที่มักถูกส่งมาจากส่วนกลางและทำให้ผู้ที่มีฐานะต่างๆ ปลูกฝังลูกหลานให้เป็นผู้นำหรือผู้ปกครอง เพราะจะได้รับเกียรติและการยอมรับ

ภาพรวมของประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องการเมืองการปกครองในจังหวัดตาก คือ การยึดถือผู้นำและการเอื้อเฟื้อในระบบอุปถัมภ์ แต่ขณะเดียวกันการขาดการเคลื่อนไหวของโครงสร้างทางสังคมในจังหวัดตากก่อให้เกิดการล่อหลอมทางวัฒนธรรมทางการเมืองของจังหวัดตากในลักษณะที่ไม่ค่อยมีส่วนร่วมทางการเมืองมากนัก กล่าวคือ ในสถานการณ์ปกติประชาชนจังหวัดตากจะติดตามการเมืองบ้าง แต่ไม่ได้แสดงออกถึงอุดมการณ์ทางการเมืองมากนัก การดำรงชีวิตของคนตากเป็นไปอย่างเรียบง่าย จึงทำให้ความสนใจและการเรียกร้องเพื่อเข้ามาเป็นผู้มีอำนาจทางการเมืองน้อย แต่หากชาวจังหวัดตากจะสนใจความก้าวหน้าก็มักสนใจการศึกษา การเลือกอาชีพรับราชการ และการพัฒนางานเพื่อสร้างความก้าวหน้าในอาชีพรับราชการมากกว่า เพราะนอกจากจะทำให้มีชีวิตที่มั่นคงแล้ว ยังเป็นเกียรติให้กับวงศ์ตระกูลอีกด้วย

จากเหตุผลที่เกิดจากปัจจัยต่างๆ ข้างต้น ทำให้มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่พบเห็นมักเป็นเพียงแค่การติดตามและวิพากษ์วิจารณ์การเมืองบ้าง และหากจำเป็นต้องไปเลือกตั้งก็จะไปเพื่อช่วยเหลือหรือต่างตอบแทนบุญคุณบุคคลที่เคยให้การอุปถัมภ์มากกว่า ดังนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองของจังหวัดตาก จึงมีระดับการมีส่วนร่วมไม่มากนัก โดยเฉพาะการลงแข่งขันเป็นนักการเมือง ก็ตกอยู่ในกลุ่มที่ครอบครัวได้ปูพื้นฐานไว้แล้วเท่านั้น และมักได้รับเลือกตั้งเข้ามาเป็น

* วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject Political culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมแบบเฉื่อยชา ไม่ชอบเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง เพราะเชื่อว่าการเมืองเป็นเรื่องของชนชั้นนำ ประชาชนไม่ค่อยเข้าไปยุ่งเกี่ยว

ตัวแทนของจังหวัดตากได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในภาพรวมแล้วกลุ่มบุคคลเหล่านี้มักมีพื้นฐานเศรษฐกิจและพื้นฐานทางสังคมดี อันหมายรวมถึงพื้นฐานการศึกษาด้วย ทั้งนี้ครอบครัวตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษได้ช่วยเหลือและทำคุณประโยชน์ให้แก่จังหวัดตากอย่างสม่ำเสมอ การให้ความช่วยเหลือนี้เองทำให้ระบบอุปถัมภ์และการเกิดขึ้นของเครือข่ายทางสังคม (ไม่ว่าญาติพี่น้อง พรรคพวก เพื่อนฝูง) เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทดแทนบุญคุณ ทอแทนความช่วยเหลือเมื่อต้องไปเลือกตั้ง

อาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของจังหวัดตากยึดถือตัวบุคคลอย่างมาก กล่าวคือที่พรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้งนั้น ไม่อาจกล่าวว่าเป็นเพราะนโยบายพรรคหรืออุดมการณ์ของพรรคได้อย่างชัดเจนนัก แต่สาเหตุที่ได้รับเลือกตั้งเนื่องจากการเลือกตัวบุคคลมากกว่า นับตั้งแต่ นายเทียม ไชยนันทน์ และนายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ ที่เป็นตัวแทนจากกลุ่มของตระกูล ไชยนันทน์ ทำให้ลูกหลานไม่ว่า นายธนิศพล ไชยนันทน์ และนายแพทย์เชิรชัย สุวรรณเพ็ญ ได้รับเลือกเข้าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ แม้ว่าจะมีบางคนกล่าวว่าเป็นเพราะพรรคประชาธิปัตย์ก็ตาม แต่จากการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับชาวบ้านส่วนหนึ่งบอกว่าที่ศรัทธาในพรรคประชาธิปัตย์กลับให้ความเห็นว่าตนเองเลือกเพราะผลงาน บุคลิกภาพ ความสม่ำเสมอ และความจริงใจของนายเทียม นายเทอดพงษ์ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งสะท้อนถึงตัวบุคคลมากกว่าพรรคประชาธิปัตย์

อย่างไรก็ดี ปัจจัยที่มีผลทำให้บุคคลทั่วไปเข้าใจโดยไม่สามารถแยกพรรคการเมืองออกจากตัวบุคคลได้มีสาเหตุอันเนื่องมาจากการที่นายเทียมเป็นผู้ร่วมก่อตั้งพรรค และนายเทอดพงษ์ นายธนิศพล และนายแพทย์เชิรชัยก็ยังคงสมัครในพรรคประชาธิปัตย์ตามกลุ่ม เครือญาติ ซึ่งนายแพทย์ถาวรยอมรับว่าการได้รับเลือกตั้งเป็นฐานคะแนนเสียงของนายเทอดพงษ์เป็นส่วนใหญ่ และเมื่อพิจารณาจากกลุ่มตันติสุนทร ซึ่งประกอบไปด้วย นายอุดร นายรักษ์ และนายชนนุ ตันติสุนทรแล้ว ยิ่งทำให้เห็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยึดถือตัวบุคคลของจังหวัดชาวดาก เพราะการเลือกตั้งของนายอุดรนั้นได้มีนายรักษ์สืบทอดการช่วยเหลือสังคมคนตากจากรุ่นพ่อแม่ที่สอนให้คืนกำไรจากการทำธุรกิจที่ประสบความสำเร็จให้กับชาวดากอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะไม่ว่าเมื่อนายรักษ์ลงสมัครรับเลือกตั้งเอง หรือเป็นผู้อำนวยความสะดวกเลือกตั้งให้นายอุดร หรือสนับสนุนนายชนนุ บุตรชายในการเลือกตั้งก็ตาม ก็ยังคงใช้คำพูดในการหาเสียงว่า “คิดอะไรไม่ออกให้บอกรักษ์” สำหรับปิดท้ายการพูดคุยหาเสียง หรือแม้แต่การปราศรัยบนเวทีเสมอ

คนสงขลาและคนตากกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์

การศึกษาในบทนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาใน 4 ประเด็นด้วยกัน คือ

1. ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก โดยพิจารณาจากความต่อเนื่องในการเลือกพรรค แม้จะอยู่ภายใต้การเปลี่ยนหัวหน้าพรรค การย้ายพรรคของคณะกรรมการบริหารพรรค ความเก่าแก่มั่นคงของพรรค จุดยืนทางการเมือง และการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกพรรค

2. อิทธิพลของครอบครัวกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก

3. อิทธิพลของความเป็นคนใต้และคนตากกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์

4. อิทธิพลความชื่นชอบนายชวน หลีกภัยกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก

1. ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก

ตารางที่ 3 แสดงผลการศึกษาความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก

ข้อคำถาม/คำตอบ	สงขลา (ร้อยละ)	ตาก (ร้อยละ)
1. หากเปลี่ยนหัวหน้าพรรคอีกครั้งต่อจากคุณอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์		
- มีผล	4	10
- ไม่มีผล	96	90
2. หากคณะกรรมการบริหารพรรคย้ายพรรค มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์		
- ใช่	2	9
- ไม่ใช่	98	91
3. ความเก่าแก่ของพรรค มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์		
- ใช่	65	58
- ไม่ใช่	35	42

ตารางที่ 4 แสดงผลการศึกษาคำถามความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก (ต่อ)

ข้อคำถาม/คำตอบ	สงขลา (ร้อยละ)	ตาก (ร้อยละ)
4. จุดยืนทางการเมืองภายใต้เหตุการณ์ในสังคมนการเมือง กับการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์สม่ำเสมอ - ใช่ - ไม่ใช่	98 2	91 9
5. การเลือกตั้งครั้งต่อไป จะเลือกพรรคประชาธิปัตย์ - ใช่ - ยังไม่ตัดสินใจ	98 2	91 9

(1) การเปลี่ยนแปลงภายในกับความผูกพันพรรค

(1.1) การเปลี่ยนหัวหน้าพรรคใหม่อีกครั้ง

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 4 ที่ตอบว่า หากมีการเปลี่ยนหัวหน้าพรรคใหม่อีกครั้งต่อจากนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะมีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ด้วยเหตุผลว่า

- ชอบนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
- ต้องรอดูว่าเป็นบุคคลที่ชอบหรือไม่

และกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 96 ที่ตอบว่าการเปลี่ยนหัวหน้าพรรคใหม่อีกครั้งต่อจากนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะจะไม่มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ด้วยเหตุผลว่า

- เลือกพรรค
- ไม่ได้ยึดที่ตัวหัวหน้าพรรค
- เชื่อว่าพรรคจะหาคนดีมาเป็นหัวหน้าพรรคคนใหม่
- เชื่อมั่นในแนวคิดและจุดยืนทางการเมืองของพรรค
- เชื่อว่าหัวหน้าพรรครุ่นหลังยึดปฏิบัติเช่นหัวหน้าพรรครุ่นเก่า

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 15 ที่ตอบว่า หากมีการเปลี่ยนหัวหน้าพรรคใหม่ อีกครั้งต่อจากนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะมีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ด้วยเหตุผลว่า

- ชอบนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
- หากเป็นคนไม่ดี ก็ไม่เลือก

และกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 85 ที่ตอบว่าการเปลี่ยนหัวหน้าพรรคใหม่ใหม่อีกครั้งต่อจาก นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะจะไม่มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ด้วย เหตุผลว่า

- เลือกพรรค
- เชื่อว่าพรรคจะหาคนดีมาเป็นหัวหน้าพรรคคนใหม่
- เชื่อมั่นในแนวคิดและจุดยืนทางการเมืองของพรรค

ผลการศึกษาของทั้งสองจังหวัดเป็นไปในทิศทางเดียวกันและอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ไม่ได้ยึดติดกับหัวหน้าพรรคการเมือง แต่จากประเด็นที่ว่า “ชอบ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ” นับว่าเป็นเหตุผลที่ไม่ควรละเลย

สำหรับประวัตินายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะนั้น กล่าวได้ว่าในช่วงหลังพฤษภาทมิฬ การ เมืองไทยได้มีโอกาสต้อนรับนักการเมืองรุ่นใหม่ที่มีบทบาทสำคัญ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ คือ นักการเมืองที่มีภาพลักษณ์ของคนรุ่นใหม่ที่มีอายุ 27 ปี

จากการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะไม่มีประวัติต่างพร้อยใน ความซื่อสัตย์สุจริต สามารถประทับประคองบ้านเมืองที่ปั่นป่วนอย่างรุนแรงผ่านพ้นมาได้โดยมี ความสูญเสียเลือดเนื้อค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตาม นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะมีบุคลิกส่วนตัว บางอย่างที่ทำให้คัดค้านภาพการเป็นผู้นำทางการเมืองของเขา กล่าวคือ ไม่นัดในการสร้างสัมพันธ์ ส่วนตัวกับคนอื่น ไม่ค่อยแสดงอหยาตย์ไมตรีกับผู้อื่น ทำตัวปากหวานใจถึงไม่เป็น บุคลิกเช่นนี้ เติบโตทางการเมืองยากในสังคมต่างจังหวัด ซึ่งประชาชนยังเลือกผู้แทน ๆ ของเขาโดยถือเอา ความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นสำคัญ แต่ในสังคมเมืองที่คนได้รับการศึกษาและมีจิตสำนึกทางการเมือง สูง นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะได้รับความนิยมนสูง เพราะเป็นคนมีความซื่อสัตย์ มีความรู้ ความสามารถสูง และเป็นคนที่ยึดหลักการที่ถูกต้องในการทำงาน กล่าวโดยรวม ถ้านายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะเป็นผู้นำประเทศที่ส่งเสริมคนซื่อสัตย์สุจริต หรือเป็นผู้นำของประเทศที่พัฒนาแล้วที่ ส่งเสริมรัฐธรรมนูญ เขาจะได้รับความนิยมนสูงและยั่งยืน¹¹

¹¹ เขียน ชีระวิทย์, เลือกใคร...ไทยรอด? ระบอบทักษิณ vs รัฐบาลอภิสิทธิ์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน, 2554), หน้า 32.

การทำงานในฐานะนายกรัฐมนตรีในช่วง 2 ปีเศษที่ผ่านมา นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะได้รับความร่วมมือจากสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ และพรรคอื่นๆ ในรัฐบาลผสมดีพอควร นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะไม่มีประวัติในเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน คนของพรรคประชาธิปัตย์เองไม่ได้สร้างปัญหาอะไรที่ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเพิ่มขึ้นมากนัก การประท้วงของกลุ่มชนต่างๆ อาจจะมาจากการทำงานล่าช้าของรัฐบาลในการแก้ปัญหาของประชาชน ไม่ใช่ปัญหาที่สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์สร้างขึ้น แต่เป็นของพรรคอื่นๆ ที่ร่วมเป็นรัฐบาลผสมที่คิดจะไปทำงานภายใต้การนำของพรรคฝ่ายค้าน คือ พรรคเพื่อไทย ฉะนั้น การยับยั้งการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการระดับสูงในกระทรวงที่พรรคร่วมรัฐบาลกำกับดูแลที่มีเสียงคัดค้านมากที่สุด การชะลอโครงการเช่ารถเมล์ LPG 4,000 คันของ ขสมก. ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของพรรคร่วมรัฐบาลอื่นก็ดี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะยังพอทำได้ เป็นการยับยั้งความไม่พอใจของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลได้ในระดับหนึ่ง¹²

จากบุคลิก บทบาทการทำงานของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะที่โดดเด่นในสังคมการเมืองไทยที่ผ่านมา ทำให้คนสงขลาและคนตากขึ้นชอบนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ประเด็นนี้มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ กล่าวคือ ในจังหวัดตากนั้น พรรคประชาธิปัตย์ครองฐานคะแนนเสียงมานานนับตั้งแต่มีการเลือกตั้งครั้งแรก แม้ว่าจะมีผู้สมัครจากพรรคการเมืองอื่นสามารถสอดแทรกที่นั่งเข้ามาได้บ้าง แต่ทุกครั้งก็จะมีผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ชนะเสียงเลือกตั้งเข้ามาได้เสมอ ความผูกพันอันยาวนานเช่นนี้ย่อมฝังรากลึกในจังหวัดตากเป็นอย่างมาก แต่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ มีส่วนสำคัญที่ทำให้คนตากเริ่มมีความโน้มเอียงในความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์บ้าง แม้เพียงเล็กน้อยแต่ก็เป็นสัญญาณบ่งบอกที่สำคัญประการหนึ่งที่ไม่ควรละเลย

ในจังหวัดสงขลานั้น จากการศึกษาพบว่าคนสงขลานั้นมีแนวโน้มที่จะไม่ยึดติดกับการที่มองว่า หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ต้องเป็นคนใต้เท่านั้น จึงจะทำให้ตนเลือกพรรคประชาธิปัตย์ เพราะสมัยช่วงก่อนนายชวน หลีกภัยเข้ามาเป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ในปี 2534 พรรคประชาธิปัตย์ถือว่าเป็นพรรคที่สำคัญในพื้นที่ภาคใต้แม้จะมีคะแนนเสียงที่ไม่ค่อยมั่นคงนัก สำหรับนายชวน หลีกภัยนั้น คงมิใช่ประเด็นของความเป็นคนใต้อย่างเดียว แต่ประกอบไปด้วยบุคลิกภาพและความรู้ความสามารถที่ทำให้คนสงขลานิยม และถ้าพิจารณาคุณสมบัติของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ซึ่งเป็นนักการเมืองที่มีความรู้ความสามารถ เป็นภาพของนักการเมืองรุ่นใหม่ รวมทั้งเป็นบุคคลที่ได้รับการสนับสนุนจากนายชวน หลีกภัยที่คนสงขลาให้ความเคารพนับถือ จึงมิใช่เรื่องยากที่จะได้รับความไว้วางใจและหวังอยากให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ต่อไป ด้วยเหตุผลและคุณสมบัติที่เหมาะสม และมีนายชวน หลีกภัยสนับสนุน

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 136.

มาตลอด เหตุผลเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า คนได้นั้นมีบุคลิกที่ค่อนข้างระวังตัวเอง ไม่ไว้ใจใครง่ายๆ แต่เมื่อรักใคร่ก็รักจริง เมื่อศรัทธาในตัวนายชวน หลีกภัย จึงอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่สนับสนุนให้ศรัทธาในตัวนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

ประเด็นนี้ขึ้นจนถึงมุมมองของคนสงขลาและคนตากในแง่ที่มองว่า พรรคประชาธิปัตย์มีคุณสมบัติที่ดีที่ทำให้คนชื่นชอบในเรื่องของการขั้นตอนการทำงานในพรรคได้เป็นอย่างดี เนื่องจากคนสงขลาและคนตากเชื่อถือในระบบการเลือกหัวหน้าพรรคของพรรคประชาธิปัตย์ ทำให้มองว่าพรรคประชาธิปัตย์มิได้เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบของความ เป็นสถาบันนั่นเอง

(1.2) การย้ายพรรคของคณะกรรมการบริหารพรรค

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 2 ที่มองว่าการย้ายพรรคของคณะกรรมการบริหารพรรค มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้พรรคประชาธิปัตย์ ด้วยเหตุผลว่า

- เห็นว่าภายในพรรควุ่นวาย ขาดความเชื่อมั่นในพรรค
- ต้องขอพิจารณาคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ก่อน

และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 98 ที่ตอบว่าการย้ายพรรคของคณะกรรมการบริหารพรรค ไม่มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้พรรคประชาธิปัตย์ ด้วยเหตุผลว่า

- เลือกพรรค
- เชื่อมั่นในนโยบายของพรรคมากกว่า
- ยังมีบุคคลที่มีคุณภาพอีกในพรรคประชาธิปัตย์

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 10 ที่มองว่าการย้ายพรรคของคณะกรรมการบริหารพรรค มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้พรรคประชาธิปัตย์ ด้วยเหตุผลว่า

- ต้องดูคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ก่อนว่ามีคุณสมบัติดีพอหรือไม่
- ยังไม่ตัดสินใจ

และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 90 ที่ตอบว่าการย้ายพรรคของคณะกรรมการบริหารพรรคไม่มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้พรรคประชาธิปัตย์ ด้วยเหตุผลว่า

- เลือกพรรค
- มั่นใจว่าพรรคจะเลือกสรรคนที่เหมาะสมมาเป็นคณะกรรมการบริหารชุดใหม่
- คนใหม่ต้องเป็นคนดีเช่นกัน

ผลการศึกษาทั้งสองจังหวัดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง คณะกรรมการบริหารพรรคหรือไม่ คนสงขลาและคนตากยังคงผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในระดับสูงเช่นเดิม ประเด็นการย้ายพรรคนี้ยังยืนยันถึงความคิดเห็นในแง่ลบที่มีต่อการย้ายพรรคของนักการเมืองของคนสงขลาและคนตากได้ในส่วนหนึ่ง และเป็นการยืนยันถึงการคำนึงถึงพรรคหรือเลือกพรรคมากกว่าเลือกตัวบุคคล

ผลการศึกษาความผูกพันพรรคในสถานะของการเปลี่ยนแปลงภายในพรรคประชาธิปัตย์ มีประเด็นที่น่าสังเกตอยู่ 2 ประเด็น คือ

- คนสงขลาและคนตากนั้นมีความมั่นคงในความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์มาก แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงในกรณีต่างๆ ที่ได้ศึกษา รวมถึงกรณีการย้ายพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมีความเชื่อมั่นในพรรคประชาธิปัตย์ในระดับสูงทั้งในแง่ของการเชื่อว่า พรรคประชาธิปัตย์มีบุคลากรที่มีประสิทธิภาพมาทดแทนที่ย้ายพรรคไป พรรคจะยังคงรักษานโยบายและอุดมการณ์เดิมไว้ได้ พรรคมีระบบการบริหารที่ดี และยังเป็นการยืนยันถึงความคิดเห็นในแง่ลบของการย้ายพรรคของคนสงขลาและ คนตาก

- ความเป็นคนใต้ของหัวหน้าพรรคอาจจะมิใช่ประเด็นหลักสำหรับความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลา ที่มองว่าคนใต้ต้องเลือกคนใต้ด้วยกัน ทั้งที่ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะมิใช่คนใต้ แต่เหตุผลหลักที่ชื่นชอบอยู่ที่คุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นหัวหน้าพรรค ซึ่งต้องได้รับความไว้วางใจจากคนใต้ ซึ่งนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะนั้นเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจ และสิ่งสำคัญคือ การได้รับการสนับสนุนจากนายชวน หลีกภัยมาตลอด เมื่อคนสงขลานิยมนายชวน หลีกภัย จึงส่งผลต่อความนิยมในตัวนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะด้วย

(2) ความเก่าแก่ของพรรคกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 65 ที่ตอบว่า การจัดตั้งพรรคประชาธิปัตย์มาอย่างยาวนานมีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ด้วยเหตุผลว่า

- พรรคยาวนาน รับประกันคุณภาพ
- พรรคมั่นคง
- มีความน่าเชื่อถือในการทำงาน
- มีคนดีทำงาน พรรคถึงอยู่ได้นาน
- ทำให้ทราบถึงอุดมการณ์ และการตั้งใจทำงานของพรรค

และกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 35 ที่ตอบว่า การจัดตั้งพรรคประชาธิปัตย์มาอย่างยาวนาน ไม่มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ด้วยเหตุผลว่า

- เลือกพรรค

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 58 ที่ตอบว่า การจัดตั้งพรรคประชาธิปัตย์มาอย่างยาวนานมีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ด้วยเหตุผลว่า

- พรรคมั่นคง
- มีความน่าเชื่อถือในการทำงาน
- มีคนดีทำงาน พรรคถึงอยู่ได้นาน

และกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 42 ที่ตอบว่า การจัดตั้งพรรคประชาธิปัตย์มาอย่างยาวนานไม่มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ด้วยเหตุผลว่า

- เลือกพรรค

ผลการศึกษาในประเด็นความเก่าแก่ของพรรค ผลวิจัยทั้งสองจังหวัดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ร้อยละ 65 ในจังหวัดสงขลา และร้อยละ 58 ในจังหวัดตาก ในประเด็นนี้ ความผูกพันพรรคส่วนหนึ่งมาจากความเก่าแก่ของพรรค ทำให้ประชาชนเห็นผลงานการทำงานและชื่อเสียงของพรรคประชาธิปัตย์มาเป็นระยะเวลายาวนาน แม้ว่าในบางคราวพรรคจำเป็นต้องล้มลุกคลุกคลานทางการเมืองบ้าง แต่พรรคประชาธิปัตย์ก็แก้ไขปัญหาผ่านพ้นวิกฤตเวลาในช่วงนั้นๆ ได้ จากการรักษาตนเองในฐานะพรรคการเมืองเก่าแก่ของประเทศไทย ทำให้เห็นถึงความมั่นคงของพรรค ไม่มีความผิดใจที่จะสามารถล้มล้างพรรคลงได้ ดังกรณีผลที่ปรากฏในข้างต้น ซึ่งเป็นการยืนยันผลการศึกษาของชัยอนันต์ สมุทวณิช รัตน์ ยืนนานและคณะ ที่มองว่า ความเก่าแก่ของพรรคมีผลต่อความนิยมในพรรคการเมือง¹³

(3) จุดยืนทางการเมือง

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 98 ที่ตอบว่า ถึงแม้จะมีการแข่งขันทางการเมืองระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ โดยเฉพาะพรรคเพื่อไทย แต่ยังคงตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์อย่างสม่ำเสมอ ด้วยเหตุผลที่ว่า

- เลือกพรรค
- อยากให้คานอำนาจกับพรรคเพื่อไทย ไม่ต้องการให้พรรคการเมืองใหญ่ครอบงำการเมืองไทย
- พรรคประชาธิปัตย์มีจุดยืนทางการเมืองที่ชัดเจน โดยไม่เข้าพรรคร่วมรัฐบาลกับพรรคเพื่อไทย

¹³ จิราภรณ์ คำจันทร์, “ความนิยมพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้: ศึกษากรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 และที่ 10 จังหวัดนครศรีธรรมราช,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 66.

- ชอบนโยบายพรรค
 - ยังไงก็ดีกว่าพรรคการเมืองอื่น
- และกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 2 ปฏิเสธในประเด็นนี้ ด้วยเหตุผลว่า
- หากผู้แทนไม่ดี ก็อาจจะไม่เลือก
 - ยังไม่แน่ใจ

ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ของ นางบุญเรือน ภูริเสถียร อายุ 59 ปี อาชีพรับราชการ จังหวัดสงขลา¹⁴ กล่าวว่า

“...ยังงั้นก็ยังคงเลือกพรรคประชาธิปัตย์ เพราะมองแล้วว่าพรรคประชาธิปัตย์น่าจะเป็นตัวแทนประชาชนไปขัดขวางพรรคทักษิณ พรรคอื่นมักโอนเอียงไปตามผลประโยชน์มากกว่าทำเพื่อบ้านเมือง หากไปเลือกพรรคเล็กหรือพรรคขนาดกลาง คนพวกนี้ร่วมกับใครก็ได้ที่ให้ผลประโยชน์กับตนเอง คนไทยส่วนใหญ่ยากจน ขาดการศึกษา มั่งง่าย ไม่มีวินัย เห็นแก่ได้ จุดอ่อนเหล่านี้เป็นอาหารอย่างดีของนักการเมืองชั่ว ข้าราชการยอมเป็นทาสรับใช้นักการเมือง เพื่อความอยู่รอดของตัวเอง คนเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความเป็นความตายของบ้านเมือง ขาดความละเอียดในการปกครองประเทศ ประชาชนอย่างเรามีทางเลือกน้อย จึงเลือกพรรคประชาธิปัตย์ หวังเป็นตัวแทนทำสิ่งดีๆ บ้าง ต้องการให้ ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์เข้าไปถ่วงอำนาจกับพรรคเพื่อไทย แต่พรรคประชาธิปัตย์ต้องกล้าทำอะไรให้โดดเด่น ครองใจคนรุ่นใหม่ให้ได้ ความคิดคนรุ่นใหม่สมัยนี้ มองว่านักการเมืองชั่วก็ได้ แต่ขอให้แบ่งเราบ้างก็ดี ซึ่งจุดนี้พรรคประชาธิปัตย์ควรพึงสังวรณเอาไว้ อย่าชะล่าใจว่ายังงั้นพรรคก็ครองใจคนได้ๆ คนรุ่นเก่าเขาเลือกพรรคประชาธิปัตย์ แต่คนรุ่นใหม่ที่เติบโต หลงระเริงในโลกวัตถุนิยม เด็กพวกนี้ไม่มองถึงประโยชน์ของบ้านเมืองเท่ากับผลประโยชน์ที่ตนเองได้รับ พรรคประชาธิปัตย์ต้องแก้ไขปรับปรุงตนเองด้วย คนรุ่นเก่าที่เหนียวแน่นพรรคประชาธิปัตย์นับวันมีแต่จะน้อยลง กลัวฐานคะแนนเสียงเหนียวแน่นนี้จะหายไป...”

¹⁴ สัมภาษณ์ บุญเรือน ภูริเสถียร, 16 กุมภาพันธ์ 2555.

และสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ นายภูริพัทธ์ อินทร์ชัย อายุ 29 ปี อาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัย จังหวัดสงขลา¹⁵ กล่าวว่า

“...ตนเองชื่นชอบพรรคประชาธิปัตย์มานาน ไม่ว่าจะอย่างไรก็จะเลือกพรรคประชาธิปัตย์ไปอีกนาน ที่สำคัญ อยากให้พรรคประชาธิปัตย์เข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภา คอยกลั่นกรองตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล มองแล้วว่าหากการเมืองไทย และคนไทยยังเป็นอย่างนี้ อยู่ พรรคประชาธิปัตย์ก็ยังมีโอกาสยากที่จะได้เป็นแกนนำรัฐบาล เมื่อเป็นเช่นนี้ เราก็ต้องเป็นหนึ่งในเสียงสำคัญที่สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ เพื่อประเทศไทย...”

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 91 ที่ตอบว่า ถึงแม้จะมีการแข่งขันทางการเมืองระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ โดยเฉพาะพรรคเพื่อไทย แต่ยังคงตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์อย่างสม่ำเสมอ ด้วยเหตุผลที่ว่า

- เลือกพรรค
- ไม่ชอบเสื้อแดง
- ชอบนโยบายพรรค
- ยังไงก็ดีกว่าพรรคการเมืองอื่น

และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 9 ที่ปฏิเสธประเด็นนี้ ด้วยเหตุผลว่า

- หากผู้แทนไม่ดีก็จะไม่เลือก
- ยังไม่แน่ใจ

ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ของ นางคะนิงนิจ อินทร์ดี อายุ 32 ปี อาชีพพนักงานบริษัท จังหวัดตาก¹⁶ กล่าวว่า

“...ตนเองเลือกพรรคประชาธิปัตย์มาตลอด และคิดว่าจะเลือกพรรคประชาธิปัตย์ไปอีกนาน เพราะตอนนี้ยังไม่เห็นว่าพรรคไหนจะทำงานได้ดี ชื่อสัตย์ ไม่โกงกินบ้านเมืองเหมือนพรรคประชาธิปัตย์ ถึงกินก็กินน้อยกว่าพรรคอื่น ไม่อยากให้พรรคที่ไม่รักพระเจ้าอยู่หัวปกครองบ้านเมือง...”

¹⁵ สัมภาษณ์ ภูริพัทธ์ อินทร์ชัย, 13 กุมภาพันธ์ 2555.

¹⁶ สัมภาษณ์ คะนิงนิจ อินทร์ดี, 21 กุมภาพันธ์ 2555.

และสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ นางสาววรรณวีร์ ะรินทร์ อายุ 29 ปี อาชีพรับราชการ จังหวัดตาก¹⁷ กล่าวว่า

“...รักพรรคประชาธิปัตย์ และชื่นชอบผลงาน ส.ส. ของจังหวัดตาก ตนเองยังมั่นใจในการทำงานของพรรค พรรคทำตามนโยบายที่ให้ไว้กับประชาชนและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีเหตุและผล ไม่ทำงานตามอารมณ์...”

ผลการศึกษาในประเด็นจุดยืนทางการเมือง ผลการวิจัยของทั้งสองจังหวัดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ร้อยละ 98 ในจังหวัดสงขลา และร้อยละ 91 ในจังหวัดตาก ข้อสังเกตที่สำคัญ คือ ความผูกพันพรรคการเมือง นอกจากปัจจัยทางด้านจิตวิทยาที่มีผลให้คนผูกพันพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งอย่างที่เคยได้มีการศึกษาในสังคมไทยมาตั้งแต่ในอดีต ผลการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ยังได้ศึกษาตัวแปรจุดยืนทางการเมือง อันเกิดจากสถานะเหตุการณ์ทางการเมืองกับความผูกพันพรรคการเมือง ผลการวิจัยค้นพบว่า เหตุการณ์ทางการเมืองยังส่งผลให้ประชาชนตัดสินใจเลือกข้าง หรือเลือกพรรคการเมืองที่ตนเองพอใจและต้องการสนับสนุน ด้วยเหตุผลหลากหลายที่เหตุการณ์ทางการเมืองทำให้ประชาชนมองเห็นว่าตัวเองมีที่อยู่ที่ยืนอยู่ ณ จุดใด นั่นคือ จะมีจุดยืนทางการเมืองเป็นเช่นไร จุดยืนทางการเมืองนี้เองที่เป็นตัวแปรสำคัญว่าต่อจากนี้เราจะเลือกอยู่กับพรรคการเมืองใด

เมื่อมีการแข่งขันทางการเมืองระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ ในปัจจุบัน ที่พรรคการเมืองจัดกลยุทธ์การหาและสร้างฐานคะแนนเสียงของตนให้เพิ่มขึ้น ชัยชนะจากการเลือกตั้งในปี 2544 และ 2548 ของพรรคการเมืองน้องใหม่อย่าง “พรรคไทยรักไทย” ได้สร้างความสนใจให้กับผู้ที่ติดตามการเมืองเป็นอย่างมาก การเติบโตอย่างก้าวกระโดดของพรรคไทยรักไทยที่ก่อตั้งไม่ถึง 10 ปี แต่สามารถโค่นแชมป์เก่าอย่างพรรคประชาธิปัตย์ที่ก่อตั้งมาอย่างยาวนาน องค์กรประกอบสำคัญที่ทำให้พรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้ง นอกจากนโยบายและบุคลิกของผู้นำพรรค พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรที่มีความโดดเด่นแล้ว สิ่งสำคัญที่สุดคือ กลยุทธ์การตลาดนำการเมือง (Political Marketing Strategy) เป็นการใช้กลยุทธ์การตลาดที่หวิอหวาอย่างที่ไม่เคยมีพรรคการเมืองใดทำมาก่อน¹⁸

¹⁷ สัมภาษณ์ วรรณวีร์ ะรินทร์, 19 กุมภาพันธ์ 2555.

¹⁸ กาลัญ วรพิทยุต, RE-BRANDING พรรคประชาธิปัตย์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2548), หน้า20.

พรรคไทยรักไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีการดำเนินงานคล้ายกับองค์กรธุรกิจใหญ่ๆ ความโดดเด่นด้านภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ที่โดนใจคนไทยส่วนใหญ่ ด้วยการทำงานหนัก เร่งผลงานที่เป็นนโยบายที่ใช้ในการหาเสียงให้ออกมาเป็นรูปธรรมได้อย่างรวดเร็ว และเห็นผลที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เป็นนโยบายเร่งด่วนลำดับแรก นโยบายเพื่อสังคมอย่างการจัดระเบียบสังคม นโยบายเพื่อสุขภาพอย่าง 30 บาทรักษาทุกโรค นโยบายเพื่อชนบทกองทุนหมู่บ้าน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ฯลฯ รัฐบาลภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรมีกระแสจากประชาชนส่วนใหญ่สนับสนุน ก็เนื่องจากผลงานที่จับต้องได้จากนโยบายต่างๆ ของพรรคไทยรักไทย ทำให้กลายเป็นรัฐบาลแรกที่มาจากการเลือกตั้งที่บริหารประเทศจนครบ 4 ปี

เมื่อพรรคการเมืองภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร สามารถครองพื้นที่คะแนนเสียงในสังคมการเมืองไทยในวงกว้าง ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์และการมีจุดยืนทางการเมืองอย่างชัดเจนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคประชาธิปัตย์ยังคงสามารถครองฐานคะแนนเสียงเดิมได้อย่างเหนียวแน่น ไม่เสียที่นั่งให้กับพรรคการเมืองอื่นได้

และจากผลการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในภาคต่างๆ* จะเห็นถึงฐานคะแนนเสียงที่สำคัญของแต่ละพรรค รวมถึงความเป็น “ภูมิภาคนิยม” ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ความเป็นภูมิภาคนิยมนี้เองที่ผู้วิจัยมองว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการเมืองไทยปัจจุบันที่ก่อร่างสร้างตัวอย่างมีนัยยะสำคัญ กล่าวคือความเป็นภูมิภาคนิยมในภาคใต้ ที่เลือกผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ด้วยมุมมองที่ว่าเป็นคนใต้ด้วยกัน คนใต้ต้องรักคนใต้ด้วยกัน ทำให้คนใต้ผูกพันและเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์เป็นเวลายาวนาน ในขณะที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นคนเชียงใหม่ คนเหนือจึงเทคะแนนเสียงให้กับพรรคการเมืองของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ ด้วยนโยบาย การให้ความช่วยเหลือ และรูปแบบการทำงานของพรรคการเมือง พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ทำให้คนอีสานต่างชื่นชอบและนิยมในตัว พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะไม่ใช่คนภาคเดียวกัน แต่ฐานคะแนนเสียงของพรรคส่วนหนึ่งอยู่ในพื้นที่ภาคอีสานเป็นสำคัญ ทั้งนี้ สัดส่วนประชากรในภาคอีสานมีสูง ทำให้พื้นที่ภาคอีสานมีจำนวนที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสูงเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ ส่งผลให้พรรคการเมืองที่สร้างฐานคะแนนเสียงในภาคอีสานได้นั้น สามารถยึดพื้นที่จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ในอัตราสูงเช่นกัน

ผลการศึกษาพบว่า คนสงขลาและคนตากนอกจากจะผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในระดับสูงแล้วนั้น ยังมีจุดยืนทางการเมืองที่จะเลือกพรรคประชาธิปัตย์อย่างสม่ำเสมอ และส่วน

* ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในตาราง 1, หน้า 4.

ใหญ่เลือกเพราะไม่ชอบพรรคเพื่อไทย แม้ว่าจะทราบดีว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์ไม่เพียงพอต่อความสามารถในการจัดตั้งรัฐบาล แต่ยังคงเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์เพื่อเข้าไปมีพื้นที่หรือมีสิทธิ์มีเสียงในการคานอำนาจ ทำหน้าที่ฝ่ายค้านในรัฐสภา จุดยืนทางการเมืองนี้จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความผูกพันและตัดสินใจเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์อย่างมีความสำคัญ กล่าวคือ ความผูกพันพรรคการเมืองเมื่อผนวกเข้ากับปัจจัยเฉพาะช่วงสมัยระยะสั้นบางอย่าง เช่น ประเด็นนโยบายทางการเมืองที่สำคัญบางช่วง เป็นต้น จะมีความเชื่อมโยงกับการลงคะแนนเสียงหนักแน่นยิ่งขึ้น นั่นหมายถึง ความผูกพันพรรคการเมือง จะมีอิทธิพลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างมีนัยสำคัญ และยิ่งผนวกเข้ากับปัจจัยเฉพาะทางการเมืองในช่วงเวลาหนึ่งๆ ซึ่งถือเป็นปัจจัยระยะสั้น ก็จะยิ่งเห็นความชัดเจนในความผูกพันพรรคการเมืองยิ่งขึ้น

(4) การตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกพรรคการเมือง

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 98 ที่ตอบว่าการเลือกตั้งครั้งหน้าจะยังคงเลือกพรรคประชาธิปัตย์ และปฏิเสธประเด็นนี้ร้อยละ 2

ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ของ นายช่วย ช่วยเจริญ อายุ 66 ปี อาชีพขับรถมอเตอร์ไซค์รับจ้าง จังหวัดสงขลา¹⁹ กล่าวว่า

“...ไม่ได้ตัดสินใจอะไรมาก ก็ใส่ให้พรรคประชาธิปัตย์ทุกครั้งทีไปเลือกตั้ง...”

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 91 ที่ตอบว่าการเลือกตั้งครั้งหน้าจะยังคงเลือกพรรคประชาธิปัตย์ และปฏิเสธประเด็นนี้ร้อยละ 9

ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ของ นางศรีนวล นรพัฒน์ อายุ 48 ปี อาชีพรับจ้าง จังหวัดตาก²⁰ กล่าวว่า

“...ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็เลือกพรรคประชาธิปัตย์อยู่แล้ว ไม่อยากได้พรรคอื่น ต่อให้มีคนมาบอกว่าคนนั้นดีกว่า พรรคโน้นดีกว่าก็ไม่เลือก กลัวนักการเมืองของตนจะไปเข้าร่วมกับพรรคการเมืองไม่ดี ยังไงก็ขอเอาชื่อประชาธิปัตย์รับประกันคุณภาพไว้ก่อน..”

¹⁹ สัมภาษณ์ ช่วย ช่วยเจริญ, 15 กุมภาพันธ์ 2555.

²⁰ สัมภาษณ์ ศรีนวล นรพัฒน์, 21 กุมภาพันธ์ 2555.

ผลการศึกษาในประเด็นการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกพรรคการเมือง ผลวิจัยทั้งสองจังหวัดออกมาในทิศทางเดียวกัน คือ ร้อยละ 98 ในจังหวัดสงขลา และร้อยละ 91 ในจังหวัดตาก จากผลการศึกษายืนยันประเด็นที่ว่า คนสงขลาและคนตากนั้นตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์มานาน ซึ่งจากกรณีนี้ตัดสินใจมาก่อนที่จะมีการกำหนดให้มีการเลือกตั้งใหม่และสื่อถึงความผูกพันที่คนสงขลาและคนตากมีต่อพรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นอย่างดี

เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่คนสงขลาและคนตากยังคงเลือกพรรคประชาธิปัตย์ในการเลือกตั้งครั้งต่อไป นั่นคือ ชอบนโยบายพรรค โดยนโยบายที่คนสงขลาและคนตากชื่นชอบ คือนโยบายด้านการศึกษา และการช่วยเหลือผู้สูงอายุ

จากประเด็นจุดยืนทางการเมือง และการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกพรรค ผลการสัมภาษณ์พบว่า ส่วนใหญ่มีพรรคการเมืองที่อยู่ในใจของคนก่อนที่จะเข้าหาเลือกตั้ง อย่างกรณีของพรรคประชาธิปัตย์อาจจะเนื่องมาจากความผูกพันในพรรคประชาธิปัตย์มาอย่างยาวนาน จึงตัดสินใจแน่วแน่ว่าจะเลือกพรรคประชาธิปัตย์ต่ออีกครั้ง ดังเช่นที่ มาร์ติน ฮาร์รอป และวิลเลียม แอล. มิลเลอร์²¹ ได้สรุปไว้ในประเด็นว่าด้วยความผูกพันพรรคการเมืองว่า “ความผูกพันพรรคการเมืองมีผลโดยตรง ทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงสนใจข่าวสารทางการเมือง และรู้ว่าควรจะลงคะแนนให้กับพรรคใด” สิ่งนี้อาจตั้งสมมติฐานได้ว่า การรณรงค์หาเสียงในจังหวัดสงขลาและในจังหวัดตากนั้นอาจจะมีอิทธิพลน้อยต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง เพราะการมีพรรคการเมืองในใจและตัดสินใจไว้ล่วงหน้าแล้วนั่นเอง ทำให้กลุ่มตัวอย่างวิจัยส่วนใหญ่ที่ได้ให้สัมภาษณ์ตอบว่า “คนไม่ได้ตัดสินใจ เพราะยังงี้ก็ใส่ให้พรรคประชาธิปัตย์ทุกครั้งที่ได้ไปเลือกตั้งอยู่แล้ว”

เป็นที่น่าสังเกตว่า คนสงขลาและ คนตากนั้นตัดสินใจเลือกพรรคการเมือง โดยมีแนวโน้มที่มีใช่เพียงการเลือกรัฐบาล แต่มองว่า การเลือกฝ่ายค้านถือว่ามีสำคัญและเชื่อมั่นในความเป็นตัวแทนของพรรคประชาธิปัตย์ แม้รู้ว่าพรรคประชาธิปัตย์จะต้องเป็นฝ่ายค้านแต่ยังคงเลือกพรรคประชาธิปัตย์ให้เป็นตัวแทนของตน ประเด็นนี้ถือเป็นประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในลักษณะของการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจในรัฐสภากับความคิดของคนสงขลาและคนตากที่ปรากฏในลักษณะเช่นนี้นั่นเอง

²¹ Martin Harrop and William L. Miller, *Election and voters : A comparative introduction*, p.132.

2. อิทธิพลของครอบครัวกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก

ตารางที่ 5 แสดงผลการศึกษาอิทธิพลของครอบครัวต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์

ข้อคำถาม/คำตอบ	สงขลา (ร้อยละ)	ตาก (ร้อยละ)
1. ชอบพรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่ยังไม่มีสิทธิ์เลือกตั้ง		
- ใช่	82	49
- ไม่ใช่	18	51
2. ครอบครัวมีผลต่อการชอบพรรคประชาธิปัตย์		
- มีผล	73	47
- ไม่มีผล	27	53
3. สมาชิกในครอบครัวเลือกพรรคประชาธิปัตย์		
- ใช่	92	88
- ไม่ใช่	8	12
4. พุดคุยเรื่องพรรคการเมืองกับครอบครัว		
4.1 พุดคุยกันบ้างถึงมาก		
- พุดคุยเกือบทุกวัน	18	21
- สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง	33	18
- นานๆ ครั้ง	38	54
4.2 ไม่พุดเลย	11	7

Allen R. Ball อธิบายการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง คือ การสร้างและพัฒนาทัศนคติความเชื่อเกี่ยวกับระบบการเมือง มีความสำคัญในระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลและกลุ่มคนต่างๆ การกล่อมเกลาทางการเมืองไม่ได้จำกัดเพียงกับเด็กที่สามารถโน้มน้าวใจได้ง่าย แต่ยังคงส่งผ่านต่อเนื่องถึงชีวิตผู้ใหญ่ด้วย²²

ครอบครัวมีอิทธิพลต่อการเลือกพรรคประชาธิปัตย์ จากแนวคิดกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองในครอบครัวเห็นได้อย่างชัดเจน เมื่อเด็กเกิดมาก็จะเจอกับพ่อแม่ เป็นครั้งแรกที่

²² Allen R. Ball, *Modern politics and government*, p. 68.

สัมผัสถึงอำนาจ แสดงความสัมพันธ์เกี่ยวกับพฤติกรรมในการเลือกของพ่อแม่และลูก บางครั้งในครอบครัวก็มีความแตกต่างกันเกี่ยวกับทัศนคติและค่านิยมทางการเมือง ที่เด็กอาจจะเห็นตรงกันข้ามกับพ่อหรือแม่ ช่วงเวลายาวนานในการเรียนรู้และสร้างความอัจฉริยะของเด็กจะเป็นช่วงที่เด็กได้รับอิทธิพลจากพ่อแม่²³ ครอบครัวจะเป็นโครงสร้างแรกที่บุคคลจะได้พบ โดยครอบครัวจะเป็นตัวการเรียนรู้ทางการเมืองที่มีอิทธิพลสูงและต่อเนื่องเป็นระยะยาวทั้งโดยทางตรง และทางอ้อม

ผลการศึกษาปัจจัยของครอบครัวต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ พบว่า

(1) ขอบพรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่มิมีสิทธิ์เลือกตั้ง

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 82 ที่ตอบว่าขอบพรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่มิมีสิทธิ์เลือกตั้ง และปฏิเสธในประเด็นนี้เพียงร้อยละ 18

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 49 ที่ตอบว่าขอบพรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่มิมีสิทธิ์เลือกตั้ง และปฏิเสธในประเด็นนี้ร้อยละ 51

ผลการศึกษาพบว่าผลวิจัยของทั้งสองจังหวัดไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดสงขลาขอบพรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่มิมีสิทธิ์เลือกตั้งในระดับสูง ในขณะที่จังหวัดตากอยู่ในระดับกลาง

กล่าวได้ว่า กระบวนการขัดเกลาทางการเมืองในครอบครัวเป็นกระบวนการขัดเกลาก่อนตัวกลางอื่นๆ ในขั้นตอนนี้กระบวนการขัดเกลาทางการเมืองจะขึ้นอยู่กับครอบครัวเป็นหลัก เช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา เด็กๆ จะถูกสอนให้รักประธานาธิบดีก่อนที่จะรู้ว่าประธานาธิบดีจะต้องทำอะไรบ้าง และค่อยๆ ซึมซับจากครอบครัวไปเรื่อยๆ ถึงส่วนประกอบของรัฐบาล²⁴

(2) ครอบครัวมีผลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์

จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 73 ที่ตอบว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ และปฏิเสธในประเด็นนี้ร้อยละ 27

ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ของ นางอุไร สุขรา อายุ 46 ปี อาชีพแม่บ้าน จังหวัดสงขลา²⁵ กล่าวว่

²³ Ibid, pp. 69 – 73.

²⁴ ณัชชาภัทร อุ๋นทรงจิตร, รัฐศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), หน้า 195.

²⁵ สัมภาษณ์ อุไร สุขรา, 15 กุมภาพันธ์ 2555.

“...ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้ชอบพรรคประชาธิปัตย์ พ่อแม่ พี่น้อง คนในครอบครัวเขาเลือกพรรคประชาธิปัตย์กันทุกคน ครอบครัวเลือกใคร เราก็เลือกตามไปด้วย.”

และสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ นางทัศนีย์ วิวัฒน์สรรพกิจ อายุ 50 ปี อาชีพค้าขาย จังหวัดสงขลา²⁶ กล่าวว่า

“...ตนเองเป็นคนอุดรดีดี ไม่ได้ผูกพันพรรคประชาธิปัตย์มาก่อน จนได้มาแต่งงานกับคนใต้ ก็เลือกตามสามี อีกอย่างพ่อแม่สามีเขาก็เลือกกันมาแต่ไหนแต่ไร เราก็ต้องเลือกตามไปด้วย...”

จังหวัดตาก กลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 47 ที่ตอบว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ และปฏิเสธในประเด็นนี้ร้อยละ 53

ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ของ นาย ก (นามสมมติ) อายุ 37 ปี อาชีพรับราชการ จังหวัดตาก²⁷ กล่าวว่า

“...ครอบครัวก็คงมีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์อยู่บ้าง เพราะยังงัยครอบครัวเลือก เราก็อยากจะเลือกตาม แต่ถ้าหาก ส.ส. ที่ครอบครัวเลือกนั้น เมื่อพิจารณาแล้วว่าจะไม่ชอบ ไม่เหมาะสม ก็จะไม่เลือกตามครอบครัว...”

ผลการศึกษาปัจจัยของครอบครัวต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ พบว่า ผลวิจัยทั้งสองจังหวัดไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างวิจัยในจังหวัดสงขลามีอิทธิพลสูงในกระบวนการกล่อมเกลாதองการเมืองและความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ ในขณะที่ครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดตากมีอิทธิพลไม่มากนักในการสร้างความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ตอบในประเด็นนี้ พบว่า เนื่องจากการที่พ่อแม่เลือกและผูกพันกับพรรคประชาธิปัตย์มาก่อน และตนเองได้รับการเรียนรู้และปฏิบัติตามพ่อแม่ ด้วยเหตุผลที่ว่า

- พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พี่น้อง ก็เลือกพรรคนี้มาตลอด

²⁶ สัมภาษณ์ ทัศนีย์ วิวัฒน์สรรพกิจ, 14 กุมภาพันธ์ 2555.

²⁷ สัมภาษณ์ นาย ก (นามสมมติ), 22 กุมภาพันธ์ 2555.

- ครอบครัวยุคเดียวกันก็ต้องเลือกเหมือนกัน

(3) สมาชิกในครอบครัวเลือกพรรคประชาธิปัตย์

จังหวัดสงขลา ครอบครัวยุคเดียวกันตัวอย่างวิจัยร้อยละ 92 เลือกพรรคประชาธิปัตย์ และร้อยละ 8 ปฏิเสธในประเด็นนี้

จังหวัดตาก ครอบครัวยุคเดียวกันตัวอย่างวิจัยร้อยละ 88 เลือกพรรคประชาธิปัตย์ และร้อยละ 12 ปฏิเสธในประเด็นนี้

ผลการศึกษาสมาชิกในครอบครัวเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ผลการวิจัยของทั้งสองจังหวัดเป็นไปในทิศทางเดียวกันและอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน เมื่อสมาชิกในครอบครัวเลือกและผูกพันกับพรรคประชาธิปัตย์มาเป็นเวลานาน ย่อมมีส่วนส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวกระทำตามแบบแผนกับบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ถือว่าครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญหน่วยหนึ่งที่มีส่วนในกระบวนการอบรมกล่อมเกลา สร้างความผูกพันพรรคการเมือง

(4) พุดคุยเรื่องพรรคการเมืองกับครอบครัว

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 18 พุดคุยเรื่องการเมืองกับครอบครัวทุกวัน , ร้อยละ 33 ได้พุดคุยสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง , ร้อยละ 38 พุดคุยนานๆ ครั้ง และร้อยละ 11 ที่ไม่พุดคุยเลย

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 21 พุดคุยเรื่องการเมืองกับครอบครัวทุกวัน , ร้อยละ 18 ได้พุดคุยสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง , ร้อยละ 54 พุดคุยนานๆ ครั้ง และร้อยละ 7 ที่ไม่พุดคุยเลย

ผลการศึกษาเกี่ยวกับความถี่ในการสนทนาการเมืองของครอบครัว ผลวิจัยของทั้งสองจังหวัดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จะเห็นได้ว่าครอบครัวคนสงขลาและครอบครัวคนตากนั้นค่อนข้างมีความสนใจเรื่องพรรคการเมืองอยู่มีใช่น้อย เพราะจากผลวิจัยที่ปรากฏ มีถึงร้อยละ 89 ในจังหวัดสงขลา และร้อยละ 93 ในจังหวัดตาก ที่ได้มีการพุดคุยเรื่องพรรคการเมืองกันในครอบครัว

จากการผลการศึกษาครอบครัวมีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้สำหรับจังหวัดสงขลา นั่นคือ ครอบครัวมีอิทธิพลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลา ผลที่ปรากฏจากการศึกษาจังหวัดสงขลาในประเด็นนี้ ยืนยันงานวิจัยหลายๆ ชิ้นที่ศึกษาเกี่ยวกับความผูกพันพรรคการเมือง เช่น งานของหยุด แสงอุทัย²⁸ เสนอไว้ว่า ครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง เมื่อเด็กเกิดมามีบิดามารดานับถือศาสนาและนิยมพรรคการเมืองใด เด็กก็จะได้รับอิทธิพลจากความนิยมตามอย่าง

²⁸ หยุด แสงอุทัย, พรรคการเมือง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กมล, 2517), หน้า 206.

ครอบครัวไปด้วย เพราะได้รับการอบรมสั่งสอนการแสดงความคิดเห็นของครอบครัวทำให้เด็ก
 รับรู้และปฏิบัติตาม งานของ จิราภรณ์ คำจันทร์²⁹ ก็พบว่า ครอบครัวมีอิทธิพลต่อความนิยม
 พรรคประชาธิปัตย์ของคนได้ เนื่องจากการที่พ่อแม่นิยมพรรคประชาธิปัตย์มาก่อน และตนเอง
 ได้รับการเรียนรู้และปฏิบัติตามพ่อแม่ หรืองานของ มาร์ติน ฮาร์รอปและวิลเลียม แอล. มิลเลอร์³⁰
 ซึ่งได้เสนอถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคการเมืองที่มีต่อแบบแผนพฤติกรรม
 ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หนึ่งในปัจจัยนั้น นอกเหนือจากอิทธิพลของกลุ่มที่สังกัด คือ อิทธิพล
 ของครอบครัว

3. อิทธิพลความเป็นคนใต้ / คนตากกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์

ตารางที่ 6 แสดงผลการศึกษาอิทธิพลของความเป็นคนใต้ / คนตากต่อความผูกพันพรรค
 ประชาธิปัตย์

ข้อความถาม/คำตอบ	สงขลา (ร้อยละ)	ตาก (ร้อยละ)
1.ความเป็นคนใต้ / คนตากมีผลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์		
- มีผล	83	43
- ไม่มีผล	17	57
2. พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคของคนใต้ / คนตาก		
- ใช่	79	41
- ไม่ใช่	21	59
3. คุณลักษณะโดยรวมของพรรคประชาธิปัตย์สอดคล้องกับ ความเป็นคนใต้ / คนตาก		
- ใช่	75	38
- ไม่ใช่	25	62

²⁹ จิราภรณ์ คำจันทร์, “ความนิยมของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้: ศึกษากรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 และที่ 10
 จังหวัดนครศรีธรรมราช,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 60-61.

³⁰ Martin Harrop and William L. Miller, Election and voters: A comparative introduction, p.132.

ความเป็นคนใต้ / คนตานั้น คือ มุมมองและแบบแผนของสังคมคนใต้ / คนตาก็มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคการเมือง จากการศึกษาพบว่า

(1) ความเป็นคนใต้ / คนตากับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 83 ที่ตอบว่าความเป็นคนใต้มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ (ซึ่งมีเพียงร้อยละ 17 ที่ปฏิเสธประเด็นนี้) ด้วยเหตุผลว่า

- คนใต้ต้องรักคนใต้ด้วยกัน
- ญาติพี่น้อง และคนใต้ส่วนใหญ่ชอบและเลือกพรรคประชาธิปัตย์
- คนใต้รักพรรคประชาธิปัตย์
- พรรคประชาธิปัตย์อยู่คู่กับคนใต้มานาน
- ชอบนายชวน หลีกภัย (อดีตหัวหน้าพรรค เป็นคนใต้ เป็นคนดี น่านับถือ)

ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ของ นางรณิดา จันทรมาส อายุ 41 ปี อาชีพรับราชการ จังหวัดสงขลา³¹ กล่าวว่า

“...ผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ เพราะเป็นคนใต้ด้วยกัน ยังไงคนใต้ก็ต้องเลือกคนใต้ พวกเดียวกันก็ต้องสนับสนุนช่วยเหลือกัน...”

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 43 ที่ตอบว่าความเป็นคนตาก็มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ (และปฏิเสธประเด็นนี้ถึงร้อยละ 57) ด้วยเหตุผลว่า

- คนตาก็มั่นใจในพรรคประชาธิปัตย์
- พรรคประชาธิปัตย์อยู่คู่กับคนตากมานาน

ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ของ นาง ก (นามสมมติ) อายุ 41 ปี อาชีพค้าขาย จังหวัดตาก³² กล่าวว่า

“...คนตากส่วนใหญ่เขาก็เลือกพรรคประชาธิปัตย์ เราอาจจะไม่ใช่คนที่สนใจเรื่องข่าวสารการเมืองสักเท่าไร ก็จะไม่เลือกตามๆ กันไป เขาเลือกใครกันเราก็เลือกตามไปด้วย อย่างน้อยคนอื่นเขา ก็คงพิจารณามาแล้วว่าดี อีกอย่างคนตากเองก็มั่นใจพรรคประชาธิปัตย์ว่าน่าจะเป็นพรรคที่ดีที่สุดในตอนนี้...”

³¹ สัมภาษณ์ รณิดา จันทรมาส, 13 กุมภาพันธ์ 2555.

³² สัมภาษณ์ นาง ก (นามสมมติ), 19 กุมภาพันธ์ 2555.

(2) พรรคประชาธิปไตยเป็นพรรคของคนใต้ / คนตาก

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 79 ที่ตอบว่าพรรคประชาธิปไตยเป็นพรรคของคนใต้ ด้วยเหตุผลว่า

- พรรคประชาธิปไตยอยู่กับคนใต้มานาน
- คนใต้ส่วนใหญ่ผูกพันพรรคประชาธิปไตย
- ส.ส. ภาคใต้ส่วนใหญ่สังกัดพรรคประชาธิปไตย
- เป็นความรู้สึกที่คิดว่าเป็นพรรคของคนใต้

ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ของ นายบรรยง มีชัยชนะ อายุ 65 ปี อาชีพค้าขาย จังหวัดสงขลา³³ กล่าวว่า

“...พรรคประชาธิปไตยอยู่กับภาคใต้มานาน คนใต้ส่วนใหญ่ก็ชื่นชอบพรรคประชาธิปไตย ตนเองก็เป็นคนหนึ่งที่มีมองว่าพรรคประชาธิปไตยเป็นพรรคของคนใต้ ไปไหนมาไหนก็คุยเรื่องพรรคประชาธิปไตยได้ไม่ยาก ใครๆ ก็รู้จัก ใครๆ ก็ชอบพรรคประชาธิปไตยกันทั้งนั้น ยิ่งตอนนี้แบ่งแยกอย่างชัดเจนเลยว่าภาคไหนเป็นพื้นที่ฐานคะแนนเสียงของพรรคใด เพราะฉะนั้นเราต้องหนักแน่นและสร้างภาพให้ได้ว่าพื้นที่ภาคใต้เป็นของเรา...”

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 41 ที่ตอบว่าพรรคประชาธิปไตยเป็นพรรคของคนตาก ด้วยเหตุผลว่า

- พรรคประชาธิปไตยอยู่กับคนตากมานาน
- ส.ส. ตากส่วนใหญ่สังกัดพรรคประชาธิปไตย

ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ของ นาย ข (นามสมมติ) อายุ 44 ปี อาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ จังหวัดตาก³⁴ กล่าวว่า

“...คนตากเลือกพรรคประชาธิปไตยมานานมาแล้ว จนคนในพื้นที่เองก็รู้สึกได้ว่าพรรคประชาธิปไตยเป็นพรรคของคนตาก...”

³³ สัมภาษณ์ บรรยง มีชัยชนะ, 13 กุมภาพันธ์ 2555.

³⁴ สัมภาษณ์ นาย ข (นามสมมติ), 18 กุมภาพันธ์ 2555.

และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 59 ที่ปฏิเสธประเด็นนี้ ด้วยเหตุผลว่า

- พรรคประชาธิปัตย์เป็นของคนทั่วประเทศ

(3) คุณลักษณะโดยรวมของพรรคประชาธิปัตย์สอดคล้องกับความเป็นคนใต้ / คนตาก

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 75 ที่ตอบว่าคุณลักษณะโดยรวมของพรรคประชาธิปัตย์สอดคล้องกับความเป็นคนใต้ ด้วยเหตุผลว่า

- ซื่อสัตย์ โกงกินน้อย
- พูดจริงทำจริง
- ไม่หวังผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม
- จริงใจ ไม่เอาเปรียบคนอื่น
- ไม่เห็นแก่เงิน

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 38 ที่ตอบว่าคุณลักษณะโดยรวมของพรรคประชาธิปัตย์สอดคล้องกับความเป็นคนตาก ด้วยเหตุผลว่า

- เป็นกันเอง ไม่ถือตัว
- พูดจริงทำจริง
- ใช้ชีวิตเรียบง่าย
- สันโดษ

ผลการศึกษาความเป็นคนใต้ / คนตากกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ ผลวิจัยของทั้งสองจังหวัดไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ในจังหวัดสงขลานั้น ความเป็นคนใต้มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในระดับสูง ในขณะที่ในจังหวัดตากนั้น ความเป็นคนตากมีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในระดับที่ไม่สูงนัก

จะเห็นได้ว่า ผลการศึกษาในจังหวัดสงขลานั้น มีข้อน่าสังเกตอยู่หลายประเด็นด้วยกัน “คนใต้ต้องรักคนใต้ด้วยกัน” “ญาติพี่น้องและคนใต้ส่วนใหญ่ชอบและเลือกพรรคประชาธิปัตย์” และ “คนใต้รักพรรคประชาธิปัตย์” คำตอบในลักษณะนี้สื่อถึงความเป็น “ภูมิภาคนิยม” ของคนสงขลา ในแง่ของแบบแผนพฤติกรรมในการรวมหมู่ ซึ่งจะปฏิบัติในแบบแผนเดียวกัน ว่าอย่างไรก็ตามกัน ดังจะเห็นได้จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่ของภาคใต้เป็นของพรรคประชาธิปัตย์ ก็เนื่องจากความเป็นภูมิภาคนิยมในแง่นี้ด้วย

ดังจะเห็นได้จาก สโลแกน “พรรคของเรา คนของเรา” ในการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้หลายยุคหลายสมัย และเป็นหนึ่งในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่พรรคประชาธิปัตย์มุ่งส่งเสริม “พวกพ้องนิยม” ให้หยั่งรากลึกในภาคใต้ หากได้ฟังคำปราศรัยทาง

การเมืองของพลพรรคประชาธิปไตยในภาคใต้ ก็จะได้ยินเรื่องราวเล่าขาน ถึงกรณีที่ว่าพ่อสั่งเสียลูก ก่อนสิ้นใจตายว่า “ลูกเอ๊ย..พรรคประชาธิปไตยเป็นพรรคของเราละ...นาย....เป็นคนของเราละ” ผู้ฟังคำปราศรัยต่างก็ซาบซึ้ง ปรบมือเสียงดังก็ก้องทั้งน้ำตา

นอกจากเรื่องความเป็นภูมิภาคนิยมที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับความคิดเห็นทางการเมืองของคน สงขลาในหลายๆ ประเด็น ยังมีในแง่ของความมั่นคงและการครอบครองพื้นที่ด้วย นั่นคือ การที่ คนสงขลาส่วนใหญ่ผูกพันพรรคประชาธิปไตยทำให้เห็นปรากฏการณ์การเลือกตั้งที่ทะเลาะเนนเสียง ไปให้กับพรรคประชาธิปไตย ซึ่งเป็นลักษณะภูมิภาคนิยมของคนใต้ ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดสงขลาและในภาคใต้ส่วนใหญ่สังกัดพรรคประชาธิปไตย และอาจนำมาสู่การมองภาพ ของพรรคประชาธิปไตยว่า “เป็นพรรคของคนใต้” และการที่พรรคประชาธิปไตยเป็นพรรคที่เก่าแก่ และชนะการเลือกตั้งในภาคใต้มายาวนาน ทำให้คนสงขลาและคนใต้รู้สึกว่าการที่พรรคประชาธิปไตย เป็นพวกพ้องเดียวกับตน หากจะช่วยเหลือหรือสนับสนุนตามทฤษฎีระบบอุปถัมภ์จึงมิใช่เรื่องที่ เกินเลย

ในประเด็นความเป็นคนใต้กับความผูกพันพรรคประชาธิปไตย สอดคล้องกับผล การศึกษาของจิราภรณ์ คำจันทร์ ศึกษาเกี่ยวกับความนิยมพรรคประชาธิปไตยของคนใต้³⁵ ที่พบว่า “อิทธิพลของความเป็นคนใต้หรือสังคมคนใต้มีผลต่อความนิยมพรรคประชาธิปไตย ถึงร้อยละ 70.5 ด้วยเหตุผล เช่น คนใต้ต้องรักคนใต้ด้วยกัน ญาติพี่น้องและคนใต้ส่วนใหญ่ชอบและเลือกพรรค ประชาธิปไตย พรรคประชาธิปไตยอยู่กับคนใต้มานาน ส.ส.ใต้ส่วนใหญ่เป็นพรรคประชาธิปไตย และชอบนายชวน หลีกภัย โดยมุมมองของคนใต้ที่เลือกพรรคประชาธิปไตยในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 ต่อพรรคประชาธิปไตย สํารวจพบว่าคุณสมบัติที่ดีของพรรค ประชาธิปไตยที่กลุ่มตัวอย่างวิจัยชอบ 5 อันดับแรกประกอบไปด้วย ชื่อสัตย์ โกงกินน้อย ความ เก่าแก่มั่นคงของพรรค นโยบายพรรค โดยเฉพาะนโยบายที่ส่งเสริมการเกษตร มีผลงานเป็นที่น่า พอใจ และระบบการทำงานในพรรค ความเป็นประชาธิปไตยของพรรค ในประเด็นเกี่ยวกับพรรค ประชาธิปไตยเป็นพรรคของคนใต้นั้น กลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 51 เห็นด้วยกับประเด็นนี้ ด้วย เหตุผลว่า พรรคประชาธิปไตยอยู่กับคนใต้มานาน ส.ส.ภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นพรรคประชาธิปไตย หัวหน้าพรรคเป็นคนใต้ คนใต้ส่วนมากนิยมพรรคประชาธิปไตย และเป็นความรู้สึกที่คิดว่าเป็น พรรคของคนใต้” จากการศึกษาดังกล่าวผลวิจัยและเหตุผลที่ค้นพบ มีความใกล้เคียงและ สอดคล้องกับผลการศึกษาในครั้งนี้ด้วยเช่นกัน

³⁵ จิราภรณ์ คำจันทร์, “ความนิยมของพรรคประชาธิปไตยในภาคใต้: ศึกษากรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 และที่ 10 จังหวัดนครศรีธรรมราช,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 62-69.

ในประเด็นเกี่ยวกับ คุณลักษณะของพรรคประชาธิปัตย์ที่สอดคล้องกับความเป็นคนได้นั้น ผู้วิจัยจะขอเชื่อมโยงบุคลิกภาพอันมีลักษณะเฉพาะตัวของคนได้ จากการศึกษาแนวคิดที่กล่าวไว้แล้ว จากข้อมูลในที่ต่างๆ รวมถึงงานศึกษาของ ภูเมฆ สัตยาพิพัฒน์³⁶ เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์และสอดคล้องกันกับบุคลิกภาพ หรือลักษณะเฉพาะตัวของพรรคประชาธิปัตย์บนเวทีการเมือง และที่แสดงออกสู่สายตาประชาชน อันนำไปสู่การสร้างความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ได้ในที่สุด

บุคลิกภาพสำคัญที่สอดคล้องต้องกันระหว่างพรรคประชาธิปัตย์กับชาวใต้ กล่าวคือ

1. การที่คนใต้เป็นคนที่นิยมความจริงใจและตรงไปตรงมา ไม่ยอมมเสียบเปรียบและเสียวรู้ใครง่าย ๆ จึงไม่ชอบการโกงกิน คอร์รัปชัน ยิ่งเป็นรัฐบาลที่มีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ราษฎร การทำหน้าที่เปิดโปงความไม่สุจริตของรัฐบาลด้วยการทำหน้าที่ฝ่ายค้านของพรรคประชาธิปัตย์ย่อมสร้างความประทับใจให้กับชาวใต้อย่างไม่อาจปฏิเสธได้

พรรคประชาธิปัตย์ก็ดูเหมือนจะตระหนักถึงจุดนี้ คำขวัญในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในหลายปี จึงเน้นชูประเด็นเรื่องการต่อต้านการทุจริต การทุ่มใช้เงินในการเลือกตั้ง เช่น คำขวัญของ นายชวน หลีกภัย ที่ใช้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2529 ที่ว่า “ศักดิ์ศรีของชาวตรัง ไครอย่างมุ่งหวังซื้อด้วยเงินตรา” นับว่าเพื่อกระทบไปถึงผู้สมัครจากอีก 2 พรรคที่มีภาพของเศรษฐกิจและใช้เงินลงทุนในการเลือกตั้งสูงมาก³⁷

2. ผู้นำพรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้รับการยอมรับถึงภาพของ ความซื่อสัตย์สุจริต ภาพนี้ยังแจ่มชัดในความรู้สึกรักของคนใต้ เมื่อพรรคประชาธิปัตย์สนับสนุนนายทหารที่มีภาพพจน์ใสสะอาด ไม่มีภาพนักการเมือง อีกทั้งมิได้เป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์อย่าง พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 16 ของไทย ดังเหตุผลที่พรรคประชาธิปัตย์ได้ให้ไว้

2.1 พลเอกเปรมไม่เคยมีชื่อเสียงในทางเสียหาย ซึ่งทุกฝ่ายก็ยอมรับในความซื่อสัตย์สุจริต มีความตั้งใจจริงใจจริงใจในการปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งตรงกับแนวนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์

2.2 พลเอกเปรมเป็นผู้มีความเลื่อมใสในวิถีทางประชาธิปไตย น่าจะเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยสร้างแนวทางประชาธิปไตยให้เพิ่มมากขึ้น

³⁶ ภูเมฆ สัตยาพิพัฒน์, “พรรคประชาธิปัตย์กับการสร้างฐานนิยมในภาคใต้,” (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปีการศึกษา 2550)

³⁷ โครงการวิจัย “บันทึกการเมืองไทย”, บันทึกการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเอเชีย, 2530), หน้า 898.

2.3 พลเอกเปรมเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายว่าเป็นคนที่เหมาะสมที่สุดไม่ว่าจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสมาชิก หรือประชาชน³⁸

3. ด้วยเหตุที่ภาคใต้ของไทยเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีฝนตกชุกตลอดทั้งปี เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม อีกทั้งยังสามารถประกอบอาชีพการประมงได้ดีด้วยมีฝืนน้ำขนาบทั้งสองด้าน ความอุดมสมบูรณ์เหล่านี้ส่งผลให้คนได้ส่วนใหญ่มีฐานะความเป็นอยู่ค่อนข้างดี โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับภาคเหนือและภาคอีสาน เมื่อไม่ต้องยุ่งอยู่กับการหาเลี้ยงปากท้องอย่างลำบากแล้ว จึงมีเวลาที่จะมาให้ความสนใจในเรื่องอื่นๆ นอกไปจากความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต คนได้ชอบที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ นิยมพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นทางการเมืองอยู่เป็นนิจ จึงทำให้ทราบความเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยตลอด พรรคการเมืองที่มีกิจกรรมทางการเมืองอย่างพรรคประชาธิปัตย์ ย่อมอยู่ในความสนใจของคนได้มากกว่าพรรคการเมืองอื่นๆ

4. การส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในภาคใต้ พรรคประชาธิปัตย์เน้นส่งผู้สมัครที่เป็นคนในพื้นที่ ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นพวกเดียวกัน อีกทั้งยังพยายามส่งผู้สมัครที่ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีการศึกษาสูง เนื่องจากเข้าใจถึงบุคลิกภาพของชาวใต้ว่า นิยมชมชอบคนที่มีความรู้ นอกจากนี้ การปราศรัยหาเสียงของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในภาคใต้ ก็ยังนิยมให้ความรู้ทางการเมืองการปกครอง บอกเล่าถึงความจำเป็นไปของบ้านเมืองให้แก่ประชาชนที่มาฟังการปราศรัยอีกด้วย ทำให้ช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้กับประชาชนที่มาฟังการปราศรัย ประกอบกับลีลา โวหารในการปราศรัยที่ขึ้นชื่อของพรรค จึงไม่ยากนักที่จะครองหัวใจคนได้เอาไวได้

5. จากการศึกษา “พรรคประชาธิปัตย์ : โครงสร้างและการบริหาร” ของคุณพลศักดิ์ อยู่ประเสริฐ ที่เคยสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ได้สรุปถึงบทบาทและพฤติกรรมของพรรคประชาธิปัตย์เอาไว้ ดังนี้³⁹

5.1 มักใช้เวลามากในการดำเนินการตัดสินใจในทางการเมือง ในประเด็นที่สำคัญรวมทั้งรอให้กระบวนการของปัญหาคำเนินไปจนกว่าจะมองเห็นทางแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องชัดเจนก่อน จึงจะมีการให้ข้อมูลข่าวสารกับสังคม

³⁸ นรนิติ เศรษฐบุตร, พรรคประชาธิปัตย์ : ความสำเร็จหรือความล้มเหลว, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), หน้า 104.

³⁹ พลศักดิ์ อยู่ประเสริฐ, “พรรคประชาธิปัตย์ : โครงสร้างและการบริหาร,” (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), หน้า 49 – 52.

5.2 เมื่อพรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นรัฐบาล การดำเนินการในทางการเมืองมักจะไม่ใช่ขัดแย้ง คือ จะไม่มีการตัดสินใจที่เด็ดขาดในการดำเนินนโยบายหรือการดำเนินกระบวนการในทางการเมืองที่ชัดเจน

5.3 พรรคประชาธิปัตย์มีความสามารถในการประชาสัมพันธ์ที่สูงมาก เรื่องไหนที่เป็นที่ยอมรับของสังคม ก่อให้เกิดภาพพจน์ที่ดีก็จะมีการนำมาประชาสัมพันธ์ในนามพรรค และหากเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม เกี่ยวกับการกระทำของสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ที่ขัดต่อความรู้สึกของประชาชน ก็จะมีการออกข่าวว่าเป็นเรื่องของตัวบุคคล มิได้เป็นเรื่องของพรรค

5.4 มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม เนื่องจากเป็นพรรคการเมืองที่มีสมาชิกที่มีความสนใจทางการเมืองมาก โดยเฉพาะสมาชิกพรรคที่มาจากภาคใต้ มักจะนิยมจับกลุ่มพูดคุย ถกเถียงประเด็นทางการเมืองในวงย่อย เป็นการระดมสมองกันมาก่อน ทำให้สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์สามารถดำเนินการอภิปรายในลักษณะที่เป็นทีม และสอดคล้องในประเด็น เหตุผล มีลักษณะสนับสนุนซึ่งกันและกัน

5.5 พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่มีประสบการณ์ทางการเมืองสูง มีความสัมพันธ์กับผู้ที่อยู่ในแวดวงการเมืองต่างๆ โดยเฉพาะบรรดาสื่อมวลชน ทำให้สามารถใช้กลไกของสื่อมวลชนปล่อยข่าวที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่พรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม หรือใช้สื่อมวลชนออกข่าวเชิงสร้างสรรค์ให้กับพรรคก็ได้ หรือหากถูกโจมตีจากพรรคการเมืองอื่นๆ พรรคประชาธิปัตย์ก็จะออกมาปฏิเสธอย่างเป็นทางการ และถ้าเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์กับพรรคแล้ว พรรคประชาธิปัตย์ก็จะพร้อมใจกันสงบปากสงบคำปล่อยให้เรื่องนั้นสงบลงไปเอง

6. วัฒนธรรมของประชาชนชาวใต้ที่นิยมชมชอบคนที่มีการศึกษาสูง ชอบที่จะศึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อที่จะได้รู้เท่าทัน และไม่เสียเปรียบคนอื่น กระทั่งสามารถใช้ปกป้องตนเอง และตอบโต้ความไม่เป็นธรรมได้ ซึ่งประเด็นนี้ พลเอกหาญ ลีลานนท์ ดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 4 ในห้วงที่พรรคประชาธิปัตย์กำลังตั้งไข่ในพื้นที่ภาคใต้ ได้แสดงความคิดเห็นเอาไว้ กล่าวคือ

“ด้านการเมือง คนใต้มีความตื่นตัวทางการเมืองสูง นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อชั้นอุดมศึกษาทางกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ คนใต้ชอบศึกษากฎหมาย จะเห็นได้ว่า ทนายความทั่วประเทศนั้น เป็นคนใต้มากกว่าภาคอื่นๆ (ในช่วง 2524) คนใต้ที่จบกฎหมายจาก มร. บ้าง จาก มร. บ้าง เขาบอกว่าจบแล้ว เขาก็ไม่รับราชการ แต่จะประกอบอาชีพส่วนตัว ครั้นถูกถามว่า “แล้วไปเรียนกฎหมายถึงชั้นมหาวิทยาลัยทำไม” คำตอบก็คือ “เรียนไว้

ต่อสู้กับรัฐบาล” จึงได้พบว่า พรรคการเมืองที่ได้เสียงจากคนได้นั้น มักจะเป็นพรรคฝ่ายค้าน”⁴⁰

ผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ศ.นิธิ เอียวศรีวงศ์ ที่มองภาพบุคคลิก และวัฒนธรรมของชาวใต้ว่าต้องการรัฐบาลที่ไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวของประชาชนมากนัก เพราะคนใต้ชอบที่จะพึ่งพาตนเองเป็นหลัก เคยชินอยู่กับการต้องปกป้องดูแลตนเอง จนไม่เห็นความสำคัญของการที่รัฐจะเข้ามาอุปถัมภ์หรือชี้นำใดๆ พรรคประชาธิปไตยจึงเป็นคำตอบของคนใต้ในการเลือกตั้งที่ผ่านมาหลายครั้ง⁴¹ โดยได้กล่าวไว้ว่า

“ผมอยากเดาส่งว่าลักษณะการตั้งถิ่นฐานของคนใต้เป็นลักษณะกระจาย หรือที่เรียกว่า homestead ไม่เป็นกลุ่มก้อน หรือ cluster เหมือนคนภาคกลางและอีสาน ทำให้กลไกสำหรับการดูแลความสงบเรียบร้อยต้องแข็งแกร่งมากว่า ในขณะที่แต่ละครอบครัวก็ต้องดูแลปกป้องตนเองมากกว่า

อีกอย่างหนึ่งก็คือ ปักข์ใต้เป็นภาคที่เข้าสู่เกษตรเชิงพาณิชย์ก่อนและกว้างขวางกว่าภาคอื่น ซ้ำเข้าไปก่อนที่รัฐส่วนกลางจะเข้มแข็งเสียอีก “ระเบียบใหม่” ที่จำเป็นต้องเกิดขึ้นเพื่อรองรับการผลิตแบบใหม่นี้เป็นสิ่งที่คนใต้ต้องพัฒนาขึ้นเอง ไม่ได้ลอกแบบและสร้างขึ้นมาจากรัฐส่วนกลาง (เช่น สิทธิในการเก็บจี้ยางยอมเป็นของคนรับจ้างตัดยาง ไม่มีกฎหมายรองรับ แต่เป็นกฎหมายประเพณีที่ยอมรับกันทั่วไป ไม่งั้นเดี๋ยวพ่อตีหัดดอกไม้มันเสีย)

ผมคิดว่าโดยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างนี้แหละครับ ที่ทำให้คนใต้ไม่ไว้วางใจรัฐ แม้แต่รัฐที่ชอบแจก และไม่คอยมองรัฐเป็นที่พึ่งในชีวิตของตัวเอง ชอบรัฐที่ตัวคุมได้ แม้จะคุมกันแบบชาวบ้านๆ เช่น ค่าแม่จันบ้าง ทำเซอบ้าง ยิงหัวมันบ้าง อ้างรัฐธรรมนูญบ้าง ฯลฯ ได้ผลบ้าง ไม่ได้ผลบ้างก็ตาม แต่ก็ทำให้คนใต้ถูกรัฐมองว่าหัวแข็ง หัวหมอ ดู คือ ฯลฯ ซึ่งที่จริงล้วนเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ขาดไม่ได้ของพลเมืองในระบบประชาธิปไตยทั้งนั้น

⁴⁰ ชาญ ลีลานนท์, “เสด็จศึกภาคใต้,” ใน , แม่ทัพหาญพล, อิศวิน กำจาย, บรรณาธิการ. (กรุงเทพมหานคร: เกษมการพิมพ์, 2524), หน้า 57.

⁴¹ นิธิ เอียวศรีวงศ์, “ปักข์ใต้บ้านเรา,” มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับที่ 1284 (มีนาคม 2548): 30.

โดยพื้นฐานทางวัฒนธรรมอย่างนี้แหละครับ พรรคประชาธิปัตย์เป็นตัวแทนที่เหมาะสมหนึ่งของรัฐในอุดมคติของชาวใต้เลย ชวนเชื้องาช้างซึ่งเป็นที่รังเกียจของคนภาคอื่นนั้นแหละครับ ตรงกับที่คนใต้ต้องการเลย งุ่มง่ามๆ ก็ดีแล้ว จะได้ควบคุมได้ทัน

ข้างในของพรรคเองก็ค่อนข้างและเป็นวุ่น แม้แต่ส.ส.ในภาคใต้เองยังแบ่งออกเป็นหลายก๊กหลายแก๊ง คุณชวนซึ่งคนใต้รักนักรักหนาเองก็หาได้มีกำลังจะไปควบคุมก๊กแก๊งเหล่านี้ได้จริง แต่เพราะอะไรอย่างนี้แหละที่ตรงกับความต้องการของคนใต้ ไปเป็นแกนกลางจัดตั้งรัฐบาลก็ดี จะได้รัฐที่ไม่ได้เด็ดขาด รัฐเหี้ยๆ ที่ต่อรองได้ ถึงอย่างไรคนใต้ก็เคยชินที่จะไม่หวังพึ่งรัฐบาลอยู่แล้วนี่ครับ”

4. อิทธิพลความนิยมนายชวน หลีกภัยกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและ คนตาก

ตารางที่ 7 แสดงผลการศึกษาอิทธิพลความนิยมนายชวน หลีกภัยกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก

ข้อคำถาม/คำตอบ	สงขลา (ร้อยละ)	ตาก (ร้อยละ)
นายชวน หลีกภัยมีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง		
- ใช่	79	41
- ไม่ใช่	21	59

นายชวน หลีกภัย กับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 79 ที่ตอบว่า นายชวน หลีกภัยมีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ด้วยเหตุผลว่า

- คนใต้อิทธิพลของนายชวน หลีกภัย
- นายชวนเป็นคนดี ซื่อสัตย์ สุจริต ไม่คดโกงบ้านเมือง
- นายชวนเป็นคนใจเย็น สุขุม รอบคอบ ฉลาด
- นายชวนเป็นบุคคลที่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง น่าเคารพ
- เป็นคนใต้อีกด้วย

ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ของ นางสาวสมบุญ อ่อนจันทร์ อายุ 56 ปี อาชีพแม่บ้าน จังหวัดสงขลา⁴² กล่าวว่า

“...คนได้รักนายชวน หลีกภัยมาก รูปโปสเตอร์นายชวนที่ติดตามเสาไฟฟ้า ผนังกำแพง พอถึงเวลาฝนตกคนได้ก็เอาร่มไปกางรูปให้ กลัวนายชวนเปียก...”

และกลุ่มตัวอย่างวิจัยเพียงร้อยละ 21 ที่ตอบว่านายชวน หลีกภัย ไม่มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ด้วยเหตุผลว่า

- เลือกพรรค
- ชอบนโยบายพรรคมากกว่า

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 41 ที่ตอบว่า นายชวน หลีกภัยมีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ด้วยเหตุผลว่า

- รักนายชวน หลีกภัย
- นายชวน หลีกภัยเป็นคนดี
- นายชวน หลีกภัยไม่โกงกินบ้านเมือง

ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ของ นางสาวนิตา ขำใจดี อายุ 68 ปี อาชีพรับจ้าง จังหวัดตาก⁴³ กล่าวว่า

“...คนตากเคยเดือดร้อน มีการว่าความขึ้นโรงขึ้นศาล จำได้ว่าคนนั้นเขาจน ไม่มีเงินไปจ้างทนาย ทำอะไรก็ไม่เป็น มีนายชวนนี่แหละเข้ามาช่วยเหลือ ตอนเข้ามาช่วยก็ไม่เคยประกาศโฆษณาว่าเป็นผลงานของตัวเอง ทำอยู่ข้างหลังตลอด เหมือนปิดทองหลังพระ นักการเมืองดีๆ แบบนี้คงไม่มีอีกแล้ว...”

และกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 59 ที่ตอบว่านายชวน หลีกภัย ไม่มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ด้วยเหตุผลว่า

- เลือกพรรค
- ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากนายชวน หลีกภัย

⁴² สัมภาษณ์ สมบุญ อ่อนจันทร์, 13 กุมภาพันธ์ 2555.

⁴³ สัมภาษณ์ สุวนิตา ขำใจดี, 22 กุมภาพันธ์ 2555.

- ขอบนโยบายพรรคมากกว่า

ผลการศึกษาในประเด็นนี้ทั้งสองจังหวัดไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ คนสงขลา ส่วนใหญ่รักและเคารพนายชวน หลีกภัยเป็นอย่างมากถึงร้อยละ 79 ส่งผลให้เป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์มาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของจิราภรณ์ คำจันทร์⁴⁴ ที่ค้นพบว่า “ความเป็นคนใต้หรือสังคมใต้นั้นมีอิทธิพลต่อความนิยมพรรคการเมือง โดยเหตุผลหนึ่งคือ ขอบนายชวน หลีกภัย” ในขณะที่คนตากผูกพันพรรคและตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์จากความผูกพันนายชวน หลีกภัยในระดับกลาง เพียงร้อยละ 41 เท่านั้น

และหากพิจารณาผลการเลือกตั้งทั่วไปในช่วง 25 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2529 ถึงปี 2554 พรรคประชาธิปัตย์แม้จะเป็นพรรคการเมืองที่สำคัญที่สุดในภาคใต้ แต่นับจากปี 2535 ที่พรรคประชาธิปัตย์มีนายชวน หลีกภัยดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค ทำให้พรรคประชาธิปัตย์ได้รับความนิยมจากประชาชนในภาคใต้มากที่สุด (ดังปรากฏในตาราง 19 ภาคผนวก ค.) จากตารางดังกล่าว เมื่อพิจารณาจากสถิติจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคประชาธิปัตย์ได้รับในภาคใต้ไม่ค่อยมีความแน่นอน แต่มาในช่วงการเลือกตั้งปี 2535 ที่นายชวน หลีกภัยเข้ามาเป็นหัวหน้าพรรคนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกจากประชาชนในภาคใต้เพิ่มมากขึ้นตามลำดับและค่อนข้างมีความแน่นอนและมั่นคง และกลายมาเป็นพรรคการเมืองที่สำคัญมากที่สุดในภาคใต้ที่ได้รับคะแนนเสียงในการเลือกตั้งจากคนใต้อย่างท่วมท้น แม้ว่าโดยลักษณะของนายชวน หลีกภัยจะอยู่ในฐานะคนใต้ ซึ่งมีใจเรื่องยากที่จะมีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนใต้เนื่องจากความเป็นภูมิภาคนิยม แต่ยังมีเหตุผลของคุณสมบัติส่วนบุคคลในอีกหลายแง่มุมที่นำมาสู่ความนิยมนับถือ ไม่ว่าจะเป็นด้านความสามารถในแง่ต่างๆ บุคลิกภาพ ฯลฯ

สำหรับประวัตินายชวน หลีกภัย เริ่มจากการเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อปี 2512 ซึ่งสังกัดพรรคประชาธิปัตย์และทำงานการเมืองกับพรรคประชาธิปัตย์มาจนถึงปัจจุบัน⁴⁵ นายชวน หลีกภัยนั้นถือว่าเป็นนักการเมืองที่อยู่ในอาชีพนี้มานาน เป็นอดีตนายกรัฐมนตรีกคนที่ 20 ของเมืองไทย (2 สมัย) โดยเข้ามาดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เมื่อปี 2534 จนถึงปี 2546 ก่อนที่จะเปลี่ยนมาเป็นนายบัญญัติ บรรทัดฐาน โดยนาย

⁴⁴ จิราภรณ์ คำจันทร์, “ความนิยมของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้: ศึกษากรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 และที่ 10 จังหวัดนครศรีธรรมราช,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 62.

* ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก ค., หน้า 190.

⁴⁵ พงษ์ศักดิ์ ฉลาดแพทย์, เส้นทางชีวิต “ชวน หลีกภัย”, หน้า 27.

ชวน หลีกภัยนั้น ถือว่าเป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์คนที่ 5 (หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์คนแรกคือ นายควง อภัยวงศ์ คนที่สองคือ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช คนที่สามคือ พันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ คนที่สี่คือ นายพิชัย รัตตกุล) และยังคงดำรงตำแหน่งสำคัญๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นอดีตประธานสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรีหลายกระทรวง ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร การดำเนินงานในฐานะเป็นรัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์ ในสมัยนายชวน หลีกภัยนั้นถูกวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อมวลชนและสาธารณชนในบางช่วงเวลาว่าสร้างความน่าเบื่อให้แก่ประชาชนมากที่สุด นับตั้งแต่มีรัฐบาลประชาธิปัตย์ ถึงกับเรียกนายชวน หลีกภัยว่าเป็น “ชวนเชื่องช้า” สื่อมวลชนบางฉบับถึงกับวิจารณ์ว่า นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรีที่ไม่ค่อยกล้าตัดสินใจ ในปัญหาสำคัญของชาติ⁴⁶ ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์เคยให้ความเห็นไว้ว่า “ถ้าหากมีข้อวิจารณ์ในสมัยคุณชวนว่า ไม่เห็นจะทำอะไรเลย คอยแต่ประคองสถานการณ์เพื่อให้อยู่ได้นานที่สุด คำถามที่ควรจะต้องตั้ง คือ คนอย่างคุณสุภชัย คนอย่างคุณธารินทร์ ที่เขาสามารถมองภาพรวมของประเทศได้ มองปัญหาของภูมิภาคได้ สิ่งที่คุณชวนทำก็คือให้เวลากับสองคน การที่ผู้นำของพรรคสามารถปกป้องประคับประคองให้คนทั้งสองคนสามารถทำงานท่ามกลางกระแสความขัดแย้ง ผมถือว่าเป็นความสำเร็จของกลุ่ม เพราะเราไม่สามารถที่จะได้ทั้งนักการเมืองและผู้ที่เป็นนักเจรจาต่อรอง”⁴⁷

ความชื่นชอมนายชวน หลีกภัย อดีตหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ที่เคยได้รับตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ โดยลักษณะนายชวน หลีกภัยอยู่ในฐานะคนใต้ และยังได้รับฉายาว่า “มิด โคนอบน้ำผึ้ง” จากการทำหน้าที่ในฐานะฝ่ายค้านที่มีการใช้วาจาที่ดูดี ผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์มักจะนำภาพลักษณ์ของนายชวน หลีกภัยในการเรียกคะแนนเสียง เรียกคะแนนความผูกพันพรรคของคนใต้ จะเห็นได้จากการโฆษณาหาเสียง หรือการนำไปสเตอร์ที่ภาพของนายชวน หลีกภัย ขึ้นคู่กับผู้สมัคร โดยเฉพาะในพื้นที่เสียงที่ผู้สมัครไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง หรือมีผู้สมัครจากพรรคอื่นที่มีคุณสมบัติที่โดดเด่น และเมื่อพิจารณาผลการเลือกตั้งในภาคใต้ช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ตั้งแต่ นายชวน หลีกภัยเข้ารับตำแหน่งหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ จะเห็นว่าคะแนนนิยมของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ดีขึ้นเรื่อยๆ และค่อนข้างมั่นคง และกลายมาเป็นพรรคการเมืองที่สำคัญในภาคใต้ที่ได้รับคะแนนเสียงอย่างท่วมท้น จึงอาจจะสรุปได้ว่า ใน

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 47.

⁴⁷ เกียรติฟ้า เลหาพระสวรรค์, “พรรคการเมืองไทยในกระบวนการพัฒนาสู่ความเป็นสถาบันทางการเมือง : ศึกษากรณีพรรคประชาธิปัตย์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 131-133.

ฐานะหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์และภาพลักษณ์ของนายชวน หลีกภัย มีอิทธิพลต่อความผูกพันและการได้รับคะแนนเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้

ผลการศึกษาในบทนี้ พบว่าความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาเกิดจากมุมมองและแบบแผนทางการเมืองของคนใต้ ครอบครัวยุค และความนิยมอดีตหัวหน้าพรรคนายชวน หลีกภัย ทำให้มองเห็นได้ว่ากระบวนการกล่อมเกลารวมถึงการเมืองที่พรรคประชาธิปัตย์ใช้สร้างความผูกพันพรรคการเมืองในพื้นที่จังหวัดสงขลานั้น น่าจะมาจากการที่พรรคสามารถวิเคราะห์และเข้าใจถึงบุคลิกภาพของคนใต้ได้ว่า คนใต้เป็นคนรักศักดิ์ศรี นิยมความจริงใจ ตรงไปตรงมา เมื่อตัดสินใจเรื่องใดแล้วเปลี่ยนความคิดได้ยาก รักใคร่รักจริง เกลียศใครเกลียศจริง เป็นคนที่รักห่มุคณะของตนเมื่อต้องเผชิญหน้ากับห่มุคณะอื่น ชอบที่จะศึกษาหาความรู้ และ จากความคิดเห็นของนักวิชาการบางท่านและสื่อมวลชนบางส่วนที่กล่าวว่า คนใต้ให้ความสำคัญกับความเป็น “พวกพ้องนิยม” และ “ภูมิภาคนิยม” และที่สำคัญ คนใต้มีปมของการต่อต้านอำนาจที่ไม่เป็นธรรมอยู่ภายใน โดยเฉพาะอำนาจรัฐส่วนกลาง ดังนั้น หากพรรคการเมืองใดสามารถครองใจคนใต้ได้ ก็ยากที่พรรคการเมืองอื่นจะสามารถสอดแทรกเข้ามาได้ พรรคประชาธิปัตย์จึงใช้จุดนี้เป็นหลักสำคัญในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองกับคนใต้ ผ่านกลวิธีต่างๆ ดังนี้

1. พรรคประชาธิปัตย์นับว่าเป็นพรรคการเมืองพรรคแรกของไทย ที่มีการจัดการในการเลือกตั้งอย่างเป็นระบบ นับย้อนไปถึงการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่หมดวาระลงตามบทเฉพาะกาล ในวันที่ 5 สิงหาคม 2489 โดยได้มีการระดมกำลัง กำหนดวิธีการหาเสียงอย่างจริงจัง ดังนี้

1.1 จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจในการเลือกตั้ง เพื่อคัดเลือกบุคคลที่จะสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรค และวางแผนหาเสียง

1.2 กำหนดวิธีการหาเสียง โดยกำหนดให้สมาชิกพรรครวมทั้งกรรมการ และหัวหน้าพรรคออกปราศรัยต่อประชาชนในที่ชุมนุมชนตามที่ต่างๆ ถึงนโยบายของพรรคและวิจารณ์การบริหารงานของรัฐบาล เป็นต้น และกำหนดให้สมาชิกชั้นนำของพรรคออกตระเวนเยี่ยมเยียนครอบครัวของประชาชนทุกๆ แห่ง เท่าที่จะสามารถไปเยี่ยมเยียนได้ โดยทำตารางเวลา กำหนดพื้นที่ให้สอดคล้องกับวันที่จะเลือกตั้ง⁴⁸

2. การเน้นจุดเด่นของพรรคในการปราศรัย และพบปะประชาชนในพื้นที่ถึงความซื่อสัตย์สุจริต โดยเฉพาะผู้นำของพรรคตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา ไม่เคยมีประวัติหมองดำพร้อยในเรื่อง

⁴⁸ นรนิติ เศรษฐบุตร, พรรคประชาธิปัตย์ : ความสำเร็จหรือความล้มเหลว, หน้า 44.

ทุจริตคอร์รัปชัน ในทางตรงกันข้าม กลับมีบทบาทหลักในการเปิดโปงความไม่ชอบมาพากลในการบริหารประเทศของรัฐบาล

3. การสนับสนุนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายทหารผู้มีภาพพจน์ที่ดีในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ไม่มีประวัติต่างปร้อย เป็นผู้ที่มีความคิดในเรื่องต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน สามารถใช้เป็นจุดขายสำหรับการหาเสียงในพื้นที่ภาคใต้ได้เป็นอย่างดี เพราะพลเอกเปรม ติณสูลานนท์เป็นชาวจังหวัดสงขลาโดยกำเนิด นักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้บางคนได้รับการเรียกขานว่าเป็น “ลูกป่า” เมื่อคนสงขลาและคนใต้ชื่นชมและภูมิใจในตัวพลเอกเปรม ย่อมส่งผลต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคประชาธิปัตย์ควบคู่กันไปด้วย

4. การชูนายชวน หลีกภัย อดีตหัวหน้าพรรคที่เคยได้รับตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ โดยลักษณะนายชวน หลีกภัยอยู่ในฐานะคนใต้ และยังได้รับฉายาว่า “มีดโกนอาบน้ำผึ้ง” จากการทำหน้าที่ในฐานะฝ่ายค้านที่มีการใช้วาจาที่ดูดี คุณสมบัติของผู้นำที่เด่นของนายชวน หลีกภัย อาจจะสรุปได้ดังนี้ กล่าวคือ⁴⁹

4.1 ผู้นำทางด้านบุคลิกภาพ โดยเฉพาะด้านพลังกายและพลังสมอง แม้จะเป็นคนรูปร่างเล็ก แต่แข็งแรง สามารถทำงานหนักได้อย่างดี ขยันอดทน เรียวเก่ง ไม่ค่อมเกล้า สุขุมหรือคุณสมบัติพิเศษอีกอย่างคือ เป็นคนอ่อนน้อมเจ้ใน ดูเป็นคนใจอ่อน ตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ

4.2 บริหารประเทศอย่างมีเป้าหมาย ยึดหลักกฎหมายและระเบียบประเพณี ไม่หิว هوا

4.3 ทำงานอย่างมีขั้นตอน ตามหลักการของกฎหมาย บางครั้งก็ดูซ้ำไม่ทันกับความต้องการของสังคม จนถูกกล่าวขานกันว่าเป็น “ชวนเชื่องช้า”

4.4 ความน่าเชื่อถือ แม้นายชวนจะเป็นเด็กต่างจังหวัด แต่ตระกูลหลีกภัยก็มีความน่าเชื่อถือ นับหน้าถือตาในจังหวัดจริง ทำให้นายชวนกลายเป็นคนที่ชาวบ้านให้ความเคารพศรัทธา การที่นายชวนไม่มีมลทินการคอร์รัปชัน ไม่มีภาพความตะกละตะกลามสั่งสมความร่ำรวยเกินกว่าฐานะ และยังปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่การเมืองรุ่นใหม่ จึงได้รับความศรัทธาและเชื่อถือจากสาธารณชนอีกด้วย

4.5 ความกล้าตัดสินใจ นายชวนนั้นเป็นคนที่มีบุคลิกภาพเรียบร้อย ทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเขาเป็นคนขี้ขลาด ไม่กล้าตัดสินใจในงานใหญ่และเสี่ยงอันตราย แต่จริงๆ แล้ว

⁴⁹ พงษ์ศักดิ์ ฉลาดแพทย์, เส้นทางชีวิต “ชวน หลีกภัย”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปฐมกาล, 2543), หน้า 75 – 80.

นายชวน หลีกภัยก็มีลักษณะเช่นเดียวกับพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่คมลึก หรือที่เรียกว่า “คมในฝัก” หรือ “อ่อนนอกแข็งใน” คือ เมื่อต้องตัดสินใจก็มีความเด็ดขาด นอกจากนี้ นายชวนยังเป็นคนจิตใจเข้มแข็งและยืนหยัด ไม่โลเล หรือมีลักษณะ “ประนีประนอม” เกินเหตุ

4.6 นายชวน ยังมีคุณสมบัติการมีศิลปะในการจูงใจ เป็นคนมีตรรกวิทยาในการพูดโน้มน้าวใจให้คนอื่นเห็นคล้อยตามกับความคิดของตน

5. จะด้วยความตั้งใจหรือไม่ก็ตาม นโยบายของพรรคประชาธิปัตย์โดยส่วนใหญ่ ดูเหมือนจะเอาใจคนได้เป็นพิเศษ เนื่องจากตรงกับบุคลิกภาพและความต้องการของคนได้

6. บุคลิกเฉพาะตัวของนักการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ที่มาจากภาคใต้ ได้รับการยอมรับว่ามีความโดดเด่นเหนือกว่านักการเมืองพรรคอื่นๆ โดยเฉพาะการใช้วาทศิลป์ สำนวนโวหาร เป็นที่ถูกอกถูกใจของประชาชนที่ได้รับฟัง สามารถโน้มน้าวใจผู้ฟังให้คล้อยตามได้โดยไม่มีขาก เช่น

นายชวน หลีกภัย กับบุคลิกภาพที่อบอุ่นถ่อมตนแต่แฝงไว้ด้วยถ้อยคำเชือดเฉือน จนได้รับฉายา “มีดโกนอาบน้ำผึ้ง”

นายไทรรงค์ สุวรรณคีรี กับบุคลิกการพูดจาปราศรัยที่ดูเด็ดเดี่ยวมั่นใจ ถึงอกถึงใจชาวใต้บวกกับความรู้ระดับปริญญาเอกทางเศรษฐศาสตร์ และที่สำคัญ คือ เคยดำรงตำแหน่งโฆษกชื่อดังให้รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีขวัญใจคนใต้ ทำให้ภาพของ “ลูกป้า” ดิดตัวนายไทรรงค์ เจ้าของสมญานาม “สามสี ภูเขาทอง”

นอกจากความโดดเด่นจากการใช้วาทศิลป์ในการพูดจาปราศรัยแล้ว สิ่งที่นักการเมืองจากพรรคประชาธิปัตย์ใช้เป็นจุดขายในการเข้าถึงประชาชน ก็คือ ภาพพจน์ของความเป็นคนคิดดินเป็นลูกหลานญาติพี่น้องพวกพ้องของประชาชนในพื้นที่ ทำให้ภาพออกมามีเสน่ห์เพื่อเรียกคะแนนความสงสารจากชาวใต้ เช่น

นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ มีภาพของความเป็นเด็กหนุ่มยากจน ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อปี พ.ศ. 2529 (ซึ่งต้องต่อสู้กับ นายบรม ดันเถียร ส.ส.เก่า 4 สมัย) จึงต้องเน้นการหาเสียงกับประชาชนระดับรากหญ้า และคนหนุ่มสาวรวมทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ภาพที่ปรากฏและสร้างคะแนนเสียงให้กับนายจรินทร์มาก ก็คือ การตระเวนปราศรัยในงานศพ จนในที่สุดก็สามารถโค่นนักการเมืองอาวุโสผู้ผูกขาดตำแหน่งส.ส.ในจังหวัดพังงาลงได้⁵⁰

นายสุชาติ แก้วนาโพธิ์ อดีตครูผู้เคยทำงานด้านพิทักษ์สิทธิครูและเป็นกรรมการสหกรณ์ครูพรรคประชาธิปัตย์ ใช้วิธีการหาเสียงเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2529 แบบเกาะประตูบ้าน และเน้นหา

⁵⁰ โครงการวิจัย “บันทึกการเมืองไทย,” บันทึกการเมืองไทย, หน้า 953.

เสี่ยงด้วยการแก้ไขปัญหาชาวมุสลิมโดยตรง เช่น ปัญหาราคากาแฟ ปัญหาราคามะพร้าว จนทำให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งนั้น

จากการนำผลการศึกษา ความคิดเห็น ทศนคติ นักวิชาการ ตลอดจนประชาชนชาวไทยเอง ก็จะเห็นได้ว่า ลักษณะเฉพาะตัวบวกกับบุคลิกภาพที่ปรากฏต่อสาธารณชนของพรรคประชาธิปัตย์ หลายประการมีความคล้ายคลึงสอดคล้องกับลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพของชาวกู๋ การทำหน้าที่บริหารประเทศในแบบของพรรคประชาธิปัตย์ก็เป็นที่ถูกอกถูกใจของคนได้เช่นกัน จึงพอจะสรุปได้ว่า ด้วยบุคลิกภาพที่สอดคล้องกันเช่นนี้เอง ที่มีส่วนสำคัญในการส่งให้พรรคประชาธิปัตย์สามารถสร้างฐานความผูกพันพรรคในภาคใต้และจังหวัดสงขลาได้

จากการศึกษาในบทนี้ สอดคล้องกับผลการสรุปทั่วไปของมาร์ติน ฮาร์รอป และวิลเลียม แอล. มิลเลอร์⁵¹ ในประเด็นที่ว่า

1. ผู้ลงคะแนนเสียงส่วนมากชอบพรรคการเมืองใดพรรคหนึ่งเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว โดยครอบครัวเข้ามามีอิทธิพลสูงในเรื่องนี้ ซึ่งเห็นได้จากผลการศึกษาที่ครอบครัวคนสงขลาเข้ามามีอิทธิพลต่อความผูกพันประชาธิปัตย์ของกลุ่มตัวอย่างวิจัยถึงร้อยละ 73
2. ปกติความผูกพันพรรคการเมืองจะมีช่วงระยะเวลาที่คงอยู่อย่างน้อยในช่วงเวลาหนึ่ง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ซึ่งพิจารณาจากผลการเลือกตั้งในจังหวัดตากตั้งแต่ปี 2500 และจากผลการเลือกตั้งในภาคใต้ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา
3. ความผูกพันพรรคการเมืองทำให้คาดการณ์คะแนนเสียงพื้นฐานได้ โดยมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่ตอบว่า การเลือกตั้งครั้งหน้าจะยังคงเลือกพรรคประชาธิปัตย์ถึงร้อยละ 98 ในจังหวัดสงขลา และร้อยละ 91 ในจังหวัดตาก

เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่าความเป็นคนกู๋ ครอบครัว และนายชวน หลีกภัย สามารถสร้างความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลาได้ แต่จากการปฏิเสธประเด็นดังกล่าวต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตาก นำมาซึ่งการตั้งคำถามที่ว่า หากมิใช่ความเป็นคนตาก ครอบครัว และนายชวนหลีกภัยแล้วอะไรคือสาเหตุความผูกพันพรรคการเมืองในจังหวัดตาก ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปในบทที่ 5

⁵¹ Martin Harrop and William L. Miller, Election and voters : A comparative introduction, pp.133-134.

บทที่ 5

การสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคประชาธิปัตย์

การสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ในบทนี้ จะเป็นการศึกษาการสร้างฐานคะแนนเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สาขาพรรค และหัวหน้าคะแนนเป็นสำคัญ ซึ่งผลการศึกษาในบทที่ 4 นั้นพบว่าความเป็นคนตาก ครอบครัวยุค และนายชวน หลีกภัยไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนตากผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ ดังนั้น การศึกษาในบทนี้ผู้วิจัยจึงนำตัวแปร “การสร้างฐานคะแนนเสียงอย่างมีประสิทธิภาพของพรรคประชาธิปัตย์” เพื่อพิสูจน์ว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนตากหรือไม่ โดยผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานในจังหวัดตากไว้ว่า “ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตากเกิดจากความนิยมในตัวผู้สมัครในการดูแลประชาชนในพื้นที่ คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และบทบาทสาขาพรรค”

การสร้างฐานคะแนนเสียงในที่นี้ หมายถึง การปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งที่ทำให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนอันนำไปสู่ความผูกพันและการเป็นฐานคะแนนเสียงให้กับพรรคการเมืองนั้นๆ โดยนัยนี้ การสร้างฐานคะแนนเสียงจึงเป็นการมองการกระทำของพรรคการเมืองต่อการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่จะให้คงไว้ซึ่งความผูกพันและการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่พรรคของตน ดังเช่นทิพาพร ทิมพิสุทธิ์ และอนุสรณ์ ลิ้มมณี ได้เสนอไว้ว่า “พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมือง ซึ่งถ้าปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์แบบ ปฏิบัติหน้าที่เพื่อประชาชนโดยแท้จริงแล้ว จะมีผลอย่างสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน” นั่นคือการปฏิบัติหน้าที่อย่างสมบูรณ์แบบของพรรคการเมืองมีส่วนสำคัญต่อการสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียง

การศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาวิธีการสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ใน 3 ประเด็นหลักๆ เท่านั้น นั่นคือ

1. คุณสมบัติส่วนบุคคลของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อันประกอบไปด้วย การศึกษา บุคลิกภาพ บทบาทในการออกกฎหมาย รวมถึงการลงพื้นที่ดูแลเยี่ยมเยียนเพื่อรับทราบความทุกข์สุขของประชาชน และการให้ความช่วยเหลือในยามเดือดร้อน

¹ ทิพาพร ทิมพิสุทธิ์ และอนุสรณ์ ลิ้มมณี, พฤติกรรมทางการเมือง, หน้า 172.

2. บทบาทของสาขาพรรค อันประกอบไปด้วย การรณรงค์หาเสียง การให้ความช่วยเหลือกับประชาชนในท้องถิ่น

3. หัวคะแนน อันประกอบไปด้วย การรู้จักคุ้นเคยกับหัวคะแนน การได้รับความช่วยเหลือจากหัวคะแนน

การศึกษานี้มิได้หมายความว่า ผู้วิจัยจะไม่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านอื่นๆ เพียงแต่ที่เลือกใช้ตัวแปรเพียง 3 ประเด็นข้างต้นเพราะการจำกัดขอบเขตการศึกษาให้เหลือเพียงประเด็นที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยมองว่า 3 ประเด็นดังกล่าวข้างต้นมีความใกล้ชิดกับประชาชนโดยตรง และน่าจะมีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในสังคมไทย

พรรคประชาธิปัตย์กับการสร้างฐานคะแนนเสียง

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การเลือกตั้งย่อมได้มาซึ่งตัวแทนราษฎรในการใช้อำนาจ ทั้งในทางนิติบัญญัติและในทางบริหาร หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ผู้แทนราษฎร” ซึ่งมีหน้าที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้²

(1) ทำหน้าที่ออกกฎหมาย ผู้แทนราษฎรมีหน้าที่ออกกฎหมายต่างๆ เพื่อใช้เป็นหลักหรือกรอบในการบริหารประเทศ

(2) ทำหน้าที่ควบคุมรัฐบาลหรือฝ่ายบริหาร เพื่อให้รัฐบาลได้ปฏิบัติตามนโยบายที่ได้แถลงไว้กับรัฐสภา หรือปฏิบัติไปตามตัวบทกฎหมายที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ตลอดจนเพื่อให้รัฐบาลปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของประชาชนอีกด้วย

(3) ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลในระบบรัฐสภานั้น สมาชิกฝ่ายเสียงข้างมากในสภาจะเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศ

(4) ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างรัฐบาลกับประชาชน โดยทำหน้าที่เป็นผู้นำความต้องการของประชาชนไปเสนอให้รัฐบาลได้ทราบ และนำนโยบายของรัฐบาลไปแจ้งหรือสื่อสารให้ประชาชนทราบ

² สมศักดิ์ เกี้ยวกิ่งแก้ว, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: มิตรนภา การพิมพ์, 2525), หน้า 214.

(5) ทำหน้าที่เป็นตัวแทนประชาชน โดยมีหน้าที่สอดส่องดูแลและคอยไต่ถามความทุกข์สุขของราษฎร และหมั่นไปเยี่ยมเยียนราษฎรที่เลือกตนขึ้นมา หากประชาชนมีความเดือดร้อนหรือมีความต้องการประการใด ก็จะได้หาทางให้รัฐบาลช่วยเหลือ

กนก วงษ์ตระหง่าน ได้กล่าวถึงบทบาทในการเป็นตัวแทนของผู้แทนราษฎร โดยแยกเป็น 2 ลักษณะดังนี้ คือ³

(1) เป็นตัวแทนของผู้ออกเสียงเลือกตั้งที่เลือกตนเป็นตัวแทน ดังนั้น ผู้แทนจะต้องให้ความสำคัญต่อผู้ออกเสียงเลือกตั้งในเขตของตน กล่าวคือ การทำหน้าที่และบทบาทของผู้แทนต้องคำนึงถึงความต้องการ ความพอใจ ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในเขตเลือกตั้งของตน เพราะฉะนั้น ผู้แทนคือตัวแทนของเขตเลือกตั้ง

(2) เป็นตัวแทนของประชาชนส่วนรวม เป็นตัวแทนที่จะต้องรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติโดยส่วนรวม คือ เป็นผู้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนผู้ออกเสียงเลือกตั้งว่าเป็นบุคคลที่มีมโนธรรม สำนึกในความรับผิดชอบ มีความรู้ความสามารถ มีวิจรรณญาณที่ดี ต้องรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ ดังนั้น ผู้แทนมีความเป็นอิสระจากเงื่อนโซ่ที่จะต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนในเขตเลือกตั้งของตน

ในการพยายามรักษาสถานะแนบเสียง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรแสดงบทบาทในการให้ความช่วยเหลือประชาชนโดยตรงด้วยการออกพบปะราษฎร ถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การออกพบปะหรือเยี่ยมเยียนประชาชนเป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญและความสนใจต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน จากการพบปะนั้นทำให้สมาชิกสภาผู้แทนได้รับทราบปัญหาและนำปัญหานั้นแจ้งไปยังรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเพื่อทำการแก้ไขต่อไป การนำปัญหาไปแจ้งแก่เจ้าหน้าที่หรือนำเจ้าหน้าที่ไปช่วยแก้ปัญหานี้เป็นภาระหน้าที่สำคัญของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งการออกเยี่ยมราษฎรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีนัยสำคัญ 3 ประเภท คือ⁴

(1) การออกเยี่ยมราษฎรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นเครื่องชี้ถึงการให้ความสำคัญและความสำคัญแก่ประชาชน และการพบปะกับประชาชนในระดับบุคคลนี้มีความหมายอย่างมากในเชิงคุณค่าของสังคมไทย (Thai social value) กล่าวคือ คนไทยถือการพบปะกันเป็นประจำเป็นจุดสำคัญที่จะสร้างความใกล้ชิดและความไว้วางใจต่อกัน ด้วยความใกล้ชิดและความไว้วางใจนี้

³ กนก วงษ์ตระหง่าน, การเมืองในสภาผู้แทนราษฎร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 59-60.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 293-305.

ทำให้บุคคลทั้งสองมีความรู้สึกว่าเขาเป็น “เพื่อนหรือพวก” เดียวกัน ความเป็นเพื่อนหรือพวกนี้ ความหมายสำหรับคนไทยเป็นอย่างมาก เพราะผู้ที่เป็นเพื่อนมีเงื่อนไขที่จะต้องช่วยเหลือหรือปกป้องเพื่อนหรือพวกของตน ดังที่กล่าวกันเสมอว่า “เป็นเพื่อนกันก็ต้องช่วยเหลือกัน” ด้วยเงื่อนไขนี้เอง ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พบปะกับราษฎรเป็นประจำมีความผูกพันกันในระดับบุคคลต่อบุคคล และความผูกพันนี้ทำให้ราษฎรรายนั้นจะออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนอีกในการเลือกตั้งครั้งต่อไป กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความผูกพันนี้เปรียบเสมือนรากฐานที่จะช่วยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับเลือกตั้งครั้งต่อไป ดังที่กล่าวแล้วว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจุดมุ่งหมายเบื้องต้นในการปฏิบัติหน้าที่ของตน คือ การได้รับเลือกตั้งในครั้งต่อไป และเมื่อการออกเยี่ยมราษฎรเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้คุณสามารถได้รับเลือกตั้งต่อไป ย่อมเป็นเรื่องที่มีเหตุผลที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องสนใจและให้ความสำคัญแก่การออกเยี่ยมราษฎร

(2) การออกเยี่ยมราษฎรเป็นโอกาสที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะได้พบกับประชาชนและรับทราบปัญหาโดยตรงจากประชาชน แทนการรับฟังจากรายงานของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปัญหาที่ได้รับมามีจะเป็นเรื่องความเดือดร้อนของประชาชนที่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ดังนั้นการออกเยี่ยมราษฎรจึงเปรียบเสมือนการทำหน้าที่เป็นตัวกลางของสมาชิกสภาผู้แทนระหว่างรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่กับประชาชน กล่าวคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นตัวแทนประชาชนที่จะต้องนำความเดือดร้อนของประชาชนมาแจ้งแก่รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ พร้อมทั้งร้องขอให้รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ไปทำการแก้ไขความเดือดร้อนนั้นโดยเร็วสภาพการเป็นตัวกลาง คือ “บุรุษไปรษณีย์” ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างประชาชนกับรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ กล่าวคือ ถ้าไม่มีช่องว่างนี้ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องมิสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้ามาเป็นตัวกลาง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ถ้ารัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงปัญหาของประชาชน และช่วยแก้ไขปัญหานั้นได้ทันการณ์ หรือในอีกด้าน ถ้าประชาชนสามารถจะร้องเรียนต่อรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ถึงปัญหาความเดือดร้อนของตนได้ด้วยตนเอง และรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ก็สนองตอบในการแก้ไขปัญหานั้นที่ประชาชนร้องเรียนด้วยดี ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมิสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาเป็นตัวกลางในเรื่องนี้ นั่นหมายความว่ากรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้ามามีบทบาทเป็นตัวกลางในการประสานงานให้ปัญหาของประชาชนเข้าไปถึงรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ และประสานงานให้รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่แก้ไขปัญหานั้นของประชาชนได้ ย่อมแสดงถึงบทบาทนอกสภาที่สำคัญยิ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นั่นคือ การปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจอย่างสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน เมื่อเป็นเช่นนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเยี่ยมเยียนราษฎรเป็นการปฏิบัติหน้าที่สอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การ

ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น สามารถจะกระทำได้ ไม่ใช่ภายในสภาเท่านั้น นอกสภาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็สามารถปฏิบัติหน้าที่นั้นได้ ด้วยเหตุผลนี้เอง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงต้องจัดเวลาสำหรับการออกเยี่ยมราษฎร ไม่ใช่จัดเวลาไว้เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในสภาแต่เพียงอย่างเดียว

(3) การออกเยี่ยมราษฎร ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากประชาชนในเขตเลือกตั้งของตน จากข้อมูลข่าวสารนี้เองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมีพื้นฐานที่จะสอบถามหรือควบคุมการทำงานของรัฐบาล ตลอดจนเสนอแนะการตราพระราชบัญญัติในสภาแทนที่จะปล่อยให้ข้าราชการประจำเป็นผู้ผูกขาดข้อมูลและข่าวสารเพียงฝ่ายเดียว ในความเป็นจริงพบว่า การบริหารงานของรัฐบาล (ซึ่งก็มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการสนับสนุนในสภา) มักจะอาศัยข้อมูลข่าวสารจากระบบราชการเป็นฐานสำคัญ และยังอาศัยกลไกจากข้าราชการประจำในการดำเนินการหรือปฏิบัติการ ดังนั้นเมื่อมีการตั้งกระทู้ถามหรือเสนอญัตติในสภาที่ฝ่ายบริหารจะต้องตอบ ฝ่ายบริหารมักจะอาศัยข้อมูลข่าวสารจากข้าราชการประจำที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นมาตอบกระทู้ถามหรืออภิปรายในสภา ฉะนั้น ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยเฉพาะฝ่ายค้านอาศัยข้อมูลและข่าวสารจากข้าราชการประจำเช่นกัน ประเด็นที่จะซักถามก็คงไม่มี เพราะทั้งฝ่ายบริหารและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเห็นชอบในประเด็นเดียวกันได้ง่าย เนื่องจากมีข้อมูลและข่าวสารเหมือนกัน ดังนั้น การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกเยี่ยมราษฎร จึงเป็นการหาข้อมูลและข่าวสารที่เป็นอิสระจากรัฐบาล ทั้งนี้เพื่อช่วยให้การตรวจสอบ ควบคุมฝ่ายบริหารหรือการตราพระราชบัญญัติของตน ไม่ถูกครอบงำโดยฝ่ายรัฐบาลแต่เพียงฝ่ายเดียว นอกจากนี้ข้อมูลข่าวสารที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มาด้วยตนเองจากประชาชนตรงนี้ ยังเป็นการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของข้าราชการประจำอีกด้วย ว่ามีความถูกต้องและแม่นยำหรือไม่ เพียงใด

จะเห็นว่าการช่วยเหลือประชาชนและทำให้ประชาชนพึงพอใจหรือสมัคใจที่จะออกเสียงเลือกตั้งให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือพวกเขาด้วยดีเป็นที่พอใจ จึงเป็นเรื่องปกติของการเป็นตัวแทนของประชาชน เพราะการจะเรียกร้องให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องกระตือรือร้น ช่วยเหลือประชาชนโดยไม่หวังว่าประชาชนจะเลือกตั้งตนในครั้งต่อไปเป็นเรื่องผิดปกติวิสัย เนื่องจากไม่มีเหตุจูงใจให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจ ฉะนั้นการหวังผลจากการช่วยเหลือประชาชนในการเลือกตั้งครั้งต่อไป จึงไม่ใช่สิ่งผิดหรือไม่ควรกระทำ ตรงกันข้ามกลับเป็นสิ่งที่น่าจะต้องส่งเสริม เพราะตราบไคที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแข่งขันกันช่วยเหลือประชาชน เพื่อที่ตนจะได้รับเลือกตั้งมากเท่าใด ย่อมจะส่งผลให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นก็เท่ากับว่าความเป็นตัวแทนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่งผลดีต่อประชาชนมากขึ้นด้วย

จึงอาจกล่าวได้ว่า การประเมินบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเป็นตัวแทน จึงต้องประเมินบทบาทและหน้าที่ทั้งภายในและภายนอกสภาอีกด้วย กล่าวคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีเจตนาที่จะต้องสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนเพื่อสร้างความพอใจให้แก่ประชาชนที่ออกเสียงเลือกตั้ง โดยหวังว่าประชาชนเหล่านี้จะเลือกตนกลับเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนอีกต่อไป

โดยสรุป จากความสำคัญและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรข้างต้นจะนำมาใช้เพื่อศึกษาการสร้งฐานคะแนนเสียง โดยจะพิจารณาในประเด็นของความพึงพอใจของประชาชนต่อประเด็นเหล่านี้ คือ

1. คุณสมบัตินักการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์
2. การเยี่ยมเยียนเพื่อรับทราบความทุกข์สุขของประชาชน
3. การได้รับความช่วยเหลือในช่วงน้ำท่วมหนัก หรือเมื่อเกิดปัญหาความเดือดร้อนในชุมชน

ตารางที่ 8 แสดงผลการศึกษาด้านบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์

ข้อคำถาม/คำตอบ	สงขลา (ร้อยละ)	ตาก (ร้อยละ)
1. เหตุผลในการเลือกผู้สมัครของพรรคประชาธิปัตย์ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)		
- การศึกษา	3.2	10.6
- บุคลิกภาพ	5.7	14
- บทบาทในการออกกฎหมาย	9.7	7.8
- การทำหน้าที่ดูแลพื้นที่	6.5	13.2
- ช่วยเหลือในยามเดือดร้อน	7.9	24.4
- สังกัดพรรคที่ชอบ	67	30
2. ส.ส. ในพื้นที่เข้าเยี่ยมเยียนประชาชน		
- เคย	26	63
- ไม่เคย	74	37

ตารางที่ 9 แสดงผลการศึกษาด้านบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อความผูกพันพรรค
ประชาชนปฎิย์ (ต่อ)

ข้อคำถาม/คำตอบ	สงขลา (ร้อยละ)	ตาก (ร้อยละ)
3. ได้รับความช่วยเหลือจาก ส.ส. เมื่อเกิดปัญหาเดือดร้อน		
- เคย	35	69
- ไม่เคย	65	31
4. ผูกพันพรรคประชาชนปฎิย์เพราะบทบาทของส.ส.ของพรรคในพื้นที่		
- ใช่	24	58
- ไม่ใช่	76	42
5. ผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งย้ายพรรค มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาชนปฎิย์		
- ใช่	3	30
- ไม่ใช่	97	70

(1) คุณสมบัติของผู้สมัครพรรคประชาชนปฎิย์

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 18.6 ซึ่งชอบผู้สมัครพรรคประชาชนปฎิย์ด้วยคุณสมบัติส่วนบุคคล โดยแยกเป็น เลือกลงเพราะการศึกษาร้อยละ 3.2 บุคลิกภาพร้อยละ 5.7 และบทบาทในการออกกฎหมายร้อยละ 9.7

เลือกลงเพราะการทำหน้าที่ดูแลพื้นที่ร้อยละ 6.5 ช่วยเหลือในยามเดือดร้อนร้อยละ 7.9 และสังกัดพรรคที่ชอบร้อยละ 67

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 32.4 ซึ่งชอบผู้สมัครพรรคประชาชนปฎิย์ด้วยคุณสมบัติส่วนบุคคล โดยแยกเป็น เลือกลงเพราะการศึกษาร้อยละ 10.6 บุคลิกภาพร้อยละ 14 และบทบาทในการออกกฎหมายร้อยละ 7.8

เลือกลงเพราะการทำหน้าที่ดูแลพื้นที่ร้อยละ 13.2 ช่วยเหลือในยามเดือดร้อนร้อยละ 24.4 และสังกัดพรรคที่ชอบร้อยละ 30

(2) การดูแลและเยี่ยมเยียนเพื่อรับทราบความทุกข์สุขของประชาชน

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 26 ที่ตอบว่าเคยได้พบกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งของตนเข้าไปดูแลและเยี่ยมเยียนเพื่อรับทราบความทุกข์สุขของประชาชน และมีถึงร้อยละ 74 ที่ปฏิเสธในประเด็นนี้

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 63 ที่ตอบว่าเคยได้พบกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งของตนเข้าไปดูแลและเยี่ยมเยียนเพื่อรับทราบความทุกข์สุขของประชาชน และร้อยละ 37 ที่ปฏิเสธในประเด็นนี้

(3) การได้รับความช่วยเหลือในช่วงน้ำท่วมหนัก หรือเมื่อเกิดปัญหาความเดือดร้อนในชุมชน

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 35 ที่ตอบว่าเคยได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งของตน และมีถึงร้อยละ 65 ที่ปฏิเสธประเด็นนี้

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 69 ที่ตอบว่าเคยได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งของตน และร้อยละ 31 ที่ปฏิเสธประเด็นนี้

(4) ผู้กัพรรคประชาธิปไตยเพราะบทบาทการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 24 ที่ตอบว่าผู้กัพรรคประชาธิปไตยเพราะบทบาทการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยบทบาทที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้กระทำพอจะสรุปได้ดังนี้คือ

- ชอบบทบาทการคานอำนาจพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทย
- ให้ความช่วยเหลือในช่วงน้ำท่วม
- ชอบบทบาทในสภา การอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร และการดำเนินการตามนโยบายของพรรค รวมถึงการช่วยเหลือประชาชนตามแนวทางและนโยบายของพรรค

และกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดสงขลา ร้อยละ 76 ปฏิเสธในประเด็นนี้

ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ของ นางจุฬารรณ สุระกุล อายุ 49 ปี อาชีพรับราชการ จังหวัดสงขลา⁵ กล่าวว่า

⁵ สัมภาษณ์ จุฬารรณ สุระกุล, 11 กุมภาพันธ์ 2555.

“...นักการเมืองไม่ค่อยเข้าเยี่ยมเยียนประชาชน หรือคอยให้การช่วยเหลือประชาชน ยิ่งเป็นข้าราชการเขาจะไม่ค่อยเข้ามายุ่งด้วย เพราะเขาจะไม่ค่อยมีอิทธิพลกับข้าราชการ ข้าราชการมักไม่ค่อยมีเรื่องเดือดร้อนขอความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม เขาจึงไม่ค่อยมีอิทธิพลกับข้าราชการมากนัก อีกอย่างนักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์คิดว่าตนสังกัดพรรคที่มีฐานคะแนนเสียงแน่นอยู่แล้ว จึงไม่ค่อยทำงานอะไรเพื่อสร้างฐานคะแนนเสียงให้กับตนเอง...”

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 58 ที่ผูกพันพรรคประชาธิปัตย์เพราะบทบาทการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยบทบาทที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้กระทำพอจะสรุปได้ดังนี้ คือ

- ให้ความช่วยเหลือเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อน
- ชอบในความมั่นคง ไม่ย้ายพรรคบ่อย สำหรับประเด็นนี้เป็นเรื่องของความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่มีภาพลักษณ์การย้ายพรรคบ่อยๆ ร่วมกับความรู้สึกทางบวกกับครอบครัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปัจจุบันต่างก็สืบตระกูล เป็นลูกหลานจากนักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์ในอดีต ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ของนายวิวัฒน์ ติวัน อายุ 52 ปี อาชีพรับจ้าง จังหวัดตาก⁶ กล่าวว่า

“...ส.ส.ตากโดยบุคคลิกแล้ว เขาเป็นคนดี ไม่ถือตัว ไม่ถือยศถืออย่าง เป็นกันเองกับทุกคน หากมีปัญหาอะไรก็เข้าไปหาที่บ้านของเขาได้ ถึงเขาจะไม่อยู่แต่เขาจะมีคนของเขาคอยให้ความช่วยเหลือ ไปขอแล้วเขาก็ให้การช่วยเหลืออย่างดี เมื่อก่อนมีคนที่เคยไปขอความช่วยเหลือจาก ส.ส.รักษ์ ดันตีสุนทร* เขาก็ให้การช่วยเหลือ ยิ่งคนสมัยเก่าจะผูกพันกับพรรคประชาธิปัตย์มาก เพราะ ส.ส. ที่นี้จะช่วยเหลือประชาชนจริงๆ แต่ ส.ส. สมัยนี้ยังทำหน้าที่ไม่ดีเท่า ส.ส. สมัยก่อน อยากให้เขากลับมาเยี่ยมเยียนประชาชนให้มากกว่านี้อีกสักนิด...”

⁶ สัมภาษณ์ วิวัฒน์ ติวัน, 18 กุมภาพันธ์ 2555.

* นายรักษ์ ดันตีสุนทร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์จังหวัดตาก ดำรงตำแหน่งในปี 2538 – 2544 ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก ข., หน้า 195.

และสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ นางสาว ก (นามสมมุติ) อายุ 23 ปี อาชีพลูกจ้าง จังหวัดตาก⁷ กล่าวว่า

“...เคยเห็น ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ตอนมาหาเสียง เขาคุยบุคลิกดีกว่าผู้สมัครจากพรรคอื่นๆ ครอบครัวยังดีมาให้ฟังว่าก่อนหน้านี้เคยไปขอความช่วยเหลือจาก ส.ส. เขาก็ไม่รังเกียจ และให้ความช่วยเหลือจริงๆ ไม่เหมือนกับพรรคอื่นๆ ที่ไม่เคยลงพื้นที่มาทำประโยชน์อะไรให้คนตากได้เห็น พอถึงเวลาเลือกตั้งเราก็ไม่อยากเลือกเขา แต่ก็อยากให้ ส.ส. พัฒนาบ้านเมืองบ้าง ทุกวันนี้ยังเป็นเมืองที่พัฒนาช้ามาก แต่ที่เรายังเลือกเพราะเรายังชอบเขา และชอบพรรคประชาธิปัตย์...”

ผลการศึกษาในประเด็นบทบาทการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลวิจัยของทั้งสองจังหวัดไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์เพราะประเด็นคุณสมบัติส่วนบุคคลของทั้งสองจังหวัดอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในจังหวัดสงขลาเลือกผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์จากคุณสมบัติส่วนบุคคล เช่น การศึกษา บุคลิกภาพ และบทบาทในการออกกฎหมายเพียงร้อยละ 18.6 จากการทำหน้าที่ดูแลพื้นที่ ร้อยละ 6.5 และจากการช่วยเหลือในยามเดือดร้อนร้อยละ 7.9 และเลือกผู้สมัครเพราะสังกัดพรรคที่ชอบถึงร้อยละ 67 ในขณะที่จังหวัดตากนั้น คนตากเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์จากปัจจัยคุณสมบัติส่วนบุคคลถึงร้อยละ 32.4 จากการทำหน้าที่ดูแลพื้นที่ ร้อยละ 13.2 และจากการช่วยเหลือในยามเดือดร้อน ร้อยละ 24.4 และเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์เพราะสังกัดพรรคที่ชอบ ร้อยละ 30

คุณสมบัติส่วนบุคคลเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่เป็นการเสนอหรือแนะนำให้ประชาชนได้เห็นกลุ่มตัวอย่างวิจัยในจังหวัดสงขลาไม่ค่อยให้ความสำคัญกับคุณสมบัติส่วนบุคคล บางรายไม่ทราบถึงคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ก่อนใช้สิทธิ์เลือกตั้ง แต่ให้ความสำคัญกับสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ในระดับที่ค่อนข้างสูง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างวิจัยในจังหวัดตากนั้นใช้เหตุผลจากคุณสมบัติส่วนบุคคล พิจารณาจากการศึกษา บุคลิกภาพ และบทบาทการออกกฎหมายเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ รวมทั้งประเด็นในการทำหน้าที่ดูแลพื้นที่ ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนควรคำนึงถึงประชาชนในเขตพื้นที่ของตน

⁷ สัมภาษณ์ นางสาว ก (นามสมมุติ), 18 กุมภาพันธ์ 2555.

สำหรับประเด็นบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นอยู่ในระดับที่แตกต่างอีกเช่นกัน กล่าวคือ ทั้งในประเด็นการดูแลและเยี่ยมเยียนประชาชนในพื้นที่เพื่อรับทราบความทุกข์สุขของประชาชน และการให้ความช่วยเหลือเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อน ในจังหวัดสงขลานั้นถือว่าอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ นั่นคือร้อยละ 26 และร้อยละ 35 ตามลำดับ ในขณะที่จังหวัดตากนั้นอยู่ในระดับที่ดี คือ ร้อยละ 63 และร้อยละ 69 ตามลำดับ ทำให้เห็นถึงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยแตกต่างกัน กล่าวคือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่จังหวัดสงขลาค่อนข้างจะทำหน้าที่ในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชนในเขตเลือกตั้งได้ไม่ดีเท่าที่ควรในการเข้าเยี่ยมเยียนประชาชน และการให้ความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาความเดือดร้อน ส่งผลถึงผลวิจัยความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์เพราะประเด็นการแสดงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำด้วยเช่นกัน นั่นคือ ร้อยละ 24 ในจังหวัดสงขลา จากปัจจัยบทบาทการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนของพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่ และความชื่นชอบพรรคประชาธิปัตย์เพราะบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ที่อยู่ในระดับต่ำ เป็นการตอบย้่าว่าคนสงขลาไม่ได้ชื่นชอบผู้สมัครเพราะบทบาทการทำหน้าที่ของเขาเหล่านั้นเลย เป็นแค่เพียงความชอบภาพจำ (image) ของพรรคการเมืองเท่านั้นเอง ในขณะที่จังหวัดตากนั้น ประเด็นในบทบาทหรือคุณสมบัติสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความสำคัญมาก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตากทำหน้าที่ในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชนในเขตเลือกตั้งได้ดีในแง่ของการเข้าเยี่ยมเยียนประชาชนและการให้ความช่วยเหลือเมื่อประชาชนเกิดปัญหาเดือดร้อน ส่งผลให้ผลวิจัยความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์เพราะประเด็นการแสดงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในระดับที่ดี คือ ร้อยละ 58

ผลการศึกษา ทำให้เห็นถึงบทบาทและการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดตาก ซึ่งมีความสำคัญต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์โดยมีนัยยะสำคัญ ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของภาคภูมิ ฤกษ์จะเมธ⁸ ที่ได้กล่าวไว้ว่า คนตากเองนั้นผูกพันพรรคประชาธิปัตย์เนื่องด้วยจากการผูกพันตัวผู้แทนในพื้นที่ อันเป็นความผูกพันตัวบุคคลมาก่อน

ข้อสังเกตประการหนึ่งจากผลการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร พบว่า สิ่งสำคัญที่ทำให้คนตากนั้นผูกพันกับพรรคประชาธิปัตย์ คือ บรรพบุรุษ หรือครอบครัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั่นเอง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตากนั้นสืบทอดทายาททางการเมืองมาหลายรุ่น ดังจะเห็นได้จากตระกูลไชยนันท์ และตระกูลตันติสุนทรที่ได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือประชาชน ทำความดีความชอบไว้มาก ทำให้คนตากรักและเคารพครอบครัว การ

⁸ ภาคภูมิ ฤกษ์จะเมธ, “บทวิเคราะห์การเมืองจังหวัดตาก,” วารสารวิชาการ มอว. 12, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2553): 119-120.

ได้รับการช่วยเหลือนี้เป็นความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ จนกลายเป็นความผูกพัน เมื่อลูกหลานในตระกูลลงสมัครรับเลือกตั้ง คนตกที่มีความผูกพันจึงไม่ลังเลที่จะลงคะแนนเสียงให้

จากการศึกษาประวัติและเส้นทางการเมืองของนักการเมืองของจังหวัดตากที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำให้เห็นเส้นสายทางการเมืองที่สำคัญ ดังนี้⁹

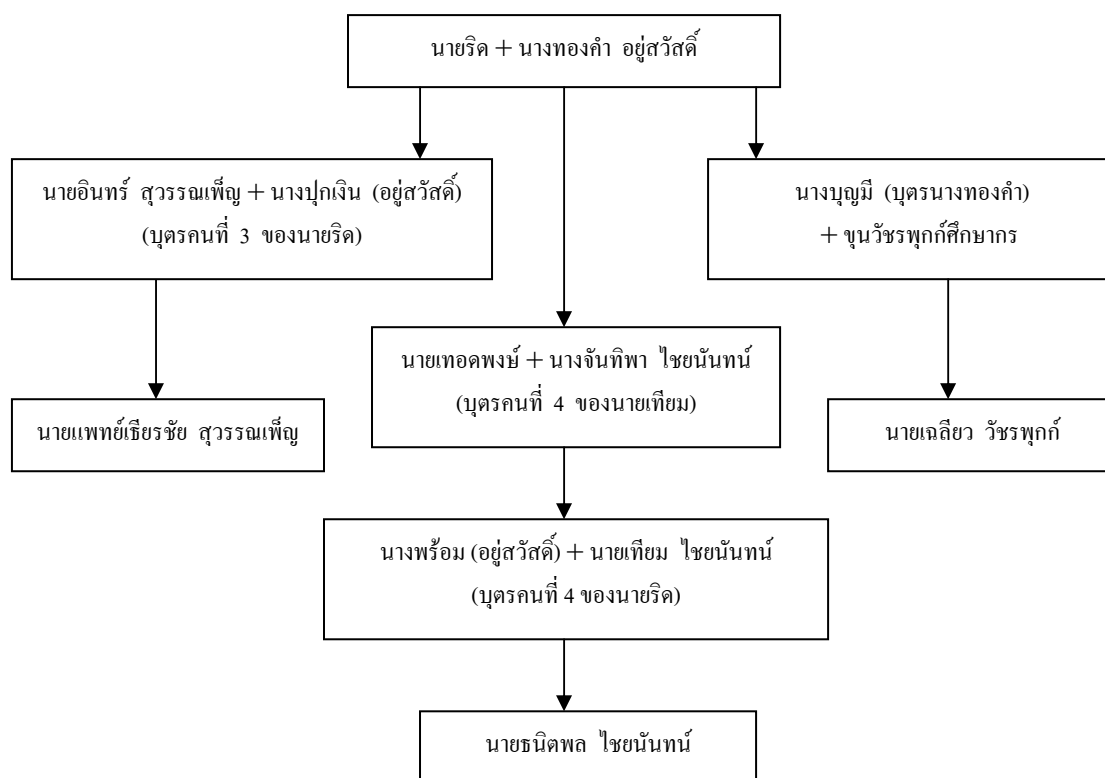
นักการเมืองกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดจะเกี่ยวพันกับครอบครัวคหบดีที่เป็นที่รู้จักโด่งดังในตรอกบ้านจีน ได้แก่ นายริด อยู่สวัสดิ์ นายหมั่ง สายชุ่มอินทร์ และ ขุนวัชรพุกก์ศึกษากร

ทั้ง 3 ครอบครัวนี้เป็นครอบครัวที่มีความเกี่ยวพันด้านการเมืองท้องถิ่นของจังหวัด โดยเฉพาะนายริด อยู่สวัสดิ์ เป็นคหบดีที่มีบุตรกับนางทองคำ 6 คน ในจำนวนนั้นบุตรคนที่ 4 ของนางพร้อม ได้แต่งงานกับนายเทียม ไชยน์นทร์ ซึ่งเดิมเป็นคนจังหวัดชัยนาท การแต่งงานครั้งนี้ทำให้มีบุตรที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นที่รู้จัก คือ นายเทอดพงษ์ ไชยน์นทร์ ต่อมานายเทอดพงษ์ ไชยน์นทร์ได้แต่งงานกับนางจันทิพา มีบุตร 2 คน หนึ่งในจำนวนนั้น คือ นายธนิตพล ไชยน์นทร์ ปัจจุบันเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตาก สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ นอกจากนี้ลูกสาวคนที่ 3 ของนายริด ชื่อ นางปุกเงิน ซึ่งเป็นพี่ของนางพร้อม ได้แต่งงานกับนายอินทร์ สุวรรณเพ็ญ มีบุตรด้วยกัน 8 คน ในจำนวนนี้มีนายแพทย์เชียรชัย (เป็นบุตรคนสุดท้อง) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนปัจจุบัน รวมมีสมาชิกสภาผู้แทนเกี่ยวพันกับนายริด อยู่สวัสดิ์ อย่างน้อย 4 คน นับรวมนายเทียม ไชยน์นทร์ ที่เป็นบุตรเขย นอกจากนี้ในสายของขุนวัชรพุกก์ศึกษากร ซึ่งเป็นหนึ่งในคหบดีในตรอกบ้านจีน ได้แต่งงานกับลูกของนางทองคำ ภรรยาของนายริด ชื่อ นางบุญมี มีฐานะเป็นพี่ของนางปุกเงินและนางพร้อม การแต่งงานของขุนวัชรพุกก์ศึกษากร มีบุตรด้วยกัน 8 คน ในจำนวนนั้นคือ นายเฉลียว วัชรพุกก์ หนึ่งในสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดตาก โดยนายเฉลียว มีฐานะเป็นหลานของนายเทียม และนางพร้อม ไชยน์นทร์ ซึ่งถือเป็น “น้ำ” หรือญาติฝ่ายแม่ตนเอง

ข้อมูลที่แสดงความสัมพันธ์โยงใยของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตากในบ้านจีน บ่งบอกถึงหนึ่งในเหตุผลของการคัดเลือกบุคคลที่เข้ามาเป็นผู้สมัคร นอกจากจะพิจารณาถึงคุณสมบัติทางการศึกษา ฐานะที่มีความพร้อมในการเล่นการเมือง การประสบความสำเร็จ ความมีชื่อเสียงในหน้าที่การงาน อีกทั้งความโยงใยและการบ่มเพาะปลูกฝังของครอบครัวในตระกูลต่างๆ ในบ้านจีนยังเป็นข้อที่น่าสังเกตของการปลูกฝังให้เจ้าคนนายคนซึ่งเป็นเกียรติให้กับวงศ์ตระกูล ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ พล.ต.อ. ชาญวุฒิ วัชรพุกก์ ซึ่งคิดว่าการเป็นคนที่เกิดอยู่ในกลุ่มคหบดี มีความพร้อมและมีการปลูกฝังให้เป็นผู้มี ใฝ่ใฝ่ตามตรอกบ้านจีนมิใช่เป็นแห่งเดียวที่เป็นที่บ่มเพาะ

⁹ ภาคภูมิ ฤกษ์ชะเมธ, “บทวิเคราะห์การเมืองจังหวัดตาก,” วารสารวิชาการ มอว. 12, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2553): 114-117.

นักการเมืองถิ่นของจังหวัดตาก แต่เป็นเหตุการณ์ที่เชื่อมที่สังเกตเห็นและอธิบายเครือข่ายโยงใยของนักการเมืองถิ่นของจังหวัดตากที่มักมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และอาจเป็นเหตุผลเรื่องความไว้วางใจในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง หรือการสืบทอดภายในกลุ่มนอกเหนือจากความพร้อมทางเศรษฐกิจ ที่สามารถทำอาชีพการเมืองอย่างเดียวโดยไม่ต้องห่วงหน้าพะวงหลัง และข้อสังเกตที่พบว่านักการเมืองถิ่นของจังหวัดตากที่เกิดในตรอกบ้านจิ้นนั้น ไม่มีฐานเกี่ยวข้องการทำการค้าหรือทำธุรกิจร่วมกันภายในกลุ่ม เมื่อเทียบอัตราส่วนแล้ว กลุ่มเครือญาติในบ้านจิ้นที่เป็นนักการเมืองถิ่นจังหวัดตากมีถึง 6 คน จากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตากทั้งหมด 13 คนนับตั้งแต่มีการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ นายหมิง สายชุ่มอินทร์ นายเทียม ไชยนันทน์ นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ นายเฉลียว วัชรพุกก์ นายชนิดพล ไชยนันทน์ และ นายแพทย์เชิรชัย สุวรรณเพ็ญ โดยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติ ซึ่งแสดงตาม ภาพที่ 5 ดังนี้¹⁰

ภาพที่ 5 แสดงความสัมพันธ์เครือญาติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตากในตรอกบ้านจิ้น

¹⁰ ภาคภูมิ ฤกษ์ชะเมธ, “บทวิเคราะห์การเมืองจังหวัดตาก,” วารสารวิชาการ มอบ. 12, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2553): 115.

จากข้อมูลจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดตาก และข้อมูลเครือข่ายความสัมพันธ์เชื่อมโยงแสดงให้เห็นถึงกลุ่มเครือข่ายอิทธิพล ฐานความพร้อมทางเศรษฐกิจ การศึกษา การปลูกฝังและหล่อหลอมให้เป็นเจ้าคนนายคน เช่น การรับราชการ การทำหน้าที่ฝ่ายบริหารและฝ่ายการเมือง เป็นต้นของการบ่มเพาะนักการเมืองของจังหวัดตากที่เป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด โดยกลุ่มนี้มีนายเทียม ไชยนันทน์และนายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ เป็นนักการเมืองหลัก อย่างไรก็ตาม ยังมีนักการเมืองในกลุ่มอื่นๆ อีก ซึ่งจะกล่าวต่อไป

เพื่อให้เห็นภาพของนักการเมืองในกลุ่มอื่น นอกเหนือจากกลุ่มเครือข่ายในบ้านเงินและเห็นภาพเชิงการเมืองในมิติอื่นไปพร้อมกัน จึงขออธิบายให้เห็นถึงการต่อสู้ทางการเมืองในพื้นที่ โดยเฉพาะตระกูลตันติสุนทรและตระกูลไชยนันทน์ โดยย้อนหลังไปในช่วงปี พ.ศ. 2512 ขณะนั้นเกิดเหตุการณ์ยึดอำนาจและได้มีการประกาศกฎอัยการศึกโดยทหาร ซึ่งนำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ การเมืองจังหวัดตากได้รับผลโดยตรงอย่างมาก สาเหตุจากรัฐบาลทหารต้องการวางแผนสืบทอดตำแหน่งทางการเมืองที่จะเป็นรัฐบาลโดยจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี ดังนั้นในการเลือกตั้งครั้งที่ 9 ในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 รัฐบาลทหารจึงคาดหวังที่จะชนะการเลือกตั้งครั้งนี้มาก โดยเฉพาะการเลือกตั้งในจังหวัดตาก ซึ่งเป็นบ้านเกิดของจอมพลถนอม กิตติขจร จึงมีการคัดสรรตัวผู้สมัครไม่ว่าจะเป็นการทาบทามตัวนายเทียม ไชยนันทน์ ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเดิม แต่นายเทียม ไชยนันทน์ได้ปฏิเสธ สำหรับผู้ประสานงานการเลือกตั้งในช่วงนั้น คือ พล.ต.ต. สง่า กิตติขจร น้องชายของจอมพลถนอม กิตติขจร โดยรับดูแลการเลือกตั้งของพรรคสหประชาไทยในเขตภาคเหนือ ซึ่งเมื่อนายเทียม ไชยนันทน์ปฏิเสธ จึงได้ทาบทามนายอุดม ตันติสุนทร เนื่องจากเห็นว่ามีความคล่องตัว ลักษณะที่ดี การเลือกตั้งครั้งนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นการเมืองของนายอุดม ตันติสุนทรที่เป็นเสมือนคู่แข่งคนสำคัญของตระกูลไชยนันทน์ในเกือบทุกยุคทุกสมัย นับตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งนั้นเป็นต้นมา เมื่อกล่าวถึงนักการเมืองจังหวัดตากไม่มีใครไม่รู้จักนายเทียม และนายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ เช่นเดียวกับไม่มีใครไม่รู้จัก นายอุดม ตันติสุนทร

การแข่งขันทางการเมืองระหว่างนายอุดม ตันติสุนทร นายเทียม ไชยนันทน์ และนายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ เป็นการต่อสู้ทางการเมืองที่ไม่ใช่การแข่งขันอย่างแท้จริง ไม่ได้ใช้รูปแบบการเผชิญหน้าและห้ำหั่นหักล้างกันในการหาเสียงเหมือนการเมืองในจังหวัดอื่นๆ โดยทั้งคู่มีการใช้นโยบายพรรค แนวคิด อุดมการณ์ทางการเมือง และมีผลงานที่สามารถนำมาพัฒนาจังหวัดเป็นจุดขาย

นายอุดม ตันติสุนทรได้เข้ามาเป็นผู้สมัครแข่งขันสังกัดพรรคต่างๆ หลายพรรค ได้แก่ พรรคสหประชาไทย พรรคเกษตรสังคม พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม และพรรคพลังธรรม

ตามลำดับ นอกจากนี้ยังเป็นผู้สมัครอิสระไม่สังกัดพรรคใด โดยนายอุดร ดันตีสุนทรให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า การเข้าสู่การเมืองจำเป็นต้องหาพรรคสังกัดเพื่อสร้างโอกาสทางการเมือง ดังนั้นพรรคการเมืองจึงเปรียบเสมือนกลไกหรือหนทางที่จะสร้างโอกาสที่จะเข้าไปมีบทบาทการบริหารพัฒนาประเทศ ขณะที่ข้อมูลผู้สมัครในตระกูลไชยนันท์ล้วนสังกัดพรรคประชาธิปัตย์เรื่อยมา

การแข่งขันระหว่างตระกูลเริ่มผ่อนคลายลงในการเลือกตั้งครั้งที่ 18 ที่จัดขึ้นวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 นายรักรักษ์ ดันตีสุนทร น้องชายนายอุดร ดันตีสุนทร ได้รับทาบทามจากนายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ที่รู้จักและทำหน้าที่ในฐานะรองประธานหอการค้าด้วยกันให้ลงสมัครในนามพรรคประชาธิปัตย์ การเลือกตั้งของนายรักรักษ์ ดันตีสุนทรในครั้งนี้จึงเป็นการสานต่องานทางการเมืองของตระกูลดันตีสุนทร โดยนายอุดร ดันตีสุนทรนั้นได้สานต่อในฐานะสมาชิกวุฒิสภาในจังหวัด การสานต่องานการเมืองอย่างเต็มตัวของนายรักรักษ์ ดันตีสุนทร ที่ลงสมัครในนามพรรคประชาธิปัตย์เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญอย่างยิ่งของการเมืองจังหวัดตาก ระหว่างตระกูลไชยนันท์ และตระกูลดันตีสุนทร และได้ทำให้การเมืองจังหวัดตากมีลักษณะการผูกขาดชนิดที่เรียกว่าไม่มีใครสามารถเข้ามาได้ แม้กระทั่งพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทย ที่ได้รับความนิยมในระดับประเทศอย่างมาก ก็ยากที่จะชิงฐานเสียงที่เกิดจาก 2 ตระกูลนี้ได้

ทั้งนี้สิ่งที่เป็นองค์ประกอบร่วมสำคัญที่เป็นจุดแข็งของตระกูลไชยนันท์ คือ บุคลิกภาพและลักษณะของนักการเมืองที่อ่อนน้อมถ่อมตน จริงใจ และมีความสม่ำเสมอในการเข้าถึงประชาชนทั้งฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก โดยเฉพาะการเข้าถึงกลุ่มชาวบ้านที่เป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่ กลุ่มเครือข่ายที่เป็นคนพื้นเดิมของจังหวัดตาก รวมทั้งนักการเมืองในตระกูลไชยนันท์ ทั้งนายเทียม ไชยนันท์ และนายเทอดพงษ์ ไชยนันท์ ล้วนเป็นตัวอย่างที่ดีที่ได้รับการยอมรับในระดับประเทศโดยเฉพาะการเคยเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมของนายเทียม ไชยนันท์ และการเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขของนายเทอดพงษ์ ไชยนันท์ รวมทั้งเป็นผู้มีบทบาทในพรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน ชื่อเสียงและองค์ประกอบเหล่านี้ที่เป็นสิ่งที่เป็นจุดแข็งที่รวมการปลูกฝังกระแสพรรคประชาธิปัตย์ และตัวบุคคลของตระกูลไชยนันท์แบบรุ่นต่อรุ่น

เมื่อจุดแข็งของตระกูลไชยนันท์ผสมกับจุดแข็งของตระกูลดันตีสุนทรซึ่งมีลักษณะผสมผสานกันทั้งภาพลักษณ์ที่แตกต่างของนายอุดร ดันตีสุนทร พี่ชาย และนายรักรักษ์ ดันตีสุนทร น้องชาย ในตระกูลดันตีสุนทร โดยนายอุดร ดันตีสุนทรเป็นคนที่เอื้อเพื่อแผ่ต่อสังคม ได้รับการยอมรับในฐานะคนดีที่เป็นคนดี ชื่อสัตย์ ไม่มีประวัติต่างปร้อย มีลักษณะการพูดคุยเหมือนนักวิชาการ และช่วยเหลือสังคมชาวตากเป็นระยะมาโดยตลอด ขณะที่นายรักรักษ์ ดันตีสุนทร น้องชาย เป็นผู้ที่มีความใจกว้าง ชอบช่วยเหลือคน มีสมัครพรรคพวกมาก ในการเลือกตั้งจึงมี

ฐานคะแนนเสียงจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกในจังหวัด และเครือข่ายในพื้นที่ ซึ่งแทบไม่ต้องเหนื่อยมาก เพราะตระกูลตันติสุนทรตั้งแต่รุ่นก่อนได้ช่วยเหลือชาวจังหวัดตากอย่างสม่ำเสมอ จนมาถึงปัจจุบัน จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ได้การยอมรับของชาวจังหวัดตาก

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ที่ตระกูลไชยนั้นนท์ และตระกูลตันติสุนทรสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ยิ่งทำให้พรรคเข้มแข็งในพื้นที่ และทำให้พรรคการเมืองอื่นยากที่จะเข้ามาแทรกและแบ่งจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดตากได้ การสืบทอดทายาททางการเมืองนี้เอง ที่เป็นข้อสังเกตประการหนึ่งอันส่งผลถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปัจจุบันมีฐานคะแนนเสียงมากยิ่งขึ้น ประกอบกับคุณสมบัติส่วนบุคคลของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งในอดีต และปัจจุบัน ทั้งในการให้บริการ การดูแลเยี่ยมเยียนรับทราบทุกข์สุขของประชาชน รวมถึงการให้ความช่วยเหลือเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อน

การเปิดบ้านตนเองเป็นที่ทำการพรรคล้วนเป็นโครงสร้างสำคัญ ที่ทำให้มีจุดบริการและสร้างความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ โดยนายเทียม และนายเทอดพงษ์ มักมีการเดินตลาดเช้าเพื่อพบปะชาวบ้านและซื้อวัตถุดิบในการทำอาหารและรับประทานอาหารร่วมกันกับชาวบ้าน สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้เกิดความสนิทสนมความเป็นกันเอง รวมทั้งในระยะหลังที่ผลงานด้านสาธารณสุขประสบความสำเร็จ ทำให้เครือข่ายในฝั่งตะวันตกของนายเทอดพงษ์เพิ่มขึ้นและฝังรากลึก ขณะที่ฝั่งตะวันออก ประชาชนและเครือข่ายสาธารณสุขต่างยอมรับในผลงาน รวมทั้งรู้สึกถึงความสม่ำเสมอและจริงใจของนักการเมืองถิ่นตั้งแต่รุ่นนายเทียมเป็นต้นมา จนทำให้รุ่นนายธนิตพลและนายแพทย์เชิรชัชย์ได้รับคะแนนเสียงนี้ด้วย

สำหรับตระกูลตันติสุนทรในยุคแรกๆ นายอุคร ตันติสุนทรจะเป็นผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ขณะที่นายรักษ์ ตันติสุนทรจะเป็นผู้อำนวยการเลือกตั้งมาตลอด โดยทั้งสองคนได้มีกิจกรรมช่วยเหลือชาวจังหวัดตาก เช่น บริจาคช่วยเหลือทำบุญทอดกฐินผ้าป่าอย่างสม่ำเสมอ แม้ว่าจะเป็นครอบครัวที่มีเชื้อสายจีน สำหรับนายอุคร ตันติสุนทรก็ได้ให้ความช่วยเหลือในลักษณะเดียวกัน โดยเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานั้น นายอุคร ตันติสุนทรได้ให้ความสำคัญมาก นอกจากนี้ยังมีการจัดหางบประมาณให้ความช่วยเหลือชาวจังหวัดในด้านอื่นๆ มากมายโดยเฉพาะถนนเส้นทางคมนาคม และสะพาน โดยเฉพาะสะพานมิตรภาพไทย-พม่า

นายอุคร ตันติสุนทรได้รับการยอมรับจากประชาชนว่าเป็นนักการเมืองระดับประเทศ ที่มีภาพลักษณ์เป็นคนดีสม่ำเสมอ อ่อนน้อมถ่อมตนและเป็นผู้มีชื่อเสียง เคยเป็นรัฐมนตรีและมิชชันนารีในสภาและการบริหารประเทศ รวมถึงได้ทำประโยชน์มากมายให้กับประชาชนทั้งฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก โดยที่ฝั่งตะวันตกนั้น นายอุครมีเครือข่ายที่สำคัญในฝ่ายภรรยา ซึ่ง

เป็นทายาทตระกูล “พงศ์เรณานนท์” หรือที่เรียกกันว่า “บ้านใหญ่”^{*} อันมีบทบาทสำคัญในฝั่งตะวันตก โดยในกลุ่มบ้านใหญ่มีนายชัชวาลย์ บรรณวัฒน์ เป็นบุคคลที่เคยช่วยเหลือด้านการหาเสียง ซึ่งทำให้นายชัชวาลย์ได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงภายหลัง

ในส่วนของนายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ เมื่อครั้งได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ได้เห็นแนวทางการพัฒนาหลายด้าน โดยเฉพาะเรื่องหลักประกันสุขภาพเป็นเรื่องสำคัญ ประกอบกับเห็นว่าการสร้างบุคลากรของพรรคที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่เป็นสิ่งจำเป็น จึงทาบทามนายแพทย์ถาวร กาศมสัน ขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลแม่สอด ซึ่งเป็นบุคคลที่รู้จักเป็นอย่างดีของประชาชนในฐานะเป็นคนตำบลแม่ปะ** และเป็นนายแพทย์ที่ช่วยเหลือประชาชนในฝั่งตะวันตก ทั้งการตรวจเยี่ยมลงพื้นที่กับหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ พ.อ.ส.ว. (หน่วยแพทย์อาสาสมัครสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ซึ่งสมเด็จพระบรมราชชนนี ทรงตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2512 เพื่อดูแลให้บริการประชาชนที่อยู่ห่างไกล) ซึ่งทำให้นายแพทย์ถาวรเป็นที่รู้จักของประชาชนในพื้นที่อำเภออื่นที่ไม่ใช่อำเภอแม่สอดด้วย และฐานคะแนนเสียงส่วนใหญ่มาจากฝั่งตะวันตกเกือบทั้งสิ้น

จากการสัมภาษณ์นายแพทย์ถาวร กาศมสัน ได้ยอมรับว่าฐานคะแนนเสียงจริงๆ ที่ได้มานั้น มาจากกระแสผลงานของนายเทอดพงษ์ และกระแสพรรคประชาธิปไตยในจังหวัดตาก อย่างไรก็ตาม การที่นายแพทย์ถาวร กาศมสัน ลงสมัครและเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตาก ถือได้ว่าเป็นตัวแทนฝั่งตะวันตก ซึ่งต่อมาในการเลือกตั้งครั้งที่ 19 ได้มีการยุบสภาและได้จัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 การเลือกตั้งในจังหวัดตากครั้งนั้น นายแพทย์ถาวรไม่ได้ลงรับสมัครเนื่องจากปัญหาเรื่องสุขภาพ พรรคประชาธิปไตยจึงต้องหาตัวผู้สมัครใหม่เข้ามาเป็นผู้สมัครในสังกัด ในครั้งนี้ นายรักษ์ ดันดิสุนทรเป็นหัวหน้าทีมผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงได้เสนอชื่อนายชัชวาลย์ บรรณวัฒน์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีฐานคะแนนเสียงสนับสนุนจากชาวอำเภอแม่สอด โดยเฉพาะนักธุรกิจ พ่อค้าในตลาดแม่สอดเป็นอย่างดี จนมีฉายาว่า “กุมารเงิน” และนับว่าเป็นบุคคลที่เป็นความภูมิใจของชาวแม่สอดเป็นอย่างมาก เพราะโดยลักษณะของนายชัชวาลย์นั้น เป็นคนมีพื้นฐานการศึกษาที่ดี อ่อนน้อมถ่อมตน เข้ากับคนได้ทุกชนชั้น เด็บโตและกลับเข้ามาทำงานในแม่สอดทำให้มีฐานคะแนนเสียงที่แน่นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงความจริงใจและการเข้า

^{*} บ้านใหญ่ คือ คหบดีที่มีเชื้อสายจีนที่เข้ามาบุกเบิกทำการค้าในอำเภอแม่สอด จนมีรากฐานมั่นคงเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยดำเนินธุรกิจหลากหลาย ตั้งแต่กิจการโรงสี ร้านทองหลีเอื้อพานิช การค้าที่ดิน และการค้าตามแนวชายแดน เป็นต้น

^{**} ตำบลแม่ปะ ตำบลหนึ่งในอำเภอแม่สอดและเป็นทางผ่านไปอำเภอแม่ระมาดและท่าสองยาง

หาประชาชนอย่างสม่ำเสมอของนายชัชวาลิ จนได้รับการยอมรับทั้งสองฝั่งตะวันตกและตะวันออก¹¹

อย่างไรก็ตามแม้ภาพการเมืองของอำเภอในฝั่งตะวันออกและตะวันตกจะมีผลต่อการเมืองจังหวัดตาก มีผลต่อการกำหนดแผนหาเสียงที่ยังต้องขึ้นกับสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในแต่ละฉบับ แต่ในท้ายที่สุดการเมืองจังหวัดตากก็ไม่ได้คำนึงถึงการเมืองระหว่าง 2 ฝากฝั่ง หรือมีลักษณะท้องถิ่นนิยมมากนัก แต่ขึ้นอยู่กับการทำหน้าที่ของตัวบุคคลเป็นสำคัญ

ผลการศึกษายังพบว่า คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัคร ทั้งการศึกษาและบุคลิกภาพ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนตากตัดสินใจเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ สอดคล้องกับการศึกษาของภาคภูมิ ฤกษ์ชะเมธ ที่ได้ยกตัวอย่างนายชัชวาลิ บรรณวัฒน์ ว่าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ที่ได้รับความนิยมอย่างมากของจังหวัดตาก มีผู้สนับสนุนหลักในอำเภอแม่สอด โดยเฉพาะกลุ่มพ่อค้าชาวจีน ชนพื้นเมืองและขยายฐานไปในส่วนของอำเภอเมืองและฝั่งตะวันออก ซึ่งการเลือกตั้งที่ผ่านมา (23 ธันวาคม 2550) นายชัชวาลิมีคะแนนเสียงเป็นอันดับหนึ่ง โดยพื้นฐานของนายชัชวาลินั้นมีจุดแข็งจากการมีฐานคะแนนเสียงเดิมที่สนับสนุนการเลือกตั้งของนายอุดร ตันติสุนทร โดยมีนักการเมืองท้องถิ่น พ่อค้า และชนพื้นเมืองในอำเภอแม่สอดเป็นฐานคะแนนเสียงที่สำคัญ รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากนายเทอดพงษ์ และพรรคประชาธิปัตย์ ทำให้มีจุดแข็งในการเลือกตั้ง นอกจากนี้ นายชัชวาลิยังมีพื้นฐานการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ บุคลิกภาพที่เป็นที่รักใคร่ชอบพอ เข้ากับคนได้ง่าย ไม่สร้างศัตรู มีลักษณะอ่อนน้อมถ่อมตน และยังมีความพร้อมในการเข้าไปดูแลประชาชนโดยการลงพื้นที่สร้างฐานเสียงของตนเองอย่างสม่ำเสมอ นายชัชวาลิจึงกลายเป็นนักการเมืองที่มีความโดดเด่นอย่างมากของจังหวัดตาก¹²

นอกจากนี้ ภาคภูมิ ฤกษ์ชะเมธ ยังได้ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะนักการเมืองที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ได้รับการคัดเลือกเข้าไปเป็นตัวแทนพรรคและตัวแทนประชาชนจังหวัดตาก โดยได้อธิบายไว้ดังนี้¹³

1. พื้นฐานความพร้อมของครอบครัว พื้นฐานครอบครัวตั้งแต่ฐานะทางเศรษฐกิจ ฐานความมั่นคง มีผลให้เกิดความพร้อม โดยฝ่ายภรรยาและบุตรมักเป็นผู้สนับสนุนให้กำลังใจ

¹¹ ภาคภูมิ ฤกษ์ชะเมธ, “บทวิเคราะห์การเมืองจังหวัดตาก,” วารสารวิชาการ มอบ. 12, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2553): 118.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 120.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 121.

ภรรยาจะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลครอบครัวมากกว่าจะยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการเมือง ทำให้นักการเมืองมีเวลาอย่างเต็มที่ในการดูแลประชาชนโดยไม่ต้องกังวล

2. พื้นฐานการศึกษาและอาชีพก่อนเป็นนักการเมือง พื้นฐานการศึกษาของนักการเมืองจังหวัดตาก ในรุ่นก่อนมักมีความรู้ด้านกฎหมาย รัฐศาสตร์เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนได้อย่างเต็มที่ในด้านคดีความและประสานหน่วยราชการเพื่อขอความช่วยเหลือ สำหรับนักการเมืองในระยะหลังส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษาระดับปริญญาโทด้านการบริหาร หรือรัฐประศาสนศาสตร์ มีฉะนั้นก็จบการศึกษาด้านแพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และมักประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพไม่ว่าจะเป็นรับราชการหรือประกอบธุรกิจจนเป็นที่รู้จักเผยแพร่หลาย ดังนั้นบุคคลที่มีฐานะและต้นทุนสูงย่อมมีความได้เปรียบ เป็นที่รู้จัก และยอมรับจากประชาชน โดยเฉพาะการมีผลงานการทำงานประโยชน์ต่อประเทศหรือต่อจังหวัดตาก

3. ความสม่ำเสมอและความจริงใจ ความผูกพันระหว่างนักการเมืองกับประชาชนในพื้นที่จะมากจะน้อยขึ้นอยู่กับความสม่ำเสมอและการจริงใจในการให้ความช่วยเหลือประชาชน เพราะการช่วยเหลือทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันและรู้สึกถึงความจริงใจ การพูดจริงทำจริงโดยพบปะประชาชนเป็นประจำเป็นปัจจัยสะท้อนความจริงใจในสายตาประชาชนและดูเหมือนจะมีความสำคัญมากกว่า 2 ประเด็นข้างต้น

4. ความเป็นกันเอง การแสดงความเป็นกันเองเป็นคุณสมบัติที่ทำให้เกิดการยอมรับ เช่น การเข้าไปพูดคุยกับแม่ครัว การเข้าไปดบไหล่กับชาวบ้านของนายรักษ์ ดันตีสุนทร การไปเดินตลาดเช้า เปิดบ้านทำอาหาร และทานอาหารร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ของนายเทียม นายเทอดพงษ์ ไชยนันท์ การเปิดบ้านให้เบอร์โทรศัพท์กับชาวบ้านและบุคคลอื่นๆ โดยไม่มีขั้นตอนมาก รวมทั้งการพูดจาอย่างเป็นกันเองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดตากที่ได้รับเลือกเกือบทุกคน

5. ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความรู้สึกของประชาชนจังหวัดตากมักมีภาพเชิงบวกกับนักการเมืองอ่อนน้อมถ่อมตน ซึ่งมักสะท้อนในรูปแบบพฤติกรรมการแสดงออกด้วย ความสุภาพและการใช้คำพูดไม่ค่อยเห็นการโจมตีฝ่ายตรงข้ามแต่ก็นำเสนอนโยบายพรรคและการคอยให้ความช่วยเหลือของตนเองในพื้นที่มากกว่า สำหรับความอ่อนน้อมถ่อมตนนั้นอาจสังเกตจากลักษณะของนายเทอดพงษ์ ไชยนันท์ นายรักษ์ ดันตีสุนทร และนายชัยวุฒิ บรรณวัฒน์ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกหลายคนที่ได้รับเลือกจากประชาชนจังหวัดตาก

ข้อควรพิจารณาที่สำคัญสำหรับประเด็นเรื่องบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกประการหนึ่ง คือ ประเด็นที่เกี่ยวกับบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้าไปมีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ จะสังเกตได้ว่า ความในตัวผู้แทนราษฎรมิใช่เพียงการทำหน้าที่ใน

ฐานะตัวแทนของประชาชนในเขตเลือกตั้ง การคอยให้ความช่วยเหลือประชาชนเท่านั้น แต่ความนิยมต่อผู้แทนราษฎรนั้นยังรวมถึงการทำหน้าที่ในรัฐสภาและหน้าที่ต่อพรรคการเมืองที่สังกัดอีกด้วย กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดสงขลาร้อยละ 35 และกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดตากร้อยละ 54 ให้ความเห็นในประเด็นที่ว่า บทบาทที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้กระทำและนำมาสู่ความผูกพันในพรรคประชาธิปไตยของตนนั้น นอกจากจะนิยมในตัวผู้แทนราษฎรในบทบาทของการทำหน้าที่ให้กับประชาชนในเขตเลือกตั้งแล้ว บทบาทในรัฐสภาของผู้แทนราษฎรคนดังกล่าว ถือว่ามีอิทธิพลต่อความผูกพันด้วยเช่นกัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ประชาชนมิได้สนใจการเมืองเฉพาะประเด็นในท้องถิ่นหรือเรื่องที่ใกล้ชิดตัวเองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเมืองระดับชาติ โดยเฉพาะการประชุมรัฐสภา บทบาทในการออกกฎหมาย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(5) การย้ายพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตของตน

จังหวัดสงขลา ผลจากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 3 ที่ตอบว่าถ้าผู้แทนในเขตของตนย้ายพรรคจะมีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปไตย ด้วยเหตุผลที่ว่า

- คนใหม่อาจทำหน้าที่ได้ไม่ดีเท่าคนเก่า

และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 97 ที่ตอบว่าถ้าผู้แทนราษฎรในเขตของตนย้ายพรรค ไม่มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปไตย ด้วยเหตุผลว่า

- เลือกพรรค
- คิดว่าพรรคสามารถสรรหาผู้สมัครคนอื่นที่เหมาะสมมาให้เลือกใหม่
- จุดยืนทางการเมือง ที่ต้องการคานอำนาจกับพรรคการเมืองอื่น

จังหวัดตาก ผลจากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 30 ที่ตอบว่าถ้าผู้แทนในเขตของตนย้ายพรรคจะมีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปไตย ด้วยเหตุผลว่า

- ชอบ ส.ส. เป็นการส่วนตัว
- คนใหม่อาจจะไม่ดีเหมือนคนเก่า
- ยังไม่ได้ตัดสินใจ

และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 70 ที่ตอบว่าถ้าผู้แทนราษฎรในเขตของตนย้ายพรรค ไม่มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปไตย ด้วยเหตุผลว่า

- เลือกพรรค
- ไม่แน่ใจว่าผู้สมัครจะย้ายไปอยู่พรรคใด
- ไม่แน่ใจว่าพรรคใหม่ที่ผู้แทนย้ายไปจะดีเหมือนพรรคเก่า
- หากเปลี่ยนพรรคแล้ว กลัวจะเปลี่ยนไปตามพรรคที่สังกัด ไม่ดีเหมือนเดิม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างวิจัยทั้งสองจังหวัด ต่างมีความเห็นที่ตรงกันในประเด็นของการย้ายพรรคของผู้แทนราษฎร โดยมีความเห็นที่ผู้วิจัยสรุปความได้ว่า “พรรคประชาธิปัตย์เปรียบเสมือนกับโรงเรียนใหญ่ประจำจังหวัด ใครๆ ก็อยากจะเข้ามาเรียน อยากจะเข้ามาอยู่ในพรรคประชาธิปัตย์ ก่อนจะเข้าพรรคประชาธิปัตย์ได้ก็ต้องมีการคัดเลือกเหมือนการสอบเข้าแข่งขัน ผลที่ออกมาย่อมได้คนดี คนเก่ง อย่างไรก็ตามพรรคย่อมเลือกคนดี คนเก่งเข้ามาทำงานในนามของพรรค เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะพรรคจะส่งใครลงสมัคร ประชาชนก็ให้ความไว้วางใจว่าพรรคได้ทำหน้าที่คัดสรร และกลั่นกรองมาเป็นอย่างดีแล้ว จึงมั่นใจว่าหากมีผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์คนใหม่ลงเข้าแข่งขัน เขาก็เลือกผู้สมัครของพรรคประชาธิปัตย์อีกเช่นกัน”

ผลการศึกษาดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นถึงความผูกพันพรรคการเมืองของกลุ่มตัวอย่างวิจัย แม้ว่าจะด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน นั่นคือ หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ในเขตของตนย้ายพรรค กลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 97 ในจังหวัดสงขลา และร้อยละ 70 ในจังหวัดตาก จะไม่ตามไปเลือกพรรคใหม่ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย้ายเข้าไป ซึ่งคนสงขลาโดยส่วนใหญ่แล้วจะเลือกผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์เพราะสังกัดพรรคที่ชอบเป็นปัจจัยสำคัญ หากย้ายพรรคก็จะไม่เลือกผู้แทนคนเดิมอีก หากพรรคส่งใครมาลงสมัครใหม่ก็จะเลือกคนนั้น ในขณะที่จังหวัดตากมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก นั่นคือ ผลการศึกษาค้นพบว่าคนตากผูกพันตัวบุคคลรวมถึงผูกพันกับครอบครัวหรือบรรพบุรุษของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นอย่างมาก จนเกือบจะกล่าวได้ว่า คนตากเลือกผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ด้วยการเลือกตัวบุคคล แต่เมื่อทำการศึกษาในประเด็นนี้แล้วนั้น กลับพบว่า แม้ว่าจะพึงพอใจกับบทบาทการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตของตน แต่หากย้ายพรรคแล้วนั้น ยังมีความไม่มั่นใจในตัวผู้แทนราษฎรว่าจะย้ายไปอยู่พรรคใด หากเป็นพรรคที่ตนเองไม่ชอบก็จะไม่ตามไปเลือก และยังไม่มั่นใจว่าหากย้ายไปอยู่พรรคใหม่แล้วนั้น อุดมการณ์หรือรูปแบบการทำงานจะเปลี่ยนไปในทางที่ดีหรือไม่ ในภาวะการแข่งขันทางการเมืองเช่นในปัจจุบัน การแข่งขันของสองพรรคใหญ่ คือ พรรคเพื่อไทย กับพรรคประชาธิปัตย์ ประชาชนเองเริ่มเลือกพรรคการเมืองเพื่อคานอำนาจกับอีกพรรคหนึ่งอย่างเห็นได้ชัด ด้วยสาเหตุนี้เองที่ผู้วิจัยค้นพบว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่คนตากยังไม่กล้าตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนเดิมหากมีการย้ายพรรค ด้วยเหตุผลว่า ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย้ายไปพรรคเพื่อไทยแล้วนั้น แม้ว่าจะผูกพันกับตัวบุคคลมากเพียงใด ก็ไม่อยากจะตามไปเลือกผู้แทนของตนอีก

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นการย้ายพรรคของผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์นั้น กลุ่มตัวอย่างวิจัยทั้งสองจังหวัดยังคงเลือกและผูกพันกับพรรคประชาธิปัตย์อีกต่อไป ไม่ว่าจะส่งใครลงสมัครรับเลือกตั้งก็ตาม ในอีกแง่หนึ่งสำหรับประเด็นนี้เป็นเรื่องความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่มีภาพลบกับการย้ายพรรคบ่อยๆ ของนักการเมืองอีกด้วย ซึ่งความคิดเห็นปรากฏในแง่ที่ว่า การย้ายพรรคนั้น

จะเกี่ยวข้องกับเรื่องของผลประโยชน์ของผู้แทนราษฎรมากกว่าที่จะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ของประชาชนและยังมองว่าเป็นเรื่องของการละทิ้งอุดมการณ์

โดยสรุป กลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดสงขลาและจังหวัดตาก มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในประเด็นการสร้างฐานคะแนนเสียงของสภาผู้แทนราษฎร อันประกอบไปด้วยความพึงพอใจคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ การเชื่อมโยงคุณแลทุกข์สุขของประชาชนและการได้รับการช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาความเดือดร้อน นั่นคือ ในจังหวัดสงขลา ปัจจัยคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเข้าเชื่อมโยงคุณแลทุกข์สุขของประชาชน และการให้การช่วยเหลือประชาชนเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อน ไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผูกพันและตัดสินใจเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ ผลการศึกษาอยู่ในระดับต่ำในประเด็นนี้ คนสงขลาให้ความสำคัญกับการสังกัดพรรคประชาธิปัตย์มากกว่าปัจจัยด้านอื่นๆ ในขณะที่จังหวัดตากนั้น ปัจจัยคุณสมบัติส่วนบุคคล รวมถึงบทบาทการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี ส่งผลให้คนตากตัดสินใจเลือกผู้แทนพรรคประชาธิปัตย์จากปัจจัยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสำคัญ จนเกิดเป็นความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์เพราะประเด็นบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ในระดับสูง แต่โดยรวมแล้วนั้น หากผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ย้ายพรรค กลุ่มตัวอย่างวิจัยทั้งสองจังหวัดยังคงตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์เช่นเดิมในระดับสูง เหตุผลหนึ่งที่สำคัญเพราะความไม่มั่นใจในเหตุการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน ส่งผลให้คนสงขลาและคนตากผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ยิ่งขึ้นไป

2. สาขาพรรค

การจัดตั้งสาขาพรรคเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่พรรคการเมืองไม่ควรละเลยและขาดเสียมิได้สำหรับระบอบประชาธิปไตย ถือเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญในการสร้างความผูกพันทางการเมือง ดังนั้นพรรคการเมืองจึงควรขยายสาขาพรรคการเมืองออกไปในท้องถิ่นระดับต่างๆ และในกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือสังคม พรรคการเมืองควรสนใจในการขยายสาขาพรรคในภาคและจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ เพื่อเพิ่มความนิยมหรือมิให้ความนิยมลดลง และข้อสำคัญที่สุด สาขาของพรรคจะทำหน้าที่สนับสนุนให้พรรคการเมืองได้ทำหน้าที่ของพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ผลดียิ่ง เพราะสาขาพรรคจะเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งของพรรคที่จะทำให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น กลไกของพรรคการเมือง

จะต้องเชื่อมโยงเป็นนโยบายแบบบูรณาการเหมือนเครื่องจักรนาฬิกา นับตั้งแต่เป็นศูนย์กลางลงไปจนถึงสาขาพรรคซึ่งอยู่กระจัดกระจายทั่วประเทศ เมื่อศูนย์กลางสั่งงาน ทุกส่วนของพรรคจะต้องทำงานประสานกันทันที ผลงานจึงจะมีประสิทธิภาพ พรรคการเมืองก็จะมีประสิทธิภาพดียิ่ง ประชาชนก็จะได้รับผลประโยชน์ทั่วถึงกันอย่างแท้จริง

หน้าที่และบทบาทของสาขาพรรคการเมือง

ในระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองจะต้องมีสาขาพรรคให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ และจะต้องมีสาขากระจัดกระจายไปยังทุกท้องถิ่นและทุกกลุ่มผลประโยชน์ สาขาพรรคการเมืองมีความสำคัญอย่างน้อย 9 ประการ คือ¹⁴

1) เป็นการสร้างผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่น กล่าวคือ สมาชิกพรรคหรือผู้สนใจในท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านทางสาขาพรรค เช่น การมีโอกาสได้เป็นหัวหน้าสาขาพรรค กรรมการกลางสาขาพรรคระดับภาค จังหวัด ตำบล เลขาธิการสาขาพรรค โฆษกสาขาพรรค ฯลฯ และเมื่อมีการประชุมกรรมการกลางของพรรคในระดับชาติ ผู้นำทางการเมืองเหล่านี้อาจได้รับคัดเลือกหรือเลือกตั้งเป็นตัวแทนไปร่วมประชุม หรืออาจจะได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่เป็นกรรมการกลางก็ได้ นับว่าเป็นการสร้างผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่นอย่างแท้จริง และจะทำให้สถาบันพรรคการเมืองเป็นสถาบันหลักในการฝึกอบรมผู้นำทางการเมืองมาตั้งแต่รากฐานของประเทศอย่างแท้จริง และถ้าสาขาพรรคได้ทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การฝึกอบรมผู้นำทางการเมืองก็จะไม่ต้องพึ่งสถาบันราชการ ซึ่งไม่มีความเหมาะสมกับการฝึกอบรมผู้นำทางการเมืองอีกต่อไป

2) เป็นการสร้างรากฐานให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งและกลายเป็นสถาบันของประเทศชาติอย่างแท้จริง พรรคการเมืองที่ดีจะต้องมีรากฐานที่มั่นคงเพราะจะช่วยให้พรรคการเมืองกลายเป็นสถาบันของชาติ มิใช่เป็นสมาคมที่เกิดขึ้นและอยู่ได้ไม่นาน จริงอยู่แม้ว่าพรรคประชาธิปไตยจะเป็นพรรคที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทยในขณะนี้ แต่ก็มีได้หมายความว่าไม่มีโอกาสล้มเลิกหรือสิ้นสุดไปได้ ถ้าหากประชาชนไม่สนับสนุนก็อาจจะสิ้นสุดลงไปได้ เหมือนพรรคเสรีนิยม (Liberal Party) ในอังกฤษซึ่งเคยรุ่งเรืองมากระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 18 เรื่อยมาจนถึง ค.ศ. 1941 พรรคแรงงาน (Labour Party) ก็ได้เข้ามาแทนที่เพราะได้รับคะแนนนิยมจากประชาชนและได้จัดตั้งรัฐบาลเป็นครั้งแรก และพรรคเสรีนิยมก็ได้สิ้นสุดลงตั้งแต่นั้นมา หรือ

¹⁴ ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, พรรคการเมืองและปัญหาพรรคการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2524), หน้า 100-103.

พรรคสหพันธ์ (Federalist Party) ซึ่งเกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1782 และได้มีสมาชิกของพรรคเป็นประธานาธิบดีหลายคน แต่ก็ต้องล้มเลิกไปในปี ค.ศ.1820 เนื่องจากประชาชนไม่สนับสนุน ด้วยเหตุนี้ พรรคการเมืองไทยจึงควรขยายสาขาพรรคให้กว้างขวางออกไปในทุกส่วนของประเทศ และขยายไปยังกลุ่มผลประโยชน์ให้มากกว่าที่จะมากได้เพื่อสร้างรากฐาน และเพื่อให้พรรคกลายเป็นสถาบันหลักของชาติไทยต่อไป

3) สาขาพรรคจะเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลและข่าวสารต่างๆ ป้อนให้กับพรรค กล่าวคือ สาขาพรรคมีความใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่น สาขาพรรคจะสามารถหาข้อมูลที่ต้องการหรือใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นมากกว่าแหล่งใดๆ ของพรรค การที่พรรคไม่มีสาขาจะทำให้พรรคได้ข้อมูลที่อาจผิดพลาดหรือไม่ทันสมัยก็ได้ นอกจากนี้ การเสนอป้อนข่าวสารและข้อมูลให้พรรคจะช่วยให้พรรคได้มีโอกาสปรับปรุงนโยบายให้ทันสมัยและอยู่ในความนิยมของประชาชนเสมอ

4) สาขาพรรคจะเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นที่ให้ความสนใจในนโยบายและวิธีดำเนินงานของพรรค ในขณะที่เดียวกันพรรคก็สามารถหาทางโฆษณา นโยบายไปยังหมู่ประชาชนให้กว้างขวางได้ ในที่สุดก็จะมีจำนวนสมาชิกพรรคมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้พรรคการเมืองสามารถให้การศึกษอบรมทางการเมืองแก่ประชาชนในท้องถิ่นให้รู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบในระบอบประชาธิปไตยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรู้จักพรรคการเมือง และการรู้จักใช้บริการของพรรคการเมืองให้เกิดประโยชน์กับเขา ซึ่งจะกระทำได้โดยออกไปปลิวพิมพ์หนังสือเล่มเล็กๆ ที่เข้าใจง่าย หรือให้การศึกษอบรม เนื่องในโอกาสงานเทศกาลต่างๆ ซึ่งสาขาพรรคสามารถกระทำได้โดยไม่ยากนัก แต่ถ้าไม่มีสาขาพรรคแล้วพรรคการเมืองจะกระทำได้ยากมาก เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคจะไม่ค่อยมีเวลาที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้ ยิ่งกว่านั้น สาขาพรรคการเมืองย่อมทำหน้าที่ให้การศึกษอบรมแก่ประชาชนในท้องถิ่นได้ดีกว่า เพราะรู้ข้อมูลดีกว่า

5) สาขาพรรคจะทำหน้าที่สนับสนุนการเลือกตั้งของพรรค ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งทั่วไป การเลือกตั้งซ่อม หรือการเลือกตั้งสภาท้องถิ่น เช่น การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกสภาจังหวัด นายกเทศมนตรี เทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ในที่สุดพรรคการเมืองก็จะกลายเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญและจะขาดเสียมิได้สำหรับประชาธิปไตยในประเทศไทย และถ้าพรรคการเมืองไทยสามารถมีสมาชิกสภาระดับต่างๆ ทั่วประเทศ และตำแหน่งทางการเมืองระดับท้องถิ่นทั่วประเทศก็จะกลายเป็นพรรคการเมืองที่ยิ่งใหญ่และทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติได้อย่างมาก

6) สาขาพรรคมีส่วนช่วยพิจารณาสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะการสรรหาจะต้องเริ่มจากสาขาพรรคในท้องถิ่นก่อน (กรุงเทพมหานครก็ต้องถือว่าเป็นสาขาพรรคในระดับท้องถิ่น เพียงแต่เป็นเขตนครหลวงเท่านั้น) จากระดับตำบล (ถ้ามี) ก็เสนอมายัง สาขาระดับอำเภอ (ถ้ามี) และเสนอขึ้นมาถึงระดับจังหวัด จากจังหวัดก็เสนอมายังภาค และจากภาคก็เสนอมายังคณะกรรมการกลาง ซึ่งจะเป็นการช่วยกลั่นกรองการสรรหาให้ได้คนดีมีฝีมือ และสามารถไปทำชื่อเสียงให้กับพรรคได้ต่อไป และแม้แต่ประชาชนเองก็จะได้รับประโยชน์จากการมีผู้แทนที่มีประสิทธิภาพ ในประเทศอังกฤษพรรคแรงงานก็มีธรรมนูญพรรค (The Party Constitution) กำหนดให้สาขาพรรคในท้องถิ่นเสนอรายชื่อผู้จะสมัครรับเลือกตั้งขึ้นมา เพื่อให้คณะกรรมการกลางพิจารณา

7) สาขาพรรคในท้องถิ่นจะเป็นศูนย์รวมในความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นประโยชน์โดยตรงและโดยอ้อมของท้องถิ่น ถ้าไม่มีสาขาพรรค ประชาชนผู้ให้ความสนใจอาจจะต้องเสนอมายังคณะกรรมการกลางของพรรคหรือกรรมการอื่นๆ ของพรรค ทำให้เสียเวลา และบางครั้งพรรคการเมืองอื่นอาจถือโอกาสดึงประชาชนเหล่านั้นไปเสียก็ได้

8) สาขาพรรคจะทำหน้าที่เป็นสื่อประสานระหว่างพรรคการเมืองกับสมาชิกพรรคหรือผู้ให้ความสนใจในกิจการของพรรคได้เป็นอย่างดี เพราะถ้าไม่มีสาขาพรรคแล้วสมาชิกก็ต้องติดต่อโดยตรงกับศูนย์บัญชาการหรือสำนักงานใหญ่ที่กรุงเทพมหานครซึ่งจะเป็นการยากลำบาก และในทำนองเดียวกันสำนักงานใหญ่ของพรรคก็สามารถติดต่อกับสมาชิกพรรคได้ โดยผ่านทางสาขาพรรคในท้องถิ่น

9) สาขาพรรคจะเป็นองค์กรที่สามารถนำเอานโยบายของพรรคไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติเป็นอย่างดี เพราะสาขาพรรคมีความใกล้ชิดกับสมาชิกพรรคซึ่งอยู่กระจัดกระจายในท้องถิ่น นอกจากนี้สาขาพรรคอาจถือโอกาสแทรกซึมเข้าไปในสื่อมวลชนของท้องถิ่น อาทิ การอธิบายปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การแพทย์ ฯลฯ ในทรรศนะของพรรคการเมือง ด้วยเหตุนี้ ในประเทศอังกฤษ สวิตเซอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ฯลฯ ประชาชนจึงไม่กลัวการปฏิวัติหรือรัฐประหาร เพราะสาขาพรรคได้ให้การศึกษาทางการเมืองที่ถูกต้อง จึงเกิดประชาธิปไตยอย่างมั่นคง

สาขาพรรคประชาธิปัตย์

นับตั้งแต่มีการตั้งพรรคในปี 2489 เป็นต้นมา จนถึงปี 2501 พรรคประชาธิปัตย์เปิดสาขาพรรคตามจังหวัดต่างๆ ได้ 11 จังหวัด ดังนี้คือ สาขาจังหวัดชุมพร สุโขทัย พิจิตร บุรีรัมย์ อ่างทอง ร้อยเอ็ด พระนครศรีอยุธยา เพชรบุรี พิษณุโลก ปัตตานี และเชียงใหม่¹⁵

ช่วงปลายปี 2501-2512 เป็นช่วงที่ว่างเว้นพรรคการเมือง

ช่วงปี 2512-2525 พรรคประชาธิปัตย์เปิดสาขาเพิ่มขึ้นถึง 69 สาขา¹⁶

ช่วงปี 2525-2535 พรรคประชาธิปัตย์เปิดสาขาเพิ่มขึ้นถึง 125 สาขา¹⁷

ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 พรรคประชาธิปัตย์มีสาขาพรรคทั่วประเทศ 134 สาขา ซึ่งจำนวนนี้อยู่ในภาคเหนือ 22 สาขา โดยตั้งอยู่ในจังหวัดตาก 1 สาขา¹⁸ อยู่ในภาคใต้ 43 สาขา โดยอยู่ในจังหวัดสงขลา 8 สาขา¹⁹

ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2543 พรรคประชาธิปัตย์มีสาขาพรรคทั่วประเทศ 150 สาขา ซึ่งจำนวนนี้อยู่ในภาคเหนือ 25 สาขา โดยตั้งอยู่ในจังหวัดตาก 2 สาขา²⁰ อยู่ในภาคใต้ 44 สาขา โดยอยู่ในจังหวัดสงขลา 8 สาขา²¹

¹⁵ ณีรัฐดิ สุทธิสงคราม, นายกวาง อภัยวงศ์ กับพรรคประชาธิปัตย์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เรื่องศิลป์, 2522), หน้า 98-108.

¹⁶ ไชยวัฒน์ ไตรยสุนันท์, 36 ปี พรรคประชาธิปัตย์, (กรุงเทพมหานคร: ประสานศิลป์การพิมพ์, 2525), หน้า 40-41.

¹⁷ ชัยวัฒน์ วีรานันท์, “บทบาททางการเมืองของสาขาพรรคการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีของพรรคประชาธิปัตย์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 76.

¹⁸ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ข้อมูลพรรคการเมือง สาขาพรรคการเมือง ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักกิจการพรรคการเมืองและการออกเสียงประชามติ, 2542), หน้า 61.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 70.

²⁰ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงพรรคการเมืองและสาขาพรรคการเมือง ระหว่างวันที่ 1 เมษายน-30 มิถุนายน 2543, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักกิจการพรรคการเมืองและการออกเสียงประชามติ, 2544), หน้า 79.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 88.

ข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2544 พรรคประชาธิปัตย์มีสาขาพรรคทั่วประเทศ 166 สาขา ซึ่งจำนวนนี้อยู่ในภาคเหนือ 29 สาขา โดยตั้งอยู่ในจังหวัดตาก 3 สาขา²² อยู่ในภาคใต้ 46 สาขา โดยอยู่ในจังหวัดสงขลา 8 สาขา²³

การจัดตั้งสาขาพรรคของพรรคประชาธิปัตย์นั้น มีวัตถุประสงค์ดังนี้²⁴

- 1) เป็นการสร้างผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่น กล่าวคือ สมาชิกหรือผู้สนใจในท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้โดยผ่านทางสาขาพรรค
- 2) เป็นการสร้างรากฐานให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งและกลายเป็นสถาบันประเทศชาติอย่างแท้จริง
- 3) สาขาพรรคจะเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลและข่าวสารต่างๆ ป้อนให้กับพรรค ช่วยให้มีโอกาสปรับปรุงนโยบายให้ทันสมัยอยู่เสมอ
- 4) เป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นที่ให้ความสนใจในนโยบายและวิธีดำเนินงานของพรรค ทั้งสามารถให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชนได้โดยสะดวก
- 5) สาขาพรรคจะทำหน้าที่สนับสนุนการเลือกตั้งของพรรคทุกระดับ
- 6) สาขาพรรคจะมีส่วนช่วยพิจารณาผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภาท้องถิ่นทุกระดับ
- 7) สาขาพรรคจะเป็นศูนย์รวมความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นประโยชน์ของท้องถิ่น
- 8) สาขาพรรคจะทำหน้าที่เป็นสื่อประสานระหว่างพรรคการเมืองกับสมาชิกพรรคหรือผู้ที่ให้ความสนใจในกิจการของพรรค
- 9) สาขาพรรคจะเป็นองค์กรที่สามารถนำนโยบายของพรรคไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติ เพราะมีความใกล้ชิดกับสมาชิกพรรค

จากความสำคัญและหน้าที่ของสาขาพรรคดังกล่าวข้างต้น สาขาพรรคจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญตัวแปรหนึ่งในการสร้างฐานคะแนนเสียงและนำมาซึ่งความผูกพันในพรรคการเมือง เพราะหากสาขาพรรคซึ่งมีความใกล้ชิดกับประชาชนแสดงบทบาทจนเป็นที่พอใจของประชาชน จะทำให้

²² สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ข้อมูลพรรคการเมือง สาขาพรรคการเมือง ณ วันที่ 1 มกราคม - 31 พฤษภาคม 2544, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักกิจการพรรคการเมืองและการออกเสียงประชามติ, 2544), หน้า 92.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 101.

²⁴ ไพยวัฒน์ ไตรยสุนันท์, 36 ปี พรรคประชาธิปัตย์, หน้า 39.

พรรคการเมืองนั้นได้รับความนิยมาจากประชาชนและมีผลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในคราวหนึ่งๆ ด้วย

การศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้กำหนดให้สาขาพรรคเป็นตัวแปรที่สำคัญตัวแปรหนึ่งในการศึกษาด้านการสร้างฐานคะแนนเสียงกับความผูกพันพรรคและการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยจะพิจารณาบทบาทของสาขาพรรคที่เกี่ยวข้องหรือใกล้ชิดกับประชาชนและน่าจะมีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคการเมืองและการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากที่สุด ซึ่งจะได้ศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

1. สาขาพรรคกับบทบาทการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง
2. สาขาพรรคกับการช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่น

ตารางที่ 10 แสดงผลการศึกษาด้านบทบาทของสาขาพรรคต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์

ข้อคำถาม/คำตอบ	สงขลา (ร้อยละ)	ตาก (ร้อยละ)
1. ได้รับการชักชวนให้ไปเลือกตั้งจากสาขาพรรค		
- เคย	18	22
- ไม่เคย	82	78
2. ได้รับความช่วยเหลือจากสาขาพรรค		
- เคย	21	24
- ไม่เคย	79	76
3. ผูกพันพรรคประชาธิปัตย์เพราะการทำหน้าที่ของสาขาพรรค		
- ใช่	9	22
- ไม่ใช่	91	78

(1) สาขาพรรคกับการรณรงค์การเลือกตั้ง

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยเพียงร้อยละ 18 ที่เคยได้รับการชักชวนจากสาขาพรรคให้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยถึงร้อยละ 82 ที่ปฏิเสธในประเด็นนี้

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยเพียงร้อยละ 22 ที่เคยได้รับการชักชวนจากสาขาพรรคให้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยถึงร้อยละ 78 ที่ปฏิเสธในประเด็นนี้

(2) สาขาพรรคกับการช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่น

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยเพียงร้อยละ 21 ที่เคยได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลของสาขาพรรคประชาธิปัตย์ และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยถึงร้อยละ 79 ที่ปฏิเสธในประเด็นนี้

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยเพียงร้อยละ 24 ที่เคยได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลของสาขาพรรคประชาธิปัตย์ และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยถึงร้อยละ 76 ที่ปฏิเสธในประเด็นนี้

(3) ผู้กัณฑ์พรรคประชาธิปัตย์เพราะบทบาทสาขาพรรค

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 9 ที่ตอบว่าผู้กัณฑ์พรรคประชาธิปัตย์เพราะการทำหน้าที่ของสาขาพรรค และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยถึงร้อยละ 91 ที่ปฏิเสธประเด็นนี้

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 22 ที่ตอบว่าผู้กัณฑ์พรรคประชาธิปัตย์เพราะการทำหน้าที่ของสาขาพรรค และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยถึงร้อยละ 78 ที่ปฏิเสธประเด็นนี้

โดยพบสาเหตุที่น่าสนใจเกี่ยวกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์อันเนื่องมาจากอิทธิพลของบทบาทสาขาพรรค ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ คือ

- การเข้ามาดูแลความทุกข์สุขของประชาชน
- การช่วยเหลือประสานงานระหว่างประชาชน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และพรรคการเมือง

จากผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างวิจัยที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทสาขาพรรคประชาธิปัตย์ ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า สาขาพรรคประชาธิปัตย์ไม่ค่อยได้เข้ามาทำหน้าที่เท่าที่ควร ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ของ นายบุญฤทธิ์ พรหมสังคหะ อายุ 29 ปี อาชีพรับราชการ จังหวัดสงขลา²⁵ กล่าวว่า

“...สาขาพรรคไม่ค่อยเข้ามาทำหน้าที่อะไร ตั้งแต่เกิดมาก็ยังไม่เห็นมีคนจากสาขาพรรคประชาธิปัตย์เข้ามาพูดคุย หรือให้ความช่วยเหลืออะไรเลย...”

²⁵ สัมภาษณ์ บุญฤทธิ์ พรหมสังคหะ, 12 กุมภาพันธ์ 2555.

และสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของนางวิภาห์ เป้าเฮงผล อายุ 54 ปี อาชีพรับจ้าง จังหวัดตาก²⁶ กล่าวว่า

“...สาขาพรรคในจังหวัดตากอยู่ตรงไหน มีใครบ้าง ยังไม่รู้เลย ก็ไม่เคยเห็นใครเข้ามาพูดคุย หากสาขาพรรคเข้ามาช่วยเหลืออะไรบ้าง คนตากคงจะดีขึ้นกว่านี้...”

สาเหตุที่พบข้างต้นต่อการแสดงบทบาทของสาขาพรรคประชาธิปัตย์ในประเด็นที่ศึกษา อันประกอบไปด้วย บทบาทในการรณรงค์หาเสียง การช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในแนวทางของพรรค ประเด็นดังกล่าวนี้มีความสำคัญมิใช่น้อยเมื่อมองในมุมมองของผู้ที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงบทบาทของสาขาพรรค จากบทบาทของสาขาพรรคใน 2 ประเด็นหลักๆ ข้างต้นที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา พบว่า ทั้งในจังหวัดสงขลาและในจังหวัดตากนั้น สาขาพรรคมีบทบาทในการสร้างฐานคะแนนเสียงในระดับต่ำ และส่งผลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ เพราะปัจจัยสาขาพรรคในระดับต่ำตามไปด้วย ซึ่งผลจากการศึกษานำมาสู่ข้อคำถามที่ว่า แล้วเหตุใดการแสดงบทบาททั้ง 2 ประเด็นข้างต้นซึ่งมีปรากฏจากคำตอบต่อคำถามดังกล่าวจึงเข้าถึงประชาชนน้อย นั่นคือ ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมน้อย สิ่งนี้เป็นประเด็นที่พรรคประชาธิปัตย์ควรนำมาพิจารณา เพราะจากความสำคัญของสาขาพรรคดังที่กล่าวข้างต้น ถ้าสาขาพรรคปฏิบัติตามบทบาทอย่างสมบูรณ์แบบจะเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งของพรรคการเมืองที่จะพัฒนาให้มั่นคง รวมถึงความสำเร็จในการชนะการเลือกตั้งด้วย

จากการศึกษาในด้านบทบาทของสาขาพรรคประชาธิปัตย์ทั้ง 2 ประเด็นดังกล่าวข้างต้น นำมาสู่ข้อสังเกตที่ว่า แม้พรรคประชาธิปัตย์จะจัดตั้งสาขาพรรคทั้ง 8 เขตเลือกตั้งในจังหวัดสงขลา และ 3 เขตเลือกตั้งในจังหวัดตาก ทั้งสองจังหวัดมีสาขาพรรคตั้งอยู่ในอำเภอเมืองที่ได้ทำการศึกษา ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แต่สำหรับบทบาทใน 2 ประเด็นที่กล่าวมานั้นไม่สามารถทำให้เกิดความผูกพันในพรรคประชาธิปัตย์ในระดับสูงพอที่จะสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ในจังหวัดตาก และไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ในจังหวัดสงขลา กล่าวคือ สาขาพรรคซึ่งถือเป็นตัวแปรหนึ่งในการสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคประชาธิปัตย์แทบจะไม่มีอิทธิพลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ในสังคมไทย โดยมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่ตอบว่ามีได้ชอบพรรคประชาธิปัตย์เพราะการแสดงบทบาทของสาขาพรรคถึงร้อยละ 91 ในจังหวัดสงขลา และร้อยละ 78 ในจังหวัดตาก สิ่งเหล่านี้อาจจะเนื่องมาจากเหตุผลบางประการทั้งด้านงบประมาณที่ไม่สมดุล

²⁶ สัมภาษณ์ วิภาห์ เป้าเฮงผล, 18 กุมภาพันธ์ 2555.

กับภารกิจและด้านบุคลากรที่ไม่เพียงพอ ดังเช่น การศึกษาของชัยวัฒน์ วีรานันท์ ในเรื่องบทบาททางการเมืองของสาขาพรรคการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีพรรคประชาธิปัตย์²⁷ ซึ่งพบว่า บทบาทของสาขาพรรคมีส่วนในการเสริมสร้างฐานอำนาจทางการเมืองให้แก่พรรคประชาธิปัตย์ แต่ในขณะเดียวกันสาขาพรรคนั้นก็มุ่งเน้นแสดงบทบาทในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครของพรรคและการจัดหาสมาชิก ส่วนบทบาทในด้านการให้การศึกษาทางการเมือง การเผยแพร่นโยบายและกิจกรรมพรรค การเป็นศูนย์ประสานงานระหว่างสมาชิกพรรคกับพรรคสำนักงานใหญ่ การจัดกิจกรรมของสาขาพรรคหาได้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง ตลอดจนบทบาทในการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับชาติ ยังไม่ได้กระจายมาสู่สาขาพรรคแต่อย่างใด ซึ่งเกิดจากปัญหาด้านการเงิน ด้านตัวบุคคล การขาดสำนักงานของสาขาพรรค และการให้ความสำคัญกับบทบาทของสาขาพรรคน้อยกว่าที่ควรจะเป็น โดยนัยนี้ สาขาพรรคประชาธิปัตย์จึงมีลักษณะเป็นแต่เพียงรูปแบบของความพยายามในการสร้างฐานมวลชนของพรรคเท่านั้น หากใช้รูปแบบของการพัฒนาไปสู่พรรคมวลชนหรือพรรคที่เป็นตัวแทนของประชาชนแต่อย่างใด

3. หัวคะแนน

หัวคะแนนเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญในการที่จะเป็นตัวกลางระหว่างพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งกับผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ชาตรี จันทร์วีระชัย ได้กล่าวไว้ว่า²⁸ การจะเป็นหัวคะแนนไม่ใช่เรื่องของการบีบบังคับ แต่เป็นเรื่องของผลประโยชน์ การตอบแทนบุญคุณ น้ำใจ ความพอใจ ดังนั้น หัวคะแนนจึงเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างคะแนนเสียงสนับสนุนกับผลประโยชน์ในหลายๆ ด้าน ในขณะที่ผู้สมัครต้องการคะแนนเสียงสนับสนุนเมื่อมีการเลือกตั้ง หัวคะแนนช่วยผู้สมัครหาคะแนนเสียงโดยที่อาจจะหวังทรัพย์สินเงินทอง หรือความช่วยเหลือด้านอื่นๆ จากผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นการตอบแทน ในทำนองเดียวกัน หัวคะแนนกับผู้เลือกตั้งก็มีความสัมพันธ์กันในเชิงการแลกเปลี่ยนด้วยเช่นกัน โดยมีบรรทัดฐานของการให้และการรับ กล่าวคือ ผู้รับจะมีความผูกพันในการให้ตอบ ซึ่งเป็นจิตสำนึกของคนไทย

²⁷ ชัยวัฒน์ วีรานันท์, “บทบาททางการเมืองของสาขาพรรคการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีพรรคประชาธิปัตย์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), บทคัดย่อ.

²⁸ ชาตรี จันทร์วีระชัย, “หัวคะแนนในระบบการเลือกตั้งของไทย : ศึกษากรณีจังหวัดกาญจนบุรี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 695.

ที่ว่าถ้ารับของเขามาแล้ว ถ้าไม่ไปลงคะแนนเสียงให้ก็จะไม่สบายใจหรือรู้สึกเป็นบาป ดังนั้น หัวคะแนนจึงเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่อยู่ระหว่างผู้สมัครและประชาชนผู้เลือกตั้ง

หัวคะแนนนั้นประกอบไปด้วยบุคคลหลายสาขาอาชีพ ซึ่งแตกต่างกันในด้านความสามารถ ในการควบคุมคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัคร ส่วนใหญ่เป็นชนชั้นนำในท้องถิ่น²⁹ กล่าวคือ บุคคลเหล่านี้ อาจจะเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ มีตำแหน่งหน้าที่ที่เป็นทางการในชุมชนโดยการเลือกตั้ง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล กรรมการ สุขาภิบาล กรรมการสภาตำบล เป็นต้น เป็นผู้นำทางศาสนา เช่น เจ้าอาวาส พระภิกษุ เป็น เจ้าหน้าที่ หรือ อดีตเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ปลัดอำเภอ พัฒนาการ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู ฯลฯ เป็นคนสูงอายุในหมู่บ้าน หรือเป็นบุคคลที่อุทิศร่างกายและทรัพย์สินช่วยเหลือกิจกรรมของชาวบ้าน หมู่บ้าน หรือชุมชนนั้นๆ อยู่เสมอ

ในเรื่องของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของหัวคะแนน ระหว่างหัวคะแนนกับผู้สมัครรับเลือกตั้งกับผู้เลือกตั้งนั้น ส่วนใหญ่เป็นการแลกเปลี่ยนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ส่วนตัว มีความไว้วางใจและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน กลุ่มหัวคะแนนในฐานะเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์นั้น ส่วนใหญ่รู้จักคุ้นเคยกับผู้สมัครและผู้เลือกตั้งในชุมชนมาก่อน ความสัมพันธ์ส่วนตัวเปรียบเสมือนกับพลังที่ผูกหรือยึดให้ทำกิจกรรมร่วมกันได้³⁰

พิชัย เก้าสำราญ และคณะ³¹ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างหัวคะแนนกับผู้สมัครใน ทำนองเดียวกันว่า อาจเป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติและการเป็นเพื่อนที่คอยช่วยเหลือสนิทสนมกันมาก่อน ผู้สมัครอาจเคยขอความช่วยเหลือหัวคะแนนในเรื่องเงิน การติดต่อกับทางราชการ และเรื่องอื่นๆ ขามที่หัวคะแนนเดือดร้อนเขาอาจปกป้องหัวคะแนนเมื่อถูกคุกคามจากทางราชการ กลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นและนักเลง ในทางกลับกันหัวคะแนนอาจพยายามช่วยเหลือผู้สมัครในการ รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การให้ข่าวสารทางการเมืองแก่ประชาชนและผู้สมัคร ทั้งนี้เพราะจิตสำนึก ของการรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ ความสัมพันธ์ระหว่างหัวคะแนนกับผู้สมัครจึงเป็นความสัมพันธ์ ส่วนตัวที่ค่อนข้างจะมั่นคงและขึ้นอยู่กับความไว้วางใจกันและกัน ผู้สมัครใช้เงินเป็นค่าใช้จ่าย ในการหาเสียงเลือกตั้งแก่หัวคะแนน เขาก็มั่นใจว่าเงินดังกล่าวจะไม่ถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 693-694.

³⁰ กนก วงษ์ตระหง่าน, มิติทางการเมืองในปรากฏการณ์ของสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 350-351.

³¹ พิชัย เก้าสำราญ, สมเจตน์ นาคเสรี และวรวีทย์ บารุ, การเลือกตั้งปี 2529 ศึกษากรณี กระบวนการหาเสียงและระบบหัวคะแนน, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา, 2530), หน้า 105-106.

ส่วนตัวของหัวคะแนน ในทางกลับกัน หัวคะแนนเมื่อช่วยเหลือผู้สมัครในการหาเสียงก็เชื่อว่าในยามที่เขาเดือดร้อน เขาก็สามารถขอความช่วยเหลือจากผู้สมัครได้เหมือนแต่ก่อน ความมั่นคงในความสัมพันธ์อันยาวนานระหว่างหัวคะแนนกับผู้สมัครก็ยากที่จะแตกสลาย เขาจะต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันต่อไปเรื่อยๆ ตามความคาดหวังว่าแต่ละฝ่ายจะสามารถให้ผลประโยชน์แก่เขาได้ในยามที่เขาต้องการ

ประเภทของหัวคะแนน

เพิ่มพงษ์ เชาวลิต ได้แบ่งประเภทของหัวคะแนนโดยเน้นระดับความผูกพันตามลำดับของความใกล้ชิดกับผู้สมัคร สามารถแบ่งหัวคะแนนได้ 3 ประเภท ได้แก่³²

1) กลุ่มหัวคะแนนที่เป็นเครือญาติพี่น้องของผู้สมัคร โดยทั่วไปถือเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกับผู้สมัครมากที่สุด จากการอาศัยความสัมพันธ์อันที่เครือญาติทำให้มีผลประโยชน์ร่วมกับผู้สมัคร และมีส่วนช่วยเหลือผู้สมัครในการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทุกรูปแบบมากที่สุด ความผูกพันดังกล่าวมีผลให้หัวคะแนนเหล่านี้มีความซื่อสัตย์ต่อผู้สมัครมากที่สุดเช่นเดียวกัน

2) กลุ่มหัวคะแนนที่เป็นเพื่อนฝูง หรือเป็นกลุ่มคนที่รู้จักกับผู้สมัครโดยตรง กลุ่มบุคคลประเภทนี้ไม่ใช่เครือญาติกับผู้สมัคร แต่เป็นบุคคลที่ผู้สมัครรู้จักโดยตรง การช่วยเหลือผู้สมัครหาเสียงเลือกตั้งจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับความผูกพันต่อผู้สมัครเป็นประการสำคัญอีกด้วย

3) กลุ่มหัวคะแนนที่ได้รับการแนะนำมาอีกต่อหนึ่ง หัวคะแนนประเภทนี้ไม่มีความผูกพันโดยตรงกับผู้สมัคร หากแต่ได้รับคำแนะนำมาจากกลุ่มหัวคะแนนประเภทที่ 1 หรือที่ 2 จากความผูกพันที่น้อยกว่ากลุ่มหัวคะแนน 2 ประเภทแรก อาจประเมินในขั้นต้นว่าอาจจะมีปัญหาต่อความมั่นคงในการรักษาคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัคร

จากความสำคัญของหัวคะแนน หัวคะแนนจึงเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ดังนั้น จึงน่าจะมีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคการเมืองและการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน โดยการศึกษานี้จะพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้ คือ

1. การรู้จักหรือคุ้นเคยกับหัวคะแนน
2. การได้รับความช่วยเหลือจากหัวคะแนน

³² เพิ่มพงษ์ เชาวลิต, “การบริหารคะแนนเสียงกับการเลือกตั้ง : กรณีศึกษาการเลือกตั้งทั่วไปปี 2529,” (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533), หน้า85-86.

ตารางที่ 11 แสดงผลการศึกษาด้านบทบาทของหัวหน้าคณะต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์

ข้อคำถาม/คำตอบ	สงขลา (ร้อยละ)	ตาก (ร้อยละ)
1. รู้จักหรือคุ้นเคยกับหัวหน้าคณะ - รู้จัก - ไม่รู้จัก	41 59	27 63
2. ได้รับความช่วยเหลือจากหัวหน้าคณะ - ใช่ - ไม่ใช่	38 62	25 75
3. ผูกพันพรรคประชาธิปัตย์เพราะบทบาทของหัวหน้าคณะ - ใช่ - ไม่ใช่	20 80	19 81

(1) การรู้จักคุ้นเคยกับหัวหน้าคณะ

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 41 ที่ตอบว่า รู้จักหรือคุ้นเคยกับหัวหน้าคณะ และ มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 59 ที่ปฏิเสธประเด็นนี้

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 27 ที่ตอบว่า รู้จักหรือคุ้นเคยกับหัวหน้าคณะ และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 63 ที่ปฏิเสธประเด็นนี้

(2) การได้รับความช่วยเหลือจากหัวหน้าคณะ

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 38 ที่ตอบว่า เคยได้รับความช่วยเหลือจากหัวหน้าคณะ และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 62 ที่ปฏิเสธประเด็นนี้

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 25 ที่ตอบว่า รู้จักหรือคุ้นเคยกับหัวหน้าคณะ และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 75 ที่ปฏิเสธประเด็นนี้

(3) ผูกพันพรรคประชาธิปัตย์เพราะบทบาทของหัวหน้าคณะ

จังหวัดสงขลา มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 20 ที่ตอบว่าชอบพรรคประชาธิปัตย์เพราะการแสดงผลบทบาทของหัวหน้าคณะ และมีถึงร้อยละ 80 ที่ปฏิเสธในประเด็นนี้

จังหวัดตาก มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 19 ที่ตอบว่าชอบพรรคประชาธิปัตย์เพราะการแสดงผลบทบาทของหัวหน้าคณะ และมีถึงร้อยละ 81 ที่ปฏิเสธประเด็นนี้

โดยลักษณะของสายสัมพันธ์ระหว่างหัวคะแนนกับกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่พบสำหรับการศึกษานี้ ซึ่งได้จากการสอบถามผู้ที่รู้จักคุ้นเคยกับหัวคะแนนร้อยละ 41 ในจังหวัดสงขลา และร้อยละ 27 ในจังหวัดตาก พบว่ามีลักษณะความสัมพันธ์บนพื้นฐานของการเป็นเครือญาติ เพื่อน เพื่อนบ้าน เป็นคนรู้จักคุ้นเคยมาก่อน ซึ่งบทบาทที่หัวคะแนนทำและนำมาสู่ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของกลุ่มตัวอย่างวิจัย พอจะสรุปได้ดังนี้ คือ

- ให้การช่วยเหลือเมื่อเดือดร้อน หรือขอคำปรึกษาในปัญหาต่างๆ
- การเข้าเยี่ยมเยียนตามโอกาสต่างๆ หรือการไปร่วมงานศพ งานแต่งงาน และงานบวช

ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ นายวิน กุลสุวรรณ อายุ 56 ปี อาชีพรับจ้าง จังหวัดสงขลา³³ หัวคะแนนพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลา กล่าวว่า

“...ตนเองเป็นหัวคะแนนให้กับพรรคประชาธิปัตย์มานานแล้ว ช่วยหาเสียงให้ทั้งการเมืองระดับชาติและการเมืองท้องถิ่น เมื่อถึงเวลาใกล้เลือกตั้ง พรรคการเมืองก็จะมีโครงการ แล้วจะมาบอกเราว่าให้ทำอะไร เราก็จะชักชวนชาวบ้าน เดินไปถามว่าคราวนี้จะลงเสียงให้กับใคร เป็นการหยั่งเสียงในระดับแรกก่อน หากไม่มีการเลือกตั้งก็จะให้ความช่วยเหลือแก่คนที่เข้ามาขอความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม หากทำได้หรือไม่เหนือบ่ากว่าแรงตนก็จะช่วยเหลือ ใช้ความสนิทสนม คอยอุปถัมภ์กัน ช่วยเขาช่วยเรา บทบาทของตนมีผลกับการเลือกตั้งบ้าง แต่ก็ไม่มีมากมายอะไร เพราะยังงั้นคนที่ชอบพรรคประชาธิปัตย์อยู่แล้ว...”

ข้อสังเกตสำคัญจากประเด็นนี้คือ บทบาทหัวคะแนนของพรรคประชาธิปัตย์ถือน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากจำนวนหัวคะแนนที่มีอยู่น้อย ซึ่งพิจารณาจากการมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่รู้จักและคุ้นเคยกับหัวคะแนนเพียงร้อยละ 41 ในจังหวัดสงขลา และร้อยละ 27 ในจังหวัดตาก และอาจจะเนื่องด้วยเหตุผลว่าในพื้นที่วิจัยมีความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์อย่างเข้มข้นอยู่แล้ว ดังนั้นหัวคะแนนจึงมิใช่กลไกที่มีความจำเป็นมากนัก เพราะเมื่อพิจารณาจากการได้รับความช่วยเหลือจากหัวคะแนนแล้วนั้น มีเพียงร้อยละ 38 ในจังหวัดสงขลา และร้อยละ 25 ในจังหวัดตาก ที่เคยได้รับความช่วยเหลือจากหัวคะแนน ซึ่งถือว่าไม่สูงนักเมื่อเทียบกับความสำคัญของหัวคะแนนในการสร้างฐานคะแนนเสียงให้กับพรรคประชาธิปัตย์ เมื่อรู้จักและได้รับความช่วยเหลือจาก

³³ สัมภาษณ์ วิน กุลสุวรรณ, 14 กุมภาพันธ์ 2555.

ห้วคะแนนไม่มากนัก ส่งผลให้ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์และตัดสินใจเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์เพราะบทบาทของห้วคะแนนนั้นอยู่ในระดับต่ำอีกเช่นกัน นั่นคือ ร้อยละ 20 ในจังหวัดสงขลา และร้อยละ 19 ในจังหวัดตาก

จะเห็นได้ว่าบทบาทของห้วคะแนนต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์และการตัดสินใจเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ในทั้งสองจังหวัดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ อยู่ในระดับต่ำเหมือนกัน

วิธีการหาเสียงที่ห้วคะแนนใช้ สุริยัณห์ จิรสัตย์สุนทร ได้ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นนี้ในจังหวัดภาคใต้ โดยศึกษาเฉพาะกรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งพบประเด็นเกี่ยวกับวิธีการหาเสียงที่ห้วคะแนนนำมาใช้ที่น่าสนใจ คือ³⁴

1. ใช้ความเป็นผู้นำทางความคิดเห็นของตน (ซึ่งก็คือบทบาทการเป็นผู้นำในท้องถิ่นของตนเองเพื่อหาเสียง ซึ่งจะได้รับทั้งความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ)

2. การให้ผลประโยชน์ตอบแทน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วได้แก่ การสร้างสาธารณะประโยชน์แก่ชุมชนและการเลี้ยงอาหาร สำหรับการซื้อเสียงหรือการแจกเงินโดยตรง พบว่าปรากฏน้อยมาก

ผลการศึกษาด้านการสร้างฐานคะแนนเสียงต่อความผูกพันในพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตาก ยืนยันสมมติฐานการวิจัยในจังหวัดสงขลาที่ว่า การสร้างฐานคะแนนเสียงในประเด็นที่พิจารณาทั้ง 3 ประเด็นข้างต้นไม่มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลา และยังไม่มีเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยในจังหวัดตากที่ว่า ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในภาคเหนือเกิดจากความนิยมในตัวผู้สมัครในการดูแลประชาชนในพื้นที่ คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และบทบาทสาขาพรรค เพราะจากการศึกษาพบว่าบทบาทสาขาพรรคไม่มีผลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ในภาพรวมถือว่าประเด็นที่ได้ทำการศึกษา อันประกอบไปด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สาขาพรรค และห้วคะแนน มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาและคนตากเช่นกัน แม้จะไม่อยู่ในค่าร้อยละที่ศึกษานี้ตั้งไว้ (มากกว่า ร้อยละ 50) และนอกจากประเด็นทั้ง 3 ข้างต้น การสร้างฐานคะแนนเสียงยังมีองค์ประกอบที่สำคัญในอีกหลายๆ องค์ประกอบที่มีได้ทำการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เช่น การศึกษาของ อภิชาติ พุ่มแก้ว เรื่อง “พรรคการเมืองไทยกับฐานคะแนนเสียง : ศึกษากรณีพรรค

³⁴ สุริยัณห์ จิรสัตย์สุนทร, “ความสัมพันธ์ระหว่างห้วคะแนนกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบการเลือกตั้งของไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสุราษฎร์ธานี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), บทคัดย่อ.

ประชากรไทยในเขตกรุงเทพมหานคร”³⁵ ซึ่งพบว่า “พรรคประชากรไทยสามารถสร้างฐานคะแนนเสียงในเขตกรุงเทพมหานครได้โดยอาศัยบุคลิกภาพของนายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด นอกจากนี้การรักษาและขยายฐานคะแนนเสียงก็ด้วยการทำประโยชน์ในลักษณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของฐานคะแนนเสียงทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม ความสัมพันธ์ก็เข้าไปในลักษณะที่ก่อให้เกิดการพบปะติดต่อกัน พึ่งพากัน ช่วยเหลือกันเป็นประจำและสม่ำเสมอ” ดังนั้น การอธิบายและทำความเข้าใจผลการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะต้องคำนึงถึงขอบเขตของการศึกษาเป็นสำคัญ

ผลการศึกษาในบทนี้พบว่า ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตากเกิดจากความผูกพันจากตัวบุคคลอันเกิดจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนับตั้งแต่ในอดีตมา ก่อน ส่งผลถึงทายาททางการเมืองในปัจจุบัน จากความชื่นชมคุณสมบัติส่วนบุคคลของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งจากการศึกษา บุคลิกภาพ ตลอดจนการเข้าดูแลเยี่ยมเยียนเพื่อรับทราบความสุขทุกข์ของประชาชน และการให้ความช่วยเหลือเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อน ด้วยเหตุนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความผูกพันกับพรรคประชาธิปัตย์อย่างชัดเจน วิธีการหาเสียงของผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์จึงมีความจำเป็นต่อการสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงของผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ผลการศึกษาของผู้วิจัย และผลการศึกษาของภาคภูมิ ฤกษ์ชะเมธ ผู้วิจัยพบว่าการเมืองจังหวัดตากนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีกลวิธีการหาเสียงที่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ กลวิธีการหาเสียงของการเมืองจังหวัดตากไม่ได้เข้มข้นเต็มรูปแบบเหมือนกับการหาเสียงของจังหวัดอื่น ซึ่งโดยทั่วไปมีกลวิธีที่ใช้ในการหาเสียง ดังนี้

1. การให้ความช่วยเหลือในการอนุเคราะห์อุปถัมภ์ในรูปแบบต่างๆ ทั้งในช่วงเลือกตั้งและก่อนการเลือกตั้ง และเป็นหนึ่งในวิธีการของนักการเมืองในจังหวัดตากที่ให้ความช่วยเหลือในอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น การสนับสนุนกลุ่มแม่บ้าน การประชุมสัมมนา การจัดหาอุปกรณ์กีฬา ถ้วยรางวัล ไปจนถึงการบริจาคเงินสร้างตึกและซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์ อาคารต่างๆ ของวัดและโรงเรียน รวมทั้งสถานที่ราชการต่างๆ ทั้งนี้รวมถึงการสนับสนุนการจัดงานหรือการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ เช่น งานวันเด็ก งานกาชาด งานการกุศล และงานรื่นเริงตามเทศกาลต่างๆ

³⁵ อภิชาติ พุ่มแก้ว, “พรรคการเมืองไทยกับฐานคะแนนเสียง : ศึกษากรณีพรรคประชากรไทยในเขตกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), บทคัดย่อ.

2. การร่วมกิจกรรมทางสังคม นักการเมืองถิ่นได้ใช้โอกาสแสดงตัวต่อสาธารณะตามงานเทศกาล งานประเพณี งานเฉลิมฉลองในโอกาสสำคัญ งานมงคล รวมถึงงานศพ ซึ่งอาจมีพวงหรีดที่ใช้ระบุชื่อนักการเมืองในพิธีเหล่านั้น

3. การจัดตั้งห้วคະແນและແກນนำเครือข่ายเพื่อทำหน้าที่รักษาคะแนนเสียงในแต่ละพื้นที่ ซึ่งบางครั้งไม่ได้เรียกว่าห้วคະແນ สำหรับรูปแบบการจัดตั้งมีทั้งที่เป็นตัวบุคคลที่เคยมีตำแหน่งต่างๆ ในท้องถิ่น เช่น สมาชิกสภาจังหวัด นายกหรือรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนันผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในพื้นที่ต่างๆ หรือเป็นเครือข่าย เครือญาติบ้าง ซึ่งในอดีตอาจพบเห็นการมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคนในหมู่บ้านในหลายรูปแบบอย่างแนบแน่น นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขและกลุ่มการเมืองเดิม นับมีความผูกพันลึกซึ้งในลักษณะช่วยเหลืออุปถัมภ์ ต่างตอบแทน และยังรวมถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด เป็นกันเอง ซึ่งทำให้การเข้ามาของนักการเมืองต่างถิ่นเข้ามาได้ยาก

4. การลงพื้นที่พบปะประชาชนในลักษณะเกาะประตูบ้าน ทั้งช่วงก่อนและภายหลังได้รับการเลือกตั้ง สังเกตได้จากสมาชิกสภาผู้แทนพรรคประชาธิปัตย์ที่อาศัยการทำงานเป็นทีม ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียน เพื่อทำให้เกิดความคุ้นเคย และทำให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเองไม่ถือตัว มีการพบปะประชาชนในทุกสัปดาห์ โดยมากมักมีการวางแผนเยี่ยมในวันเสาร์ – อาทิตย์ ในขณะที่เดียวกันนักการเมืองจะเข้าไปที่ทำการสาขาพรรค เพื่อรับเรื่องราวปัญหา โดยอาจค้างคืนและตื่นเช้าเพื่อเยี่ยมตลาดและซื้อข้าวของมาพร้อมทำอาหารรับประทานร่วมกับชาวบ้าน และเมื่อพบปะชาวบ้านก็มักจะพูดคุย และเข้าถึง โดยอาจถึงขั้นดื่มเหล้าขาวหรือที่เรียกว่าเหล้าโรง ซึ่งเป็นการแสดงความเป็นกันเอง และความไม่ถือตัวของนักการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์เกือบทุกคน

5. การคิดแผ่นป้ายโบปปลิวและแผ่นพับแนะนำตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้นับตั้งแต่สมัยดั้งเดิม และยังคงใช้ในปัจจุบัน เนื้อหาส่วนใหญ่ก็จะแนะนำตนเอง ความมีชื่อเสียง การประสบความสำเร็จในอาชีพและผลงานคุณประโยชน์ที่ทำต่อจังหวัดตาก รวมถึงการระบุนโยบายพรรค และมักมีรูปหัวหน้าพรรคในแผ่นป้ายหาเสียงและบัตรแนะนำตัว

6. การปราศรัยเป็นกลวิธีในการหาเสียงในสถานที่สาธารณะซึ่งอาจเป็นที่กรรมการเลือกตั้งได้จัดไว้ให้ ผู้สมัครปราศรัยหาเสียงในชุมชนหรือหมู่บ้าน เช่น ศาลาประชาคมต่างๆ อาจมีการใช้เครื่องขยายเสียงหรือโทรโข่งและอาจมีการฉายหนังกลางแปลง ซึ่งได้เริ่มมีในสมัยนายเทียม ไชยนันทน์ การปราศรัยใหญ่มักจัดในชุมชน เช่น หน้าเทศบาล ตลาดริมน้ำ สิ่งที่เป็นข้อสังเกตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมักมีการหาเสียง 2 ลักษณะ คือ เน้นนโยบายพรรค หรือเน้นประโยชน์ที่เคยทำกับประชาชน อย่างไรก็ตามมักไม่ค่อยปรากฏว่ามีการใช้ถ้อยคำเด็ดว่ากล่าวฝ่ายตรงข้าม โดยมากมักไม่กล่าวถึงกันและกัน ซึ่งอาจเป็นวัฒนธรรมการหาเสียงอย่างหนึ่งของ

นักการเมืองในจังหวัดตากที่เป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนจังหวัดอื่น ทำให้ภาพการเมืองตากเรียบง่ายและไม่ค่อยมีปัญหา จากการวิเคราะห์พบว่านักการเมืองเหล่านั้นทราบดีว่าประชาชนชาวตากชอบชีวิตเรียบง่าย ไม่ชอบท่าทีก้าวร้าว ข่มขู่ ทำทาย หรือโจมตีผู้อื่น การใช้ถ้อยคำดูเด็ดเดี่ยวจะทำให้เสียคะแนนนิยมที่ได้รับจากชาวจังหวัดตาก (ซึ่งแตกต่างจากวิธีการหาเสียง หรือการปราศรัยของผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ ที่คนได้ส่วนใหญ่ชอบการปราศรัยอย่างดูเด็ดเดี่ยว)

จากกลวิธีทั้งหมดที่ผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์จังหวัดตากได้ใช้หาเสียงเลือกตั้ง ทั้งการให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ นอกจากนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่มีการให้เบอร์โทรศัพท์กับผู้ที่มาติดต่อสามารถโทรศัพท์ติดต่อถึงโดยตรง บางครั้งไม่ต้องผ่านเลขานุการและยังมีการร่วมกิจกรรมทางสังคม การตั้งแกนนำและเครือข่าย และการลงพื้นที่พบปะประชาชนในลักษณะเคาะประตูบ้าน ความสม่ำเสมอของกลวิธีดังกล่าวล้วนทำให้ได้รับความชื่นชอบและประชาชนก็ได้รับรู้ถึงความเป็นกันเองและความจริงใจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวิธีการหาเสียงของผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตากข้างต้น มีผลต่อจิตวิทยาในการเลือกตั้งในจังหวัดตากเป็นอย่างมาก ส่งผลให้คนตากรักและชื่นชอบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ในระดับสูง

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาเรื่อง คนสงขลาและคนตากกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ ปรากฏผลที่ว่า คนสงขลาและคนตากมีความผูกพันในพรรคประชาธิปัตย์ในระดับสูง แม้ว่าจะอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงหัวหน้าพรรค การย้ายพรรคของคณะกรรมการบริหารพรรคและผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งของตนก็ตาม ความเก่าแก่ของพรรคประชาธิปัตย์มีผลทางจิตวิทยาที่ทำให้เห็นถึงความมั่นคงของพรรค ตลอดจนการมีจุดยืนทางการเมืองภายใต้สภาวะการแข่งขันของพรรคการเมืองต่างๆ จากเหตุการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันที่มีการแบ่งแยกฝักฝ่าย ประชาชนมีภาพการแบ่งพวกแบ่งพ้อง แบ่งพรรคการเมืองอย่างชัดเจน การสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ให้มีบทบาทบนเวทีการเมืองเป็นสิ่งสำคัญหนึ่งกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์

คนสงขลาและคนตากมีความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์เนื่องด้วยอิทธิพลจากความเป็นคนใต้หรือมูมมอ และแบบแผนทางการเมืองของคนใต้ ด้วยเหตุผลที่ว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคของคนใต้ คนใต้ต้องรักคนใต้ด้วยกัน พรรคประชาธิปัตย์อยู่คู่กับคนใต้มานาน และคนใต้ส่วนใหญ่ โดยเฉพาะญาติพี่น้องรักและเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลาบางส่วนหนึ่งมาจากความนิยมนายชวน หลีกภัย อดีตหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เป็นสำคัญ และนอกจากนี้ยังปรากฏผลว่าครอบครัวเข้ามามีส่วนสำคัญต่อความผูกพันและความสนใจในพรรคประชาธิปัตย์ในแง่ของการเรียนรู้ทางการเมืองผ่านพ่อแม่ บุคคลในครอบครัวที่ผูกพันพรรคประชาธิปัตย์เป็นสำคัญ

ในขณะที่คนตานั้น ความเป็นคนตาคหรือมมมองและแบบแผนทางการเมืองของคนตาค ไม่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ คนตาคไม่ได้มองว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็นของคนตาค ความเป็นคนตาค และความนิยมอดีตหัวหน้าพรรคนายชวน หลีกภัย ไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญหรือมีอิทธิพลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ แต่เนื่องด้วยปัจจัยจากบทบาทการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนตาคผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ ทั้งปัจจุบันและในอดีต กล่าวคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอดีตมีผลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์กับคนตาค ส่วนหนึ่งของความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอดีตมีส่วนร่วมในการก่อตั้งพรรคประชาธิปัตย์ สิ่งสำคัญ คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ในอดีตนั้นได้ดูแลและช่วยเหลือคนตาคเป็นอย่างดี เป็นการช่วยเหลืออุปถัมภ์กันมาอย่างยาวนาน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปัจจุบันต่างเป็นลูก หลานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอดีต ทำให้ผู้สืบทอดสายเลือดทางการเมืองในปัจจุบันได้รับความดีความชอบนั้นมาด้วย ประกอบกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตานั้น เข้าเยี่ยมเยียนและให้การช่วยเหลือประชาชนเมื่อได้รับความเดือดร้อน แม้ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้อยู่ในพื้นที่ ก็ยังให้ครอบครัวหรือจัดตั้งบุคคลคอยให้การช่วยเหลือประชาชนเป็นอย่างดีมาตลอด ด้วยบทบาทดังกล่าวนี้เองทำให้คนตาครักและผูกพันตัวบุคคล จนทำให้เกิดความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

สมมติฐานกับผลการวิจัย

ในบทที่ 1 ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ไว้ว่า

1. ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลาไม่ได้เกิดจากการสร้างระบบฐานคะแนนเสียงอย่างมีประสิทธิภาพของพรรค แต่เกิดจากมุมมองและแบบแผนทางการเมืองของคนใต้ ความนิยมอดีตหัวหน้าพรรคนายชวน หลีกภัย และกระบวนการกล่อมเกลாதงทางการเมือง

2. ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตากเกิดจากความนิยมในตัวผู้สมัครในการดูแลประชาชนในพื้นที่ คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และบทบาทสาขาพรรค

การพิสูจน์สมมติฐานทั้งข้างต้น ได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยที่ประกอบด้วย การวิจัยเอกสารและการวิจัยสนาม ซึ่งใช้ทั้งแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยปรากฏผลดังนี้คือ

สมมติฐานย่อยที่ 1 ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลาและจังหวัดตากส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์อย่างต่อเนื่อง

(1) ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลาและจังหวัดตากส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์อย่างต่อเนื่อง ได้รับการสนับสนุน (support) ว่าเป็นจริงตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้

(1.1) การเปลี่ยนแปลงภายในกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ แม้จะอยู่ภายใต้การเปลี่ยนหัวหน้าพรรค การย้ายพรรคของคณะกรรมการบริหารพรรค โดยมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดสงขลา ร้อยละ 96 ที่ตอบว่า หากมีการเปลี่ยนแปลงหัวหน้าพรรคใหม่อีกครั้งต่อจากนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ไม่มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ของตนด้วยเหตุผลว่า เลือกพรรค ไม่ได้ยึดที่ตัวหัวหน้าพรรค เชื่อว่าพรรคจะหาคนดีมาเป็นหัวหน้าพรรคคนใหม่ เชื่อมั่นในแนวคิดและจุดยืนทางการเมืองของพรรค และเชื่อว่าหัวหน้าพรรครุ่นหลังยึดถือปฏิบัติเช่นหัวหน้าพรรครุ่นเก่า ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดตาก ร้อยละ 85 ที่ตอบว่า หากมีการเปลี่ยนแปลงหัวหน้าพรรคใหม่อีกครั้งต่อจากนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ไม่มีผลต่อความผูกพัน

และการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ของตน ด้วยเหตุผลว่า เลือกพรรค เชื่อว่าพรรคจะหาคนดีมาเป็นหัวหน้าพรรคคนใหม่ และเชื่อมั่นในแนวคิดและจุดยืนทางการเมืองของพรรค

มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยในจังหวัดสงขลา ร้อยละ 98 ที่ตอบว่าการย้ายพรรคของคณะกรรมการบริหารพรรคไม่มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ของตน ด้วยเหตุผลว่า เลือกพรรค เชื่อมั่นในนโยบายของพรรคมากกว่า และยังมีบุคคลที่มีคุณภาพอีกในพรรคประชาธิปัตย์ และมีความคิดในแง่ลบกับการย้ายพรรค ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดตาก ร้อยละ 90 ที่ตอบว่าการย้ายพรรคของคณะกรรมการบริหารพรรคไม่มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ของตน ด้วยเหตุผลว่า เลือกพรรค มั่นใจว่าพรรคจะเลือกสรรคนที่เหมาะสมมาเป็นคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ และคนใหม่ต้องเป็นคนดีเช่นกัน

(1.3) ความเก่าแก่ของพรรคกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดสงขลา ร้อยละ 65 ที่ตอบว่า การจัดตั้งพรรคประชาธิปัตย์อย่างยาวนานมีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ของตน ด้วยเหตุผลว่า พรรคยาวนาน รับผิดชอบต่อคุณภาพ พรรคมั่นคง มีความน่าเชื่อถือในการทำงาน มีคนดีทำงาน พรรคถึงอยู่ได้นาน และทำให้ทราบถึงอุดมการณ์ และการตั้งใจทำงานของพรรค ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดตาก ร้อยละ 58 ที่ตอบว่า การจัดตั้งพรรคประชาธิปัตย์อย่างยาวนานมีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ของตน ด้วยเหตุผลว่า พรรคมั่นคง มีความน่าเชื่อถือในการทำงาน และมีคนดีทำงาน พรรคถึงอยู่ได้นาน

(1.4) จุดยืนทางการเมืองกับความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดสงขลา ร้อยละ 98 ที่ตอบว่า ถึงแม้จะมีการแข่งขันทางการเมืองระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ โดยเฉพาะพรรคเพื่อไทย แต่ยังคงผูกพันและตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์อย่างสม่ำเสมอ ด้วยเหตุผลว่า เลือกพรรค อยากให้คนอำนาจกับพรรคเพื่อไทย ไม่ต้องการให้พรรคการเมืองใหญ่ครอบงำการเมืองไทย พรรคประชาธิปัตย์มีจุดยืนทางการเมืองที่ชัดเจน โดยไม่เข้าพรรคร่วมรัฐบาลกับพรรคเพื่อไทย ชอบนโยบายพรรค และยิ่งงี้ก็ดีกว่าพรรคการเมืองอื่น ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดตาก ร้อยละ 91 ที่ตอบว่า ถึงแม้จะมีการแข่งขันทางการเมืองระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ โดยเฉพาะพรรคเพื่อไทย แต่ยังคงผูกพันและตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์อย่างสม่ำเสมอ ด้วยเหตุผลว่า เลือกพรรค ไม่ชอบเสื้อแดง ชอบนโยบายพรรค และยิ่งงี้ก็ดีกว่าพรรคการเมืองอื่น

สมมติฐานย่อยที่ 2 ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์กับมุมมองและแบบแผนทางการเมืองพบว่า

(1) ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลา ได้รับการสนับสนุน (support) ว่าเป็นจริงตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ กล่าวคือ ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลาเกิดจากมุมมองและแบบแผนทางการเมืองของคนใต้ อันประกอบไปด้วย

(1.1) กระบวนการกล่อมเกลாதทางการเมืองจากครอบครัว มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดสงขลา ร้อยละ 73 ที่ตอบว่าครอบครัวของตนมีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 82 ที่ตอบว่าชอบพรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่ยังไม่มีสิทธิ์เลือกตั้ง และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 92 ที่ตอบว่า สมาชิกในครอบครัวเลือกพรรคประชาธิปัตย์ และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่พูดคุยเรื่องพรรคการเมืองกับครอบครัวบ้าง ถึงพูดคุยทุกวันในจำนวนที่สูง โดยมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่พูดคุยเรื่องพรรคการเมืองกับครอบครัวเกือบทุกวัน ร้อยละ 18 พูดคุยสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง ร้อยละ 33 พูดคุยกันนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 38 และไม่พูดคุยกันเลยเพียงร้อยละ 11

(1.2) ความเป็นคนใต้ มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดสงขลา ร้อยละ 83 ที่ตอบว่า ความเป็นคนใต้ของตนมีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างวิจัยที่ตอบว่า ความเป็นคนใต้มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของตน ให้ความเห็นที่พอจะสรุปได้ดังนี้ คือ คนใต้ต้องรักคนใต้ด้วยกัน ญาติพี่น้องและคนใต้ส่วนใหญ่ชอบและเลือกพรรคประชาธิปัตย์ คนใต้รักพรรคประชาธิปัตย์ พรรคประชาธิปัตย์อยู่กับคนใต้มานาน และชอบนายชวน หลีกภัย (อดีตหัวหน้าพรรค เป็นคนใต้ เป็นคนดี น่านับถือ)

มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 79 ที่มองว่า พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคของคนใต้ โดยให้เหตุผลว่า พรรคประชาธิปัตย์อยู่กับคนใต้มานาน คนใต้ส่วนใหญ่ผูกพันกับพรรคประชาธิปัตย์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในภาคใต้ส่วนใหญ่สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ และเป็นความรู้สึกที่คิดว่า เป็นพรรคของคนใต้

และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 75 ที่ตอบว่าคุณลักษณะโดยรวมของพรรคประชาธิปัตย์ สอดคล้องกับคนใต้ โดยให้เหตุผลว่า ชื่อสัตย์ โกงกินน้อย พูดจริงทำจริง ไม่หวังผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม จริงใจ ไม่เอาเปรียบคนอื่น และไม่เห็นแก่เงิน

(1.3) ความนิยมอดีตหัวหน้าพรรค นายชวน หลีกภัย มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดสงขลา ร้อยละ 79 ที่ตอบว่านายชวน หลีกภัย มีผลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ และจากการสัมภาษณ์ประชากรที่ตอบว่านายชวน

หลีกเลี่ยง มีอิทธิพลต่อความผูกพันและการเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ ให้ความเห็นที่พอจะสรุปได้ดังนี้ คือ คนที่รักนายชวน หลีกภัย นายชวน หลีกภัยเป็นคนดี ชื่อสัตย์ สุจริต ไม่คดโกงบ้านเมือง นายชวน หลีกภัยเป็นคนใจเย็น สุขุม รอบคอบ ฉลาด นายชวน หลีกภัยเป็นบุคคลที่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง น่าเคารพ และเป็นคนได้ด้วยกัน

(2) ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตาก ได้รับการสนับสนุน (support) ว่าเป็นจริงตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ กล่าวคือ ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตากไม่ได้เกิดจากมุมมองและแบบแผนทางการเมืองของคนตาก อันประกอบไปด้วย

(2.1) กระบวนการกล่อมเกลางานการเมืองจากครอบครัว ไม่มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดตาก ร้อยละ 53 ที่ตอบว่า ครอบครัวของตนไม่ได้มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 51 ที่ตอบว่าไม่ได้ชอบพรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่ยังไม่มีการเลือกตั้ง และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 88 ที่ตอบว่า สมาชิกในครอบครัวเลือกพรรคประชาธิปัตย์ และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่พูดคุยเรื่องพรรคการเมืองกับครอบครัวบ้าง ถึงพูดคุยทุกวันในจำนวนที่สูง โดยมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่พูดคุยเรื่องพรรคการเมืองกับครอบครัวเกือบทุกวัน ร้อยละ 21 พูดคุยสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง ร้อยละ 18 พูดคุยกันนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 54 และไม่พูดคุยกันเลยเพียงร้อยละ 7

(2.2) ความเป็นคนตาก ไม่มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดตาก ร้อยละ 57 ที่ตอบว่า ความเป็นคนตากของตนไม่มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างวิจัย ร้อยละ 43 ที่ตอบว่า ความเป็นคนตากรวมอิทธิพลต่อความนิยมพรรคประชาธิปัตย์ของตน ให้ความเห็นที่พอจะสรุปได้ดังนี้ คือ คนตากมั่นใจในพรรคประชาธิปัตย์ และพรรคประชาธิปัตย์อยู่คู่กับคนตากมานาน

มีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 59 ที่มองว่า พรรคประชาธิปัตย์ไม่ได้เป็นพรรคของคนตาก โดยให้เหตุผลว่า พรรคประชาธิปัตย์เป็นของคนทั้งประเทศ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 41 ที่มองว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคของคนตาก ด้วยเหตุผลว่า พรรคประชาธิปัตย์อยู่คู่กับคนตากมานาน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตากส่วนใหญ่สังกัดพรรคประชาธิปัตย์

และมีประชากรวิจัยร้อยละ 62 ที่ตอบว่าคุณลักษณะโดยรวมของพรรคประชาธิปัตย์ไม่สอดคล้องกับคนตาก ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 38 มองว่าคุณลักษณะโดยรวมของพรรคประชาธิปัตย์สอดคล้องกับคนตาก โดยให้เหตุผลว่า เป็นกันเอง ไม่ถือตัว พูดจริงทำจริง ใช้ชีวิตเรียบง่าย และสันโดษ

(2.3) ความนิยมอดีตหัวหน้าพรรคนายชวน หลีกภัย ไม่มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดตาก ร้อยละ 59 ที่ตอบว่า นายชวน หลีกภัย

ไม่มีผลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ และจากการสัมภาษณ์ประชาชนที่ตอบว่านายชวน หลีกภัย ไม่มีอิทธิพลต่อความผูกพันและการเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ ให้ความเห็นที่พอจะสรุปได้ดังนี้ คือ เลือกรพรรคไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากนายชวน หลีกภัย และชอบนโยบายพรรคมากกว่า ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 41 ที่ตอบว่านายชวน หลีกภัย มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ โดยให้เหตุผลว่า รักนายชวน หลีกภัย นายชวน หลีกภัยเป็นคนดี และนายชวน หลีกภัยไม่คดโกงบ้านเมือง

สมมติฐานย่อยที่ 3 ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์กับการสร้างระบบฐานคะแนนเสียงอย่างมีประสิทธิภาพของพรรค

(1) ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลา ได้รับการสนับสนุน (support) ว่าเป็นจริงตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ กล่าวคือ ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลาไม่ได้เกิดจากการสร้างระบบฐานคะแนนเสียงอย่างมีประสิทธิภาพของพรรค อันประกอบไปด้วย

(1.1) คุณสมบัติส่วนบุคคลของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในประเด็นคุณสมบัติส่วนบุคคล อันประกอบไปด้วย คุณสมบัติด้านการศึกษา บุคลิกภาพ บทบาทในการออกกฎหมาย ประเด็นนี้ยืนยันตามสมมติฐาน เนื่องจากมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดสงขลาร้อยละ 18.6 ที่ตอบว่าเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ จากปัจจัยความชื่นชอบคุณสมบัติส่วนบุคคล โดยแยกเป็นเลือกเพราะการศึกษา ร้อยละ 3.2 บุคลิกภาพ ร้อยละ 5.7 และบทบาทในการออกกฎหมายร้อยละ 9.7 และในประเด็นการลงพื้นที่ดูแลความทุกข์สุขของประชาชน และการให้ความช่วยเหลือเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อน กลุ่มตัวอย่างวิจัยเลือกผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์จากประเด็นนี้ ร้อยละ 14.4 โดยแยกเป็น เลือกเพราะการลงพื้นที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชน ร้อยละ 6.5 และเลือกเพราะการให้ความช่วยเหลือเมื่อประชาชนเดือดร้อน ร้อยละ 7.9 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างวิจัยเลือกเพราะผู้สมัครสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ถึงร้อยละ 67

ในประเด็นการลงพื้นที่ดูแลความทุกข์สุขของประชาชน และการให้ความช่วยเหลือเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อนนั้น ประเด็นนี้ยืนยันตามสมมติฐาน เนื่องจากมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 76 ที่ตอบว่า ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของตนไม่ใช่เพราะบทบาทการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 74 ที่ตอบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งของตนไม่เคยเข้ามาเยี่ยมเยียนเพื่อรับทราบความทุกข์สุขของตน และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 65 ที่ตอบว่า ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งของตน

(1.2) บทบาทสาขาพรรค ในประเด็นการรณรงค์หาเสียง และการให้ความช่วยเหลือกับประชาชนในท้องถิ่น ประเด็นนี้ยืนยันตามสมมติฐานในจังหวัดสงขลา เนื่องจากมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดสงขลา ร้อยละ 91 ที่ตอบว่า มิได้ผูกพันพรรคประชาธิปัตย์เพราะการทำหน้าที่ของสาขาพรรค โดยมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 82 ที่ไม่ได้รับการชักชวนให้ไปเลือกตั้งโดยบุคคลจากสาขาพรรค และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 79 ที่ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลจากสาขาพรรค

(1.3) บทบาทหัวหน้าคะแนน ในประเด็นการรู้จักคุ้นเคยกับหัวหน้าคะแนน และการได้รับความช่วยเหลือจากหัวหน้าคะแนน ประเด็นนี้ยืนยันตามสมมติฐานในจังหวัดสงขลา เนื่องจากมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดสงขลา ร้อยละ 80 ที่ตอบว่า ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของตนไม่ใช่เป็นเพราะบทบาทของหัวหน้าคะแนน โดยมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 59 ที่ตอบว่า ไม่รู้จักหรือคุ้นเคยกับหัวหน้าคะแนน และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 62 ที่ตอบว่า ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากหัวหน้าคะแนน

และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างวิจัยผู้รู้จักหรือคุ้นเคยกับหัวหน้าคะแนน ประชากรเหล่านั้นมีความเกี่ยวข้องกับหัวหน้าคะแนนในฐานะของการเป็นเครือญาติ เป็นเพื่อน เป็นเพื่อนบ้าน เป็นคนรู้จักคุ้นเคยกันมาก่อน จึงทำให้มีความสัมพันธ์อันดีต่อเนื่องกับหัวหน้าคะแนน

(2) ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตาก ไม่ได้รับการสนับสนุน (support) ว่าเป็นจริงตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ทั้งหมด กล่าวคือ ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตากเกิดจากความนิยมในตัวผู้สมัครในการดูแลประชาชนในพื้นที่ คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และบทบาทสาขาพรรค ซึ่งผลการวิจัยค้นพบว่า ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตากเกิดจากความนิยมในตัวผู้สมัครในการดูแลประชาชนในพื้นที่ และคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในขณะที่บทบาทสาขาพรรคไม่เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตาก รวมถึงบทบาทของหัวหน้าคะแนนนั้นไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตากด้วยเช่นเดียวกัน

(2.1) คุณสมบัติส่วนบุคคลของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในประเด็นคุณสมบัติส่วนบุคคล อันประกอบไปด้วย คุณสมบัติด้านการศึกษา บุคลิกภาพ บทบาทในการออกกฎหมาย ประเด็นนี้ยืนยันตามสมมติฐาน เนื่องจากมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดตาก ร้อยละ 32.4 ที่ตอบว่า เลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ จากปัจจัยความชื่นชอบคุณสมบัติส่วนบุคคล โดยแยกเป็นเลือกเพราะการศึกษา ร้อยละ 10.6 บุคลิกภาพ ร้อยละ 14 และบทบาทในการออกกฎหมายร้อยละ 7.8 และในประเด็นการลงพื้นที่ดูแลความทุกข์สุขของประชาชน และการให้ความช่วยเหลือเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อน ประชากรวิจัยเลือกผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์จากประเด็นนี้ร้อยละ

ละ 37.6 โดยแยกเป็น เลือกลงเพราะการลงพื้นที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชน ร้อยละ 13.2 และเลือกเพราะการให้ความช่วยเหลือเมื่อประชาชนเดือดร้อน ร้อยละ 24.4 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างวิจัยเลือกเพราะผู้สมัครสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ร้อยละ 30

ในประเด็นการลงพื้นที่ดูแลความทุกข์สุขของประชาชน และการให้ความช่วยเหลือเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อนนั้น ประเด็นนี้ยืนยันตามสมมติฐานในจังหวัดตาก เนื่องจากมีกลุ่มตัวอย่างวิจัย ร้อยละ 58 ที่ตอบว่า ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของตนเป็นเพราะบทบาทการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 63 ที่ตอบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งของตนเข้ามาเยี่ยมเยียนเพื่อรับทราบความทุกข์สุขของตน และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 69 ที่ตอบว่า เคยได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งของตน

(2.2) บทบาทสาขาพรรค ในการรณรงค์หาเสียง และการให้ความช่วยเหลือกับประชาชนในท้องถิ่น ประเด็นนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานในจังหวัดตาก เนื่องจากมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดตาก ร้อยละ 78 ที่ตอบว่า มิได้ผูกพันพรรคประชาธิปัตย์เพราะการทำหน้าที่ของสาขาพรรค โดยมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 78 ที่ไม่ได้รับการชักชวนให้ไปเลือกตั้งโดยบุคคลจากสาขาพรรค และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 76 ที่ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลจากสาขาพรรค

(2.3) บทบาทหัวหน้าคะแนน ในการรู้จักคุ้นเคยกับหัวหน้าคะแนน และการได้รับความช่วยเหลือจากหัวหน้าคะแนน ประเด็นนี้ยืนยันตามสมมติฐานในจังหวัดตาก เนื่องจากมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดตาก ร้อยละ 81 ที่ตอบว่า ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของตนไม่ใช่เพราะบทบาทของหัวหน้าคะแนน โดยมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 63 ที่ตอบว่า ไม่รู้จักหรือคุ้นเคยกับหัวหน้าคะแนน และมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยร้อยละ 75 ที่ตอบว่า ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากหัวหน้าคะแนน

และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างวิจัยรู้จักหรือคุ้นเคยหัวหน้าคะแนน ประชากรเหล่านั้นมีความเกี่ยวข้องกับหัวหน้าคะแนนในฐานะของการเป็นเครือญาติ เป็นเพื่อน เป็นเพื่อนบ้าน เป็นคนรู้จักคุ้นเคยกันมาก่อน (เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดสงขลา)

สมมติฐานย่อยที่ 4 ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์มีผลต่อการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลาและจังหวัดตากมีผลต่อการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับการสนับสนุน (support) ว่าเป็นจริงตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ กล่าวคือ ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์มีผลต่อการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดสงขลา ร้อยละ 98 และกลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดตาก ร้อยละ 91 ที่ตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์มาแล้วล่วงหน้าแล้ว ปรากฏผลของความคิดเห็นในแง่

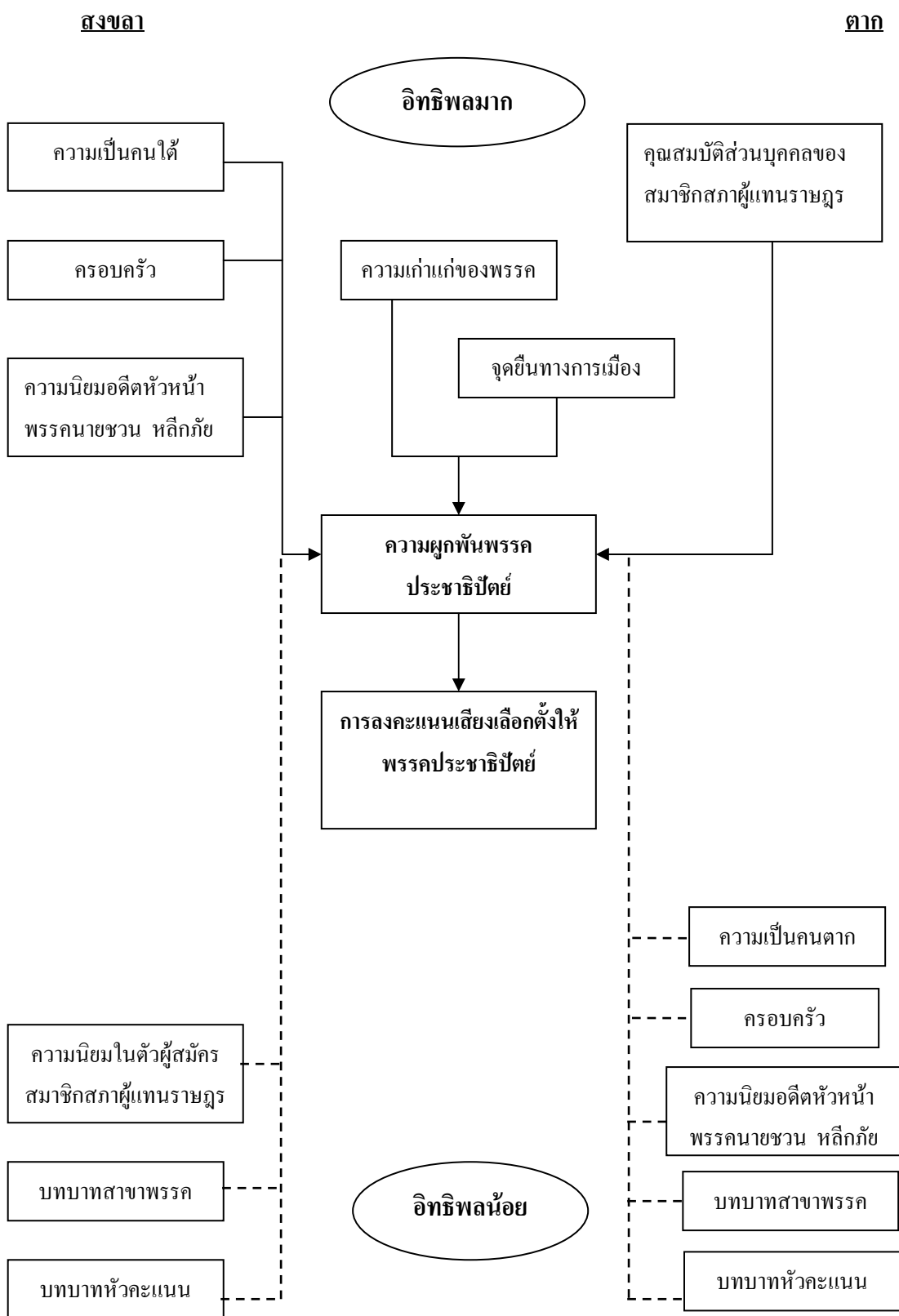
ที่ว่า “ครั้งหน้าจะเลือกพรรคประชาธิปัตย์” ด้วยเหตุผลที่พอจะสรุปได้ดังนี้ คือ ชอบและผูกพันกับพรรคประชาธิปัตย์ ชอบนโยบายพรรค ชอบการทำงานของพรรค พรรคมีจุดยืนทางการเมืองที่ชัดเจน และถึงจะสูญเสียพรรคเพื่อไทยไม่ได้ แต่ก็อยากให้เข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายค้านอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป จากผลการศึกษาตามสมมติฐานย่อยที่ปรากฏข้างต้น สรุปผลได้ดังนี้

1. ยืนยันสมมติฐานในจังหวัดสงขลา ที่ว่า “ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลาไม่ได้เกิดจากการสร้างระบบฐานคะแนนเสียงอย่างมีประสิทธิภาพของพรรค แต่เกิดจากมุมมองและแบบแผนทางการเมืองของคนใต้ ความนิยมอดีตหัวหน้าพรรคนายชวน หลีกภัย และกระบวนการกล่อมเกลாதทางการเมือง”

2. ไม่เป็นไปตามสมมติฐานในจังหวัดตาก ที่ว่า “ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตากเกิดจากความนิยมในตัวผู้สมัครในการดูแลประชาชนในพื้นที่ คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และบทบาทสาขาพรรค” ซึ่งผลการวิจัยค้นพบว่า ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตากเกิดจากความนิยมในตัวผู้สมัครในการดูแลประชาชนในพื้นที่ และคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในขณะที่บทบาทสาขาพรรคไม่เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดตาก

ภาพที่ 6 สรุปผลการศึกษาวิจัย

จากรูปข้างต้นสามารถอธิบายได้ดังนี้ คือ

ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลา เกิดจากความเป็นคนใต้ในแง่ของแบบแผนความเป็นภูมิภาคนิยมที่มองว่า การที่จะนิยมหรือผูกพันพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งนั้น เกิดจากการพิจารณาว่าพรรคการเมืองนั้นๆ ได้รับความนิยมจากคนใต้โดยส่วนใหญ่หรือไม่ โดยครอบครัวเข้ามาเป็นปฐมเหตุในความผูกพันนั้น กล่าวคือ เมื่อพ่อแม่นิยมหรือผูกพันพรรคการเมืองใดจะมีอิทธิพลต่อความนิยมหรือความผูกพันพรรคการเมืองของลูก ร่วมกับปัจจัยของความ เป็นภูมิภาคนิยมที่เกิดจากการกลมกลืนทางสังคม ประกอบกับความนิยมและความผูกพันกับนายชวน หลีกภัย ซึ่งเป็นคนจังหวัดตรัง คนสงขลา มองว่ายัง ใงคนใต้ก็ต้องรักคนใต้ด้วยกัน สิ่งสำคัญที่ทำให้คนใต้รักนายชวน หลีกภัย นั่นคือ บทบาทการทำงานและภาพลักษณ์คนดี ไม่ โกงกินบ้านเมือง สิ่งนี้ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คนใต้รักนายชวน หลีกภัยมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลา ดังนั้น พรรคการเมืองที่จะได้รับความนิยมในพื้นที่จังหวัดสงขลา คือ พรรคการเมืองที่ทำให้คนใต้ส่วนใหญ่ยอมรับ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาและผลงานที่ยาวนาน จนสามารถทำให้คนใต้เชื่อว่าเป็นพรรค การเมืองของคนใต้ เป็นพวกพ้องเดียวกับตน และนำมาซึ่งการสนับสนุนและความเชื่อมั่นในการ เลือกลงไปเป็นตัวแทน ด้วยความคาดหวังว่า พวกพ้องเดียวกันจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของคนใต้ ดีกว่าพวกอื่นที่มีใช้พวกพ้องเดียวกับตน จากความรู้สึกว่าคนใต้ต้องรักคนใต้ คนใต้ด้วยกันทุกคน เข้าใจกว่า โดยปัจจัยด้านอื่นๆ เข้ามามีอิทธิพลน้อย เช่น ความนิยมในตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง ความ นิยมในสาขาพรรค ความนิยมในหัวหน้าคน โดยความผูกพันพรรคการเมืองนี้จะมีอิทธิพลมากต่อ การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ในขณะที่ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนตาก เกิดจากความนิยมในคุณสมบัติส่วนบุคคลของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือ จากวุฒิภาวะทางการศึกษา และบุคลิกภาพเป็น กันเอง ไม่ถือตัว เข้ากับคนในพื้นที่ได้ง่ายของผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ ตลอดจนการดำเนิน บทบาทการทำงานที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เป็นอย่างดี ในการเข้าดูแลเยี่ยมเยียนเพื่อรับทราบ ความทุกข์สุขของประชาชน และการให้ความช่วยเหลือเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อน แม้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะไม่ได้อยู่ในพื้นที่ แต่ยังคงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับตนให้การช่วยเหลือกับ ประชาชน จากบทบาทการช่วยเหลือของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนี้เองที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ ประชาชนใช้ในการตัดสินใจเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ การศึกษายังพบว่า ด้วยบทบาท การทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ สิ่งสำคัญที่ประชาชนเกิดความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ นั่นคือ การสืบทอดตระกูลทางการเมืองมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ในอดีต จากการให้ ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่มาเป็นเวลานาน ทำให้ประชาชนรักและให้การเคารพ ถือเป็น

การแลกเปลี่ยนตามแนวคิดอุปถัมภ์ ให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่ได้ดี ให้การช่วยเหลือเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อน เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างนักการเมืองและประชาชน จากสาเหตุดังกล่าวนี้เองทำให้คนตกผูกพันกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ และทำให้เกิดความผูกพันกับพรรคประชาธิปัตย์ตามมาด้วย โดยปัจจัยความนิยมในสาขาพรรค ความนิยมในหัวหน้าคณะ ความเป็นคนตก การกล่อมเกลามาจากครอบครัว เป็นปัจจัยที่เข้ามามีอิทธิพลน้อย

คนสงขลาและคนตกยังเห็นคุณค่าของความเก่าแก่ของพรรคประชาธิปัตย์ที่ก่อตั้งและดำรงอยู่มาอย่างยาวนาน ความยั่งยืนของพรรคถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อพรรคการเมืองทุกพรรค ที่จำเป็นจะต้องสร้างและดำรงอยู่อย่างแข็งแรง เพื่อให้พรรคการเมืองสามารถมีที่ยืนในเวทีการเมืองได้อย่างมั่นคง ความเก่าแก่นี้เองเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความผูกพันพรรคการเมือง กล่าวคือความผูกพันพรรคการเมืองนั้น มีนัยยะทางด้านเวลาเป็นองค์ประกอบ จำต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการสร้างความผูกพันพรรคการเมือง หากพรรคการเมืองใดดำรงอยู่ได้ในเวลาอันสั้น เกิดการล่มสลายของพรรค แม้ว่าพรรคจะได้รับความนิยมจากประชาชน แต่เมื่อพรรคล่มสลาย ความนิยมนั้นจะล่มสลายตามไปด้วย แม้ว่าผู้นำของพรรคจะจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ ประชาชนก็จะเปลี่ยนไปชอบพรรคการเมืองใหม่นั้นไปเรื่อยๆ ไม่มีความผูกพันพรรคการเมืองอย่างยาวนาน เป็นเพียงแค่ความนิยมพรรค หรือความผูกพันผู้นำของพรรค ในทางกลับกันนั่นคือ หากพรรคการเมืองใดดำรงอยู่ได้อย่างยาวนาน มีความเก่าแก่ มั่นคงของพรรค ประชาชนจะมีการติดตามการทำงานของพรรค ติดตามนโยบายและผลงานของพรรค เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง ประชาชนจะเกิดความนิยม จนกลายเป็นความผูกพันพรรคการเมือง

จุดยืนทางการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้คนสงขลาและคนตกตัดสินใจเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ ความผูกพันพรรคการเมืองเมื่อผนวกกับปัจจัยเฉพาะช่วงสมัยระยะสั้นบางอย่าง เช่น ประเด็นนโยบายทางการเมืองที่สำคัญบางช่วง จะมีความเชื่อมโยงกับการลงคะแนนเสียงอย่างหนักแน่นยิ่งขึ้น จากภาวะเหตุการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันที่เกิดการแข่งขันจากพรรคการเมืองต่างๆ รวมถึงความแตกแยกทางการเมือง ความแตกต่างทางความคิด การแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการสนับสนุนพรรคการเมือง ทำให้ประชาชนเลือกข้างเลือกฝ่าย เลือกพรรค สามารถกำหนดหรือรับรู้ได้ด้วยตนเองว่า ตนขึ้นชอบพรรคการเมืองใด และต้องการให้พรรคการเมืองใดมีสิทธิ์มีเสียงในกระบวนการปกครองของบ้านเมือง คนสงขลาและคนตกเองนั้น ขึ้นชอบการทำงานของพรรคประชาธิปัตย์ และต้องการให้พรรคประชาธิปัตย์ได้จัดตั้งเป็นฝ่ายรัฐบาล แต่ขณะเดียวกันคนสงขลาและคนตกเองรับรู้ดีว่า พรรคการเมืองใหญ่ที่แข่งขันกับพรรคประชาธิปัตย์อยู่ในขณะนี้ มีฐานคะแนนเสียงจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ ทำให้

พรรคประชาธิปัตย์ที่มีฐานคะแนนเสียงสำคัญในภาคใต้และตามจังหวัดต่าง ๆ มีเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น แม้ว่าจะมีคะแนนเสียงไม่มากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลอย่างที่ต้องการ แต่คนสงขลาและคนตากเองยังเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์เพียงเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายค้าน ถ่วงดุลย์อำนาจคอยตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล จากปัจจัยจุดยืนทางการเมืองที่สามารถรับรู้ได้ว่าตนยืนอยู่ข้างไหน ฝ่ายไหน หรือสนับสนุนพรรคการเมืองใด แม้ว่าจะมีการแข่งขันจากพรรคการเมืองต่างๆ คนสงขลาและคนตากยังคงผูกพันและเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์อย่างสม่ำเสมอ ถือเป็น การสร้างความผูกพันให้เกิดขึ้นกับพรรคการเมืองนั้น ๆ ด้วย

ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่า คนสงขลามีแนวโน้มเลือกพรรคมากกว่าเลือกบุคคล แม้ว่าคนตากจะมีความนิยมในตัวผู้สมัครมากกว่าพรรคการเมือง แต่จากภาวะเหตุการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันทำให้คนตากให้ความสำคัญกับการยึดถือพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคล เมื่อปรากฏผลเช่นนี้ ทำให้คาดการณ์พฤติกรรมการเลือกตั้งได้ว่า การพิจารณาการเลือกตั้งภายใต้ระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แม้จะใช้ระบบการเลือกตั้ง 2 ระบบ คือแบบสัดส่วน และเขตละ 1 คนก็ตาม ซึ่งระบบสัดส่วนจะเลือกโดยใช้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้งด้วยการให้พรรคการเมืองจัดทำบัญชีรายชื่อ 100 รายชื่อ โดยระบบนี้หมายถึงการเลือกพรรคการเมืองที่ตนต้องการให้เป็นตัวแทนนั่นเอง ส่วนแบบแบ่งเขตๆ ละ 1 คนนั้นเป็นการเลือกผู้สมัครที่ตนต้องการให้เป็นตัวแทน คนสงขลาและคนตากมีแนวโน้มที่จะพิจารณาพรรคการเมืองก่อนเป็นเบื้องต้นว่าจะเลือกให้พรรคใดเข้ามาเป็นตัวแทน และใช้เกณฑ์ดังกล่าวในการพิจารณาเลือกผู้สมัคร โอกาสที่จะเลือกทั้งคนและพรรคจึงมีความเป็นไปได้สูงกว่า

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษานี้นำมาซึ่งข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างสถาบันพรรคการเมืองตลอดจนการพัฒนาการเมืองไทย ดังนี้ คือ

1. ความมั่นคงของพรรคการเมือง ซึ่งถ้าพรรคการเมืองใดคงความเป็นพรรคการเมืองได้นาน และอยู่ในพื้นที่ใดได้นาน ความรู้สึกเป็นพวกพ้องและความไว้วางใจก็จะตามมา
2. บทบาทสาขาพรรค ซึ่งถือเป็นตัวแปรหนึ่งในการสร้างฐานคะแนนเสียง พรรคประชาธิปัตย์มีสาขาพรรคกระจายอยู่ในทุกภาคส่วนของประเทศเป็นจำนวนมาก และมีการดำเนินการในเรื่องนี้เป็นเวลานานก่อนพรรคการเมืองใดๆ ในเมื่อประเทศไทยมีเป้าหมายในการนำระบอบประชาธิปไตยมาใช้อย่างจริงจังแล้ว ประเทศไทยก็มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาระบบพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็งและเป็นพรรคแบบมวลชนอย่างแท้จริง โดยใช้สาขาพรรคเป็น

กลไกในการพัฒนาดังกล่าว เพื่อสามารถทำหน้าที่และแสดงบทบาทของสาขาพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ แต่จากการศึกษานี้ที่สาขาพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลา และจังหวัดตากมีอิทธิพลน้อยต่อการสร้างความนิยมและความผูกพันให้เกิดขึ้นกับพรรค สิ่งนี้เป็นประเด็นที่พรรคประชาธิปัตย์ควรจะนำมาพิจารณา เพราะจากความสำคัญของสาขาพรรค การจัดตั้งสาขาพรรคน่าจะเข้ามามีอิทธิพลอย่างมากต่อความผูกพัน ถ้าสาขาพรรคปฏิบัติตามบทบาทอย่างสมบูรณ์แบบจะเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งของพรรคการเมืองที่จะพัฒนาให้มั่นคง รวมถึงความสำเร็จในการชนะการเลือกตั้งด้วย ซึ่งอาจจะตั้งข้อสังเกตได้ว่า สาขาพรรคอาจจะมิใช่รูปแบบของการสร้างความมั่นคงให้แก่พรรคการเมืองไทยอย่างที่คาดหวังจะให้เกิดขึ้น แต่น่าจะเป็นแต่เพียงรูปแบบของการพยายามสร้างความเหมือนกับพรรคการเมืองในประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างสหรัฐอเมริกาเท่านั้น กรณีสาขาพรรคประชาธิปัตย์จึงมีลักษณะเป็นแต่เพียงรูปแบบของความพยายามในการสร้างฐานมวลชนของพรรคเท่านั้น หาใช่รูปแบบของการพัฒนาไปสู่พรรคมวลชนหรือพรรคที่เป็นตัวแทนของประชาชนแต่อย่างใด

ดังนั้น บทบาทของสาขาพรรคที่ดี ควรต้องมุ่งสร้างจิตสำนึกให้กับราษฎรรักประชาธิปไตย ซึ่งให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ในการปกครองประชาธิปไตย เพื่อที่จะให้ประชาชนรักในอุดมการณ์ของพรรค และให้การสนับสนุนต่อแนวทางในการบริหารประเทศของพรรค แต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับการทำงานของสาขาพรรค สาขาพรรคมุ่งที่จะช่วยเหลือผู้สมัครของพรรคในช่วงที่มีการเลือกตั้งเท่านั้น สาขาพรรคมิได้สร้างผลงานให้กับชุมชนหรือให้การศึกษาทางการเมืองแก่สมาชิกพรรคหรือประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งขัดกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสาขาพรรค ดังนั้น พรรคประชาธิปัตย์จึงควรที่จะจัดทำแผนการดำเนินงานของสาขาพรรคให้มีรูปแบบและมีแนวทางไปในทางเดียวกัน เพื่อที่จะเรียกภาพพจน์ที่ติดลบคืนมา โดยควรให้การทำงานของสาขาพรรคมุ่งเน้นไปที่การให้การศึกษาทางการเมือง ช่วยเหลือประชาชน การเข้าร่วมแก้ไขปัญหาในชุมชน และการพัฒนาท้องถิ่นในสาขาที่ตั้งอยู่ เพื่อให้สมาชิกและประชาชนมีทัศนคติและมุมมองใหม่ต่อสาขาพรรค

3. บทบาทพรรค และบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผลการศึกษาพบว่าบทบาทพรรคและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของคนสงขลา ทั้งๆ ที่ปัจจัยดังกล่าวนี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการสร้างฐานคะแนนเสียงและสร้างความผูกพันพรรคการเมือง แต่พรรคและผู้สมัครเลือกใช้ความผูกพันทางจิตวิทยาจากมุมมองและแบบแผนทางการเมืองของคนได้ในการสร้างฐานคะแนนเสียง โดยละเลยบทบาทพรรคและตัวบุคคล และให้ความสำคัญน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดสงขลาพบว่า ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ส่วนใหญ่เกิดกับประชากรผู้สูงวัย

อายุ 40 ปีเป็นต้นไป จะมีความผูกพันกับพรรคประชาธิปัตย์อย่างมาก เนื่องจากเคยเห็นผลงาน หรือเคยได้รับผลประโยชน์จากนโยบายต่างๆ ของพรรค และประชากรวัยสูงอายวยังอยู่ในช่วงการทำงานของนายชวน หลีกภัย ซึ่งเป็นบุคคลหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ แต่ประชากรวัยสูงอายุมีแต่จะชราภาพขึ้นไปทุกวัน ฐานคะแนนเสียงของพรรคจะลดน้อยลงตามจำนวนประชากรสูงอายุเหล่านี้ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างวิจัยโดยเฉพาะประชากรที่อยู่ในวัย 20 -35 ปี อันเป็นวัยเริ่มต้นของการเลือกตั้ง และยังมีสิทธิ์เลือกตั้งอีกหลายครั้ง ให้ความคิดเห็นว่า หากพรรคและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังไม่มีบทบาทอันโดดเด่น ประชาชนไม่ได้รับผลประโยชน์จากนโยบาย หรือไม่ได้ชื่นชอบกับผลงาน เริ่มมีความเอินเอียง (แม้จะเป็นความเอินเอียงเพียงเล็กน้อย แต่ก็จะเป็นไฟที่ถูกลามต่อพรรคประชาธิปัตย์ได้ในอนาคต) เข้าหาผู้สมัครจากพรรคการเมืองอื่นที่สามารถตอบสนองความต้องการเบื้องต้นในชีวิตของเขาเหล่านี้ได้ เนื่องจากในปัจจุบันมีการแก่งแย่งแข่งขันในการดำรงชีวิตประจำวัน ทำให้ประชาชนต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ชีวิตของตน ปัจจุบันนี้พรรคการเมืองต่างๆ เสนอนโยบายประชานิยม แม้ว่าจะทำได้ไม่หมด แต่ก็เห็นผลงานประจักษ์ในหลายๆ โครงการ ประชากรกลุ่มนี้มองว่าพรรคการเมืองในปัจจุบันไม่มีพรรคไหนที่ดีที่สุด ไม่มีพรรคไหนที่ซื่อสัตย์ที่สุด แต่ถ้าพรรคไหนให้ประโยชน์กับประชาชนมากที่สุด ก็น่าจะเป็นพรรคการเมืองที่ดีที่สุดเช่นเดียวกัน เมื่อความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ฐานคะแนนเสียงอันสำคัญของพรรคประชาธิปัตย์เริ่มเป็นเช่นนี้ พรรคประชาธิปัตย์เองก็ไม่ควรประมาทกับฐานคะแนนเสียงเดิม และยังปฏิบัติอย่างที่เป็นอยู่ สิ่งต่างๆ รอบตัวเปลี่ยนไป พรรคก็ควรพัฒนาตามไปด้วยเช่นกัน

ในทางกลับกัน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตากนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สร้างฐานคะแนนเสียงและความผูกพันผ่านตัวบุคคล บทบาทการดำเนินงานต่างๆ ที่เกิดขึ้นก่อนและหลังดำรงตำแหน่งทางการเมืองของนักการเมืองตากที่ได้สร้างคุณงามความดีไว้มากมาย รวมทั้งบุคลิกภาพอ่อนน้อมถ่อมตน มีอัธยาศัยดี เป็นกันเอง และขยันลงพื้นที่ การให้ความช่วยเหลือเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อน จากข้อมูลสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างวิจัยจังหวัดตากเกือบทุกวัยชื่นชอบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ แม้ว่าพรรคการเมืองอื่นจะมีนโยบายอย่างไรก็ตามก็ไม่อาจสู้คุณความดีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอดีตและปัจจุบันได้ จะเห็นได้ว่า บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์จังหวัดตากเป็นปัจจัยสำคัญที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักการเมืองทุกคนและพรรคการเมืองทุกพรรคควรตระหนักถึงและสมควรนำมาเอามาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติเพื่อสร้างฐานคะแนนเสียงให้เกิดขึ้นกับตนและพรรคของตน

4. จุดยืนทางการเมือง เหตุการณ์ทางการเมืองยังส่งผลให้ประชาชนตัดสินใจเลือกข้างหรือเลือกพรรคการเมืองที่ตนเองพอใจและต้องการสนับสนุน ด้วยเหตุผลหลากหลายที่เหตุการณ์

ทางการเมืองทำให้ประชาชนมองเห็นว่าตัวเองมีที่อยู่ที่ยืนอยู่ ณ จุดใด นั่นคือ จะมีจุดยืนทางการเมืองเป็นเช่นไร คนสงขลานอกจากจะผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ในระดับสูงแล้วนั้น ยังมีจุดยืนทางการเมืองที่จะเลือกพรรคประชาธิปัตย์อย่างสม่ำเสมอ แม้ว่าจะทราบดีว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์ไม่เพียงพอต่อความสามารถในการจัดตั้งรัฐบาล แต่คนสงขลายังคงเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์เพื่อเข้าไปมีพื้นที่ หรือมีเสียงในการคานอำนาจ ทำหน้าที่ฝ่ายค้านในรัฐสภา คนตากส่วนหนึ่งก็เช่นกัน แม้ว่าจะมีความผูกพันตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่มากกว่าความผูกพันกับพรรคประชาธิปัตย์ แต่เมื่อสถานการณ์การเมืองในปัจจุบันที่มีการแข่งขันทางการเมืองอย่างเข้มข้นชัดเจนเช่นนี้ ทำให้คนตากยังไม่กล้าตัดสินใจเลือกผู้แทนที่ไม่สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ จุดยืนทางการเมืองนี้จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความผูกพันและตัดสินใจเลือกผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์อย่างมีความสำคัญ กล่าวคือ ความผูกพันพรรคการเมืองเมื่อผนวกเข้ากับปัจจัยเฉพาะช่วงสมัยระยะสั้นบางอย่าง เช่น ประเด็นนโยบายทางการเมืองที่สำคัญบางช่วง เป็นต้น จะมีความเชื่อมโยงกับการลงคะแนนเสียงหนักแน่นยิ่งขึ้น นั่นหมายถึง ความผูกพันพรรคการเมือง จะมีอิทธิพลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างมีนัยสำคัญ และยังผนวกเข้ากับปัจจัยเฉพาะทางการเมืองในช่วงเวลาหนึ่งๆ ซึ่งถือเป็นปัจจัยระยะสั้นก็จะยิ่งเห็นความชัดเจนในความผูกพันพรรคการเมืองยิ่งขึ้น จุดยืนทางการเมืองนี้เอง ประชาชนจะสนใจข่าวสารในสังคมการเมืองมากยิ่งขึ้น เพื่อติดตาม กลั่นกรองข่าวสารว่าพรรคที่ตนสนับสนุนและพรรคฝ่ายตรงข้ามเป็นอย่างไร เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ เป็นการเสริมความรู้ มีตรรกะเหตุผลในการรับรู้รายละเอียดในสถานการณ์บ้านเมือง ตลอดจนให้การสนับสนุนพรรคการเมือง และการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองตามครรลองระบอบประชาธิปไตยได้อย่างชัดเจน

5. การซื้อเสียง จากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลในการศึกษาวิจัย พบว่า คนสงขลาและคนตากนั้นการซื้อเสียงทำได้ยาก เหตุผลประการหนึ่งในจังหวัดสงขลาอาจจะเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจที่ค่อนข้างดี ซึ่งอาจจะไม่ใช่เรื่องของการมีเงินมีทองมาก แต่มีความเป็นอยู่ที่ดี นั่นคือคนสงขลาไม่ค่อยประสบปัญหาความอดอยาก ในขณะที่จังหวัดตากนั้นแม้ว่าอดีตจะเป็นจังหวัดที่ติดอันดับหนึ่งในสามที่ยากจนที่สุดในประเทศ แต่คนตากเองยังรักและผูกพันกับนักการเมืองหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ ทำให้การซื้อเสียงทำได้ยาก นอกจากนี้ยังพบว่า คนสงขลาและคนตากมีทัศนคติในทางลบกับการซื้อเสียง ดังจะเห็นได้จากการที่คนสงขลาและคนตากมีภาพลบกับการย้ายพรรคซึ่งมีความคิดเห็นว่า การย้ายพรรคนั้นก็เนื่องด้วยเหตุผลของผลประโยชน์ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ย้ายพรรคไปนั้นจะได้รับ รวมถึงความคิดเห็นในคุณสมบัติที่ดีของพรรคประชาธิปัตย์ที่คนสงขลาและคนตากมองว่า พรรคประชาธิปัตย์ซื่อสัตย์ โง่กินน้อย และจากการศึกษานี้ยังพบว่า คนสงขลาและคนตากมีความสนใจกับการเมืองในระดับสูง ซึ่งปัจจัยต่างๆ ที่

ได้กล่าวมานี้ น่าจะมีอิทธิพลต่อประเด็นที่ว่า ทำไมพื้นที่จังหวัดสงขลาและจังหวัดตากการซื้อเสียงทำได้ยาก ประเด็นนี้มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาการเมืองไทย นั่นคือ การที่จะจัดการซื้อเสียงในการเมืองไทย สิ่งสำคัญคือทำอะไรให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในการเลือกตั้ง และเห็นอันตรายจากการซื้อขายเสียง

6. จากผลการเลือกตั้งที่พรรคประชาธิปัตย์สามารถครองฐานคะแนนเสียงได้ในภาคใต้ได้อย่างเหนียวแน่น แต่ขณะเดียวกันในพื้นที่ภาคอื่นๆ ของประเทศไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ในภาคเหนือ ภาคอีสาน หรือแม้แต่ภาคกลาง พรรคประชาธิปัตย์กลับต้องเสียที่นั่งเดิมให้กับพรรคการเมืองอื่น โดยเฉพาะพรรคเพื่อไทย ประเด็นนี้จึงน่าสังเกตว่า แม้พรรคประชาธิปัตย์จะสามารถรักษาเก้าอี้ในพื้นที่ภาคใต้ได้ แต่พื้นที่ส่วนใหญ่ในภาคอื่นๆ กลับรักษาไว้ไม่ได้แม้จะเป็นพื้นที่เก่าของพรรคประชาธิปัตย์เอง ซึ่งข้อพิจารณาหนึ่งน่าจะให้ความสนใจ คือ ผลการเลือกตั้งดังกล่าว น่าจะเป็นประเด็นหลักที่พรรคประชาธิปัตย์ควรจะนำมาพิจารณาและหาทางปรับปรุงกลไกและยุทธศาสตร์การสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงของพรรค ทำอย่างไรจึงจะทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ในภูมิภาคอื่นๆ นิยมและผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ได้เหมือนในจังหวัดสงขลาและในจังหวัดตาก

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาจังหวัดสงขลาและจังหวัดตากเป็นเพียงกรณีหนึ่งเท่านั้น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ค้นหาความเหมือนหรือความแตกต่างในพฤติกรรมการเมืองการเลือกตั้งของคนไทย โดยผู้สนใจศึกษาในกรณีดังกล่าวนี้อาจนำกรณีศึกษาของผู้วิจัยเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น เช่น ภาคกลาง หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น รวมทั้งยังเป็นข้อมูลเพื่อนำไปสู่การสร้างกระบวนการความเป็นประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในอนาคต

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนก วงษ์ตระหง่าน. มิติทางการเมืองในปรากฏการณ์ของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- กนก วงษ์ตระหง่าน. การเมืองในสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- กนก วงษ์ตระหง่าน. พรรคการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- กมลชัย วรพิทยุต. RE-BRANDING พรรคประชาธิปัตย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2548.
- เกียรติฟ้า เลาะห์พรสวรรค์. พรรคการเมืองไทยในกระบวนการพัฒนาสู่ความเป็นสถาบันทางการเมือง : ศึกษากรณีพรรคประชาธิปัตย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- เกียรติพงษ์ อุดมชนะธีระ. สรุปผลการเลือกตั้ง 2554 แยกตามภาค เรียงลำดับตามจำนวน ส.ส. ที่ได้ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.ubonchamber.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1004:-2554---&catid=36:2010-06-22-16-02-58&Itemid=11 [12 สิงหาคม 2552]
- เจียน ธีระวิทย์. เลือกใคร...ไทยรอด? ระบอบทักษิณ vs รัฐบาลอภิสิทธิ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ขคิดด้วยคน, 2554.
- คะเนิงนิจ อินทร์ดี. สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2555.
- โครงการวิจัย “บันทึกการเมืองไทย”. บันทึกการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเอเชีย, 2530.
- จรูญ หยูทอง-แสงอุทัย. ท้องถิ่นภาคใต้ : การเมืองภาคประชาชน. วารสารทักษิณคดี, 7 (สิงหาคม 2547): 11.
- จิราภรณ์ คำจันทร์. ความนิยมพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ : ศึกษากรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 และที่ 10 จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- จุฬารัตน สุระกุล. สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2555.

ชวน เพชรแก้ว. นิสัยและบุคลิกภาพของชาวใต้ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนา. ใน พื้นบ้านพื้นเมือง
ถิ่นไทยทักษิณ สงขลา, หน้า 103. สงขลา: สถาบันทักษิณคดี มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2534.

ช่วย ช่วยเจริญ. สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2555.

ชัยวัฒน์ วีรานันท์. บทบาททางการเมืองของสาขาพรรคการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีของพรรค
ประชาธิปไตย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. การเลือกตั้ง พรรคการเมือง รัฐสภาและคณะทหาร. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2524.

ชาติรี จันทร์วิระชัย. ห้วคะแนนในระบบการเลือกตั้งของไทย : ศึกษากรณีจังหวัดกาญจนบุรี
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2532.

ชุมพล แพร่หลวง. ความผูกพันพรรคการเมืองของคนกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

ไชยวัฒน์ ไตรยสุนันท์. 36 ปี พรรคประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: ประสานศิลป์การพิมพ์,
2525.

จิตยา สุวรรณะชญ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2527.

ณัชชาภัทร อุ๋นทรงจิตร. รัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2552.

ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม. นายควง อภัยวงศ์ กับพรรคประชาธิปัตย์. กรุงเทพมหานคร: เรื่องศิลป์,
2522.

ทักษิณีย์ วิวัฒน์สรรพกิจ. สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2555.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. ประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: โครงการเอกสารและตำรา
คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2545.

ทิพาพร พิมพ์สุทธิ และอนุสรณ์ ลิมมณี. พฤติกรรมทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2524.

ธิดาพร ชนะชัย. บทบาทของสื่ออินเทอร์เน็ตต่อการเมืองในสหรัฐอเมริกา. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :
www.commart.hcu.ac.th/images/academic_article/nok/internet_in_america.pdf [25
ธันวาคม 2552]

- ธีรชัย ภูไพบูลย์. การสัมมนาเรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคในการเลือกตั้ง ส.ส. ในจังหวัดสงขลา”
วันที่ 6 กันยายน 2529 ณ โรงแรมแกรนด์พลาซ่า หาดใหญ่. สงขลา:
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2529.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. พรรคประชาธิปัตย์ : ความสำเร็จหรือความล้มเหลว. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.
- นาง ข (นามสมมติ). สัมภาษณ์. 19 กุมภาพันธ์ 2555.
- นางสาว ก (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2555.
- นาย ก (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2555.
- นาย ข (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2555.
- นิชภา ศิริวัฒน์. Branding ไทยรักไทย. กรุงเทพมหานคร: เฮลท์แคร์ พลัับลิชชิง, 2546.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. ปีกษ์ใต้บ้านเรา. มติชนสุดสัปดาห์ 1284 (มีนาคม 2548): 30.
- บรรยง มีชัยชนะ. สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2555.
- บุญฤทธิ์ พรหมสังคหะ. สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2555.
- บุญเรือน ฐิรีเสถียร. สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2555.
- ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ. พรรคการเมืองและปัญหาพรรคการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนา
พานิช, 2524.
- พงศธร จันท์แก้ว. ผลกระทบของการใช้เงินซื้อเสียงต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง :
ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร
ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- พงษ์ศักดิ์ ฉลาดแพทย์. เส้นทางชีวิต “ชวน หลีกภัย”. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปฐมกาล,
2543.
- พรศักดิ์ ฟ่องแผ้ว. พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง : ทฤษฎีและผลการวิจัยเชิงประจักษ์
วารสารสังคมศาสตร์ 23 (สิงหาคม 2529): 18.
- พรศักดิ์ ฟ่องแผ้ว. เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาพัฒนาการทางการเมืองของไทย : การเลือกตั้งกับ
การพัฒนาการเมืองไทย หน่วยที่ 1 – 7. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมราชา, 2538.
- พรศักดิ์ ฟ่องแผ้ว และ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. วัฒนธรรมทางการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร:
สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2524.
- พรศักดิ์ ฟ่องแผ้ว และ สายทิพย์ สุกดีพันธ์. การเมืองของเด็ก : กระบวนการสังคมประกิตทาง
การเมือง. กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526.

พิชัย เก้าสำราญ, สมเจตน์ นาคเสรี และวรวีทย์ บารุ. การเลือกตั้งปีตตานี ปี 2529 ศึกษากรณี
กระบวนการหาเสียงและระบบห้วคะแนน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่อการศึกษา
ประชาธิปไตยและการพัฒนา, 2530.

พิชัย รัตนคิลก ณ ภูเก็ต. ชนชั้นกับการเลือกตั้ง : ความรุ่งเรืองและตกต่ำของสามพรรคการเมือง
ในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษา, 2541.

พลศักดิ์ อยู่ประเสริฐ. พรรคประชาธิปัตย์ : โครงสร้างและการบริหาร. สารนิพนธ์รัฐศาสตร์
มหาบัณฑิต, สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

เพิ่มพงษ์ ชาวลิต. การบริหารคะแนนเสียงกับการเลือกตั้ง : กรณีศึกษาการเลือกตั้งทั่วไป ปี 2529
สารนิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.

ภาคภูมิ ฤกษ์ขะเมธ. บทวิเคราะห์การเมืองจังหวัดตาก. วารสารวิชาการ มอช. 12, 2 (พฤษภาคม-
สิงหาคม 2553): 119-120.

ภาณุ ชนมสุวรรณ และทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม, “การเมืองพัทลุง อดีต – ปัจจุบัน,” วารสาร
มหาวิทยาลัยทักษิณ 3, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2543) : 10 – 11.

ภูริพัทธ์ อินทรักษ์. สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2555.

มูลนิธิวิกิมีเดีย. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2554 [ออนไลน์].
แหล่งที่มา: www.wikipedia.org/wiki/_2554 [29 กุมภาพันธ์ 2555]

รณิดา จันทรมาส. สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2555.

รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. คู่มือการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คอบไฟ, 2544.

รัตน์ ยืนนาน, ชูศักดิ์ เอกเพชร และสนธยา พลศรี. รายงานการวิจัยความนิยมของประชาชนที่มีต่อ
พรรคการเมืองสำหรับการเลือกตั้งใน พ.ศ. 2526 : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในจังหวัด
สุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี: ศูนย์วิจัยวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี, 2526.

ราชบัณฑิตยสถาน. ศัพท์รัฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร:
อรุณการพิมพ์, 2548.

ลิขิต ธีรเวคิน. พรรคการเมืองและพัฒนาการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยของสมาคม
นักวิจัย มหาวิทยาลัยไทย, 2525.

ลิขิต ธีรเวคิน. วัฒนธรรมทางการเมืองและการกล่อมเกลาริษฎีทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร:
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

- ลิขิต ชีรเวทิน. การเมืองการปกครองของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2546.
- ลิขิต ชีรเวทิน. ประชาธิปไตยและการปฏิรูปการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาพระยา
พิมพ์, 2546.
- วรรณวีร์ ชะรินทร์. สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2555.
- วิน กุศลสุวรรณ. สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2555.
- วิวัฒน์ ดีวัน. สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2555.
- วิวัฒน์ เป้าสงผล. สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2555.
- วัชรวิทย์ ไชยสาร. ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม,
2544.
- ศรีนวล นรพัฒน์. สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2555.
- ศูนย์ข้อมูลการเมืองไทย. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
www.politicalbase.in.th/index.php/23 [25 ธันวาคม 2552]
- ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. โลกทรรศน์ไทย
ในภาคใต้. สงขลา: ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้, 2521.
- สมบุญ อ่อนจันทร์. สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2555.
- สมศักดิ์ เกียวกิ่งแก้ว. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มิตรนภาการพิมพ์,
2525.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. ข้อมูลพรรคการเมือง สาขาพรรคการเมือง ณ วันที่ 31
ธันวาคม 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักกิจการ
พรรคการเมืองและการออกเสียงประชามติ, 2542.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงพรรคการเมืองและสาขาพรรค
การเมือง ระหว่างวันที่ 1 เมษายน-30 มิถุนายน 2543. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักกิจการพรรคการเมืองและการออกเสียงประชามติ, 2544.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. ข้อมูลสถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
พ.ศ. 2548. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2548.
- สิทธิพันธ์ พุทธหุณ. การพัฒนาการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา, 2519.
- สิทธิพันธ์ พุทธหุณ. ทฤษฎีพัฒนาการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ประชาชน, 2536.
- สีดา สอนศรี. โลกทัศน์ของชาวจังหวัดกระบี่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2526.

สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. พฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

สุรพงษ์ ชัยจันทร์. ความผูกพันต่อพรรคการเมือง : ศึกษากรณีข้าราชการตำรวจกองบัญชาการ

ตำรวจนครบาลกับความผูกพันต่อพรรคประชาชนไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

สุวนิดา ขำใจดี. สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2555.

สุริยัณฑ์ จิรศักดิ์สุนทร. ความสัมพันธ์ระหว่างหัวคะแนนกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรในระบบการเลือกตั้งของไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสุราษฎร์
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2531.

สุวิทย์ รุ่งวิสัย. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยประกอบการตัดสินใจของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งในการ

ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพมหานคร: กองการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2541.

เสนีย์ ลิ้มกุล. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับความรู้สึกผูกพันต่อพรรคการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณี

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยปี พ.ศ. 2529. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ,
ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

เสรี วงษ์มณฑา. BRANDING นักการเมือง. กรุงเทพมหานคร: ฐานการพิมพ์, 2550.

เสาวลักษณ์ สุขวีรัช. ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สุขุมและบุตร,
2539.

หยุด แสงอุทัย. พรรคการเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กมล, 2517.

หาญ ลีลานนท์. เผด็จศึกภาคใต้. ใน อัสวิน กำจาย (บรรณาธิการ), แม่ทัพหาญหยุด, หน้า 57.

กรุงเทพมหานคร: เกษมการพิมพ์, 2524.

อภิชาติ พุ่มแก้ว. พรรคการเมืองไทยกับฐานคะแนนเสียง : ศึกษากรณีพรรคประชาชนไทยในเขต

กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), บทคัดย่อ.

อภิวุฒิ พิมลแสงสุริยา. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม : ศึกษากรณีนักศึกษาคณะ

รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สารนิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

อัษฎางค์ ปาณิกบุตร. การเลือกตั้ง. ใน อมร รักษาศักดิ์ (บรรณาธิการ), การเมืองการปกครองไทย

ตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพมหานคร: วิ.เจ.พรินต์ติ้ง, 2544.

อาคม เดชทองคำ. หัวเขือกัวชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, 2543.
 อุไร สุขรา. สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2555.

ภาษาอังกฤษ

- Allen, R. B. Modern politics and government. London: Macmillan, 1993.
- Almond, A. A. and Powell, G. B. Comparative politics : A development approach. Boston: Little Brown, 1980.
- Almond, A. A. and Verba, S. The civic culture : Political attitudes and democracy in five nations. Princeton N.J.: Princeton University Press, 1963.
- Blank, R. H. Political parties : An introduction. New York : Prentice – Hall, 1980.
- Burdick, E. and Arthur, J. B. American voting behavior. Illinois: Free Press, 1959.
- Campell, A. The American voter. New York: Wiley, 1960.
- Campell, A. The voter decides. New York: Row & Peterson, 1976.
- Coleman, S. J. Education and political development. New Jersey: Princeton University Press, 1968.
- Dahl, R. A. Political opposition in western democracies. New Haven: Yale University Press, 1966.
- Dawson, R. E. and Prewitt, K. Political socialization. Boston: Little Brown, 1969.
- Downs, A. An economic theory of democracy. New York: Harper & Row, 1957.
- Duverger, M. Political parties : Their organizations and activities in the modern state. London : Methuen, 1964.
- Epstien, L. D. Political parties in western democracies. New York: Frederick A. Praeger, 1967.
- Fawcett, L. and Hurrell, A. Regionalism in World Politics. New York: Oxford University, 1981.
- Frederick, M. W. Introductory problems in political research. New Jersey: Prentice-Hall, 1970.
- Gainsborough, J. F. Voters in context : Cities, suburbs, and presidential vote. New York: American Politics Research, 2005.

- Goodman, W. The two parties system in the united state. New York: D. Van Nostrand, 1956.
- Harrop, M. and Miller, W. L. Elections and voters : A comparative introduction. London: Macmillan Education, 1987.
- Herbert, B. A. Presidential elections and american politics. Ontario: Irwin Dorsey, 1980.
- Hess, R. D. and Thorny, J. V. The development of political attitude in children. Chicago: Aldine Publishing, 1967.
- Hissman, V. H. Politics in everyday life. Oxford: Black Well, 1966.
- Lane, R. E. Political man. New York: Free Press, 1977.
- Leibert, J. G. Party Identification and Vote Decision in United States Elections : A Meta-Analysis. Dissertation Ph.D., Political Science Southern Illinois University at Carbondale, 1993.
- Lipset, S. M. Political man the social bases of politics. New York: Doubleday & Company, 1959.
- Macridis, R. C. Political parties : Contemporary trends and ideas.ed Roy C. Macridis. New York: Harper & Row Publishers, 1967.
- Mcdonald, N. A. The study of political parties. New York: Random House, 1963.
- Miller, W. E. The new American voter. London: Harvard University Press, 1996.
- Neimi, R. G. and Weiberg, H. F. Controversies in american voting behavior. Washington D.C.: A Division of Congressional Quarterly, 1984.
- Palombara, J. L. and Weiner, M. Political parties and political development. New York: Princeton University Press, 1966.
- Peterson, S. A. Political behavior : Patterns in everyday life. California: SAGE, 1990.
- Pye, L. W. Politics personality and nation building : Burma's search for identity. New – Haven: Yale University Press, 1966.
- Pye, L. W. and Verba, S. Political culture and political development. Princeton: Princeton University Press, 1965.
- Rose, R. Electoral behavior : A comparative handbook. New York: Free Press, 1974.
- Rush, M. and Athoff, P. Introduction to political sociology. New York: Free Press, 1961.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถามวิทยานิพนธ์

ความผูกพันพรรคการเมืองในสังคมไทย

: ศึกษาเปรียบเทียบพรรคประชาธิปัตย์ในสงขลาและตาก

นิติตปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ ภาควิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามการวิจัย ข้อมูลที่ได้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลส่วนตัวใด ๆ ทั้งสิ้น

การเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา (3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554) ท่านลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครของพรรคใดและพรรคการเมืองใด

.....

1. ท่านเลือกพรรคประชาธิปัตย์บ่อยครั้งแค่ไหน

() ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง () บ่อยครั้ง () นาน ๆ ครั้ง

() เป็นครั้งแรกที่เลือก ตั้งแต่มีสิทธิเลือกตั้งมาแล้วหลายครั้ง

() เป็นครั้งแรกที่เลือก เพราะเพิ่งมีสิทธิเลือกตั้งเป็นครั้งแรก

2. หากมีการเปลี่ยนหัวหน้าพรรคอีกครั้ง ซึ่งต่อจากสมัยของคุณอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ จะมีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ของท่านหรือไม่

() ใช่ () ไม่ใช่

โปรดระบุเหตุผลที่ทำให้ท่านคิดเช่นนั้น.....

.....

3. หากคณะกรรมการบริหารพรรคประชาธิปัตย์บางท่านย้ายพรรค จะมีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ของท่านใช่หรือไม่

() ใช่ () ไม่ใช่

โปรดระบุเหตุผลที่ทำให้ท่านคิดเช่นนั้น.....

.....

4. การที่พรรคประชาธิปัตย์จัดตั้งมาอย่างยาวนาน มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ของท่านใช่หรือไม่

() ใช่ () ไม่ใช่

ถ้าใช่ กรุณาระบุเหตุผล.....

5. ถึงแม้จะมีการแข่งขันทางการเมืองระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ โดยเฉพาะพรรคเพื่อไทย แต่ท่านยังคงตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์สม่ำเสมอใช่หรือไม่

() ใช่ () ไม่ใช่

ถ้าใช่ กรุณาระบุเหตุผล.....

6. ท่านชอบพรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่ยังไม่มีสิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งใช่หรือไม่

() ใช่ () ไม่ใช่

7. ครอบครัวของท่านมีอิทธิพลต่อการเลือกพรรคประชาธิปัตย์ใช่หรือไม่

() ใช่ () ไม่ใช่

ถ้าใช่ กรุณาระบุ.....

8. สมาชิกครอบครัวของท่านเลือกพรรคประชาธิปัตย์ใช่หรือไม่

() ใช่ () ไม่ใช่

9. ท่านได้พูดคุยเรื่องพรรคประชาธิปัตย์กับครอบครัวบ้างหรือไม่

() พุดคุยเกือบทุกวัน () สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง () นาน ๆ ครั้ง

() ไม่เคยพูดคุยกันเลย

10. ท่านคิดว่าความเป็นคนใต้/คนตาก มีอิทธิพลต่อความผูกพันพรรคการเมืองของท่านหรือไม่

() ใช่ () ไม่ใช่

ถ้าใช่ ท่านคิดว่าเพราะเหตุผลใดจึงคิดเช่นนั้น.....

11. ท่านชอบพรรคประชาธิปัตย์ เพราะท่านรู้สึกว่าการพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคของคนใต้/คนตาก ใช่หรือไม่

() ใช่ () ไม่ใช่

ถ้าใช่ ท่านคิดว่าเพราะเหตุผลใดจึงคิดเช่นนั้น.....

12. ท่านรู้ดีกว่าคุณลักษณะโดยรวมของพรรคประชาธิปัตย์สอดคล้องกับความเป็นคนได้ / คนตา
 ใสหรือไม่

() ใช่ () ไม่ใช่

ถ้าใช่ กรุณาระบุคุณลักษณะเหล่านั้น.....

.....

13. ผู้นำพรรคในอดีตบางท่าน เช่น นายชวน หลีกภัย มีผลต่อความผูกพันและการตัดสินใจเลือก
 พรรคประชาธิปัตย์ของท่านใช่หรือไม่

() ใช่ () ไม่ใช่

โปรดระบุเหตุผลที่ทำให้ท่านคิดเช่นนั้น.....

.....

14. ท่านเลือกผู้สมัครของพรรคประชาธิปัตย์ เพราะ

() การศึกษา () บุคลิกภาพ () การทำหน้าที่ดูแลพื้นที่

() บทบาทในการออกกฎหมาย () ช่วยเหลือในยามเดือดร้อน () สังกัดพรรคที่ชอบ

15. ท่านเคยได้พบกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ในเขตของท่านเข้าไปดูแล
 และเยี่ยมเยียนเพื่อรับทราบความสุขทุกข์ของประชาชนในชุมชนของท่านหรือไม่

() เคย () ไม่เคย

16. ท่านเคยได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ในเขตของ
 ท่านในช่วงน้ำท่วมหนัก หรือเมื่อเกิดปัญหาความเดือดร้อนในชุมชนของท่านหรือไม่

() เคย () ไม่เคย

17. การที่ท่านผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ เป็นเพราะบทบาทการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทน
 ราษฎรจากพรรคประชาธิปัตย์ในเขตของท่านใช่หรือไม่

() ใช่ () ไม่ใช่

โปรดระบุเหตุผลที่ทำให้ท่านคิดเช่นนั้น.....

.....

18. ถ้าผู้แทนราษฎรจากพรรคประชาธิปัตย์ในเขตเลือกตั้งของท่านย้ายพรรค จะมีผลต่อความผูกพัน
 และการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ของท่านหรือไม่

() ใช่ () ไม่ใช่

โปรดระบุเหตุผลที่ทำให้ท่านคิดเช่นนั้น.....

.....

19. ท่านเคยได้รับการชักชวนให้ไปเลือกตั้งโดยบุคคลจากสาขาพรรคประชาธิปัตย์หรือไม่

() เคย () ไม่เคย

20. ท่านเคยได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลจากสาขาพรรคประชาธิปัตย์หรือไม่

() เคย () ไม่เคย

21. การที่ท่านผูกพันพรรคประชาธิปัตย์เพราะการทำหน้าที่ของสาขาพรรคประชาธิปัตย์ใช่หรือไม่

() ใช่ () ไม่ใช่

ถ้าใช่ กรุณาระบุบทบาทที่สาขาพรรคทำ.....

.....

22. ท่านรู้จักหรือคุ้นเคยกับหัวหน้าของพรรคหรือของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคประชาธิปัตย์ใช่หรือไม่

() รู้จัก () ไม่รู้จัก

23. ท่านเคยได้รับความช่วยเหลือจากหัวหน้าของพรรคหรือของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์ใช่หรือไม่

() ใช่ () ไม่ใช่

24. การที่ท่านผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ เพราะบทบาทของหัวหน้าในเขตของท่านใช่หรือไม่

() ใช่ () ไม่ใช่

ถ้าใช่ โปรดระบุบทบาทนั้น.....

.....

25. การเลือกตั้งครั้งหน้าท่านจะเลือกพรรคใด เพราะเหตุผลใด

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข.

แสดงผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสงขลาและจังหวัดตาก

ตารางที่ 12 แสดงผลการเลือกตั้งจังหวัดสงขลา ตั้งแต่ปี 2500-2554

วัน เดือน ปี	ชื่อ - สกุล	พรรค
26 ก.พ. 2500	1. ร.ต.อ.ประณีต กลิ่นโกสุม 2. นายคล้าย ละอองมณี 3. นายเชื้อ ทิพย์มณี	เสรีมนังคศิลา ประชาธิปัตย์ ไม่สังกัดพรรค
15 ธ.ค. 2500	1. นายประสิทธิ์ จุลละเทศ 2. นายคล้าย ละอองมณี 3. นายเชื้อ ทิพย์มณี	ไม่สังกัดพรรค ประชาธิปัตย์ ไม่สังกัดพรรค
10 ก.พ. 2512	1. จ.ส.ต. อนันต์ เรืองกุล 2. นายเชื้อ ทิพย์มณี 3. นายประจวบ ชนะภัย 4. นายคล้าย ละอองมณี	ไม่สังกัดพรรค สหประชาไทย สหประชาไทย ประชาธิปัตย์
26 ม.ค. 2518	1. นายคล้าย ละอองมณี 2. นายวิจิตร สุคันธพันธุ์ 3. นายอำนาจ สุวรรณคีรี 4. นายไสว พัฒโน 5. จ.ส.ต. อนันต์ เรืองกุล	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ธรรมสังคม
4 เม.ย. 2519	1. ร.อ.ละเมียน บุญยะมาน 2. นายคล้าย ละอองมณี 3. นายอำนาจ สุวรรณคีรี 4. จ.ส.ต. อนันต์ เรืองกุล 5. นายอุดม แดงโกเมน	ชาติไทย ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ กิจสังคม ประชาธิปัตย์

ตารางที่ 13 แสดงผลการเลือกตั้งจังหวัดสงขลา ตั้งแต่ปี 2500-2554 (ต่อ)

วัน เดือน ปี	ชื่อ - สกุล	พรรค
22 เม.ย. 2522	1. นายสงบ ทิพย์มณี 2. นายวีระ สุพัฒนกุล 3. นายอำนาจ สุวรรณคีรี 4. จ.ส.ต. อนันต์ เรืองกุล 5. นายไสว พัฒโน	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ กิจสังคม ประชาธิปัตย์
18 เม.ย. 2526	1. พ.ต.ท. เปรม รุจิเรข 2. นายอำนาจ สุวรรณคีรี 3. นายสงบ ทิพย์มณี 4. จ.ส.ต. อนันต์ เรืองกุล 5. นายไสว พัฒโน 6. นายนฤชาติ บุญสุวรรณ	กิจสังคม ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ กิจสังคม ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์
27 ก.ค. 2529	1. นายสุรใจ ศิรินุพงศ์ 2. นายอำนาจ สุวรรณคีรี 3. นายสงบ ทิพย์มณี 4. นายนฤชาติ บุญสุวรรณ 5. นายไสว พัฒโน 6. นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี 7. นายสมนเฝ้าะ โปชะรี	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์
24 ก.ค. 2531	1. นายอำนาจ สุวรรณคีรี 2. นายสงบ ทิพย์มณี 3. นายนิกร จำนง 4. นายไสว พัฒโน 5. จ.ส.ต. อนันต์ เรืองกุล 6. นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี 7. นายสมนเฝ้าะ โปชะรี	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ (ประชาชน)ชาติไทย ประชาธิปัตย์ กิจสังคม ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์

ตารางที่ 14 แสดงผลการเลือกตั้งจังหวัดสงขลา ตั้งแต่ปี 2500-2554 (ต่อ)

วัน เดือน ปี	ชื่อ - สกุล	พรรค
22 มี.ค. 2535 (2535/1)	1. นายสุใจ ศิริพงษ์ 2. นายนิพนธ์ บุญญามณี 3. นายนิกร จำนง 4. นายไสว พัฒโน 5. พ.อ. สุชาติ จันทร์โชติกุล 6. นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี 7. นายสะเบต หลีหริ่ม	ความหวังใหม่ ประชาธิปัตย์ ชาติไทย ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์
13 ก.ย. 2535 (2535/2)	1. นายวินัย เสนเนียม 2. นายนิพนธ์ บุญญามณี 3. นายอำนาจ สุวรรณคีรี 4. นายไสว พัฒโน 5. นายลากศักดิ์ ลาภาโรจน์กิจ 6. พ.ต.ท. วิจิตร สุวิทย์ 7. นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์
2 ก.ค. 2538	1. นายวินัย เสนเนียม 2. นายนิพนธ์ บุญญามณี 3. นายอำนาจ สุวรรณคีรี 4. นายไสว พัฒโน 5. นายลากศักดิ์ ลาภาโรจน์กิจ 6. พ.ต.ท. วิจิตร สุวิทย์ 7. นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี 8. นายถาวร เสนเนียม	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์
17 พ.ย. 2539	1. นายวินัย เสนเนียม 2. นายนิพนธ์ บุญญามณี 3. นายอำนาจ สุวรรณคีรี 4. นายไพโร พัฒโน 5. นายลากศักดิ์ ลาภาโรจน์กิจ	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์

ตารางที่ 16 แสดงผลการเลือกตั้งจังหวัดสงขลา ตั้งแต่ปี 2500-2554 (ต่อ)

วัน เดือน ปี	ชื่อ - สกุล	พรรค
	8. นายนาราช สุวิทย์	ประชาธิปัตย์
3 ก.ค. 2554	1. นายถาวร เสนเนียม 2. นายเจือ ราชสีห์ 3. นายภริพล ลาภาโรจน์กิจ 4. นายวิรัตน์ กัลยาศิริ 5. นายชัยวุฒิ ผ่องแผ้ว 6. นายประพร เอกอรุ 7. นายศิริโชค โสภา 8. พ.ต.ท. วิจิตร สุวิทย์	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์

ตารางที่ 17 แสดงผลการเลือกตั้งจังหวัดตาก ตั้งแต่ปี 2500-2554

วัน เดือน ปี	ชื่อ - สกุล	พรรค
26 ก.พ. 2500	1. นายเทียม ไชยนันทน์	ประชาธิปัตย์
15 ธ.ค. 2500	1. นายเทียม ไชยนันทน์	ประชาธิปัตย์
10 ก.พ. 2512	1. นายอุคร ตันติสุนทร	สหประชาไทย
26 ม.ค. 2518	1. นายเทียม ไชยนันทน์ 2. นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์
4 เม.ย. 2519	1. นายเทียม ไชยนันทน์ 2. นายอุคร ไชยนันทน์	ประชาธิปัตย์ ชาติไทย
22 เม.ย. 2522	1. นายเทียม ไชยนันทน์ 2. นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์
18 เม.ย. 2526	1. นายอุคร ไชยนันทน์ 2. นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์	กิจสังคม ประชาธิปัตย์
27 ก.ค. 2529	1. นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ 2. นายเฉลียว วัชนพุกก์	ประชาธิปัตย์ ราษฎร

ตารางที่ 18 แสดงผลการเลือกตั้งจังหวัดตาก ตั้งแต่ปี 2500-2554 (ต่อ)

วัน เดือน ปี	ชื่อ - สกุล	พรรค
24 ก.ค. 2531	1. นายอุดร ไชยน์นันทน์ 2. นายเทอดพงษ์ ไชยน์นันทน์	กิจสังคม ประชาธิปัตย์
22 มี.ค. 2535 (2535/1)	1. นายเทอดพงษ์ ไชยน์นันทน์ 2. นายถาวร กาศมสิน	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์
13 ก.ย. 2535 (2535/2)	1. นายอุดร ไชยน์นันทน์ 2. นายเทอดพงษ์ ไชยน์นันทน์	พลังธรรม ประชาธิปัตย์
2 ก.ค. 2538	1. นายรัชนี ดันตีสุนทร 2. นายเทอด ไชยน์นันทน์ 3. นายถาวร กาศมสิน	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์
17 พ.ย. 2539	1. นายรัชนี ดันตีสุนทร 2. นายชัยวุฒิ บรรณวัฒน์ 3. นายถาวร กาศมสิน	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์
6 ม.ค. 2544	1. นายธนญ ดันตีสุนทร 2. นายชัยวุฒิ บรรณวัฒน์ 3. นายธนิตพล ไชยน์นันทน์	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์
6 ก.พ. 2548	1. นายธนัสถ์ ทวีเกื้อกูลกิจ 2. นายชัยวุฒิ บรรณวัฒน์ 3. นายธนิตพล ไชยน์นันทน์	ไทยรักไทย ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์
23 ธ.ค. 2550	1. นายแพทย์ธีรชัย สุวรรณเพ็ญ 2. นายชัยวุฒิ บรรณวัฒน์ 3. นายธนิตพล ไชยน์นันทน์	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์
3 ก.ค. 2554	1. นายแพทย์ธีรชัย สุวรรณเพ็ญ 2. นายชัยวุฒิ บรรณวัฒน์ 3. นายธนิตพล ไชยน์นันทน์	ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์

ภาคผนวก ค.

แสดงจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาคใต้ (แยกพรรค) ระหว่างปี 2529 – 2554

ตารางที่ 19 แสดงจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาคใต้ (แยกพรรค) ระหว่างปี 2529 – 2554

พรรคการเมือง	ก.ค. 29	ก.ค.31	มี.ค.35	ก.ย. 35	ก.ค. 38	พ.ย.39	ม.ค.44	ก.พ.48	พ.ย.50	ก.ค.54
ประชาธิปัตย์	36	16	26	36	46	47	48	52	49	53
กิจสังคม	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ชาติไทย	-	3	2	-	-	-	-	1	2	
พลังธรรม	-	1	1	3	-	-	-	-	-	-
ความหวังใหม่	-	-	12	6	5	5	5	-	-	
ไทยรักไทย/ พลังประชาชน/ เพื่อไทย	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-
เพื่อแผ่นดิน	-	-	-	-	-	-	-	-	3	
มาตุภูมิ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ภูมิใจไทย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ชาติไทยพัฒนา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
อื่นๆ	6	17	2	-	-	-	-	-	-	-
รวม	43	43	43	45	51	52	54	54	56	56

หมายเหตุ : อื่นๆ หมายถึง พรรคการเมืองที่หมดบทบาทและไม่มีอยู่ในปัจจุบัน

ที่มา : ผลการเลือกตั้ง ปี 2529-2544 อ้างถึงใน จิราภรณ์ คำจันทร์, “ความนิยมพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ : ศึกษากรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 และที่ 10 จังหวัดนครศรีธรรมราช,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 5.

ผลการเลือกตั้งปี 2548 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ข้อมูลสถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548, (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2548) หน้า 253-276.

ผลการเลือกตั้งปี 2550 อ้างถึงใน ศูนย์ข้อมูลการเมืองไทย, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 [ออนไลน์], 25 ธันวาคม 2552. แหล่งที่มา www.politicalbase.in.th/index.php/_23

และผลการเลือกตั้งปี 2554 อ้างถึงใน เกียรติพงษ์ อุคมธนะธีระ, สรุปผลการเลือกตั้ง 2554 แยกตามภาค เรียงลำดับตามจำนวน ส.ส. ที่ได้ [ออนไลน์], 12 สิงหาคม 2554. แหล่งที่มา www.ubonchamber.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1004:-2554----&catid=36:2010-06-22-16-02-58&Itemid=11

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวชนกนาถ พูลสวัสดิ์ เกิดเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2525 จังหวัดราชบุรี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปี พ.ศ. 2545